



ศิลปากร



นิตยสารรายสองเดือน ปีที่ ๕๙ ฉบับที่ ๑ ม.ค. - ก.พ. ๒๕๕๙
SILPAKORN JOURNAL Vol. 59 No. 1 January - February 2016

สากลโลกยกย่องปูนียบุคคคลไทย
บันทึกไว้ในศิลปกรรม
ภาพเก่า - เล่าอดีต
สยามสู่สากล

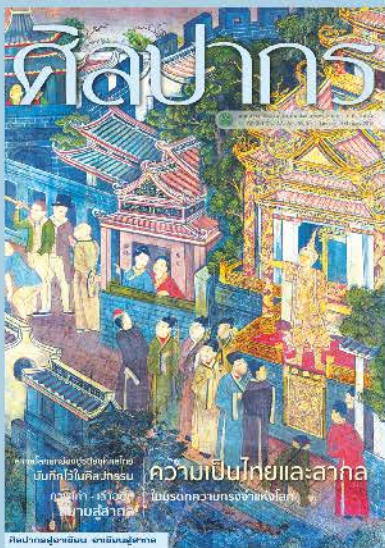
ความเป็นไทยและสากล
ในมรดกความทรงจำแห่งโลก

ศิลปากรสู่อาเซียน อาเซียนสู่สากล



ภาพ “โพนช้าง” แสดงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ พระมหาอุปราช พระราชอนุชาขี่ช้างโดยมิตั้งใจ
 เข้าแทงช้างพระที่นั่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ แห่งกรุงศรีอยุธยา
 มีพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เขียนพุทธศักราช ๒๔๓๐
 แฉวนประดับในพระที่นั่งวโรภาษพิมาน พระราชวังบางปะอิน พระนครศรีอยุธยา

“Phon Chang”, painted by Prince Narisanuwattiwongs in 1887, depicts a historic scene when the Crown Prince, younger brother of King Thaisa of Ayutthaya, incidentally engages his elephant with the king's mount. at Warophatphiman Pavilion, Bang Pa-in Palace, Pha Nakhon Si Ayutthaya Province



จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์) กรุงเทพมหานคร ฝีมือช่างไทยโบราณเขียนสถาปัตยกรรมจีนในย่านชุมชนชาวจีนในกรุงเทพมหานคร มีชาวจีนปะทะสังสรรค์กับฝรั่งตะวันตก ศิลปะรัตนโกสินทร์ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓
Mural painting at the ordination hall of Wat Pho, Bangkok, by anonymous Thai artist in the reign of King Nanglaochaoyuhua (Rama III), depicts Chinese architectures in the China Town of Bangkok and the Chinese-Westerner interaction.

นิตยสารรายสองเดือน
กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ปีที่ ๕๔
ฉบับที่ ๑ ม.ค. - ก.พ. ๒๕๕๙
SILPAKORN JOURNAL Vol. 59
No. 1 January - February 2016
ISSN 0125 - 0531

จัดพิมพ์ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม
เพื่อเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการ
เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในสาระสำคัญต่าง ๆ
และเพื่ออนุรักษ์สืบทอด
มรดกวัฒนธรรมของชาติ

Objective :

To disseminate academic data and information on the fine arts of Thailand
To conserve and nurture the existing national heritage of Thailand

เจ้าของ (Proprietor) :

กรมศิลปากร The Fine Arts Department
www.finearts.go.th
www.facebook.com/prfinearts

ศิลปการ

ที่ปรึกษา Advisory Board

อธิบดีกรมศิลปากร Director General

นายอนันต์ ชูโชติ

Anandha Chuchoti

รองอธิบดีกรมศิลปากร / Deputy Director General

นายพิรพน พิสณุพงศ์

Pirapon Pisnupong

นายสมภูมิ ภูมิธฤตรัฐ

Sahabhum Bhumtittarat

ผู้ทรงคุณวุฒิกรมศิลปากร / Experts

นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ

Pimpan Paibulwangcharoen

นายพิเศษ เจียจันทรพงษ์

Pises Jiajanpong

นางสาวก่องแก้ว วีระประจักษ์

Kongkaew Weeraprajak

นายอำพัน กิจงาม

Amphan Kijngam

นายสมชาย ณ นครพนม

Somchai Na Nakhonphanom

บรรณาธิการอำนวยการ

ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง /

Director of Central Administrative Office

นางสาวศุภร รัตนพงศ์

Suporn Ratanapong

บรรณาธิการประจำฉบับ / Editorial in charge of this issue

นางอมรา ศรีสุชาติ

Amara Srisuchat

กองบรรณาธิการ / Editorial Board

นางสาวนิยา แยมสาชา

Naiyana Yamsaka

นางสาวบุษกร ลิ้มจิตติ

Busakorn Limchitti

นายอำพล สัมมาวุฒิ

Ampol Summavuti

นางสาวกัตติ อยู่คงดี

Pakpadee Yukongdi

นางสาวอรสา สายบัว

Onsara Saibua

นางสาวรัชณี ทรัพย์วิจิตร

Rachanee Supvichitr

นางอัมไพวรรณ เดชะชาติ

Umpaiwan Dechachart

นางวิริลยา เขียวสุขตระกูล

Wiralya Chiewsuksatrakul

นางสาวรุจิรา ไชยคำภา

Rujira Chaikhampa

นางสาววันเพ็ญ พรเลิศวดี

Wanpen Ponglertwadee

สมาชิก / Membership Co-ordinators

นางรัชฎี งามเจริญ

Ratchanee Ngamcharoen

นายวีระพันธ์ สุขชุม

Veeraphan Sukkum

นายฤกษ์ จินดารักษ์

Kitsana Jindarak

ศิลปกรรมและภาพ / Artistic and Photographic Co-ordinators

นายธนากร กำภรัพย์

Tanakorn Kamsap

นางรานี เนียมสอน

Varanee Niamsorn

ดำเนินการจัดพิมพ์

กรมศิลปากร สำนักบริหารกลาง กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

โทร. ๐ ๒๒๒๔ ๒๐๕๐ โทรสาร ๐ ๒๒๒๒ ๐๘๓๔

Published by The Promotion and Public Relations Group,
Central Administrative Office, The Fine Arts Department.

Tel. 0 2224 2050 Fax. 0 2222 0934

Call Center 1765 สายด่วนกระทรวงวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรม www.m-culture.go.th

พิมพ์ที่ : บริษัท ไทภูมิ พิมพ์อั้ง จำกัด

๗๓/๑๘ หมู่ ๑ ตำบลบางขนุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๓๐

โทร. ๐ ๒๕๒๓ ๓๒๕๑-๓ ต่อ ๑๗ โทรสาร ๐ ๒๕๒๓ ๓๒๕๔ www.thaiphumpublishing.com



พุทธศักราช ๒๕๕๙ นับเป็นปีเริ่มต้นแห่งประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ACC) ซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวม ๑๐ ประเทศ ประเทศไทยในฐานะสมาชิกอาเซียนพยายามสร้างกระแสความรับรู้และตื่นตัวในการเป็นประชาคมอาเซียนจากกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมาโดยลำดับ

กรมศิลปากรนำเสนอเรื่องราวของงานศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับนโยบายด้านอาเซียนของประเทศในช่วงเวลาครบรอบ ๔๘ ปีแห่งการก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations) หรือ อาเซียน (ASEAN) ในนิตยสารศิลปากรปีที่ ๕๘ ฉบับที่ ๔ กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘ มาแล้ว เมื่อปีนี้เป็นปีแรกแห่งการก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน กอปรทั้งอาเซียนยังมีความร่วมมือกับประเทศนอกประชาคม เช่น อาเซียน + สาม (ASEAN + 3) หมายถึงอาเซียนกับความร่วมมือ ๓ ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ จีน เกาหลี และญี่ปุ่น อาเซียน + หก (ASEAN + 6) หรือ FTA ASEAN PLUS 6 หมายถึงอาเซียนกับความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียและโอเชียเนีย อีก ๖ ประเทศ ได้แก่ จีน เกาหลี ญี่ปุ่น อินเดีย ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ อาเซียน + เก้า (Asean + 9) หมายถึงอาเซียนร่วมมือกับ ๖ ประเทศดังกล่าวและเพิ่มความร่วมมือกับอีก ๓ ประเทศ คือสหรัฐอเมริกา แคนาดาและสหพันธรัฐรัสเซีย นอกจากนี้อาเซียนยังมีความร่วมมือและสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปอีกด้วย

นิตยสารศิลปากรฉบับนี้จึงนำเสนอเรื่องราวความสำคัญของงานศิลปวัฒนธรรมของกรมศิลปากรที่ดำเนินการความร่วมมือทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีส่วนทำให้ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในประชาคมอาเซียนและนำพาอาเซียนสู่สากล ตั้งแต่เรื่องราวของบุคคลสำคัญและมรดกวัฒนธรรมของประเทศไทยซึ่งได้รับการยกย่องในระดับสากล งานของกรมศิลปากรด้านการอนุรักษ์ สืบสานความรู้และเผยแพร่ผลงานในต่างแดน ทุกบทความในฉบับนี้ล้วนแสดงให้เห็นแนวทางการดำเนินงานของกรมศิลปากรที่แสดงอัตลักษณ์ของชาติให้ประจักษ์แก่คนในชาติและนานาชาติอย่างสืบเนื่องโดยตลอด รวมทั้งศิลปินศิลปากรฉบับนี้คือ อธิบดีกรมศิลปากร คนปัจจุบันที่บอกเล่าแนวคิดและวิสัยทัศน์แห่งการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนกับการพัฒนางานและบุคลากรให้ก้าวสู่สากลทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ

บรรณาธิการประจำฉบับ

2016 is the commencement year of the ASEAN Socio - Cultural Community (ACC), which consists of 10 Southeast Asian member states. Thailand as one of ASEAN member states has attempted to create public recognition and awareness on the ASEAN community through several public and private activities from time to time.

The Fine Arts Department presented arts and culture in accordance with ASEAN initiatives on the occasion of the 48th anniversary of the establishment of the Association of Southeast Asian Nations, or ASEAN in the Silpakorn Journal (Volume 58, Issue 4, 2015).

As this year, however, is the commencement year of the ASEAN Socio-Cultural Community, covering other extended and well-established cooperation between ASEAN and dialogue partners, such as ASEAN + 3 (ASEAN + China, Korea, Japan), ASEAN + 6 or FTA ASEAN PLUS 6, (ASEAN + 6 dialogue partners in Asia and Oceania, namely China, Korea, Japan, India, Australia, and New Zealand), ASEAN + 9 (ASEAN + the aforementioned 6 partners + the United States of America, Canada, and Russian Federation), as well as ASEAN-European Union (EU) cooperation. The present volume of the Silpakorn Journal would like to once again present the significance of the Fine Arts Department's arts and cultural works which have been directly and indirectly implemented.

The abovementioned works and initiatives have supported Thailand to play an important role in the ASEAN Community, and have pushed ASEAN forward to the international level. The Department's works cover from the Thai eminent personalities and cultural heritages in Thailand which have been internationally recognized, to the Fine Arts Department's initiatives in conserving and disseminating knowledge and artworks in foreign countries. All articles presents the policies on cultural heritage conservation that the Fine Arts Department has done to promote the national uniqueness to the world. The artist of the Fine Arts Department in this journal is the current Director-General of the Fine Arts Department, who narrated his thoughts and visions in respect of sustainably heritage and cultural conservation, as well as the Department's directions in developing works and human resources to catch up with the world.

Editorial Team

สารบัญ / Contents



๕



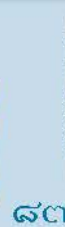
๑๓



๒๓



๗๕



๘๓



๘๙

๕ ความเป็นไทยและสากลในมรดกความทรงจำแห่งโลก

- อมรา ศรีสุชาติ

Learning Thai and Universal Values through Documentary Heritage of Memory of the World Register

- Amara Srisuchat

๑๓ โนนหนองพล : แหล่งผลิตกลองมโหระทึกในประเทศไทย

- สุกัญญา เบาเนิด

Non Nong Ho : The Manufacturing Site of Bronze Drums in Thailand

- Sukanya Baonoed

๒๓ ศึกษาวิธีเขียนบอกจำนวนจากจารึกโบราณในประเทศไทยและเขมร

- ชะเอม แก้วคล้าย

A Study on Words and Numerals for Dating from Ancient Inscriptions of Thailand and Cambodia

- Cha-am Kaewklai

๔๑ สาระจากการประชุมภาคีเพื่อรักษามรดกทางชาติภูมิภาคเอเชีย ครั้งที่ ๕ (The Fifth ANMA Conference)

- สมพงษ์ สุขบุญชัย

A Brief Summary of the Fifth ANMA Conference

- Sompog Sukaboon

๘๙ การดำเนินโครงการความร่วมมือกับต่างประเทศในการอนุรักษ์โบราณสถาน

- มนัชชา วาจวิสุทธิ

The Implementation of International Collaboration Projects on Ancient Monument Conservation

- Manatchaya Wajvisoot

๑๑๑ สากลโลกยกย่องปูชนียบุคคลไทย : บันทึกไว้ในศิลปกรรม

- อำพล สัมมาวุฒิ

Portrayals of Thai Eminent Personalities Recognized in the World

- Ampol Summavuti

๗๕ นาฏดุริยางคศิลป์ไทยในฐานะทูตวัฒนธรรม

- อัมไพวรรณ เดชะชาติ

Thai Musical Dance Performance as Cultural Ambassador

- Umpaiwan Dechachart

๘๓ เกร็ดความรู้จากประวัติศาสตร์ : เมืองหลวงพระบาง : จากบันทึกการเดินทางสู่แม่น้ำโขงตอนบน ประเทศลาวสู่การเป็นเมืองมรดกโลก

- เปรมมา สัตยาวุธพิงศ์

An Anecdote from History : The City of Luang Prabang: From a Journey along Upper Mekong River, Siam, to the potential World Heritage Site

- Prayma Sattayawuthiphong

๘๙ ภาพเก่า - เล่าอดีต : สยามสู่สากล

- นัยนา แยมสาชา

Old Pictures Mirror the Past : The International Siam

- Nalyana Yamsaka

๑๐๑ ของชิ้นเอกในกรมศิลปากร : เครื่องมรดกธาบรรพการจากชาติมหาอำนาจตะวันตก ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

- ดิษพงษ์ เนตรล้อมวงศ์

Masterpieces of the Fine Arts Department : The Royal Tributary from the Powerful Nations in the National Museum, Bangkok

- Disapong Netlomwong

๑๑๑ ศิลปิน - ศิลปากร : นายอัมรินทร์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากรกับกรอบแนวคิดและแนวทางการทำงาน

- ดวงใจ พิชิตนรงค์ชัย

Artist of Silpakorn : Mr. Anandha Chuchoti, Director-General of Fine Arts Department : A Great Leader with Strong Endeavor and Dedication to Fine Arts Department, Ministry of Culture

- Duangjai Pichitnangchai

๑๒๖ ทามมา - ดอบโป : ภาษาจากจารึกในประเทศไทย

- พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวั่งเจริญ

Learning Thai and Universal Values through Documentary Heritage of Memory of the World Register



Amara Srisuchat

UNESCO, the world agency responsible for the protection of the world's cultural and natural heritage realized the need to protect a compendium of documents, manuscripts, oral traditions, audio-visual materials, library, and archival holdings of universal value. To this end, the Memory of the World Programme was established with the aim of preserving and digitizing humanity's documentary heritage. Inscription on the Register leads to improved conservation of the documentary heritage by calling upon the program's networks of experts to exchange information and raise resources for the preservation, digitization, and dissemination of the material. Present-day, four documentary heritage submitted by Thailand and recommended for inclusion in the Memory of the World Register are as follows: (1) The King Ram Khamhaeng Inscription (year of inscription: 2003), (2) Archival Documents of King Chulalongkorn's Transformation of Siam (year of inscription: 2009), (3) Epigraphic Archives of Wat Pho (year of inscription: 2011), and (4) The Minute Books of the Council of the Siam Society (year of inscription 2013). Thai and global visions that are obviously exemplified by the first and the third documentary heritage will be discussed in the article. Some considerable points are as follows:

(1) The King Ram Khamhaeng Inscription (dates back to 1292 CE) records invention of Thai language script in 1283. The term 'thai' or 'tai' for Thai people and 'mueang thai' for the country of Thai people are first recorded in the inscription. The capital or name of the kingdom 'Sukhothai' clearly comes from a compound of the Sanskrit/ Pali word 'sukho' (happiness/happy place) and the Thai word 'thai' (freeman). Thus, Sukhothai means 'the happy place of free people' or 'the happiness of free people'. The term 'lu-tàng' possibly comes from the Chinese compound 'lùdàn' meaning 'carrying object along the road'. The trace of the Persian has been seen in the inscription. The word 'bazaar' that originates from the Persian word bazar (meaning a permanently enclosed marketplace, or street where goods and services are exchanged or sold) was adapted to be 'prasan' and used along with the Thai word 'talad' meaning 'market' and becomes a compound 'taladprasan'.

(2) For the 'Epigraphic Archives of Wat Pho' created between 1831 and 1841, a large number of inscriptions (1,431) on marble plates dealing with diverse subjects as Buddhism, yoga, medicine, astrology, warfare, botany, literature, ethnology, and history that have brought the temple (Wat Pho) renown as a kind of open university, filled with displays of educational materials. Some features reflect Thai superstitious belief. For instance; a painting of 'mae sue' and a script described below: this is an old woman acting as a mother who comes to buy a child before a Spirit (ghost) taking the child's life. For global point of view, it is exemplified by a number of 'khlóng lokanit', literally meaning 'Poems on codes of conduct for the worldly life' and of 'suphasit phra ruang', literally meaning 'Legendary king Ruang's Proverbs'. There are also 32 figures of foreigners, known among Thai people at that time, were painted on door or window panels of several halls. There are a series of poems described the representation give some information about 32 national characteristics and geography of countries. Among the 32 nations, an African representation is included. The depictions of foreigners reflect Thai thoughts on people around the globe.

Translated by Dr. Amara Srisuchat



ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
หรือจารึกสุโขทัยหลักที่ ๑ พุทธศักราช ๑๘๓๕

ความเป็นไทยและสากล ในมรดกความทรงจำแห่งโลก

■ อมรา ศรีสุชาติ *

เมื่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก ก่อตั้งการดำเนินงานเรื่อง “มรดกความทรงจำแห่งโลก” (The Memory of the World Program of UNESCO) เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่มรดกลายลักษณ์โสฬศวัตถุซึ่งสะท้อนประสบการณ์ ความคิดริเริ่มและวัฒนธรรมของชนชาติต่าง ๆ ที่เป็น “ภูมิปัญญาของโลก” มรดกลายลักษณ์

ของประเทศไทย ๔ รายการซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกความทรงจำแห่งโลก” ได้แก่ ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (The King Ram Khamhaeng Inscription) เอกสารบันทึกเหตุการณ์สำคัญการปฏิรูปประเทศสยามรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช ๒๔๑๑ - ๒๔๕๓ (Archival Documents of King Chulalongkorn's Transformation

* นักโบราณคดีทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านโบราณคดี (โบราณคดีและพิพิธภัณฑ) กรมศิลปากร



ภาพเขียนรูป “แม่ซื้อ” ซึ่งปรากฏตัวเป็นหญิงชราอดเลื้อยช้างเปลเด็ก ตามคติความเชื่อแบบไทย เพื่อคุ้มครองเด็กแรกเกิด ปรากฏบนผนังของศาลารายที่วัดโพธิ์ (วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม)



of Siam (1868 - 1910) อักขระจารึกบันทึกสาระสำคัญไว้ที่วัดโพธิ์ (Epigraphic Archives of Wat Pho) และบันทึกการประชุมของสยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ (The Minute Books of the Council of the Siam Society) โดยประกาศการขึ้นทะเบียนฯ ในพุทธศักราช ๒๕๔๖, ๒๕๕๒, ๒๕๕๔ และ ๒๕๕๖ ตามลำดับ

คณะกรรมการของยูเนสโกซึ่งพิจารณาประกาศมรดกกลายลักษณ์อักษรของประเทศไทยให้เป็น “มรดกความทรงจำแห่งโลก” ประกาศคุณค่าความสำคัญระดับโลกของแต่ละรายการดังนี้

ภาพชาวต่างชาติเขียนบนบานประตูวิหาร ประกอบอักขระจารึก “โครงภาพคนต่างภาษา” ที่วัดโพธิ์

๑. ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง: “ให้ข้อมูลอันมีค่าแก่แก่นหลักของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโลกหลายอย่าง ทั้งสะท้อนค่านิยมสากลที่รัฐจำนวนมากทั่วโลกในปัจจุบันยึดถือร่วมกัน”

๒. เอกสารบันทึกเหตุการณ์สำคัญการปฏิรูปประเทศสยามรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช ๒๔๑๑ - ๒๔๕๓: “สะท้อนเหตุการณ์ช่วงสมัยแห่งอาณานิคมตะวันตกและการเข้าสู่ยุคใหม่ บอกเล่าถึงนโยบายการเปลี่ยนแปลงสังคมการเมือง เช่น ความสำเร็จในการเลิกทาสอย่างสงบสันติ การเลิกการพนัน การจัดการศึกษาระบบโรงเรียน และการปฏิรูปคณะสงฆ์ รวมทั้งการส่งเสริมผลผลิตทางการเกษตร ระบบตลาดและการเงินการคลัง สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การทำให้สยามประเทศเป็นเอกราชพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นชาติตะวันตกซึ่งหายากในประชาคมโลกช่วงเวลานั้น”

๓. อักษรจารึกบันทึกสาระสำคัญไว้ที่วัดโพธิ์: “เป็นตัวอย่างของหลักฐานบันทึกที่ได้รับความสนใจจากสาธารณชนอย่างกว้างขวาง เจ้าอาวาสของวัดได้นำสิ่งนี้ออกสื่อประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ รวมทั้งมีพิธีทำบุญเพื่อเฉลิมฉลองอักษรจารึกประวัติศาสตร์นี้ ซึ่งมีบุคคลสำคัญระดับชาติเข้าร่วม เนื่องจากวัดนี้เป็นจุดหมายสำคัญของนักท่องเที่ยว อักษรจารึกนี้จึงได้รับความสนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลกด้วย”

๔. บันทึกการประชุมของสยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์: “เป็นเวลาถึง ๑๐๐ ปีที่บันทึกความร่วมมือในด้านการค้นคว้าวิจัยระดับนานาชาติและการเผยแพร่ความรู้ในด้านวิทยาศาสตร์และศิลปะ”

ปัจจุบันประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศต้นกำเนิดของมรดกความทรงจำแห่งโลกทั้ง ๔ รายการข้างต้นและประชาชนในชาติมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์มรดกหลายลักษณะนี้เป็นอย่างดี อยู่ในสถานที่เก็บรักษาที่ปลอดภัยและมีการบริการเผยแพร่ข้อมูลหลายลักษณะในรูปแบบต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง การเผยแพร่มรดก

ความทรงจำและสาระสำคัญที่ปรากฏในมรดกหลายลักษณะแต่ละรายการที่สะท้อนความเป็นไทยและความเป็นสากล ในบทความนี้ขอกล่าวถึงลำดับที่ ๑ และ ๓ เนื่องจากมีความเก่าแก่และมีสาระเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมในฐานะโบราณวัตถุโบราณสถานดังต่อไปนี้

๑. ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หรือจารึกสุโขทัย หลักที่ ๑ ปรากฏศักราชระบ ๔ ศักราช ตรงกับ พุทธศักราช ๑๘๒๒, ๑๘๒๖, ๑๘๒๘ และ ๑๘๓๕ จึงถือศักราชสุดท้ายเป็นอายุการสร้างของศิลปาจารึกหลักนี้ จารึกด้วยอักษรไทยสุโขทัย ภาษาไทย บนแท่งสี่เหลี่ยม หินทรายแป้ง ขนาดสูง ๑๑ เซนติเมตร กว้างด้านละ ๓๕ เซนติเมตร จารึกทั้ง ๔ ด้าน รวม ๑๒๔ บรรทัด เก็บรักษาและจัดแสดง ณ ห้องแผ่นดินไทยในอดีต พระที่นั่งศิวิไลภพพิมาน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ซึ่งเปิดให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าชมตั้งแต่วันพุธถึงวันอาทิตย์ ระหว่างเวลา ๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ นาฬิกา ข้อความในศิลปาจารึกอ่านโดยนักภาษาโบราณทั้งไทยและต่างประเทศมาตั้งแต่เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ (ครองราชย์ ๒๓๖๗ - ๒๓๙๔) หลังจากการค้นพบโดยพระวชิรญาณเถระ (เจ้าฟ้ามงกุฎ) ซึ่งต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ (ครองราชย์ ๒๓๙๕ - ๒๔๑๑) ข้อความที่อ่าน-ถ่ายถอดและแปลพร้อมคำอธิบายพิมพ์เป็นภาษาไทยในหนังสือของกรมศิลปากรหลายฉบับหลายช่วงเวลา รวมทั้งที่พิมพ์เผยแพร่อ้างอิงในเอกสารวิชาการทางด้านอักษรศาสตร์และภาษาศาสตร์หลายเล่ม ฉบับที่ถ่ายถอดตัวอักษรและถอดความเป็นภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษพร้อมคำอธิบายซึ่งเป็นที่อ้างอิงมากที่สุดคือ Epigraphic and Historical Studies โดย เอ.บี. กริสวอลด์ (A.B. Griswold) และศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร (Prasert Na Nagara) พิมพ์โดย Roongsang Kampim, 1992. หน้า ๒๔๑ - ๒๙๐

ต่อมาอมรา ศรีสุชาติ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย (ขณะนั้น) นำข้อความแปลภาษาไทยตามปรากฏในหนังสือ “ประชุมจารึก ภาคที่ ๘ จารึกสุโขทัย” จัดพิมพ์โดยสำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร พุทธศักราช ๒๕๔๘ หน้า ๓๖ - ๕๑ ปรับแก้ไขการแปลจากฉบับภาษาอังกฤษข้างต้น และการถ่ายทอดศัพท์เป็นภาษาอังกฤษใหม่ลงบนบอร์ดนิทรรศการถาวรประกอบการจัดแสดงรูปจำลองของศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ณ ห้องจัดแสดงชั้นล่างของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแห่งนี้ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๔๘ เป็นต้นมา ซึ่งเปิดให้ชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าชมทุกวันตลอด ๓๖๕ วัน ระหว่างเวลา ๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ นาฬิกา ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงยังสัมพันธ์อย่างยิ่งกับเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัย และศรีสัชนาลัย ซึ่งได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากคณะกรรมการมรดกโลกขององค์การยูเนสโกเมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๔

สาระที่แสดงความเป็นไทยของมรดกแห่งความทรงจำโลกชิ้นนี้คือ การจารึกด้วยตัวอักษรไทยและภาษาไทยเป็นครั้งแรกและบอกเล่าถึงการคิดประดิษฐ์อักษรไทยเรียก “ลายสือไท” ขึ้นใช้เขียนภาษาไทยเป็นครั้งแรก และเป็นครั้งแรกที่ใช้คำว่า “ไท” สือถึงเจ้าของภาษาคือ “คนไท” จารึกด้านที่ ๔ กล่าวถึง “คนไท” เช่น “ไทเมืองไต” “ท้าวเป็นพรญาแก่ไททั้งหลาย” และกล่าวถึง เมืองที่คนไทอาศัยอยู่เรียก “เมืองไท” เช่น “คนอันมีในเมืองไท” เมื่อพิจารณาต่อไปถึงคำเรียกชื่อเมืองราชธานีหรือปัจจุบันเรียกและเขียน “สุโขทัย” ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงหลักนี้ ดังนี้ ชุโขไท (ด้านที่หนึ่ง ๑ คำ) สุกโขไท (ด้านที่สอง ๕ คำ) สุโขไท (ด้านที่สอง ๔ คำ ด้านที่สาม ๕ คำ และด้านที่สี่ ๑ คำ) ทั้ง ๓ คำใช้ “ไท” (ไม่มี ย) เหมือนกัน เท่ากับรักษาคำเรียกชื่อกลุ่มชน “ไท” ของตนไว้ในชื่อของเมืองหลวงหรือชื่ออาณาจักร อย่างไรก็ตาม ก็ดี “สุโขไท” อาจไม่ได้สื่อถึงชื่อประเทศหรืออาณาจักร

ตามความเข้าใจของคนไทยสมัยนั้น แต่ชื่อประเทศหรืออาณาจักรเขตแคว้นของคนไทเหล่านี้เรียกว่า “เมืองไท” ซึ่งเป็นคำรวม สื่อว่าเป็น “เมืองต่าง ๆ ของคนไททั้งหมด” ปรากฏคำนี้ในจารึกด้านที่สี่ดังนี้ “พ่อขุนรามคำแหงนั้นหาเป็นท้าวเป็นพรญาแก่ไททั้งหลาย หาเป็นครูอาจารย์สั่งสอนไททั้งหลายให้รู้บุญรู้ธรรมแท้ แต่คนอันมีในเมืองไทด้วย” ดังนั้นคำว่า “เมืองไทย” ที่คนไทยปัจจุบันพูดติดปากเมื่อเรียกประเทศไทยของเราจึงมีใช้มาแล้วแต่ครั้งกรุงสุโขทัย และแสดงความภูมิใจใน “ความเป็นไทย” ด้วย เมื่อคำว่า สุโขไท เขียนโดยไม่มี “ย” ดังนั้นชื่อเมืองราชธานีแห่งนี้จึงมิได้มาจาก สุข+อุทัย ตามที่นิยมแปลกันว่า “รุ่งอรุณแห่งความสุข” แต่อย่างไร แต่มาน่าจะมาจาก “สุโข” (สุข ภาษาบาลี เมื่อใช้รูปคำเป็นคำนาม “สุโข” แปลว่า ความสุข หรือ มาจาก “สุโขติ” แปลว่า ทำให้มีความสุข) + ไท หมายถึงคนไท ซึ่งมีความหมายว่า “คนไทที่มีความสุข” หรือ “(เมืองที่) ทำให้คนไทมีความสุข” ความเป็นสากลของชื่อสุโขไท คือการนำเอาคำภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่แพร่หลายในสากลประเทศมารวมกับชื่อกลุ่มชน “ไท” ของตน ตั้งเป็นชื่อเมืองหรือราชธานีของประเทศหรืออาณาจักร จึงเป็น “สุโขไท” ในจารึกหลักนี้ยังปรากฏคำที่มีความหมายเดียวกันนี้ แต่เขียนต่างออกไปคือ “ชุโขไท” และ “สุโขไท” ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะต้องการเก็บคำที่มีการออกเสียงของคนทั่วไปซึ่งขึ้นเสียงสูง และ/หรือ ลงเสียงหนักในพยางค์แรก ปัจจุบันคนในจังหวัดสุโขทัยก็ออกเสียงชื่อจังหวัดของเขาเช่นนี้ คำที่แสดงความเป็นสากลนอกจากคำยืมที่รับมาจากภาษาบาลี สันสกฤต เขมร มอญแล้ว ยังมีอีกหลายคำซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมสากลด้วย เช่น (๑) “มิตลาดปสาน” คำว่า ปส่าน น่าจะมาจากคำว่า “บาซาร์” (Bazaar) ในภาษาเปอร์เซีย (อิหร่าน) ในวัฒนธรรมของชาวเปอร์เซีย บาซาร์ หมายถึง ตลาดที่มีร้านค้าหลายร้าน ขายสิ่งของหลายอย่าง ซึ่งปรากฏหลักฐานว่าพ่อค้าชาวเปอร์เซีย

เข้ามาติดต่อกับผู้คนบนแผ่นดินไทยไม่น้อยกว่า พุทธศตวรรษที่ ๑๐ แล้ว ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง นำมาใช้เป็นคำซ้อนกัน เรียกตลาดปสาน เพื่อแสดง ลักษณะตลาดที่มีร้านค้าหลายร้านและขายสิ่งของ หลายอย่างรวม ๆ กัน (๒) “เจ้าเมืองบ่เอาจกอบใน ไพร่ลู่ทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย” คำอธิบาย ศัพท์ในหนังสือประชุมจารึก ภาคที่ ๘ จารึกสุโขทัย พุทธศักราช ๒๕๔๘ อธิบายคำ “ลู่ทาง” ว่าแปลว่า “สะดวก สนุก เสรี เป็นคำเดียวกับคำว่า ลู่ทาง” แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า “ลู่ทาง” หรือ “ลู่ทาง” นี้ คำว่า “ลู่” น่าจะมาจากภาษาจีน แปลว่า ถนนหนทาง ส่วน “ทาง” น่าจะเพี้ยนมาจาก “ด้าน” ภาษาจีนแปลว่า “แบก หาม หาบ” ดังนั้นจึงควรเป็น “ลู่ด้าน” (lùdàn) ซึ่งจะสอดคล้องกับคำว่า “ไพร่” ที่อยู่ข้างหน้า ดังนั้น “ไพร่ลู่ทาง” จึงแปลได้อย่างเหมาะสมว่า “ไพร่ที่แบกหามเดินไปตามถนน” ด้วยเหตุนี้เจ้าเมือง จึงไม่เก็บภาษีใด ๆ (บ่เอาจกอบ) นั่นเอง อาณาจักร

สุโขทัยติดต่การค้าขายกับประเทศจีนเป็นที่ประจักษ์ ทั้งที่ปรากฏการกล่าวถึงสุโขทัยในเอกสารบันทึกของจีน และยังปรากฏหลักฐานรูปธรรมในการรับอิทธิพลจากจีน เช่น เทคนิค รูปทรงและลวดลายการทำเครื่องถ้วยชาม สังคโลกของสุโขทัย ลวดลายปูนปั้นบนผนังวิหารวัด นางพญา เมืองศรีสัชนาลัย รูปแบบซุ้มที่วัดสุวรรณศิริ บนยอดเขาพนมเพลิงในเมืองศรีสัชนาลัย สุโขทัย เป็นเมืองหรือศูนย์กลางอาณาจักรหรือประเทศหนึ่งของคนไทยในสมัยนั้น ติดต่อสัมพันธ์กับประเทศ มหาอำนาจทางการค้าและวัฒนธรรมในโลกโบราณ ในช่วงเวลานั้น ทั้งที่มาจากตะวันตกคือ อินเดีย และเปอร์เซีย และที่มาจากตะวันออกคือ จีน ศัพท์ใน ศิลาจารึกหลักนี้ปรากฏอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียทั้ง ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ซึ่งเข้ามาพร้อมกับ พระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูอยู่มาก แต่ไม่ขอก้าวในที่นี้ เนื่องจากเคยเขียนไว้ในหลาย บทความและมีนักวิชาการกล่าวถึงมากอยู่แล้ว



ประติมากรรมหินแกรนิตรูปฝรั่ง นำมาวางไว้เสมือนทวารบาล ประตูหนึ่งของวัดโพธิ์



ประติมากรรมรูปโยคีปฏิบัติโยคะท่าหนึ่ง ที่วัดโพธิ์

๒. อักษรจารึกบันทึกสาระสำคัญไว้ที่

วัดโพธิ์: วัดโพธิ์หรือชื่ออย่างเป็นทางการว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร ปรากฏหลักฐานว่าจารึกบนแผ่นหินที่มีข้อความและภาพสลักและภาพวาดบนผนังพร้อมข้อความสร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ แห่งบรมราชจักรีวงศ์ (ครองราชย์พุทธศักราช ๒๓๒๕ - ๒๓๕๒) และรัชสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (ครองราชย์พุทธศักราช ๒๓๖๗ - ๒๓๙๔) อย่างไรก็ตาม เอกสารประวัติศาสตร์และข้อมูลจากจารึกที่ระบุไว้บางแห่งทำให้ทราบช่วงเวลาการสร้างและติดตั้งจารึกเหล่านี้ว่าอยู่ในช่วงตั้งแต่พุทธศักราช ๒๓๓๘ ถึงพุทธศักราช ๒๓๙๔ ศาสตราจารย์ ดร.นิยะดา เหล่าสุนทร รวบรวมข้อมูลจารึกเหล่านี้ทั้งหมดและจัดหมวดหมู่ตามสาระในจารึกไว้เป็นหมวดต่าง ๆ รวมเป็นหนังสือชื่อ ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน จัดพิมพ์โดยคณะสงฆ์วัดพระเชตุพนเป็นที่ระลึกสมโภชสิริบุญและฉลองอายุวัฒนมงคล ๘๕ ปี พระธรรมปัญญาบดี (ถาวร ติสสาอนุตโร ป.ธ. ๔) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน ๒๒ - ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๔ หมวดสาระความรู้จากจารึกวัดพระเชตุพนประกอบด้วย (๑) หมวดการสร้างและปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน ปรากฏศักราชตรงกับพุทธศักราช ๒๓๓๘, ๒๓๕๑, ๒๓๗๔, ๒๓๗๕, ๒๓๘๘, ๒๓๙๔ (๒) หมวดพระพุทธศาสนา ปรากฏจารึกเรื่องพระสาวก พระสาวิกา อุบาสก อุบาสิกา อสุภ ฐีกาพาหุ พระพุทธบาท รุดงค์ พาหิรนิทาน อรรถกถาชาดก ศาลาราย ศาลา การเปรียญ เวสสันดรชาดกนิรยกถา เปตกถา (๓) หมวดวรรณคดี เรื่อง รามเกียรติ์ นิทานสิบสอง เหลี่ยม ตำราฉันทวรรณพฤติ ตำราฉันทมาตราพฤติ เพลงยาวกลบทและกลอักษร โคลงกลบท โคลงภาพ เรื่องรามเกียรติ์ (๔) หมวดทำเนียบ ปรากฏจารึกเรื่อง รามัญหุงข้าวทิพย์ มหาสงกรานต์ รั้วกระบวนแห่ พระกฐินพยุหยาตราทางสถลมารค โครงภาพคน

ต่างภาษา (๕) หมวดประวัติวัด ปรากฏโครงคันเรื่อง ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน โครงบอกด้านการปฏิสังขรณ์ (๖) หมวดสุภาพจิต ปรากฏฉันทกฤษณาสอนน้อง ฉันทพาสีสอนน้อง สุภาพจิตพระร่วง ฉันทอักษฎาพานร โคลงโลกนิติ (๗) หมวดอนามัย ได้แก่ โคลงภาพฤๅษี ตัดตน อาธิให้โพธิบาท จารึกเหล่านี้เป็นอักษรไทย ภาษาไทย และมีภาพประกอบทั้งภาพสลักลายเส้นลงบนแผ่นหินหรือภาพวาดประกอบ หากไม่นับจารึกเรื่องประวัติวัดและการปฏิสังขรณ์วัดซึ่งเป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์และการบันทึกพระรณนาความตามแบบไทยแล้ว วรรณกรรมสำคัญที่จารึกไว้ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์หรือพระนิพนธ์เป็นภาษาไทยก็ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ เช่น รามเกียรติ์จากรamayana ของอินเดีย นิทานสิบสองเหลี่ยม มาจากนิทานอิหร่านราชธรรม ซึ่งมาจากประเทศอิหร่านหรือเปอร์เซีย อย่างไรก็ตาม ลักษณะความริเริ่มแบบไทยคือการจารึกการสร้างแบบอย่างเพลงยาวและโคลงกลบทแบบต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนความร่ำรวยคำของภาษาไทย สุภาพจิตพระร่วง และโคลงโลกนิติ แม้กำเนิดจากประสบการณ์ในชีวิตและสังคมของคนไทย แต่แสดงความจริงทางโลกที่เป็นสากลอยู่มากกว่ากรอบประเพณีไทย เช่น “ช้างไล่แล่นเสียงหลบ สุวานขบอย่าขบตอบ อย่างอปิจตรริยา เจริจตามคติ” (สุภาพจิตพระร่วง) “ห้ามเพลิงไว้อย่าให้มีควัน ห้ามสุริยแสงจันท์ ส่องไข ห้ามอายุคมให้หันคืนแล้ว ห้ามตั้งนี้ไว้ได้ จึงห้าม นิินทา” (โคลงโลกนิติ) อักษรบันทึกประกอบภาพที่แสดงความเป็นไทยชัดเจนคือ การบันทึกคติเรื่อง “แม่ซื้อ” ซึ่งหมายถึงผู้หญิงที่เป็นวิญญาณผู้พิทักษ์ทารกเกิดใหม่ ตามความเชื่อว่า ผีจะมานำตัวเด็กไปหาก่อนแอ จึงต้องทำพิธีให้ “แม่ซื้อ” มาขอซื้อเด็กไว้ก่อน ไม่ให้ผีมาเอาตัวเด็กไป ในทางปฏิบัติอาจให้หญิงซารับหน้าที่ “แม่ซื้อ” ทำพิธี “ขอซื้อ” เด็กทารกมาเป็นลูก ขณะเดียวกัน ภาพวาดและอักษรจารึกบนผนังศาลารายยังแสดงให้เห็นรูปลักษณ์ชื่อและคุณสมบัติของแม่ซื้อประจำวันทั้ง ๗ วัน ตามวันเกิดของเด็กที่สอดคล้องกับการผูกดวง



ประติมากรรมหินรูปเขียนจีน นำมาพร้อมสำเนาจากเมืองจีนใช้เป็นทวารบาล (ผู้รักษาประตู) ของวัดโพธิ์

ชะตาตามหลักโหราศาสตร์แบบไทยอีกด้วย อีกพระบันทึกจารึกสาระสำคัญที่แสดงความเป็นสากลชัดเจนคือ “โคลงภาพคนต่างภาษา” พรรณนาชาวต่างชาติที่เข้ามาสู่ประเทศหรือตามความรับรู้ของคนไทยสมัยนั้นจำนวน ๓๒ ชาตินั้น และยังปรากฏการวาดภาพชาวต่างชาติไว้ที่บานหน้าต่างพระวิหารทิศ แสดงการแต่งกายของคน ๑๒ ภาษา และยังเป็นรูปประติมากรรม (รูปปั้น) ด้วย ปัจจุบันคงเหลือเพียงรูปปั้นญี่ปุ่น (ชาวโอกินาวา) และรูปปั้นจีน (ซัวเถา) เท่านั้น เนื่องจากในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีฝรั่งชาติต่าง ๆ จากยุโรป เข้ามามากจึงมีโคลงและภาพวาดของฝรั่งชาติต่าง ๆ อยู่หลายชาติ เช่น โคลงที่กล่าวถึงภาพชาวดัชช์ (ประเทศฮอลแลนด์ หรือ เนเธอร์แลนด์) เรียกว่า “ภาพดอดชิ” พรรณนาโดยพระญาณปริยัติ ดังนี้ “ฝรั่งอรอบรูปนี้ชาติชาลุขเล ลัทธิมันเหลือจนสุดมล้าง คำนับนบพระเยซู ศฤศต์ ว่าโลกท่านตั้งสร้าง เสดกเองๆ กลกับอังกฤษ แม้น เหมือนกัน สวมหมวกใส่กางเกง กับเสื้อเนาเวียง เมืองวิลัน ดาฟาก ได้แะ ดอดชิชื่อนี้เชื้อ ชาติเขา”

ที่น่าสนใจคือ มีโคลงและภาพแสดงชาว “อาฟริกัน” (African) ผู้เขียนโคลงพรรณนาคือ จำจิตรนุกูล ความตอนต้นว่า “หัวพริกหยวกหยาบเผ้า ผลเงาะปากแลยะยิงฟันชั้น คู่เปื้อ อยู่เขตรประเทศเกาะอาฟริกา แะ โดดชาติฉวีเนื้อแม้น หมึกเขมา” ผู้นิพนธ์และวาดภาพเหล่านี้ บางทีอาจมิได้เห็นหรือพบชาวต่างชาติเหล่านี้ แต่อาจได้ทราบจากคำบอกเล่าหรือเห็นจากภาพวาดหรือภาพถ่าย ในหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ต่างประเทศก็เป็นได้ ถึงกระนั้น คำพรรณนาได้สะท้อนความรับรู้ การบันทึกเรื่องภูมิศาสตร์ของประเทศ ความเชื่อ บุคลิกลักษณะของชาวต่างชาติเหล่านั้นไว้ซึ่งเท่ากับบันทึกประวัติศาสตร์ของชนชาติและประเทศนั้น ๆ ในช่วงสมัยนั้นไว้ด้วย นี่คือการเป็นสากลที่สะท้อนอยู่ในภูมิปัญญาแบบไทยในจารึกวัดโพธิ์ มรดกโลกแห่งความทรงจำซึ่งเป็นที่ยุ่จักกันไปทั่วโลกว่าเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งแรกของประเทศไทยและเป็นจุดหมายสำคัญของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของทุกชาติในโลก

Non Nong Ho : The Manufacturing Site of Bronze Drums in Thailand



Sukanya Baonoed

The distribution of bronze drums in several ancient communities in Thailand was once believed that the drums were all manufactured in Southern China and Northern Vietnam. However, the discovery of significant evidence at the archaeological site of Non Nong Ho in Na Udom Sub-district, Nakhon Phanom District, Nakhon Phanom Province, which includes mold fragments, large crucibles, ingots, parts of clay bellows, mold lids, as well as some fragments of drums, e.g. drum holders, drum faces and bronze drum model, suggests that bronze drum production, as well as metallurgical activities, was performed at the site at industrial level. The evidence is the first witness of bronze drum casting in Thailand.

According to the archaeological survey and excavation at Non Nong Ho, there were 18 parts of clay molds, which were used to cover the outer side of drum body, connecting to patterned wax layer of the drums. After molding, the manufacturer would remove the clay out so the pattern would be shown on the clay. Those patterns on the clay can be matched with those patterns on Heger 1 bronze drums, which were found at various areas in Thailand. The patterns were in geometric and abstract animal shape, namely a pattern with connected circles and diagonals, comb pattern, which can be regularly found on bronze drums, as well as some unique patterns, e.g. Chinese key pattern and beaker design.

According to the archaeological evidence, it is believed that Non Nong Ho was an ancient community occupied by humans in the late prehistoric period or the Iron Age dating back to 2,105±25BP (Before Present) and continued until the early historic period, approximately 2,000 - 1,500 years ago. It was a farming village with unique subsistence pattern, and there were craft specialists who were expert in advanced bronze and iron metallurgy, as well as pottery-making and weaving. The villagers had a clear belief as reflected in mortuary practice. This ancient community had long-distant contacts with other communities in foreign countries, such as those in Lao and Vietnam, so there were several imported products. Ancient people at Non Nong Ho also shared some common cultural traditions with those who lived along the Mekong River and inner communities along the Chi River.

Translated by Thanik Lertcharnrit



โนนหนองหอ: แหล่งผลิตกลองมโหระทึกในประเทศไทย

▪ สุกัญญา เบาเนิด *



ที่ตั้ง

แหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ ตั้งอยู่ในเขต หมู่ที่ ๑ บ้านนาอุดม ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร หรือละติจูด ๑๖ องศา ๑๔ ลิปดา ๓๖.๘๒ ฟลิปดาเหนือ และลองจิจูด ๑๐๔ องศา ๓๗ ลิปดา ๑๒.๖๑ ฟลิปดาตะวันออก พิกัดกริด 48 QVC 594959 (พิกัดจากเครื่องหาตำแหน่งบนพื้นโลก GPS และแผนที่ทหารมาตราส่วน 1 : 5000 WGS 84 อำเภอลองนาคา พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวัง 5941 III)

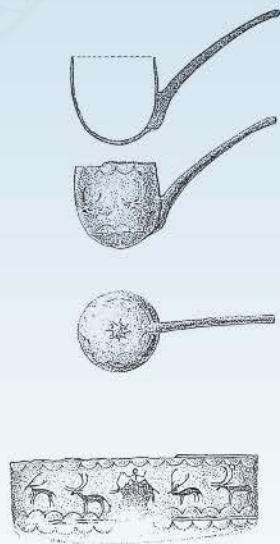
สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดี

แหล่งโบราณคดีโนนหนองหอมีลักษณะเป็น เนินดิน สูงจากพื้นที่โดยรอบประมาณ ๑-๒ เมตร สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๑๘๐ เมตร ทางด้านทิศตะวันตกติดกับลำห้วยใหญ่ และด้านทิศใต้ ติดกับลำห้วยคำควาย เดิมมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๒๐๐ ไร่ เนื่องจากมีการไถปรับพื้นที่เป็นแปลงนา โดยรอบ ทำให้ขนาดของเนินดินลดน้อยลงเหลือ ประมาณ ๕๐ ไร่ สภาพบนเนินดินมีเพาะปลูกพืช หลายชนิด เช่นมันสำปะหลัง อ้อย ยูคาลิปตัส และ ปรากฏสิ่งปลูกสร้าง คือ เถียงนาของนายบุญสาร นาถาบำรุง จำนวน ๑ หลัง ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๓๖ สภาพพื้นที่ของแหล่งมีการขุดหาโบราณวัตถุ บนเนิน จึงเต็มไปด้วยหลุมใหญ่น้อยจำนวนมากกว่า ๑๐๐ หลุม กระจายเต็มพื้นที่

* นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ สำนักศิลปากรที่ ๔ ลพบุรี กรมศิลปากร



กระบวยสำริด



กระบวยสำริด





สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ

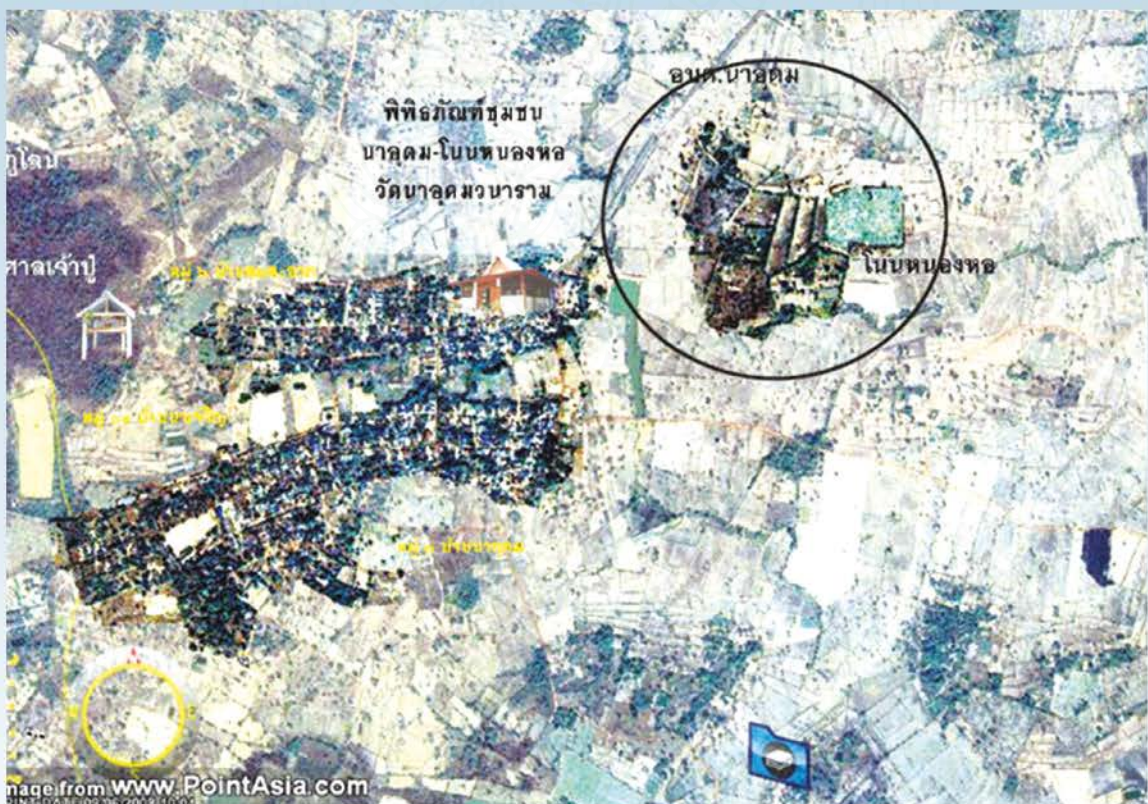
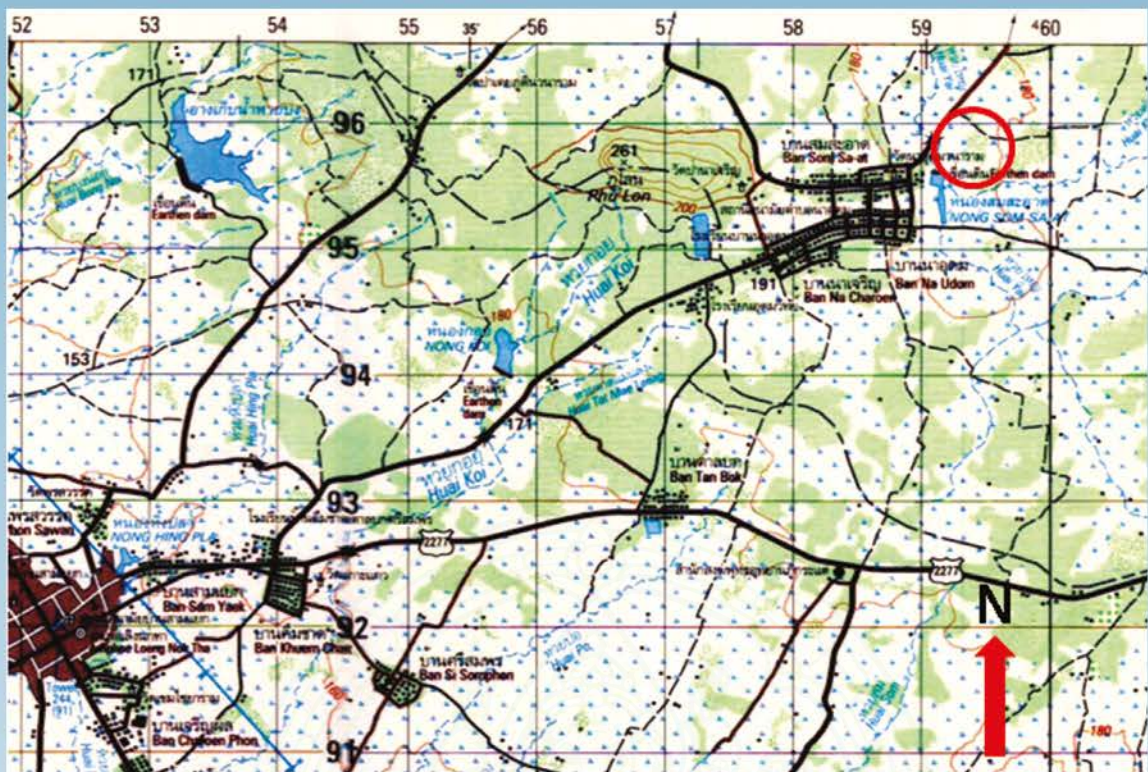
แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ค้นพบโดยบังเอิญจากการขุดเตาเผาถ่านโดยนายบุญสาร นาอำรุง ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๓๖ - ๒๕๓๗ จากนั้นตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๔๓ - ๒๕๕๓ สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี ได้ไปตรวจสอบโบราณวัตถุ เก็บกู้หลักฐานสำคัญ ขุดค้นและสำรวจทางโบราณคดี ตลอดจนส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งโบราณคดี และมีการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนนาอุดม - โนนหนองหอ ถึงแม้จะมีการดำเนินการทางโบราณคดีอย่างต่อเนื่อง ในทางตรงข้ามแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ถูกบุกรุกและขุดทำลายตลอดมา

การขุดค้นทางโบราณคดี

การขุดค้นทางโบราณคดีได้ทำการขุดค้นจำนวน ๒ หลุม คือ หลุมขุดค้น TP1 ขนาด ๓ x ๓ เมตร อยู่บริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของแหล่งโบราณคดี และหลุมขุดค้น TP2 ขนาด ๓ x ๒ เมตร อยู่ทางด้านทิศใต้ห่างจากหลุมขุดค้น TP1 มาทางด้านทิศตะวันออก ๕๐ เมตร จากการขุดค้นสามารถสรุปชั้นวัฒนธรรมได้สมัยเดียวประกอบด้วยชั้นกิจกรรมการทำโลหะ และชั้นกิจกรรมการฝังศพ ดังนี้



ชิ้นส่วนแม่พิมพ์กลองมโหระทึก พบที่แหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ มีลักษณะลายวงกลมเส้นทแยงต่อเนื่อง ลายซิกหวี ซึ่งเป็นลักษณะลายทั่วไปของกลองมโหระทึก



แผนที่ทหารและภาพถ่ายทางอากาศ แสดงตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอย

๑. หลุมขุดค้นที่ ๑ (NNH'2009 TP1)

จากการขุดค้นพบกลุ่มก้อนดินเผาไฟขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งหมดของหลุมขุดค้นในระดับความลึกประมาณ ๘๐-๑๓๐ เซนติเมตรจากระดับผิวดิน และในพื้นที่ดังกล่าวยังพบเศษก้อนแร่ซีแร่ ชิ้นส่วนเข้าหาลอมโลหะดินเผา แท่งดินเผาไฟ แวดินเผา ลูกปัดแก้ว กระดุกสัตว์ นอกจากนี้เกือบทุกระดับชั้นดินสมมติพบเศษก้อนแร่และซีแร่กระจายอยู่ทั่วทั้งหลุมขุดค้น ทำให้สันนิษฐานได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งโลหะกรรม ถัดมาในระดับความลึกประมาณ ๑๘๐-๑๙๐ เซนติเมตรจากผิวดิน มีการค้นพบกะโหลกศีรษะมนุษย์แต่ไม่สมบูรณ์อยู่ และพบภาชนะดินเผาขนาดใหญ่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นของอุทิศให้แก่ผู้ตาย

๒. หลุมขุดค้น TP2 (NNH'2009 TP2)

จากการขุดค้นพบแผ่นก้อนดินเผาไฟครอบคลุมบางส่วนของพื้นที่หลุมขุดค้นในระดับความลึกประมาณ ๕๐ - ๑๑๐ เซนติเมตรจากผิวดิน ประกอบกับพบแม่พิมพ์กลองมโหระทึก ชิ้นส่วนเข้าหาลอมโลหะดินเผา เศษก้อนแร่และซีแร่ ทำให้สันนิษฐานได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวน่าจะเป็นแหล่งโลหะกรรมเช่นกัน แต่มีความหนาแน่นของโบราณวัตถุน้อยกว่าหลุมขุดค้น TP1 นอกจากนี้ยังมีการใช้พื้นที่ในการประกอบกิจกรรมอื่น ๆ อีกคือพิธีกรรมการฝังศพ โดยมีการขุดค้นพบโครงกระดูกมนุษย์อยู่ในระดับความลึกประมาณ ๑๕๐ - ๑๖๐ เซนติเมตรจากผิวดิน ในระดับชั้นเดียวกันยังพบภาชนะดินเผาขนาดใหญ่และแท่งโลหะ สันนิษฐานว่า เป็นของอุทิศให้แก่ผู้ตาย ลักษณะการฝังศพเป็นแบบนอนหงายเหยียดยาว หันหัวไปทางทิศตะวันออก ด้านล่างโครงกระดูกมีการนำเศษภาชนะดินเผามาปูเป็นพื้นก่อนภาชนะดินเผา ซึ่งเป็นของอุทิศวางไว้บริเวณเหนือศีรษะทางด้านซ้าย และแท่งเหล็กวางไว้บริเวณปลายเท้าขวา จากการ

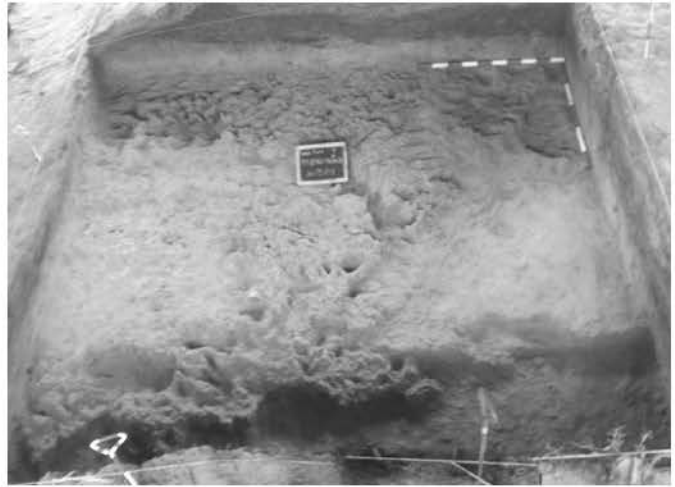
วิเคราะห์พบว่าโครงกระดูกนี้เป็นเพศหญิง อายุประมาณ ๑๒ - ๑๖ ปี

โนนหนองหอ แหล่งผลิตกลองมโหระทึก

จากการสำรวจและขุดค้นแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอทำให้ค้นพบชิ้นส่วนแม่พิมพ์กลองมโหระทึกที่มีจำนวนทั้งหมด ๒๑ ชิ้น ซึ่งลวดลายบนชิ้นส่วนแม่พิมพ์ดังกล่าวสามารถเปรียบเทียบกับลวดลายบนกลองมโหระทึกแบบเฮเกอร์ ๑ (Heger type I) และแบบเฮเกอร์ ๒ (Heger type II) ที่พบตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ลวดลายที่พบทั้งหมดจัดอยู่ในกลุ่มลวดลายเรขาคณิตและลวดลายสัตว์แบบนามธรรม ชิ้นส่วนแม่พิมพ์ทั้งหมดประกอบด้วยชิ้นส่วนหน้ากลอง ๗ ชิ้น โหล่งกลอง ๓ ชิ้น เอวกลอง ๑ ชิ้น และไม่สามารถระบุได้ จำนวน ๙ ชิ้น^๑ ชิ้นส่วนแม่พิมพ์กลองที่พบทั้งหมดเป็นส่วนที่เหลือทิ้งจากขั้นตอนการผลิตกลองมโหระทึก ทำให้สามารถอธิบายถึงเทคนิคการผลิตกลองมโหระทึกด้วยวิธีสูญซีผึ้ง (Lost Wax) ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นส่วนที่หุ้มหุ่นกลองด้านนอกติดกับชิ้นซีผึ้งที่มีลาย เมื่อหล่อกลองเสร็จจะทุบออกเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการหล่อกลองมโหระทึก เมื่อทำการทุบแม่พิมพ์ออกจะมีลวดลายของกลองติดออกมาด้วย ได้แก่ ลายวงกลมเส้นทแยงลายซีหัวเป็นลายทั่วไปที่พบบนกลองมโหระทึกและลายพิเศษเช่น ลายประแจเงิน และลายจะงอยปากนก

ในแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ นอกจากชิ้นส่วนแม่พิมพ์กลองที่มีลายวงกลมเส้นทแยงและลายซีหัวแล้ว ยังมีชิ้นส่วนแม่พิมพ์ที่มีลายพิเศษตรงบริเวณตัวกลองเป็นลายจะงอยปากนกที่มีลักษณะเดียวกับลายบนกลองมโหระทึกที่ขุดพบบริเวณที่ทำการไปรษณีย์ อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

^๑ ญาณทวี เสือสืบพันธุ์, ลวดลายกลองมโหระทึกที่พบจากแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ ต.นาอุดม อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร, **การศึกษาเฉพาะบุคคล**, คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕.



ชั้นกิจกรรมทำโลหะ พบชั้นดินเผาไฟ
ก่อนแร่ ซีแร่ และชั้นส่วนเข้าหลอมโลหะ
ในหลุมชุดคันที่ ๑

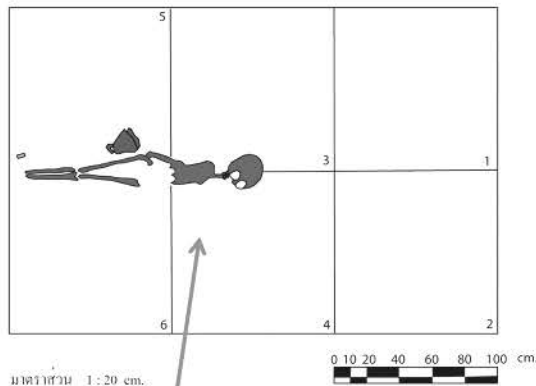
ลวดลายดังกล่าวมีความแตกต่างจากกลองใบอื่น ๆ ที่พบในไทย เป็นการดัดแปลงลายคนสวมขนนกตามแบบเดิมไปสู่ลายผีเสื้อ และลายคนสวมขนนกนั่งในเรือกลายเป็นลายคนสวมปีกผีเสื้อนั่งในเรือที่ออกแบบด้วยการกลับลายหัวนก ๒ หัว หันจะงอยปากเข้าหากัน ซึ่งไม่ปรากฏลายชนิดนี้ในกลองมโหระทึกของวัฒนธรรมดงเจนในประเทศเวียดนาม และยังปรากฏลายประแจจีนในเส้นขนานโดยรอบกลองอีกด้วย^๒ ทั้งนี้ชิ้นส่วนแม่พิมพ์บางชิ้นที่แหล่งโบราณคดีโนนหนองหอกก็พบลายประแจจีน เช่นกัน

ดังนั้นความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างลายบนชิ้นส่วนแม่พิมพ์ที่แหล่งโบราณคดีโนนหนองหอกกับลายบนกลองมโหระทึกที่อำเภอดำชะอี จึงเป็นหลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่ากลองมโหระทึกที่พบในประเทศไทย หรือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือในจังหวัดมุกดาหาร อาจจะผลิตขึ้นที่แหล่งโบราณคดีโนนหนองหอก หรือแหล่งอื่น ๆ ซึ่งน่าจะมีเครือข่ายชุมชนโบราณในการทำโลหะกรรมลักษณะเช่นนี้อีกหลายแห่งที่ต้องศึกษากันต่อไป

นอกจากชิ้นส่วนแม่พิมพ์กลองมโหระทึกแล้วยังพบหลักฐานยืนยันถึงการเป็นแหล่งผลิตกลอง เช่น เบ้าหลอมโลหะขนาดใหญ่ซึ่งเบ้าหลอมในแหล่งโบราณคดีอื่นมักทำเป็นถ้วยเล็กๆ เอาไว้ทำของชิ้นเล็ก ๆ พวกขวาน กำไล เป็นต้น ฉะนั้นเบ้าหลอมที่นี้จึงมีขนาดใหญ่ สอดคล้องกับการหล่อกลองมโหระทึกอย่างชัดเจน รวมทั้งการพบก้อนโลหะทองแดง ชิ้นส่วนท่อลม ฝาปิดแม่พิมพ์ รวมถึงเศษขารุดแตกหักของกลอง เช่น หูกลอง หน้ากลอง กลองมโหระทึกจำลอง เป็นต้น

ดังนั้นจากหลักฐานที่ค้นพบในแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอกและแหล่งโบราณคดีอื่นๆ พื้นที่แถบนี้จึงเป็นอีกหนึ่งศูนย์กลางการผลิตและใช้กลองมโหระทึกที่ร่วมสมัยกับวัฒนธรรมดงเจนในภาคเหนือของประเทศไทย และวัฒนธรรมเตียนในภาคใต้ของประเทศจีน

^๒ เมธินี จิระวัฒนา. กลองมโหระทึกในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, ๒๕๔๖. หน้า ๑๓๑.



มาตราส่วน 1 : 20 cm.



พบการฝังศพ
เป็นแบบนอนหงายเหยียดยาว
ในหลุมชุดคันที่ ๒



การกำหนดอายุ

เมื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของหลักฐานทางโบราณคดีที่พบจากการขุดค้นและการประมวลหลักฐานจากการสำรวจ พบว่าโบราณวัตถุต่าง ๆ อยู่ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย หรือ สมัยเหล็ก แหล่งโบราณคดีโนนหนองหอยจัดเป็นแหล่งโลหะกรรมสมัยโบราณ มีการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้สำริด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การผลิตกลองมโหระทึก รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องประดับสำริด รูปแบบของเครื่องมือเครื่องใช้สำริดนั้นเปรียบเทียบกับกลุ่มวัฒนธรรมดงเซิน (Đông Sơn Culture) ในประเทศ

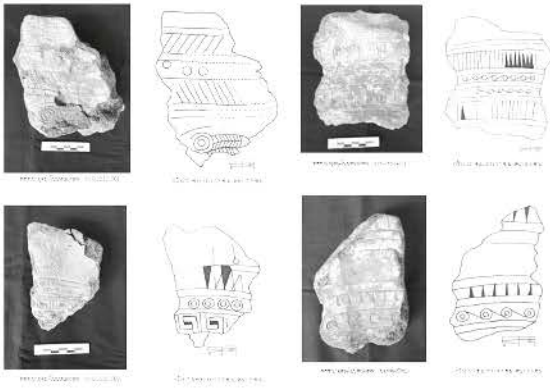
เวียดนาม อายุประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๘๐๐ ปีมาแล้ว^๓ และกลุ่มวัฒนธรรมเตียนโนมณฑลยูนนาน ประเทศจีน อายุประมาณ ๒,๓๐๐-๑,๙๐๐ ปีมาแล้ว^๔

นอกจากจะเป็นแหล่งโลหะกรรมแล้ว แหล่งโบราณคดีโนนหนองหอยยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งฝังศพซึ่งมีรูปแบบพิธีกรรมการฝังศพแบบวางศพให้นอนหงายเหยียดยาว และพบการบรรจุศพในภาชนะดินเผา (Burial jar) อีกด้วย รวมทั้งลักษณะเครื่องปั้นดินเผาก็มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ สมัยที่ ๒ อายุประมาณ ๒,๕๐๐ - ๑,๐๐๐ ปีมาแล้ว^๕ และกลุ่มวัฒนธรรมชาววิญญูตอนปลาย

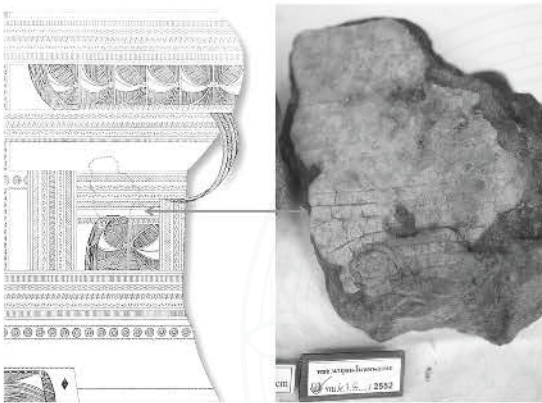
^๓ Professor, Scientific doctor Luu Tran Tieu. "Vietnamese Bronze Drums". **Thanh Hoa Bronze Drums**. Ha Noi: Social Sciences Publishing House, 2013. pp 265.

^๔ Xiaoneng Yang. **Chinese Archaeology vol.2**. Kansas City: Yale University Press, New Haven and London with The Nelson-Atkins Museum of Art, 2004. pp 267.

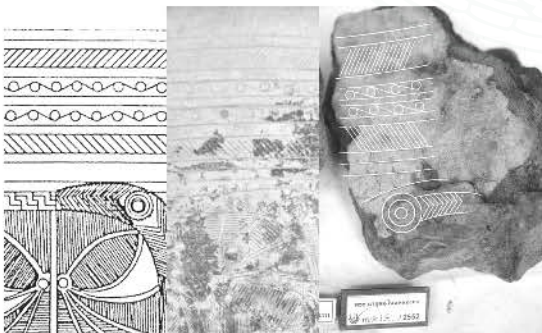
^๕ ศักัญญา เบาเนิด. **โบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้**. อุบลราชธานี : หจก. ศิริธรรมออฟเซ็ท, ๒๕๕๓. หน้า ๑๒๐.



ลักษณะของลวดลายบนชิ้นส่วนแม่พิมพ์ กลองมโหระทึกพบที่แหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ



เปรียบเทียบลายบริเวณตัวกลอง “ลายจะงอยปากนกและลายผีเสื้อ” บนกลองมโหระทึก ที่ขุดพบบริเวณที่ทำการไปรษณีย์ อำเภอคำชะอี และแม่พิมพ์กลองมโหระทึกที่แหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ



เปรียบเทียบ “ลายจะงอยปากนกและลายผีเสื้อ” บนกลองมโหระทึก ที่ขุดพบบริเวณที่ทำการไปรษณีย์ อำเภอคำชะอี และแม่พิมพ์กลองมโหระทึกที่แหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ

(Late Sa Huynh Culture) ในประเทศเวียดนาม อายุประมาณ ๒,๕๐๐ - ๒,๔๐๐ ปีมาแล้ว สอดคล้องกับการกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ จากตัวอย่างถ่านที่ได้จากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอเมื่อพุทธศักราช ๒๕๕๔ โดยรศ.สุรพล นาคะพินธุ ส่งตัวอย่างไปวิเคราะห์ที่มหาวิทยาลัยไวกาโต ประเทศนิวซีแลนด์ (The University of Waikato New Zealand) ด้วยวิธี Carbon-14 (AMS) ได้ค่าอายุ 2,105 ± 25 BP (BP = Before Present = ปีมาแล้ว)^๖

สรุป

จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบในขณะนี้ สามารถสรุปได้ว่าแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอเป็นชุมชนโบราณที่มีการอยู่อาศัยของกลุ่มคนในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย หรือสมัยเหล็ก อายุประมาณ ๒,๑๐๐ ปีมาแล้ว ชุมชนโบราณโนนหนองหอเป็นสังคมระดับหมู่บ้านเกษตรกรรมมีแบบแผนการดำรงชีพอย่างชัดเจนมีการทำเครื่องปั้นดินเผาที่มีรูปแบบเรียบง่าย มีการทอผ้า และที่สำคัญมีความรู้ความชำนาญด้านโลหะกรรมขั้นสูง สามารถผลิตเครื่องมือเครื่องใช้สำริดและเหล็กได้เอง ซึ่งมีรูปแบบสัมพันธ์กับวัฒนธรรมดงเซินในประเทศเวียดนามและวัฒนธรรมเตียนในประเทศจีนตอนใต้ เช่น เทคนิคการหล่อกลองมโหระทึก กระบวยสำริดทรงน้ำเต้า รูปแบบเครื่องประดับที่นิยมตกแต่งเป็นลายเกลียวเชือก

สำหรับหลักฐานที่น่าสนใจของแหล่งโบราณคดีโนนหนองหออีกอย่างหนึ่งคือ แบบแผนพิธีกรรมศพซึ่งมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ และวัฒนธรรมขาวห้วยในประเทศเวียดนามตอนกลาง กล่าวคือนิยมการปลงศพในภาชนะดินเผา มีการอุทิศเครื่องประดับทำจากหินมีค่า สิ่งคาร์เนเลียน เครื่องประดับแก้ว วัตถุเหล่านี้ น่าจะส่งผ่านมาจากกลุ่มวัฒนธรรมขาวห้วย จากการพบหลักฐานการวาง

^๖ สุรพล นาคะพินธุ. รากเหง้าบรรพชนไทย: พัฒนาการทางวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๐. หน้า ๑๔๙.

กระบวยสำริดเป็นเครื่องอุทิศอยู่บนภาชนะดินเผาบรรจุกระดูก และการทำกลองมโหระทึกจำลองเพื่อใช้เป็นของอุทิศให้ผู้ตาย ทำให้มองเห็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมความเชื่อของกลุ่มชนที่ใกล้เคียงกันวัฒนธรรมดงเจนอีกด้วย นอกจากนั้นยังพบพิธีกรรมการฝังศพแบบนอนหงายเหยียดยาวรองด้วยเศษภาชนะดินเผา มีการวางสิ่งของอุทิศ เครื่องสำริด เครื่องแก้ว และเครื่องประดับทำด้วยหินมีค่าให้กับศพเช่นเดียวกัน

จากนัยของวัตถุทางวัฒนธรรม และพิธีกรรมศพ ดังที่กล่าวมา ชี้ให้เห็นว่าแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ

เป็นชุมชนโบราณที่มีความสำคัญ สามารถแลกรับปรับใช้ความหลากหลายจากกลุ่มวัฒนธรรมจากภายนอก กล่าวคือมีความสัมพันธ์กับกลุ่มวัฒนธรรมเตียนและวัฒนธรรมดงเจน ด้านโลหะกรรม และสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้และวัฒนธรรมขาววิญ ด้านแบบแผนพิธีกรรมศพและสิ่งของอุทิศ เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว จนกลายเป็นรูปแบบวัฒนธรรมเฉพาะที่พบอยู่ในอาณาบริเวณพื้นที่มุกดาหาร - สหวันนะเขต หรืออาจเรียกว่ากลุ่มวัฒนธรรม “มุกดาหาร-สหวันนะเขต”

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ สนั่นเล็ก. รายงานการเก็บกู้โบราณวัตถุแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ ต.นาอุดม อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร (เอกสารอัดสำเนา). สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี, ๒๕๕๕.
- ชิน อยู่ดี. “กลองมโหระทึก” วารสารโบราณคดี ปีที่ ๒ ฉบับ ๔ เมษายน - มิถุนายน, ๒๕๑๒.
- ญาณทวี เสือสืบพันธุ์. ลวดลายกลองมโหระทึกที่พบจากแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ ต.นาอุดม อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร. การศึกษาเฉพาะบุคคล คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔.
- พรนัชชา สังข์ประสิทธิ์. รายงานการขุดค้นแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ ต.นาอุดม อ.นิคมคำสร้อย จ.มุกดาหาร. (เอกสารอัดสำเนา). สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี, ๒๕๕๒.
- เมธินี จิระวัฒนา. กลองมโหระทึกในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, ๒๕๔๖.
- วสันต์ เทพสุริยานนท์ และสุกัญญา เบาเนต. รายงานสำรวจแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานในจังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดียนตุลา, ๒๕๕๖.
- สุกัญญา เบาเนต. โนนหนองหอ แหล่งผลิตกลองมโหระทึกในประเทศไทย: ข้อมูลใหม่จากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีโนนหนองหอ บ้านนาอุดม อำเภอนิคมน้ำคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร. สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี กรมศิลปากร, ๒๕๕๘. (เอกสารอัดสำเนา).
- สุกัญญา เบาเนต และวสันต์ เทพสุริยานนท์. ร่วมด้วยช่วยกัน อนุรักษ์และพัฒนามรดกศิลปวัฒนธรรมตำบลนาอุดม อำเภอนิคมน้ำคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร. สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี กรมศิลปากร, ๒๕๕๓.
- สุกัญญา เบาเนต และวสันต์ เทพสุริยานนท์. ร่วมด้วยช่วยกัน การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น. จัดพิมพ์โดยสำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี กรมศิลปากร, ๒๕๕๕.
- สุกัญญา เบาเนต. โบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้. อุบลราชธานี : หจก.ศิริธรรมออฟเซต, ๒๕๕๓.
- สุรพล นาถะพินธุ์. รากเหง้าบรรพชนไทย: พัฒนาการทางวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน. ๒๕๕๐.
- Luu Tran Tieu. “Vietnamese Bronze Drums”. Thanh Hoa Bronze Drums. Social Sciences Publishing House. Ha Noi. 2013, pp 265.
- Xiaoneng Yang. Chinese Archaeology vol.2. Kansas: Yale University Press, New Haven and London with The Nelson-Atkins Museum of Art, 2004.

A study on Words and Numerals for Dating from Ancient Inscriptions of Thailand and Cambodia



Cha-am Kaewklai

The research on words and numerals for dating from ancient inscriptions found in Thailand and Cambodia was based on data that were found from a large number of inscriptions in India, Sri Lanka, Indonesia, Malaysia, Myanmar, Cambodia, and Thailand. The research objective was to seek for the relation of words and numerals from these inscriptions whether they were related, similar, or connected in terms of language usage and writing style. It was found that ancient inscriptions which were found in Thailand and Cambodia had the common way of using words to represent numerals for bearing the date as those found in India and Sri Lanka. This led to the knowledge of the sequences of ancient way of dating, starting from alphabetical description, year description with specific words that represent numerals, to numeric description. This research provides us with the knowledge that the ancient territory of Thailand used the above-mentioned ways to describe a date which followed Hindu and Mahayana Buddhist traditions. Later on, Thailand used numeric description for year, particularly in northern and northeastern regions of Thailand, with influenced from Mon, Burma, and Lao. The use of number for describing the Buddhist year began in Chainat Province in 1413, 500 years before the official announcement of the adoption of Buddhist Year as official year in Thailand by King Vajiravudh (King Rama VI). In addition, this research also shows that the ancient abbreviation of year description has influenced the Thai society until present.

Translated by Thanik Lertcharnrit

ศึกษาวิธีเขียนบอกจำนวน จากจารึกโบราณในประเทศไทยและเขมร

■ ซะเอม แก้วคล้าย *



ฐานรองธรรมจักร ปรากฏจารึกพุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๒
พบที่ทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ความนำ

นักปราชญ์ทางภาษาหลายท่านได้ศึกษาวิวัฒนาการของอักษรไทยที่พ้องขุนรามคำแหงทรงคิดประดิษฐ์ขึ้นใช้ เมื่อพุทธศักราช ๑๘๓๕ ว่า พระองค์ทรงดัดแปลงมาจากอักษรปัลลวะบ้าง จากอักษรขอมโบราณบ้าง และทรงประดิษฐ์ขึ้นเองบ้าง ผู้ศึกษาวิธีเขียนบอกจำนวนจากศิลาจารึกครั้งนี้ ได้ศึกษาย้อนหลังไปถึงศิลาจารึกสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชและสมัยราชวงศ์พระเจ้ากนิษกะมหาราชของอินเดีย เพื่อประสานความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับวิธีเขียนบอกจำนวนวัตถุสิ่งของจากศิลาจารึกในประเทศไทยและประเทศเขมรสมัยโบราณ ผลการศึกษาย้อนหลังทำให้ทราบว่า ประเทศไทยและเขมรสมัยโบราณ ได้ตกเป็นเมืองขึ้นทางวัฒนธรรมของอินเดียโดยทั่วกัน แม้ปัจจุบันก็ยังมียุทธศาสตร์ที่เป็นร่องรอยวัฒนธรรมทางศาสนาจากอินเดียปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะร่องรอยวัฒนธรรมทางด้านอักษรและภาษาที่สอดแทรกมากับศาสนาซึ่งมีทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ มีทั้งภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต หลักฐานสำคัญ คือ อักษรที่ใช้ในราชวงศ์ปัลลวะของอินเดียตอนใต้สมัยโบราณได้ปรากฏกระจายอยู่ทั่วไป และเป็นอักษรที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั่นหมายถึงว่า ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รวมทั้งประเทศไทยและเขมรสมัยโบราณได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม รวมทั้งอิทธิพลทางด้านอักษรและภาษาจากชนชาติอินเดียเช่นกัน

* ข้าราชการบำนาญ กรมศิลปากร

จากการศึกษาวิธีเขียนบอกจำนวนที่ปรากฏในศิลาจารึกอักษรพราหมณ์ของพระเจ้าอโศกมหาราชในพุทธศตวรรษที่ ๓ - ๔ และศิลาจารึกของราชวงศ์สุทิดา ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๖ - ๗ จึงเป็นหลักฐานให้อนุมานได้ว่า วิธีเขียนบอกจำนวน ที่ปรากฏในศิลาจารึกของประเทศไทยและประเทศเขมรสมัยโบราณ เป็นวิธีเขียนที่ได้ต้นแบบมาจากประเทศอินเดีย นั่นหมายความว่า ชาวอินเดียได้นำวิธีเขียนบอกจำนวนเข้ามาสู่ดินแดนแถบนี้พร้อม ๆ กับตัวอักษรปัลลวะและภาษาบาลีสันสกฤตเป็นครั้งแรก

วิธีเขียนบอกจำนวนจากศิลาจารึกในประเทศไทยและเขมร

เมื่อดินแดนที่เป็นประเทศไทยและประเทศเขมรสมัยโบราณต่างก็ได้รับอิทธิพลทางด้านศาสนา วัฒนธรรม อักษร ภาษาและวิธีเขียนบอกจำนวนมาจากอินเดีย วิธีเขียนบอกจำนวนในศิลาจารึกโบราณที่พบในประเทศไทยและประเทศเขมรสมัยโบราณ จึงมีลักษณะเหมือนกับที่ปรากฏในศิลาจารึกของอินเดีย มีส่วนแตกต่างกันบ้างอันเนื่องจากการพัฒนาวิธีเขียนไปตามกาลนิยม จึงแบ่งวิธีเขียนบอกจำนวนที่ปรากฏในศิลาจารึกประเทศไทยและประเทศเขมรสมัยโบราณออกเป็น ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

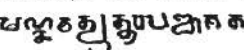
๑. การเขียนบอกจำนวนด้วยอักษรคำศัพท์ของภาษา

ศัพท์สังขยา คือ คำศัพท์ของภาษานั้น ๆ ที่เขียนด้วยอักษรแล้วแปลงออกมาเป็นเลขบอกจำนวน ซึ่งมีทั้งภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาเขมร จึงแบ่งวิธีเขียนบอกจำนวนด้วยคำศัพท์ของภาษาที่ปรากฏในศิลาจารึกของประเทศไทยและเขมรสมัยโบราณออกเป็น ๓ ลักษณะย่อย ดังนี้

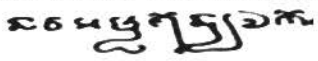
๑.๑ การเขียนบอกจำนวนเป็นศัพท์สังขยา คือ การเขียนบอกจำนวนด้วยคำศัพท์ตามหลักของภาษาบาลีและสันสกฤต แล้วแปลแต่ละศัพท์ออกมาเป็นตัวเลขบอกจำนวน เช่นเดียวกับที่ปรากฏในศิลาจารึกอักษรพราหมณ์ภาษาบาลีสสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช และศิลาจารึกอักษรพราหมณ์ภาษาสันสกฤตสมัยราชวงศ์สุทิดา เช่น **ศิลาจารึกฐานรองธรรมจักร** อักษรปัลลวะ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๒ พบที่ทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เขียนบอกจำนวนด้วยตัวอักษรเป็นคำศัพท์สังขยา มีข้อความกล่าวถึงการกระทำด้วยอาการละ ๔ ว่า

 (ឥឡុឥឡុ) จตุธา จตุธา กตฺ กระทำด้วยอาการละ ๔ อาการละ ๔) ศัพท์ว่า จตุ เป็นศัพท์สังขยาแปลว่า ๔ จตุธา แปลว่า โดยอาการ ๔ จตุธา จตุธา จึงแปลว่า โดยอาการ ๔ โดยอาการ ๔

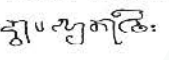
จารึกดอนเมืองเตย อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๒ พบที่เมืองโบราณดอนเมืองเตย อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร เขียนบอกจำนวนด้วยตัวอักษรเป็นศัพท์สังขยา ที่กล่าวถึงสิ่งนำอัสจรรย์ ๑๒ อย่างว่า  (វិជ្ជាស្រី) ทวาทศาทฤต (สิ่งนำอัสจรรย์ ๑๒ อย่าง) ศัพท์ว่า ทวาทศ เป็นศัพท์สังขยาภาษาสันสกฤตแปลว่า ๑๒ อทฤต แปลว่า สิ่งที่น่าอัสจรรย์

จารึกพระคูหาหลวง อักษรขอมโบราณ ภาษาสันสกฤต พ.ศ. ๑๒๑๗ พบในประเทศเขมร เขียนบอกจำนวนมหาศักราชด้วยอักษรศัพท์สังขยาว่า (จำลองอักษร)  (ขณนวุตฺตฺรปญจศต) แปลว่า ๕๐๐ เกินไป ๙๖ แยกศัพท์เป็น ขณนวุติ แปลว่า ๙๖, อุตฺตรแปลว่า เกิน กว่า, ปญจศต แปลว่า ๕๐๐ จึงรวมเป็นมหาศักราช ๕๙๖ ตรงกับพุทธศักราช ๑๒๑๗

จารึกวัดตสารโมรย อักษรขอมโบราณ ภาษาสันสกฤต พุทธศักราช ๑๓๔๖ พบในประเทศเขมร เขียนบอกจำนวนมหาศักราชด้วยอักษรศัพท์สังขยาว่า (จำลองอักษร)  (ปญจวิงศตฺรสปต) แปลว่า ๗ เกินไป ๒๕ หมายความว่า ๗๒๕ เป็นมหาศักราช เมื่อบวกด้วย ๖๒๑ จึงเป็นพุทธศักราช ๑๓๔๖ ศัพท์ว่า ปญจวิงศต แปลว่า ๒๕ อุตฺตร แปลว่า เกิน หรือ กว่า สปต แปลว่า ๗ จึงรวมเป็นมหาศักราช ๗๒๕

จารึกดงแม่ปางเมือง อักษรขอมโบราณ ภาษาบาลี เขมร ไทย และสันสกฤต พุทธศักราช ๑๗๑๐ พบที่จังหวัดนครสวรรค์ เขียนบอกจำนวนมหาศักราชด้วยอักษรศัพท์สังขยาภาษาสันสกฤตว่า นวอชกุศุนยเอก (จำลองอักษร)  แปลว่า ๑๐๘๕ แยกศัพท์เป็น นว แปลว่า ๙, อชกุ แปลว่า ๘, ศุนย แปลว่า ๐, เอก แปลว่า ๑ จึงเป็นมหาศักราช ๑๐๘๕ ตรงกับพุทธศักราช ๑๗๑๐

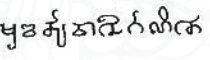
๑.๒ การเขียนบอกจำนวนด้วยอักษรศัพท์สัญลักษณ์ แล้วแปลเป็นตัวเลขบอกจำนวน วิธีนี้พบมากในดินแดนที่เป็นประเทศเขมรและประเทศไทยสมัยโบราณ โดยเฉพาะจารึกภาษาสันสกฤตทั้งของศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาหายาน ตัวเลขที่บอกจำนวนเป็นมหาศักราช นั้นหมายถึงว่า การบอกศักราชวิธีนี้ได้รับอิทธิพลจากชาวอินเดียตอนเหนือ เพราะมหาศักราชเกิดในอินเดียตอนเหนือ ในยุคสมัยของพระเจ้านิชกะมหาราชตรงกับพุทธศักราช ๖๒๑ แต่ได้แพร่หลายไปสู่ภาคกลางและภาคใต้ของอินเดียพร้อมกับพุทธศาสนาหายานด้วย เมื่อชาวอินเดียภาคกลางและภาคใต้ได้นำศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาหายานมาสู่ดินแดนที่เป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงได้นำอักษร ภาษาและวิธีเขียนบอกจำนวนมาสู่ดินแดนที่เป็นประเทศไทยและเขมรด้วย เช่น

ศิลาจารึกเขาน้อย พบที่อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ใช้ศัพท์สัญลักษณ์เขียนบอกจำนวนศักราชว่า  (ทวารภูตารโละ) แยกศัพท์แปลว่า

ทวาร แปลว่า ช่อง ประตู เป็นสัญลักษณ์ของช่องทวารทั้ง ๙ คือ ตา ๒ หู ๒ จมูก ๒ ปาก ๑ ทวารหนัก ๑ ทวารเบา ๑

ภูต แปลว่า สิ่งที่มีอยู่จริง หมายถึงธาตุทั้ง ๕ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศ เป็นสัญลักษณ์ของเลข ๕
อโรละ แปลว่า สิ่งที่กระทบอารมณ์ให้เกิดความอยากได้ หมายถึงอายตนะภายนอก ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส จึงเป็นสัญลักษณ์ของเลข ๕

ทวารภูตารโละ จึงแปลว่า ๕๕๕ เป็นมหาศักราช เมื่อบวกด้วย ๖๒๑ จึงตรงกับพุทธศักราช ๑๑๘๐

ศิลาจารึกตาแก้ว พบที่ประเทศเขมร อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต พุทธศักราช ๑๑๘๒ ใช้ศัพท์สัญลักษณ์ เขียนบอก จำนวนมหาศักราชว่า  (มุขรตุวาโนรคมิเต) แปลว่า นับด้วยลูกศร ฤดู และปาก แยกศัพท์เป็น

มุข แปลว่า หน้า ปาก เป็นสัญลักษณ์ หมายถึงเลข ๑

รตุ แปลว่า ฤดู มี ๖ คือ เหมันตฤดู สิริฤดู วสันตฤดู คิมหฤตุ วัสสานฤดู สรทฤดู ฉะนั้น คำว่า รตุ เป็นสัญลักษณ์หมายถึงเลข ๖

วาโนร ศัพท์เดิมคือ วาโนร เป็นชื่อของลูกศรที่แทงใจ ๕ ชนิด ได้แก่ ราก โทสะ โมหะ มานะ และทิฐิ ฉะนั้นคำว่า วาโนร จึงเป็นสัญลักษณ์หมายถึงเลข ๕

คมิเต แปลว่า นับแล้ว

มุขรตุวาโนรคมิเต จึงแปลตามศัพท์สัญลักษณ์ว่า นับด้วยเลข ๕๖๑ เมื่อบวกด้วย ๖๒๑ จึงเป็นพุทธศักราช ๑๑๘๒

ศิลาจารึกวัดตระเลกแง พบที่ประเทศเขมร อักษรขอมโบราณ ภาษาสันสกฤต พุทธศักราช ๑๔๓๒ ใช้ศัพท์สัญลักษณ์เขียนบอกจำนวนมหาศักราชว่า  (จนทรรูปางค) แปลว่า ร่างกาย รูป และพระจันทร์ แยกศัพท์เป็น

จนทร แปลว่า พระจันทร์ เป็นสัญลักษณ์ของเลข ๑

รูป คือ รูป หมายถึงจำนวนเต็มของแต่ละรูป เป็นสัญลักษณ์ของเลข ๑

องค แปลว่า อวัยวะ ร่างกาย ศาสนาพราหมณ์หมายถึงรูปทั้ง ๘ ของพระศิวะ จึงเป็นสัญลักษณ์ของเลข ๘ จนทรรูปร่างค จึงแปลเป็นศัพท์มหาศักราชว่า ๘๑๑ เมื่อบวกด้วย ๖๒๑ จึงเป็นพุทธศักราช ๑๔๓๒

๑.๓ การเขียนบอกจำนวนด้วยศัพท์สัญลักษณ์สมด้วยศัพท์สังขยา เช่น

ศิลาจารึกกะไดอั้ง อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต พบในประเทศเขมร พุทธศักราช ๑๑๗๑ การเขียนวิธีบอกมหาศักราชด้วยอักษรที่ใช้ทั้งศัพท์สังขยาและศัพท์สัญลักษณ์สมกัน เช่น **અનુક્રિયા** (ขปญเจนทริยเค) แปลว่า อินทริย์ ๕ ของท้องฟ้า แยกศัพท์เป็น

ข แปลว่า ท้องฟ้าอันว่างเปล่า เป็นสัญลักษณ์ของเลข ๐

ปญจ เป็นศัพท์สังขยาบอกจำนวน ๕

อินทริยเค = อินทริย์ คือ อายุตนะภายใน ๕ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย เป็นสัญลักษณ์ของเลข ๕ ขปญเจนทริยเค จึงแปลเป็นศักราชว่า ๕๕๐ หมายถึงมหาศักราช เมื่อบวกด้วย ๖๒๑ จึงเป็นพุทธศักราช ๑๑๗๑

ศิลาจารึกทวลอังตะโนต อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต พบในประเทศเขมร พุทธศักราช ๑๒๓๔ การเขียนบอกมหาศักราชด้วยตัวอักษรที่ใช้ทั้งศัพท์สังขยาและศัพท์สัญลักษณ์สมกันว่า **ત્રિવિમરદ્યુત** (ตริวิยมรตุยเต) แปลว่า ประกอบเป็นฤดู ท้องฟ้า และ ๓ แยกศัพท์เป็น

ตริ แปลว่า ๓

วิยม แปลว่า ท้องฟ้า เป็นสัญลักษณ์ของเลข ๐

รตุ แปลว่า ฤดู เป็นสัญลักษณ์ของเลข ๖

ยฺยูเต แปลว่า ประกอบแล้ว

ตริวิยมรตุยฺยูเต จึงแปลเป็นมหาศักราชว่า ประกอบกันเข้าเป็น ๖๐๓ เมื่อบวกด้วย ๖๒๑ จึงเป็นพุทธศักราช ๑๒๒๔

ศิลาจารึกพนมรุ้ง อักษรขอมโบราณ ภาษาสันสกฤต พบที่ปราสาทพนมรุ้งในประเทศไทย การเขียนบอกมหาศักราชด้วยตัวอักษรที่ใช้ทั้งศัพท์สังขยาและศัพท์สัญลักษณ์สมกันว่า **ਵਿਸਤਮਾਰਜਨ** (ทวิสตามารจนทร) แยกศัพท์เป็น

ทวิ เป็นศัพท์สังขยา แปลว่า ๒

สप्त เป็นศัพท์สังขยา แปลว่า ๗

อมาร แปลว่า ท้องฟ้า เป็นสัญลักษณ์ของเลข ๐

จนทร แปลว่า พระจันทร์ เป็นสัญลักษณ์ของเลข ๑

ทวิสप्तามารจนทร จึงแปลว่า พระจันทร์ในท้องฟ้า ๗ และ ๒ แปลเป็นมหาศักราชว่า ๑๐๗๒ เมื่อบวกด้วย ๖๒๑ จึงเป็นพุทธศักราช ๑๖๙๓

๒. วิธีเขียนบอกจำนวนด้วยตัวเลข

วิธีเขียนบอกจำนวนศักราชด้วยคำศัพท์เป็นตัวอักษรแล้วแปลเป็นตัวเลข เริ่มปรากฏในศิลาจารึก กะได้อังของเขมรเป็นครั้งแรก เมื่อมหาศักราช ๕๕๐ (พุทธศักราช ๑๑๗๑) วิธีเขียนบอกจำนวนศักราชด้วยตัวเลขเริ่มปรากฏ ครั้งแรกในศิลาจารึกสมัยโบร์ของเขมร เมื่อมหาศักราช ๖๐๕ (พุทธศักราช ๑๒๒๖) ฉะนั้น วิธีเขียนบอกจำนวนด้วยตัวเลขเริ่มมีภายหลังวิธีเขียนบอกจำนวนด้วยคำศัพท์ถึง ๕๕ ปี แต่เป็นที่นิยมจนทำให้วิธีเขียนบอกจำนวนด้วยคำศัพท์ค่อย ๆ เลือนหายไปในที่สุด วิธีเขียนบอกจำนวนด้วยตัวเลขแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือวิธีเขียนบอกจำนวนวัตถุสิ่งของ กับวิธีเขียนบอกจำนวนศักราช ดังนี้

๒.๑ วิธีเขียนบอกจำนวนวัตถุสิ่งของทั่วไป สมัยโบราณจะพบตัวเลขในศิลาจารึกได้น้อยมาก และมีตัวเลขเพียงไม่กี่ตัวเท่านั้น เช่น ศิลาจารึกอักษรพราหมณ์ของราชวงศ์ขุขามะ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๖-๗ ตัวเลขบอกจำนวนที่ปรากฏ คือ เลข ๑ (๗) เลข ๑ (๑) และ เลข ๔ (๑๕) ซึ่งเหมือนและใกล้เคียงกับตัวเลขที่พบในศิลาจารึกยุคแรกๆ ของประเทศไทยและประเทศเขมร จึงได้รวบรวมตัวเลขและวิธีเขียนตัวเลขโบราณจากศิลาจารึกที่มีอายุตั้งแต่พุทธศักราช ๑๑๕๔ - ๑๕๙๕ ที่พบในประเทศไทยและประเทศเขมร เพื่อแสดงให้เห็นวิวัฒนาการของวิธีเขียนตัวเลขบอกจำนวนที่เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ ตั้งแต่หลักหน่วยไปจนถึงหลักร้อย หรือมากกว่าหลักร้อย จากศิลาจารึกบางหลัก แม้จะไม่เหมือนตัวจริงในศิลาจารึกทั้งหมด เพราะศิลาจารึกแต่ละหลัก ลายมือการเขียนแตกต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อย แต่โครงสร้างของตัวเลขยังคงเดิม ฉะนั้น รูปตัวเลขจำลองในครั้งนี้ได้ยึดถือรูปโครงสร้างเป็นหลัก มีดังนี้

๑ ๑, 1	๒ ๒, 2	๓ ๓, 3	๔ ๔, 4	๕ ๕, 5
๖ ๖, 6	๗ ๗, 7	๘ ๘	๙ ๙, 9	๑๐ ๑๐, 10
๑๑ ๑๑, 11	๑๒ ๑๒	๑๓ ๑๓	๑๔ ๑๔, 14	๑๕ ๑๕
๑๖ ๑๖	๑๗ ๑๗	๑๘ ๑๘	๑๙ ๑๙	๒๐ ๒๐, 20
๒๑ ๒๑	๒๒ ๒๒	๒๓ ๒๓	๒๔ ๒๔	๒๕ ๒๕
๒๖ ๒๖	๒๗ ๒๗	๒๘ ๒๘	๒๙ ๒๙	๓๐ ๓๐
๓๑ ๓๑	๓๒ ๓๒	๓๓ ๓๓	๓๔ ๓๔	๓๕ ๓๕
๓๖ ๓๖	๓๗ ๓๗	๓๘ ๓๘	๓๙ ๓๙	๔๐ ๔๐
๔๑ ๔๑	๔๒ ๔๒	๔๓ ๔๓	๔๔ ๔๔	๔๕ ๔๕
๔๖ ๔๖	๔๗ ๔๗	๔๘ ๔๘	๔๙ ๔๙	๕๐ ๕๐
๕๑ ๕๑	๕๒ ๕๒	๕๓ ๕๓	๕๔ ๕๔	๕๕ ๕๕
๕๖ ๕๖	๕๗ ๕๗	๕๘ ๕๘	๕๙ ๕๙	๖๐ ๖๐
๖๑ ๖๑	๖๒ ๖๒	๖๓ ๖๓	๖๔ ๖๔	๖๕ ๖๕
๖๖ ๖๖	๖๗ ๖๗	๖๘ ๖๘	๖๙ ๖๙	๗๐ ๗๐
๗๑ ๗๑	๗๒ ๗๒	๗๓ ๗๓	๗๔ ๗๔	๗๕ ๗๕

เลข ๓๐ ใช้วิธีเขียนเลข ๒ (๒๐) แล้วตามด้วยเลข ๕ (๑๐) จึงเป็นเลข ๓๐ (๓๐ คือ ๒๐ + ๑๐) ถ้าต้องการเขียน ๓๑ และ ๓๒ เป็นต้น ก็นำเลขหลักหน่วยนั้น ๆ เข้ามาต่อท้าย เช่น ๓๑ (๓๑) ๓๒ (๓๒) และ ๓๕ (๓๕) เป็นต้น

เลข ๔๐ ใช้วิธีเขียนเลข ๒ (๒๐) แล้วเพิ่มเส้นตั้งตรงบนแขนด้านขวาสุดของเลข ๒๐ จึงเป็น ๔๐ (๔๐) เป็นเครื่องหมายว่า เพิ่มอีก ๒๐ จึงเป็น ๔๐ ถ้าต้องการเขียนเลข ๔๑ และ ๔๒ เป็นต้น ให้นำเลขหลักหน่วยนั้น ๆ มาต่อท้ายเลข ๔๐ เช่น ๔๑ (๔๑) ๔๓ (๔๓) และ ๔๕ (๔๕) เป็นต้น

เลข ๕๐ ใช้วิธีเขียนเลข ๔ (๔๐) แล้วตามด้วยเลข ๕ (๑๐) จึงเป็นเลขบอกจำนวน ๕๐ (๕๐) ถ้าต้องการเขียน ๕๑ ๕๒ และ ๕๕ เป็นต้น ให้เขียนเลข ๕๐ (๕๐) แล้วตามด้วยเลขหลักหน่วยนั้น ๆ เช่น ๕๑ (๕๑) ๕๒ (๕๒) และ ๕๕ (๕๕) เป็นต้น

เลข ๖๐ ใช้วิธีเขียนเลข ๒ (๒๐) แล้วเพิ่มเส้นตั้งตรง ๒ เส้นบนแขนด้านขวาของเลข ๒๐ จึงเป็น ๖๐ (๖๐) หนึ่งเส้นที่เพิ่มเท่ากับ ๒๐ สองเส้นที่เพิ่มเท่ากับ ๔๐ รวมกับเลข ๒๐ เดิม จึงเป็น ๖๐ (๖๐) ถ้าต้องการเขียนเลข ๖๑ ๖๒ ๖๔ และ ๖๕ เป็นต้น ก็ให้เขียนเลข ๖๐ (๖๐) แล้วตามด้วยเลขหลักหน่วยนั้น ๆ เช่น ๖๑ (๖๑), ๖๒ (๖๒), ๖๔ (๖๔) และ ๖๕ (๖๕) เป็นต้น

เลข ๗๐ ใช้วิธีเขียนเลข ๖ (๖๐) แล้วตามด้วยเลข ๕ (๑๐) คือ มีอยู่แล้ว ๖๐ บวกเพิ่มอีก ๑๐ จึงเป็น ๗๐ (๗๐) ถ้าต้องการเขียนเลข ๗๑ ๗๒ และ ๗๕ เป็นต้น ก็ให้เขียนเลข ๗๐ แล้วตามด้วยเลขหลักหน่วยนั้น ๆ เช่น ๗๑ (๗๑) ๗๒ (๗๒) ๗๕ (๗๕) เป็นต้น

เลข ๘๐ ใช้วิธีเขียนเลข ๒ (๒๐) แล้วเพิ่มเส้นตั้งตรง ๓ เส้นบนแขนด้านขวาเลข ๒๐ จึงเป็น ๘๐ (๘๐) หนึ่งเส้นเท่ากับเพิ่ม ๒๐ สองเส้นเท่ากับเพิ่ม ๔๐ สามเส้นเท่ากับเพิ่ม ๖๐ รวมกับเลข ๒๐ เดิม จึงเป็น ๘๐ (๘๐) ถ้าต้องการเขียนเลข ๘๑ ๘๒ และ ๘๕ เป็นต้น ก็ให้เขียนเลข ๘๐ แล้วตามด้วยเลขหลักหน่วยนั้น ๆ เช่น ๘๑ (๘๑), ๘๒ (๘๒) และ ๘๕ (๘๕) เป็นต้น

เลข ๙๐ ใช้วิธีเขียนเลข ๘ (๘๐) แล้วตามด้วยเลข ๕ (๑๐) จึงเป็นเลข ๙๐ (๙๐) คือ ๘๐ แล้วบวกเพิ่มอีก ๑๐ จึงเป็น ๙๐ (๙๐) ถ้าต้องการเขียนเลข ๙๑ ๙๓ และ ๙๕ เป็นต้น ก็ให้เขียนเลข ๙๐ แล้วตามด้วยเลขหลักหน่วยนั้น ๆ เช่น ๙๑ (๙๑) ๙๓ (๙๓) และ ๙๕ (๙๕) เป็นต้น

วิธีเขียนเลขหลักร้อย

เลข ๑๐๐ ใช้วิธีเขียนเลขหนึ่งร้อยโดยตรง ดังนี้ ๑ (เลข ๑๐๐) ถ้าต้องการเขียนเลขบอกจำนวนหลักหน่วย หลักสิบที่เกินจากร้อย ก็ให้เขียนเลขหลักหน่วยและหลักสิบที่กล่าวแล้วข้างต้น ต่อท้ายเลขหลักร้อยนั้น ๆ เช่น ๑๐๗ (๑๐๗) ๑๑๕ (๑๑๕) และ ๑๖๕ (๑๖๕) เป็นต้น

เลข ๒๐๐ ใช้วิธีเขียนตัวเลข ๑ (เลข ๑๐๐) แล้วเติมเส้นตั้งตรงบนแขนด้านขวาเลข ๑๐๐ จำนวน ๑ เส้นเท่ากับเพิ่มอีก ๑๐๐ จึงเป็นเลข ๒ (๒๐๐) ถ้าต้องการเขียนตัวเลขที่เกิน ๒๐๐ ก็ใช้หลักการเขียนเช่นเดียวกับ ๑๐๗ และ ๑๖๕ เป็นต้น

เลข ๓๐๐ ใช้วิธีเขียน ๒ (๑๐๐) แล้วเพิ่มเส้นตั้งตรง ๒ เส้นบนแขนด้านขวาเลข ๑๐๐ จึงเป็น ๓ (เลข ๓๐๐) เพิ่มเส้นตั้งตรง ๑ เส้นเท่ากับเพิ่มอีก ๑๐๐ ถ้าเพิ่ม ๒ เส้นเท่ากับเพิ่ม ๒๐๐ จึงเป็นเลข ๔ (๓๐๐) ถ้าต้องการเขียนตัวเลขที่เกิน ๓๐๐ ก็ใช้หลักการเขียนเช่นเดียวกับ ๑๐๗ และ ๑๖๕ เป็นต้น

เลข ๔๐๐ ศิลาจารึกใช้ศัพท์ว่า สฺย๓ (สลิก ๑) คือ เขียนคำว่า สฺย๓ สลิก แล้วตามด้วยเลข 1 (๑) อ่านว่า สลิก หนึ่ง หมายถึง ๑ สลิก หรือ ๔๐๐ หนึ่งครั้ง ถ้าต้องการเขียนตัวเลขที่เกิน ๔๐๐ ก็ให้นำเลขหลักสิบและหลักหน่วยมาต่อท้ายเลขคำว่า สฺย๓

เลข ๕๐๐ ศิลาจารึกใช้ศัพท์ว่า สฺย๓ ๗ (สลิก ๑ หนึ่งร้อย) คือ เขียนคำว่า สฺย๓ (สลิก ๑) แล้วตามด้วยเลข ๗ (๑๐๐) เท่ากับ ๑ สลิก กับ ๑๐๐ หรือ เท่ากับ ๔๐๐ + ๑๐๐ จึงเป็น ๕๐๐

เลข ๖๐๐ ศิลาจารึกใช้ สฺย๓ ๗ (สลิก ๑ สองร้อย) คือ เขียนคำว่า สฺย๓ (สลิก ๑) แล้วตามด้วยเลข ๗ (๒๐๐) เท่ากับ ๑ สลิก กับ ๒๐๐ หรือ เท่ากับ ๔๐๐ + ๒๐๐ จึงเป็น ๖๐๐

เลข ๗๐๐ สฺย๓ ๗ (สลิก ๑ สามร้อย) คือ เขียนคำว่า สฺย๓ (สลิก ๑) แล้วตามด้วยเลข ๗ (๓๐๐) เท่ากับ ๑ สลิก กับ ๓๐๐ หรือ ๔๐๐ + ๓๐๐ จึงเป็น สฺย๓ ๗ (๗๐๐)

เลข ๘๐๐ ใช้ศัพท์ว่า สฺย๓ ๘ (สลิก ๒) คือ เขียนคำว่า สฺย๓ (สลิก) แล้วตามด้วยเลข ๘ (๒) หมายความว่า ๔๐๐ สองครั้ง จึงเท่ากับ ๘๐๐

เลข ๙๐๐ สฺย๓ ๘ (สลิก ๒ หนึ่งร้อย) คือ เขียนคำว่า สฺย๓ (สลิก ๒) แล้วตามด้วยเลข ๘ (๑๐๐) หมายความว่า ๔๐๐ สองครั้ง กับ ๑๐๐ หรือ เท่ากับ ๘๐๐ + ๑๐๐ จึงเป็น สฺย๓ ๘ (๙๐๐)

วิธีเขียนบอกจำนวนหลักพัน

เลข ๑,๐๐๐ จารึกใช้ศัพท์ว่า สฺย๓ ๗ (สลิก ๒ สองร้อย) คือ เขียนคำว่า สฺย๓ (สลิก ๒) แล้วตามด้วยเลข ๗ (๒๐๐) หมายความว่า ๔๐๐ สองครั้ง กับ ๒๐๐ หรือ เท่ากับ ๘๐๐ + ๒๐๐ จึงเป็น สฺย๓ ๗ (๑,๐๐๐)

การเขียนเลขบอกจำนวนโดยวิธีนี้ใช้มานานจนถึงพุทธศักราช ๑๕๙๕ จึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปดังที่ปรากฏในศิลาจารึกศักดิ์กักรม ๒ ใช้วิธีเขียนเลขหลักสิบ หลักร้อย และหลักพันผสมกันทั้งแบบเก่าและแบบใหม่ โดยเฉพาะวิธีเขียนเลขบอกจำนวนแบบใหม่ ได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสากลมากขึ้น ด้วยการนับเลขตามจำนวนหลัก คือ เลข ๑ จำนวน เป็นหลักหน่วย เลข ๒ จำนวน เป็นหลักสิบ เลข ๓ จำนวน เป็นหลักร้อย และเลข ๔ จำนวน เป็นหลักพัน จึงคัดลอกมาเฉพาะตัวเลขที่ปรากฏในศิลาจารึกเพื่อใช้เป็นแนวทางการศึกษาวิธีเขียนเลขโบราณ ดังนี้

๑ ๗	๒ ๗๗	๔ ๘	๘ ๘	๑๒ ๙๗
๑๓ ๙๗	๑๕ ๙๘	๒๐ ๑	๒๑ ๑๗	๒๗ ๑๗
๓๐ ๑๗	๓๔ ๑๙๘	๔๐ ๑๐	๔๘ ๑๘	๕๐ ๑๙
๖๐ ๑๗	๑๕๑ ๑๗๙	๑๘๐ ๑๕๐	๓๐๐ ๑๗	๓๓๒ ๑๗๙
๗๒๐ ๑๗๐	๑,๖๔๐ สฺย๓ ๘๑๐	๑,๑๒๐ ๑๗๑๐	๒,๒๕๐ ๑๗๑๙	๓,๑๕๒ ๑๗๑๙
๓๓๔๒ ๑๗๑๙	๔๓๙๒ ๑๗๑๙	๕๑๐๐ ๑๗	๕,๑๘๐ ๑๗๑	๖๒๕๐ ๑๗๑๙
๖,๓๔๐ ๑๗๑	๖,๔๕๐ ๑๗๑			

ตัวเลขในศิลาจารึกสตักกัถัม ๒ จะแตกต่างจากศิลาจารึกอื่น ๆ บ้าง แต่ก็อยู่ในโครงสร้างเดียวกัน เช่น เลข ๑ เลข ๒ และเลข ๑๐ ส่วนเลข ๘ จะแตกต่างกับศิลาจารึกหลักอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลง อย่างค่อยเป็นค่อยไปได้อย่างชัดเจน ส่วนเลข ๒๐ ศิลาจารึกสตักกัถัม ๒ มีสองรูป คือ รูปที่เหมือนกับศิลาจารึก หลักอื่นๆ ได้แก่ ๕ (๒๐) และรูปที่เพิ่มเข้ามาใหม่ ได้แก่ ๒ (๒๐) จึงคัดลอกเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ได้ดังนี้

ตัวเลข	๑	๒	๘	๑๐	๒๐
จารึกอื่น ๆ	I	II	V	X	๕
จารึกสตักกัถัม ๒	1	11	๘	๙	๒, ๕

การประกอบตัวเลขบอกจำนวนหลักสิบ หลักร้อย และหลักพันก็เช่นเดียวกัน ศิลาจารึกสตักกัถัม ๒ ใช้ทั้ง ๒ วิธี คือ วิธีประกอบเลขบอกจำนวนตามแบบเดิมที่มีใช้เหมือนกับศิลาจารึกหลักอื่น ๆ เช่น

ตัวเลข	๑๒	๒๐	๓๐	๖๐	๓๐๐
จารึกหลักอื่น ๆ	XII	๕	XXX	๕๕	๕๕๕
จารึกสตักกัถัม ๒	X11	๒	๕๙	๕๕	๕๕๕

แต่เดิมศิลาจารึกหลักอื่นๆ ใช้ตัวเลขเพียง ๑ ตัว หรือ ๑ หลัก ก็สามารถบอกจำนวนเต็มของหลักสิบ และหลักร้อยได้ เช่น ๕ (๒๐) ใช้เลขเพียงตัวเดียว จำนวน ๑๐๐ ใช้ ๕ (๑๐๐) ก็ใช้เลขเพียงตัวเดียว แต่ศิลาจารึกสตักกัถัม ๒ ได้นำวิธีเขียนบอกจำนวนประกอบตัวเลขครบตามวิธีที่ใช้ในสากลนิยมปัจจุบัน เป็นครั้งแรก คือ หลักสิบต้องประกอบด้วยเลข ๒ หลัก หลักร้อยต้องประกอบด้วยเลข ๓ หลัก และหลักพัน ต้องประกอบด้วยเลข ๔ หลัก ซึ่งแตกต่างจากการเขียนบอกจำนวนที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักอื่น ๆ ในช่วงเวลานั้น (พ.ศ. ๑๑๕๔ - ๑๕๘๕) เช่น

ตัวเลข	๔๐	๑๘๐	๗๒๐	๑,๑๒๐	๖,๔๕๐
จารึกอื่น ๆ	๕๕	๕๕๕	๕๕๕๕๕	๕๕๕๕๕๕	๕๕๕๕๕๕๕
จารึกสตักกัถัม ๒	๕๐	๕๕๐	๕๕๐	๕๕๐	๕๕๐

ศิลาจารึกสตักกัถัม ๒ ใช้ตัวเลขผสมครบตามหลักหน่วย สิบ ร้อย และพัน ทั้ง ๆ ตัวเลขเดิม ที่บอกจำนวนเต็มมีอยู่แล้ว เช่น เลข ๒ (๒๐) จึงไม่ต้องใส่เลข ๐ ต่อท้ายก็ให้ความหมายว่า ๒๐ แต่ศิลาจารึกสตักกัถัม ๒ ใช้วิธีเติมตัวเลขให้ครบตามจำนวนหลักแบบสากลที่หลักสิบมีเลข ๒ จำนวน หลักร้อย มีเลข ๓ จำนวน และหลักพัน มีเลข ๔ จำนวน เช่น

เลข ๑๘๐ = ๑๕๐ ใช้ตัวเลข ๓ หลัก คือ หลักหน่วย หลักสิบ และหลักร้อย ซึ่งแบบเดิมใช้เพียงสองหลัก คือ ๑๘ (๑๘๐) เท่านั้น ที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่ง คือ การใช้เลขอะไรในตำแหน่งหลักใด จะมีค่าเท่ากับเลขบอกจำนวนในตำแหน่งนั้น เช่น ๑๕๐ (๑๘๐) เลข ๑ อยู่ในตำแหน่งหลักร้อย มีค่าเท่ากับ ๑๐๐ ซึ่งแบบเดิมใช้ ๑ ก็มีค่าเท่ากับ ๑๐๐ โดยไม่คำนึงว่า เป็นจำนวนเลขกี่หลัก เลข ๘๐ ซึ่งแบบเดิมใช้เลขเพียงตัวเดียว คือ ๘ (๘๐) แต่ศิลาจารึกสวดกัณฑ์ ๒ เพิ่มเลข ๐ หลังเลข ๘๐ เพื่อให้เลข ๘๐ มีค่าเท่ากับเลข ๘ ของหลักสิบ และเลข ๐ เป็นหลักหน่วย จึงครบทั้ง ๓ หลัก คือ หลักหน่วย หลักสิบ และหลักร้อย

เลข ๑,๑๒๐ = ๑๒๐ ใช้ตัวเลข ๔ หลัก บ่งบอกว่า เป็นหลักพัน โดยใช้เลข ๑ ซึ่งเป็นเลขหลักหน่วยในตำแหน่งที่ ๔ อันเป็นหลักพัน แต่ตำแหน่งที่ ๓ เป็นเลข ๒ (๑๐๐) ซึ่งมีค่าเท่ากับ ๑ อยู่ในตำแหน่งที่ ๓ อันเป็นหลักร้อย จึงมีค่าเป็น ๑๐๐ ตามด้วยเลข ๒ (๒๐) ที่ตามด้วยเลข ๐ เพื่อเพิ่มให้ครบ ๔ ตำแหน่งของหลักพัน

เลข ๓,๓๙๒ = ๓๓๙๒ ใช้ตัวเลข ๔ หลัก บ่งบอกว่าเป็นหลักพัน โดยใช้เลข ๓ (๓) ซึ่งเป็นหลักหน่วยในตำแหน่งที่ ๔ อันเป็นตำแหน่งของหลักพัน แต่ตำแหน่งที่ ๓ เป็นเลข ๙ (๓๐๐) แบบเก่า แล้วตามด้วยเลข ๙๒ (๙๒) ฉะนั้น เลข ๙ (๓๐๐) จึงมีค่าใช้แทนเลข ๓ ในตำแหน่งหลักร้อยเท่านั้น เป็นการประกอบเลขผสมระหว่างแบบเก่ากับแบบใหม่เข้าด้วยกัน

เลข ๖, ๔๕๐ = **๖๕๐** ใช้เลข ๔ หลักบ่งบอกว่า เป็นหลักพัน โดยใช้เลข ๖ ในตำแหน่งที่ ๔ อันเป็นหลักพัน ใช้เลข ๕ (๕๐) อยู่ในตำแหน่งที่ ๓ อันเป็นหลักร้อย แล้วตามด้วยเลข ๕ ในตำแหน่งที่ ๒ อันเป็นหลักสิบ แล้วตามด้วยเลข ๐ อันเป็นหลักหน่วย ฉะนั้น เลข ๕ (๕๐) จึงมีค่าเท่ากับเลข ๕ ในตำแหน่งหลักร้อย จึงเป็น ๕๐๐ เลข ๕๐ ตามปกติเขียนเลข ๕ (๕๐) แล้วตามด้วยเลข **๙** (๑๐) จึงเป็น **๕๙** (๕๐) แต่ในศิลาจารึก สดึกถกกรม ๒ ใช้ **๕** (๕) ในตำแหน่งที่ ๒ อันเป็นหลักสิบ แล้วตามด้วยเลข **๐** อันเป็นหลักหน่วย แสดงให้เห็นว่า ได้ยืมเลขที่ใช้เขียนบอกศักราชมาใช้เขียนบอกจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้ตัวเลขที่ใช้เขียนบอกจำนวนแบบเดิมได้เสื่อมความนิยมจนหายไปในที่สุด

วิธีเขียนเลขบอกจำนวนตามเสียงพูด

วิธีเขียนเลขบอกจำนวนชนิดนี้มีใช้น้อยมาก เท่าที่พบมีใช้ในศิลาจารึกเขารัง ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ แล้วไม่ปรากฏในศิลาจารึกอื่น ๆ อีกเลย จนกระทั่งพุทธศักราช ๑๙๗๖ ปรากฏอีกครั้งในศิลาจารึกวัดสองคบ ดังที่ปรากฏในศิลาจารึกดังนี้

ศิลาจารึกเขารัง บรรทัดที่ ๑๗ เขียนบอกจำนวนตามเสียงพูดว่า ๒๒ จารึกใช้ ๓^๙ (เลข ๒๒) คือจารึกเขียนเลข ๕ (๒๐) เพื่อให้ออกเสียงพูดว่า ยี่ แล้วตามด้วยเลข ๔ (๑๐) เพื่อให้ออกเสียงว่า สิบ จึงรวมเสียงที่พูดว่า ยี่สิบ แล้วตามด้วยเลข ๑๑ ได้รูปเป็น ๓^๙ (๒๒) ออกเสียงว่า ยี่สิบสอง

ศิลาจารึกวัดสองคืบ ๓ พบที่จังหวัดชัยนาท จารึกเขียนบอกจำนวนพุทธศักราชด้วยวิธีผสม ซึ่งมีทั้งตัวอักษร คือคำว่า พันเก้าร้อย แล้วตามด้วยตัวเลข ๗๐ ๑๖ อ่านว่า เจ็ดสิบ สิบหก หมายถึง ๗๖ เป็นการอ่านออกเสียงเน้น ให้รู้ว่า ตามด้วย ๗๖ ดังคำจารึกที่ปรากฏ **พนั กะ โธ ย สร ๑๖** (๑๙๗๖)

๒.๒ วิธีเขียนตัวเลขบอกจำนวนมหาศักราช ศักราชเก่าที่สุดที่ปรากฏในดินแดนประเทศไทยและเขมรสมัยโบราณ คือ มหาศักราช ปรากฏใน **ศิลาจารึกกะได้อัง** เมื่อมหาศักราช ๕๕๐ ตรงกับพุทธศักราช ๑๑๙๑ ซึ่งใช้บอกศักราชด้วยตัวอักษร แต่ศิลาจารึกที่บอกมหาศักราชด้วยตัวเลข ปรากฏครั้งแรกใน **ศิลาจารึกลัมโบร์** ในประเทศเขมร โดยระบุมหาศักราช ๖๐๕ ตรงกับพุทธศักราช ๑๒๒๖ มหาศักราชเป็นศักราชที่เกิดขึ้นจากราชวงศ์ชวษณะในอินเดียตอนเหนือ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๖ - ๗ นั้นหมายความว่า พุทธศาสนาหายาน

และศาสนาพราหมณ์ที่ใช้ภาษาสันสกฤตเป็นหลักในการเผยแพร่ศาสนา ได้รับอิทธิพลการใช้มหาศักราชมาจากภาคเหนือของอินเดียโดยเฉพาะพุทธศาสนามหายาน ที่เผยแพร่ไปสู่ภาคใต้ของอินเดียในสมัยราชวงศ์ปัลลวะ เมื่อพระศาสนาพุทธและพราหมณ์จากภาคใต้ของอินเดีย มาเผยแพร่ในเอเชียอาคเนย์ จึงได้นำอักษร ภาษา วัฒนธรรมการเขียนบอกจำนวน และวัฒนธรรมการใช้มหาศักราชเข้ามาด้วย ผู้ศึกษาวิธีเขียนบอกจำนวนจากศิลาจารึกจึงได้รวบรวมศิลาจารึกในประเทศไทยและประเทศเขมร ตั้งแต่เริ่มปรากฏตัวเลขบอกจำนวนเป็นมหาศักราช คือ ตั้งแต่พุทธศักราช ๑๒๒๖ จนถึงพุทธศักราช ๑๙๐๒ ต่อมาจึงเริ่มปรากฏการใช้จุลศักราช เมื่อพุทธศักราช ๑๙๑๓ และปรากฏการใช้พุทธศักราช เมื่อพุทธศักราช ๑๙๕๖ การใช้มหาศักราชก็ยังคงมีอยู่ แต่ค่อย ๆ เลือนหายไปจนที่สุด ตัวอย่างจารึกที่บันทึกเป็นมหาศักราช ดังนี้

ชื่อศิลาจารึก	แหล่งที่พบ	เลขจารึกที่ปรากฏ	เลขปัจจุบัน	ตรงกับ พ.ศ.
๑. ศิลาจารึกสัมโบร์	กัมพูชา	๑๐๕	๖๐๕	๑๒๒๖
๒. ศิลาจารึกเนินสระบัว	ปราจีนบุรี	๖๕๓	๖๘๓	๑๓๐๔
๓. ศิลาจารึกพะโค ๑	กัมพูชา	๖๐๑	๘๐๑	๑๔๒๒
๔. ศิลาจารึกโกลเย ๑	กัมพูชา	๖๑๕	๘๑๕	๑๔๓๖
๕. ศิลาจารึกสดีกกัธม ๑	ปราจีนบุรี	๖๔๖	๘๔๖	๑๔๘๐
๖. ศิลาจารึกบ้านพังพวย	ปราจีนบุรี	๖๖๒	๘๖๒	๑๔๘๘
๗. ศิลาจารึกโคกสัมโง	กัมพูชา	๖๖๖	๘๖๖	๑๕๐๙
๘. ศิลาจารึกพนมกันวะ	กัมพูชา	๖๖๗	๘๖๗	๑๕๑๐
๙. ศิลาจารึกเมืองเสมา	นครราชสีมา	๖๗๓	๘๗๓	๑๕๑๔
๑๐. ศิลาจารึกกัมปงธม	กัมพูชา	๖๗๖	๘๗๖	๑๕๑๗
๑๑. ศิลาจารึกตาพระยา	ปราจีนบุรี	๖๗๗	๘๗๗	๑๕๒๐
๑๒. ศิลาจารึกพนมบันทาย	กัมพูชา	๗๑๓	๙๐๓	๑๕๒๔
๑๓. ศิลาจารึกพนมรุ้ง ๒	บุรีรัมย์	๗๑๑	๙๑๑	๑๕๓๒
๑๔. ศิลาจารึกพนมสังกะพัน	กัมพูชา	๗๑๕	๙๑๕	๑๕๓๖
๑๕. ศิลาจารึกอุบมุง	อุบลราชธานี	๗๑๕	๙๑๕	๑๕๓๖
๑๖. ศิลาจารึกวังสวนผักกาด	กรุงเทพฯ	๗๓๐	๙๓๘	๑๕๕๙
๑๗. ศิลาจารึกพนมสีฮอร์ ๑	กัมพูชา	๗๓๗	๙๓๗	๑๕๖๐
๑๘. ศิลาจารึกพนมสีฮอร์ ๒	กัมพูชา	๗๔๑	๙๔๑	๑๕๖๒

๑๙. ศิลาจารึกศาลสูง	ลพบุรี	๖๕๖	๙๔๗	๑๕๖๘
๒๐. ศิลาจารึกตาเนน	กัมพูชา	๗๕๖	๙๔๙	๑๕๗๐
๒๑. ศิลาจารึกเขาพระวิหาร ๑	ศรีสะเกษ	๗๕๗	๙๕๙	๑๕๘๐
๒๒. ศิลาจารึกวัดสระกำแพงใหญ่	ศรีสะเกษ	๗๖๕	๙๖๔	๑๕๘๕
๒๓. ศิลาจารึกพิมาย ๒	นครราชสีมา	๗๖๘	๙๖๘	๑๕๘๙
๒๔. ศิลาจารึกสตึกกัณฑ์ ๒	ปราจีนบุรี	๙๒๕	๙๗๔	๑๕๙๕
๒๕. ศิลาจารึกพนมบายัง	กัมพูชา	๑๐๖๗	๑๐๒๙	๑๖๕๐
๒๖. จารึกขันสัมฤทธิ์	ปราจีนบุรี	๑๑๐๖	๑๑๐๙	๑๗๓๐
๒๗. จารึกคันฉ่องสัมฤทธิ์	ปราจีนบุรี	๑๑๑๖	๑๑๑๕	๑๗๓๖
๒๘. ศิลาจารึกปราสาทตะอ้ง	กัมพูชา	๑๑๘๗	๑๑๘๙	๑๘๑๐
๒๙. ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง	สุโขทัย	๑๒๑๖	๑๒๑๔	๑๘๓๕
๓๐. ศิลาจารึกเสาแปดเหลี่ยม	กรุงเทพฯ	๑๒๕๘	๑๒๓๘	๑๘๕๙
๓๑. ศิลาจารึกนครชุม	กำแพงเพชร	๑๒๖๖	๑๒๗๙	๑๙๐๐
๓๒. ศิลาจารึกเขาสุมนภูฏ	สุโขทัย	๑๒๘๑	๑๒๘๑	๑๙๐๒

๒.๓ วิธีเขียนตัวเลขบอกจำนวนจุลศักราช

ดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบัน หลังจากใช้มหาศักราชตามอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนาหายานภายใต้การครอบครองของเขมรตั้งแต่พุทธศักราช ๑๒๒๖ จนถึงสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระองค์ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้ เมื่อพุทธศักราช ๑๘๓๕ เป็นต้นมา ส่วนเมืองทางภาคเหนือที่อยู่ภายใต้การปกครองของสุโขทัย ก็ได้รับอักษรไทยไปใช้คู่กับพระพุทธศาสนา แต่เปลี่ยนจากมหาศักราชมาใช้จุลศักราชแทนตามอิทธิพลของพม่าเผ่าพยูโบราณ ดังที่ปรากฏในศิลาจารึกวัดพระยืน จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นศิลาจารึกบอกจุลศักราชครั้งแรกในดินแดนที่เป็นประเทศไทย คือ จุลศักราช ๗๓๑ ตรงกับพุทธศักราช ๑๙๑๒ อันเป็นรัชสมัยของพระเจ้าลิไท ดังข้อความที่ว่า “ตัวหนังสือของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้แพร่หลายเข้าไปในล้านนา ดังปรากฏในจารึกหลักที่ ๒๒ วัดพระยืนว่า พระมหาสุมนเถระ นำศาสนาพุทธนิกายรามัญวงศ์ หรือนิกายลังกาวงศ์เก่าเข้าไปในล้านนา เมื่อพุทธศักราช ๑๙๑๒ และได้เขียนจารึกด้วยตัวหนังสือสุโขทัยไว้ เมื่อพุทธศักราช ๑๙๑๔ ต่อมาตัวหนังสือสุโขทัยนี้ได้เปลี่ยนรูปร่างและอักขรวิธีไปบ้าง กลายเป็นตัวหนังสือฝักขาม และล้านนายังใช้หนังสือชนิดนี้มาจนถึงต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์”^๑ เป็นที่เชื่อกันว่า จุลศักราชที่ใช้ในภาคเหนือนั้น พระสังฆราชบุพพะโสระหัน ที่ลาสิกขาออกมาชิงราชสมบัติในประเทศพม่า เป็นผู้ตั้งขึ้น เมื่อพุทธศักราช ๑๘๘๑ ครั้งดินแดนทางภาคเหนือคือ

^๑ ประเสริฐ ณ นคร งานจารึกและประวัติศาสตร์ของประเสริฐ ณ นคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน พ.ศ. ๒๕๓๔ หน้า ๑๓

เชียงใหม่และลำพูน เป็นต้น ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า คนชาวเหนือจึงรับเอาอักษร ตัวเลข และจุดศักราช มาใช้ด้วยดังข้อความว่า

“เมื่อพระมหาสมณเถระนำอักษรสุโขทัยเข้าสู่ล้านนาพร้อมกับพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์เก่า ดังกล่าว ตำนานมูลศาสนาได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่า ในระยะเดียวกันนี้ เจ้าสุวธรรมศิริ นำศาสนาไปเมืองชวา (หลวงพระบาง) เจ้าเวสภู นำไปเมืองน่าน อีกสิ่งค้อยู่ที่เมืองภาคกลาง คือ สองแคว (พิษณุโลก) แสดงว่า พระเจ้าลิไททรงเป็นองค์ศาสนูปถัมภก จนเป็นที่ยอมรับว่าพิษณุโลกซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรสุโขทัย ในขณะนั้น เป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธในแถบนี้”^๒ เมื่อเจ้าสุวธรรมศิรินำพุทธศาสนาไปหลวงพระบาง นั้นหมายถึงว่า รูปอักษรฝักขามที่วิวัฒนาการมาจากอักษรของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และอักษรพื้นเมือง คือ อักษรธรรมล้านนา พร้อมทั้งตัวเลขของภาคเหนือก็ถูกนำไปสู่หลวงพระบางด้วย ดังข้อความที่ว่า

“อนึ่ง อักษรฝักขามคงมีอิทธิพลต่อหนังสือไทยน้อย ตัวหนังสือพื้นเมือง คงมีอิทธิพลต่ออักษรธรรม ของอีสานและประเทศลาวเป็นอันมาก เนื่องจากยุคทองของศาสนาและวรรณกรรมล้านนาตกอยู่ในราว พุทธศักราช ๒๐๖๐ - ๒๐๖๖ ครั้นพระเจ้าโพธิสาลราชแห่งประเทศลาว ได้อภิเษกกับพระธิดาของพระเมืองเกษ เกลักษ์ตรีเชียงใหม่ ได้นำคัมภีร์พระไตรปิฎกและพระมหาเถระไปสู่ประเทศลาวเป็นจำนวนมาก ครั้น พุทธศักราช ๒๐๘๐ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้นำวรรณคดีชาดกและช่างฝีมือจากเชียงใหม่ไปสู่ประเทศลาว ตัวหนังสือไทย น้อยของประเทศลาว จึงได้รับอิทธิพลจากตัวหนังสือฝักขามอยู่บ้าง ส่วนภาคอีสานสมัยโบราณก็ได้รับวัฒนธรรม จากประเทศลาวได้ กลาง ต่ำ ลดหลั่นลงไปตามลำดับ ในขณะที่ภาคอีสานก็ได้รับอิทธิพลจากตัวหนังสือฝักขาม ของเชียงใหม่ โดยผ่านทางประเทศลาวอีกทอดหนึ่ง”^๓ ทั้งหมดนี้ คือเหตุผลที่ว่า ทำไมประเทศลาวและดินแดน ภาคอีสานของประเทศไทย จึงใช้อักษรไทยน้อยที่วิวัฒนาการมาจากอักษรฝักขาม และอักษรธรรมอีสานที่ วิวัฒนาการมาจากอักษรพื้นเมือง หรืออักษรธรรมล้านนา รวมทั้งตัวเลขและจุดศักราช จึงรวบรวมจารึกที่ระบุ จุดศักราชไว้พอเป็นตัวอย่างดังนี้

ชื่อจารึก	แหล่งที่พบ	เลขที่จารึก	เลขปัจจุบัน	ตรงกับ พ.ศ.
๑. ศิลาจารึกวัดพระยืน	ลำพูน	๘๗๓	๗๓๑	๑๙๑๓
๒. ศิลาจารึกวิหารจันทราอาราม	เชียงราย	๕๗๐	๘๓๐	๒๐๑๑
๓. ศิลาจารึกพระธาตุพนม	นครพนม	๕๖๕	๘๖๕	๒๐๔๖
๔. ศิลาจารึกพระพุทธรูปมารวิชัย	น่าน	๕๘๑	๘๗๑	๒๐๕๒
๕. ศิลาจารึกพระธาตุช้างค้ำ	น่าน	๕๕๗	๘๘๙	๒๐๗๐
๖. ศิลาจารึกวัดแคนเมือง ๑	หนองคาย	๕๗๖	๘๙๒	๒๐๗๓

^๒ เรื่องเดียวกันหน้า ๑๗

^๓ เรื่องเดียวกันหน้า ๑๘

๗. ศิลาจารึกวัดแดนเมือง ๒	หนองคาย	๙๖๗	๘๙๗	๒๐๗๘
๘. ศิลาจารึกพระธาตุบ้านแร่	สกลนคร	๑๑๖	๙๑๒	๒๐๙๓
๙. ศิลาจารึกวัดไชยเชษฐา	หนองคาย	๑๑๖	๙๑๖	๒๐๙๗
๑๐. ศิลาจารึกวัดจอมมณี	หนองคาย	๑๑๗	๙๑๗	๒๐๙๘
๑๑. ศิลาจารึกวัดศรีคุณเมือง	หนองคาย	๑๖๖	๙๒๒	๒๑๐๓
๑๒. ศิลาจารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา	อุดรธานี	๑๖๕	๙๒๕	๒๑๐๖
๑๓. ศิลาจารึกวัดศรีสะเกษ	ขอนแก่น	๑๗๑	๙๓๑	๒๑๑๒
๑๔. ศิลาจารึกวัดพังเพา	หนองคาย	๑๗๑	๙๓๑	๒๑๑๒
๑๕. ศิลาจารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา	อุดรธานี	๑๗๔	๙๓๔	๒๑๑๕
๑๖. ศิลาจารึกวัดโพธิสมภรณ์ ๑	อุดรธานี	๑๕๖	๙๔๖	๒๑๒๗
๑๗. ศิลาจารึกวัดโพธิสมภรณ์ ๒	อุดรธานี	๑๕๑	๙๕๑	๒๑๓๒
๑๘. ศิลาจารึกวัดธาตุอุปสมาราม	อุดรธานี	๑๕๖	๙๕๓	๒๑๓๔
๑๙. ศิลาจารึกวัดศรีบุญเรือง	ขอนแก่น	๑๕๗	๙๕๓	๒๑๓๔
๒๐. ศิลาจารึกมุกจินทธาราม	ขอนแก่น	๑๕๖	๙๕๖	๒๑๓๗
๒๑. ศิลาจารึกวัดศรีบุญเรือง	หนองคาย	๑๗๐	๙๗๐	๒๑๕๑
๒๒. ศิลาจารึกวัดสุวรรณคูหา	อุดรธานี	๑๘๘	๙๘๘	๒๑๖๙
๒๓. ศิลาจารึกวัดวิชัยอาราม	ขอนแก่น	๑๗๑	๙๙๑	๒๑๗๒
๒๔. ศิลาจารึกวัดเทพมงคล ๑	หนองคาย	๑๗๗	๙๙๘	๒๑๗๙
๒๕. ศิลาจารึกพรหมเทโว	สกลนคร	๑๗๙	๙๙๘	๒๑๗๙
๒๖. ศิลาจารึกวัดเทพมงคล ๒	หนองคาย	๑๐	๑๐	๒๑๙๑
๒๗. ศิลาจารึกวัดศรีบุญเรือง ๑	หนองคาย	๒๐	๒๐	๒๒๐๑
๒๘. ศิลาจารึกวัดแก่งศิลา	หนองคาย	๔๗	๔๙	๒๒๓๐
๒๙. ศิลาจารึกวัดโพธิสมภรณ์ ๔	อุดรธานี	๖๕	๖๕	๒๒๔๖

๓๐. ศิลาจารึกวัดแก้วบัวบาน	หนองคาย	๘๖	๘๓	๒๒๖๔
๓๑. ศิลาจารึกเจ้าครูศิลาภิรัตน์	นครพนม	๖๘	๖๘	๒๓๔๙
๓๒. จารึกพระพุทธรูปวัดป่าใหญ่	อุบลราชธานี	๖๘	๖๘	๒๓๔๙
๓๓. ศิลาจารึกพระเจ้าอินแปง	อุบลราชธานี	๖๗	๖๙	๒๓๕๐
๓๔. จารึกพระพุทธรูปหลวงพ่อดำ	กาฬสินธุ์	๖๑	๗๒	๒๓๕๓
๓๕. ศิลาจารึกวัดป่าใหญ่	อุบลราชธานี	๗๑	๙๑	๒๓๗๒

การเขียนบอกจำนวนจุลศักราชในระยะแรก ใช้วิธีเขียนแบบเดียวกับการเขียนบอกจำนวนมหาศักราช คือใช้ตัวเลขบอกจำนวนเต็มของปีจุลศักราช เช่น ๘๓๑ (๗๓๑) เมื่อต้องการทราบปีที่ตรงกับพุทธศักราช ให้ใช้เลข ๑๘๘๑ บวกด้วยจำนวนจุลศักราช แล้วบวกเพิ่ม ๑ เช่น ๗๓๑ + ๑๘๘๑ ได้ ๑๙๑๒ + ๑ จึงเป็น พุทธศักราช ๑๙๑๓

การเขียนบอกจำนวนจุลศักราชอีกวิธีหนึ่ง คือ การเขียนบอกศักราชอย่างย่อ โดยใช้เลข ๒ ตัวสุดท้ายของปีจุลศักราช เช่น ศักราช ๑๐ หมายถึงจุลศักราชที่ลงท้ายด้วย ๑๐ เช่นเดียวกับสมัยปัจจุบันที่เขียนว่า ปี ๕๗ หมายถึงพุทธศักราช ๒๕๕๗ ฉะนั้น การเขียนศักราชอย่างย่อคนไทยสมัยโบราณได้มาแล้วตั้งแต่ พุทธศักราช ๒๑๙๑

๒.๔ วิธีเขียนบอกจำนวนพุทธศักราช

วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๕๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงประกาศใช้พุทธศักราช (พ.ศ.) เป็นทางการในราชอาณาจักรไทย แต่คนไทยได้ใช้พุทธศักราชมาก่อนหน้านั้นแล้ว เพราะพุทธศักราชได้ปรากฏในศิลาจารึกครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๑๙๕๖ ที่จังหวัดชัยนาท ศิลาจารึกอีกหลักหนึ่งปรากฏ พุทธศักราช ๑๙๕๘ ตามทะเบียนบอกกว่าอยู่ที่กรุงเทพมหานคร นั้นหมายถึงว่า ไม่ทราบแหล่งที่พบศิลาจารึกอย่างแท้จริง จึงลงทะเบียนตามภูมิลำเนาของผู้ครอบครอง น่าจะสันนิษฐานได้ว่า เป็นศิลาจารึกที่มาจากจังหวัดชัยนาท เช่นกัน เพราะชื่อศิลาจารึกใกล้เคียงกัน คือ หลักแรก ชื่อศิลาจารึกเทพศิรมานนท์ หลักที่สอง ชื่อศิลาจารึกเถรศิริสัทธา ระบุพุทธศักราช ก็ใกล้เคียงกันคือ ๑๙๕๖ กับ ๑๙๕๘ และศิลาจารึกอีกหลักหนึ่ง คือ ศิลาจารึกวัดสองคบ ๓ ระบุพุทธศักราช ๑๙๗๖ พบที่จังหวัดชัยนาทเช่นกัน ศิลาจารึกทั้ง ๓ หลัก มีวิธีเขียนบอกพุทธศักราชแตกต่างจากหลักอื่น ๆ ดังนี้

หลักที่ ๑ เขียนบอกพุทธศักราชด้วยอักษรไทยและภาษาไทย **พ.ศ. ๒๔๕๖ รอยนาสิบหก**
(พื้นแก้วร้อยห้าสิบหก คือ พุทธศักราช ๑๙๕๖)

หลักที่ ๒ เขียนบอกพุทธศักราชด้วยอักษรขอม ผสมอักษรไทย คือ **๓๙๕๖ ฏวักสิบแปด**
(พื้นแก้วร้อยห้าสิบแปด คือ พุทธศักราช ๑๙๕๘)

หลักที่ ๓ เขียนบอกพุทธศักราชด้วยอักษรไทย ผสมตัวเลขแบบโบราณ **พณฺเฑโรยฺย ๑๖**
(พันเก้าร้อยเจ็ดสิบหก คือ พุทธศักราช ๑๙๗๖)

สิ่งที่น่าสังเกต คือศิลาจารึกทั้ง ๓ หลัก ใช้พุทธศักราชก่อนสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ถึง ๕๐๐ ปี จึงเป็นที่สงสัยว่า ใครเป็นผู้นำพุทธศักราชเข้ามาใช้ในประเทศไทยครั้งแรกและใช้ที่จังหวัดชัยนาทเป็นครั้งแรกด้วย

บทสรุป

การศึกษาวีธีเขียนบอกจำนวนจากศิลาจารึกสมัยโบราณทำให้ทราบว่า ดินแดนที่เป็นประเทศไทยและเขมรสมัยโบราณได้รับอิทธิพลการเขียนบอกจำนวนมาจากประเทศอินเดีย ซึ่งมีทั้งการเขียนเลขบอกจำนวนด้วยศัพท์สังขยา และศัพท์สัญลักษณ์ มีทั้งการเขียนบอกจำนวนวัตถุสิ่งของ มหาศักราช จุลศักราช และพุทธศักราช ด้วยตัวเลข โดยเฉพาะทำให้ทราบระยะเวลาของการนำศักราชมาใช้ในดินแดนที่เป็นประเทศไทย คือ มหาศักราชที่เป็นศัพท์สัญลักษณ์ปรากฏครั้งแรกในศิลาจารึกปราสาทเขาน้อย พุทธศักราช ๑๑๘๐ ที่จังหวัดปราจีนบุรี ที่เป็นตัวเลขปรากฏครั้งแรกในศิลาจารึกเนินสระบัว พุทธศักราช ๑๓๐๔ ที่จังหวัดปราจีนบุรีเช่นกัน ส่วนจุลศักราชปรากฏเป็นตัวเลขครั้งแรกในศิลาจารึกวัดพระยืน พุทธศักราช ๑๙๑๓ ที่จังหวัดลำพูน และพุทธศักราชปรากฏเป็นตัวหนังสือครั้งแรกในศิลาจารึกเทพศิริมานนท์ พุทธศักราช ๑๙๕๖ ที่จังหวัดชัยนาท ที่ปรากฏเป็นตัวเลขครั้งแรกในศิลาจารึกวัดพระธาตุช้างค้ำ พุทธศักราช ๑๙๗๐ ที่จังหวัดน่าน นอกจากนี้ การศึกษาวีธีเขียนบอกจำนวนจากศิลาจารึก ทำให้ทราบว่า พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้เมื่อ พุทธศักราช ๑๘๓๕ นั้น พระองค์มิได้คิดประดิษฐ์ตัวเลขขึ้นมาด้วย แต่พระองค์ทรงยืมตัวเลขมาจากอักษรขอมโบราณ และตัวเลขขอมโบราณที่วิวัฒนาการมาตามลำดับนี้เอง ได้กลายเป็นตัวเลขไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

ชะเอม แก้วคล้าย. **จารึกพระเจ้าโยศวรมันที่ ๑**. เอกสารอัดสำเนา
ประเสริฐ ณ นคร. **งานจารึกและประวัติศาสตร์ ของประเสริฐ ณ นคร**, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
๒๕๓๔

A Brief Summary of the Fifth ANMA Conference



Sompoj Sukaboon

The Asian National Museum Association (ANMA) is an organization that is responsible for 13 National Museums from 13 countries in Asia, including the Office of National Museums, Fine Arts Department of Thailand. ANMA held its 5th Conference, hosted by the Asian Civilizations Museum in Singapore and the National Museum of Singapore. The conference was participated by various delegations from member countries. This conference has been held once in every two years with an objective to mutually consider the direction to establish cooperation and network of cultural exchange of the National Museums in Asia, as well as to present and exchange information regarding the operation and the development of the Asian National Museums. The objectives of the participation of the Thai delegation from the Office of National Museums in this conference have been successfully achieved. The delegation agreed on working directions and cooperative strategies for developing the National Museums in the member countries. The Thai delegation also had a chance to receive knowledge in respect of front office and back office operation for museum exhibition at the National Museum of Singapore, which is international standard compatible. The conference also adopted Thailand by Fine Arts Department, Office of National Museums, to host the 6th ANMA Conference in 2017, and Malaysia by National Museums Department of Malaysia to host the 7th ANMA Conference in 2019.

Translated by Thanik Lertcharnrit

คณะสมาชิกสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติภูมิภาคเอเชีย ขณะเดินทางมาถึงพิพิธภัณฑ์สถานอารยธรรมแห่งเอเชีย ประเทศสิงคโปร์ สถานที่จัดและเจ้าภาพหลักในการจัดการประชุม สมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติภูมิภาคเอเชีย ครั้งที่ ๕

สาระจากการประชุม สมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติภูมิภาคเอเชีย ครั้งที่ ๕ (The Fifth ANMA Conference)

■ สมพนธ์ สุชาบุลย์ *

สมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติภูมิภาคเอเชีย (Asian National Museum Association หรือใช้โดยย่อว่า ANMA) ก่อตั้งขึ้นในพุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยมีผู้ร่วมก่อตั้งประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีน (National Museum China) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติโตเกียว (Tokyo National Museum) และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเกาหลี (Korea National Museum) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านกิจการพิพิธภัณฑ์สถาน การพัฒนาบุคลากร และการจัดการประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติ กำหนดขอบเขตความร่วมมือเฉพาะพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ที่ดำเนินการโดยรัฐบาลของประเทศในภูมิภาคเอเชีย จากนั้นสมาคมฯ ได้มีการเปิดรับสมาชิกเพิ่มเติม ในปัจจุบันมีสมาชิกประกอบด้วยองค์กรที่ดำเนินการด้านพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

จำนวน ๑๓ แห่ง จาก ๑๓ ประเทศ ได้แก่ ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลี ประเทศกัมพูชา ประเทศอินเดีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศลาว ประเทศมาเลเซีย ประเทศเนปาล ประเทศสิงคโปร์ ประเทศศรีลังกา ประเทศเวียดนาม และประเทศไทย

ในส่วนของการประชุมเพื่อหารือในประเด็นความร่วมมือในการพัฒนากิจการพิพิธภัณฑ์สถานของสมาชิกของสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติภูมิภาคเอเชีย (ANMA Meeting and Conference) จัดเป็นประจำทุกสองปี หมุนเวียนเป็นเจ้าภาพในกลุ่มประเทศสมาชิก ได้จัดการประชุมจนถึงปัจจุบันนับเป็นครั้งที่ ๕ (พุทธศักราช ๒๕๕๘) สำหรับประเทศไทย สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกและเข้าร่วมประชุมสมาคมตั้งแต่การประชุมครั้งที่ ๒ (พุทธศักราช ๒๕๕๒) เป็นต้นมา

* กัณฐารักษ์ชำนาญการพิเศษ สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร



ผู้แทนประเทศสมาชิกสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติภูมิภาคเอเชีย

การประชุมสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติภูมิภาคเอเชีย (ANMA) ครั้งที่ ๕ นี้จัดขึ้น ณ ประเทศสิงคโปร์ ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๘ โดยมีพิพิธภัณฑ์สถานอารยธรรมเอเชียแห่งประเทศสิงคโปร์ (Asian Civilizations Museum, Singapore) และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สิงคโปร์ (National Museum of Singapore) เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ได้เชิญผู้แทนจากสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เข้าร่วมการประชุม ประกอบด้วย ดร.อมรา ศรีสุชาติ ภัณฑารักษ์เชี่ยวชาญ (ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ) และนายสมพจน์ สุขาบูลย์ ภัณฑารักษ์ชำนาญการพิเศษ (หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาพิพิธภัณฑ์) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหารือแนวทางการร่วมมือและการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของประเทศไทยและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย ตลอดจนนำเสนอและแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับการดำเนินงานและพัฒนาการของกิจการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย ในส่วนเนื้อหาการประชุมครั้งที่ ๕ มีประเด็นการหารือที่สำคัญ ๒ ประเด็นดังนี้

๑. เป็นการประชุมเพื่อพิจารณาการเพิ่มเติมสมาชิกในคณะกรรมการบริหาร (Executive Committee) ของสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติภูมิภาคเอเชีย (ANMA) จากเดิมซึ่งกำหนดให้สมาชิกต้องเป็นหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับ



การจัดแสดงเครื่องถ้วยชาจีน สมัยราชวงศ์ถังของจีน จากแหล่งเรืออัปปางเบลีตุง (Belitung) ณ พิพิธภัณฑ์สถานอารยธรรมเอเชียประเทศสิงคโปร์

การพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในระดับประเทศ จำนวน ๑๓ หน่วยงาน จาก ๑๓ ประเทศในภูมิภาคเอเชีย มีหน้าที่กำหนดนโยบายการดำเนินงานและกำหนดนโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก และองค์กรด้านพิพิธภัณฑ์ของประเทศต่าง ๆ มีสิทธิในการลงมติกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติภูมิภาคเอเชีย (ANMA) ในการประชุมครั้งนี้ ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์กำหนดให้ไม่มีการเพิ่มเติมสมาชิกในคณะกรรมการบริหาร แต่สามารถเพิ่มสมาชิกสมทบ (Associate Member) ได้ โดยกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้น ได้แก่ สมาชิกสมทบต้องเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในภูมิภาคเอเชียและมีสิทธิในการเข้าร่วมการประชุมที่จัดโดยสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติภูมิภาคเอเชีย สามารถเสนอแนวทางการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ แต่ไม่สามารถลงมติเพื่อกำหนดนโยบายได้ รวมทั้งไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมวาระสำคัญที่กำหนดไว้เฉพาะสมาชิกในคณะกรรมการบริหารได้นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้พิจารณาปรับปรุงสัญลักษณ์ (Logo) ของสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติภูมิภาคเอเชีย ซึ่งดำเนินการโดยการให้ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นคณะกรรมการบริหารได้ลงมติเห็นชอบในแบบร่างสัญลักษณ์และแจ้งผลการลงมติให้คณะกรรมการบริหารรับทราบเป็นทางการต่อไป

๒. การนำเสนอแนวคิดและแนวทางการดำเนินงานแก่ที่ประชุมสมาคมพิพิธภัณฑ์สถาน

แห่งชาติภูมิภาคเอเชีย ที่ประชุมฯ กำหนดให้ผู้แทนประเทศสมาชิกในคณะกรรมการบริหาร ได้นำเสนอแนวคิดและแนวทางการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ภายใต้หัวข้อ Balancing Political History, Ethnography and Art, The Role of the National Museum มีผู้แทนประเทศสมาชิกรายเสนอข้อมูลจำนวน ๑๓ หัวข้อ มีรายละเอียดดังนี้

๒.๑) ประเทศกัมพูชา นำเสนอกรณีศึกษาการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กัมพูชา (Cambodia : National Museum of Cambodia) นำเสนอโดย Mr. Kong Virek ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกัมพูชา มีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึงประวัติการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๖๐ แล้วเสร็จในพุทธศักราช ๒๔๖๓ ซึ่งรัฐบาลประเทศกัมพูชาร่วมกับรัฐบาลประเทศฝรั่งเศสจัดตั้งขึ้น แนวทางการจัดแสดงเน้นโบราณวัตถุศิลปวัตถุในศิลปะขอมประเภทประติมากรรมศิลปะและส่วนประกอบสถาปัตยกรรม การดำเนินงานเป็นไปด้วยดี มีผู้เข้าชมเพิ่มมากขึ้นทุกปี มีการจัดแสดงนิทรรศการพิเศษซึ่งเริ่มดำเนินการจริงมาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๕๓ มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่สถานศึกษาตามนโยบายรัฐบาล ในอนาคตมีกรอบการดำเนินการให้พิพิธภัณฑ์สถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวและศูนย์ศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปกรรมและชาติพันธุ์ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศกัมพูชา

๒.๒) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน นำเสนอนโยบายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีน นำเสนอโดย Mr. Huang Zhen Chun รองผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีน มีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึงประวัติการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์สถานซึ่งเริ่มดำเนินการปรับปรุงครั้งใหญ่ตามนโยบายแห่งชาติของรัฐบาลในพุทธศักราช ๒๕๔๖ แล้วเสร็จในพุทธศักราช ๒๕๕๔ มีพื้นที่จัดแสดงและให้บริการด้านต่าง ๆ ประมาณ ๒,๐๐๐ ตารางเมตร จัดเป็น



ดร.อมรา ศรีสุชาติ ภัณฑารักษ์เชี่ยวชาญ (ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ) ผู้แทนสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร นำเสนอแนวทางการดำเนินงานแก่ที่ประชุมฯ ในหัวข้อ New Initiatives of Thailand's National Museums 2013 - 2015

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก มีโบราณวัตถุศิลปวัตถุในครอบครองกว่า ๓๐๐,๐๐๐ รายการ มีจำนวนผู้เข้าชมในพุทธศักราช ๒๕๕๗ ประมาณ ๗.๖ ล้านคน (รวมชาวจีนและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ) และคาดว่าจะเพิ่มเป็นประมาณ ๘ ล้านคนในพุทธศักราช ๒๕๕๘ พิพิธภัณฑ์มีการจัดแสดงนิทรรศการพิเศษเป็นประจำทุกปี มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่สถานศึกษา ตามนโยบายรัฐบาล ในอนาคตมีกรอบการดำเนินการให้พิพิธภัณฑ์สถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวและศูนย์ศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปกรรมและชาติพันธุ์ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของภูมิภาคเอเชีย และมีโครงการความร่วมมือในการศึกษาความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้

๒.๓) ประเทศอินเดีย นำเสนอนโยบายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาตินิวเดลี ประเทศอินเดีย (New Journey of National Museum New Delhi, India) นำเสนอโดย Dr. R.K. Tewari ภัณฑารักษ์ประจำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาตินิวเดลี ประเทศอินเดีย มีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึงประวัติการก่อตั้งซึ่งเริ่มในพุทธศักราช ๒๕๐๓ จัดแสดงโบราณวัตถุศิลปวัตถุที่รวบรวมมาจากทั่วประเทศ แบ่งห้องจัดแสดงเป็น ๒๗ ห้องตามหัวข้อที่กำหนดเริ่มจากสมัยก่อนประวัติศาสตร์ อารยธรรมอินเดียโบราณ จนถึงสมัยที่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ การดำเนินงานในปัจจุบันเน้นการวิจัย การอนุรักษ์และเผยแพร่ข้อมูล

เกี่ยวกับอารยธรรมอินเดียผ่านการจัดแสดงนิทรรศการพิเศษ มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่สถานศึกษาตามนโยบายรัฐบาล ในอนาคตมีกรอบการดำเนินการให้พิพิธภัณฑ์สถานเป็นศูนย์กลางการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดของประเทศอินเดีย

๒.๔) ประเทศอินโดนีเซีย นำเสนอข้อมูลการปรับปรุงดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินโดนีเซีย (National Museum of Indonesia) นำเสนอโดย Ms. Intan Mardiana N. ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินโดนีเซีย มีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึงการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ เริ่มในพุทธศักราช ๒๕๕๖-๒๕๕๘ เป็นการปรับปรุงในทุกด้านทั้งทางกายภาพและแนวทางดำเนินการ มีการขยายพื้นที่จัดแสดง ขยายคลังเก็บโบราณวัตถุศิลปวัตถุ จัดทำห้องสมุดใหม่ รวมทั้งส่วนบริการอื่น อาทิ พื้นที่จอดรถ ร้านค้าของที่ระลึก ร้านอาหาร ฯลฯ การปรับปรุงดังกล่าวได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลอินโดนีเซีย เมื่อปรับปรุงแล้วเสร็จจะดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาและการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้ประชาชนชาวอินโดนีเซียและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เข้ามาชมเพิ่มมากขึ้น

๒.๕) ประเทศญี่ปุ่น นำเสนอนโยบายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โตเกียว (Tokyo National Museum) นำเสนอโดย Mr. Masami Zeniya ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติโตเกียว มีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึง ประวัติการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติโตเกียวซึ่งเริ่มมาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๑๕ และมีการปรับปรุงทั้งทางกายภาพและแนวทางดำเนินการเรื่อยมา โดยรัฐบาลมุ่งหวังให้เป็นศูนย์การศึกษาเรียนรู้และศูนย์รวมความภาคภูมิใจในอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ของประเทศ ในด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ประวัติศาสตร์การเมือง การปกครอง นำเสนอผ่านการจัดแสดงนิทรรศการ ส่งเสริมการ

เรียนรู้ด้วยกิจกรรมการศึกษาครอบคลุมทุกระดับของประชาชน นอกจากนี้ยังมีการกำหนดนโยบายให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โตเกียว เป็นศูนย์ส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมแห่งภูมิภาคเอเชีย โดยการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติ เป็นต้น

๒.๖) ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี นำเสนอนโยบายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเกาหลี (National Museum of Korea) นำเสนอโดย Dr. Kim Youngna ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเกาหลี มีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึง การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ที่ปรับปรุงใหม่ตามนโยบายรัฐบาลริเริ่มตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๔๗ และแผนงานในอนาคตเพื่อรองรับผู้เข้าชมซึ่งปัจจุบันมีประมาณ ๓ ล้านคนต่อปี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เกาหลี เน้นการปรับปรุงในส่วนบริการนักท่องเที่ยว สร้างร้านค้าของที่ระลึก ร้านอาหาร ที่มีความหรูหราทันสมัยและบริการที่มีลักษณะเฉพาะสอดคล้องกับเนื้อหาทางศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของประเทศ อาทิ เมนูอาหารแบบดั้งเดิมบรรจุมาในภาชนะแบบโบราณ เป็นต้น มีการเปิดส่วนจัดแสดงใหม่คือ Asian Art Gallery รวบรวมและจัดแสดงโบราณวัตถุศิลปวัตถุทั่วเอเชีย มีระบบนำชมแสดงภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว คุณภาพสูง (High Definition) และข้อมูลวิชาการผ่านระบบโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ต มีโครงการสร้างคลังเก็บโบราณวัตถุศิลปวัตถุแห่งใหม่แยกจากอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ซึ่งเป็นคลังที่ทันสมัย มีการควบคุมอุณหภูมิ ความชื้นตลอด ๒๔ ชั่วโมง และมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

๒.๗) ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นำเสนอนโยบายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ลาว (Lao National Museum) นำเสนอโดยท่านเพชรมาลัยวรรณ แก้วบุญมา ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ลาว มีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึง การพัฒนาพิพิธภัณฑ์

ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๒๘ ซึ่งรัฐบาลมีวัตถุประสงค์ให้เป็นศูนย์กลางการรวบรวม สงวนรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ ปัจจุบันมีโบราณวัตถุศิลปวัตถุในความดูแลกว่า ๒๘,๐๐๐ รายการ และมีวัตถุประสงค์ให้เป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวัฒนธรรม ปัจจุบันงานพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอยู่ระหว่างการก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแห่งใหม่ เน้นการจัดแสดงให้มีเนื้อหาครอบคลุมศิลปะลาวตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงศิลปะสมัยใหม่ นอกจากนี้ยังมีส่วนจัดแสดงด้านประวัติศาสตร์แห่งชาติ และความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศลาว

๒.๘) ประเทศมาเลเซีย นำเสนอนโยบายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มาเลเซีย (National Museum of Malaysia) นำเสนอโดย Ms. Miti Fateema Sherzeella Mohd Yusoff ภัณฑารักษ์อาวุโส (Senior Curator) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มาเลเซีย ก่อตั้งโดยนโยบายรัฐบาลกลางในพุทธศักราช ๒๕๐๖ เพื่อเป็นศูนย์รวบรวม สงวนรักษา และศึกษาเรียนรู้อารยธรรม ประวัติศาสตร์และศาสนาของประเทศ นอกจากนี้ยังมุ่งหวังให้เป็นศูนย์กลางการเผยแพร่แนวคิดการสร้างความรู้ความภาคภูมิใจแก่คนในชาติที่ประกอบด้วยหลากหลายเชื้อชาติและมีสังคมในลักษณะพหุวัฒนธรรม ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเน้นการจัดโครงการส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบการจัดนิทรรศการพิเศษ และจัดกิจกรรมในโรงเรียน สถานศึกษา ตลอดจนหน่วยงานของรัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังมีการจัดโปรแกรมนำเที่ยวพิพิธภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ การให้ส่วนลดค่าเข้าชม การให้บริการรถสาธารณะในการเดินทางมาชมพิพิธภัณฑ์ ฯลฯ

๒.๙) ประเทศเนปาล นำเสนอข้อมูลการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เนปาล (National Museum of Nepal) นำเสนอโดย Ms. Mandakini Shrestha ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์-

สถานแห่งชาติ เนปาล พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแห่งนี้ ก่อตั้งมาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๘๑ ตามนโยบายของรัฐบาลมุ่งหวังให้เป็นศูนย์การศึกษาเรียนรู้ สงวนรักษา และศูนย์รวมความภาคภูมิใจในอารยธรรมของประเทศในด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ประวัติศาสตร์ และมุ่งหวังให้เป็นศูนย์กลางการเผยแพร่แนวคิดการสร้างความรู้ความภาคภูมิใจแก่คนในชาติที่ประกอบด้วยหลากหลายเชื้อชาติและมีสังคมในลักษณะพหุวัฒนธรรม ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เนปาล ได้รับการซ่อมแซมและปรับปรุงครั้งใหญ่จากความเสียหายจากเหตุแผ่นดินไหว เมื่อพุทธศักราช ๒๕๕๘ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมให้การศึกษาแก่ประชาชนผ่านนิทรรศการเคลื่อนที่ การจัดเจ้าหน้าที่เดินทางให้ความรู้ยังโรงเรียนและสถานศึกษา และผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เนปาล เรียกร้องให้ประเทศสมาชิกให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เนปาล ด้วย

๒.๑๐) ประเทศสิงคโปร์ นำเสนอนโยบายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานอารยธรรมเอเชีย แห่งประเทศสิงคโปร์ (Asian Civilizations Museum, Singapore) นำเสนอโดย Dr. John Tao รองผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ มีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึงนโยบายของรัฐบาลในการกำหนดให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ



การแสดงดนตรีของนักดนตรีรุ่นใหม่ของสิงคโปร์ การผสมผสานวัฒนธรรมประเพณีกับแนวคิดสมัยใหม่ในสื่อดนตรี ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสิงคโปร์ (National Museum of Singapore) สถานที่จัดพิธีเปิดการประชุมและการจัดงานเลี้ยงรับรองผู้เข้าร่วมประชุม มุมซ้ายบนบอร์ดเป็นสัญลักษณ์ของสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเอเชีย



การจัดนิทรรศการถาวรภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสิงคโปร์
มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตคนสิงคโปร์ในอดีต



นิทรรศการเชิดชูสตรีผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสังคมประเทศ
สิงคโปร์ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สิงคโปร์

แห่งนี้ (ก่อตั้งในพุทธศักราช ๒๕๔๐) เป็นศูนย์ศึกษาอารยธรรมแห่งภูมิภาคเอเชียและการเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนทางวิชาการและศูนย์กลางการจัดประชุมสัมมนาทางศิลปวัฒนธรรมในระดับภูมิภาค ในอนาคตจะเน้นการปรับปรุงการจัดแสดงให้ดียิ่งขึ้น มีการจัดนิทรรศการพิเศษที่มีความน่าสนใจ และมีนโยบายในการจัดหาโบราณวัตถุศิลปวัตถุอันทรงคุณค่าของเอเชียมาไว้ในครอบครอง เพื่อการศึกษาวิจัย สงวนรักษาและเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้สู่สาธารณชนในวงกว้างต่อไป

๒.๑๑) ประเทศศรีลังกา นำเสนอนโยบายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โคลอมโบ (Colombo National Museum) นำเสนอโดย Mrs. Sanuja Kasthuriarachchi ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โคลอมโบ มีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึงประวัติการก่อตั้งในพุทธศักราช ๒๔๘๕ ปัจจุบันจัดการแสดงออกเป็น ๓ ส่วนตามเนื้อหา ได้แก่ ส่วนจัดแสดงประวัติศาสตร์การเมืองตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ถึงสมัยแกนดี้ (Kandy Period) ส่วนจัดแสดงศิลปกรรมและงานฝีมือช่าง และส่วนจัดแสดงองค์ความรู้ทางแสดงชาติพันธุ์วิทยา พิพิธภัณฑ

แห่งนี้เน้นการรวบรวม สงวนรักษา มรดกทางวัฒนธรรม และองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ มีการวิจัยทางวิชาการและเผยแพร่ผลการวิจัยในรูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์และการจัดแสดงนิทรรศการ อนาคตจะปรับปรุงส่วนอำนวยความสะดวกและการให้บริการให้เทียบเท่ามาตรฐานในระดับโลก

๒.๑๒) ประเทศไทย นำเสนอนโยบายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ภายใต้การกำกับของกรมศิลปากร นำเสนอโดย ดร.อมรา ศรีสุชาติ ภัณฑารักษ์เชี่ยวชาญ (ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ) มีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึงนโยบายและการดำเนินงานสำคัญของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๔๖ - ๒๕๕๘ โดยเน้นในเรื่องการรวบรวม สงวนรักษา โบราณวัตถุศิลปวัตถุ และวัตถุทางชาติพันธุ์ การจัดแสดงนิทรรศการพิเศษ เช่น การจัดนิทรรศการผ้าเฉลิมพระเกียรติพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในหัวข้อ “วิจิตรภวภาพัสตราภรณ์” และนิทรรศการพิเศษประวัติศาสตร์ชาติไทยจัดแสดงประติมากรรมโบราณอันทรงคุณค่า ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาผ่านการดำเนินโครงการรณพิพิธภัณฑสถานฯ ไปตามหน่วยงานของรัฐ เอกชน ตลอดจนสถานศึกษาเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและหน่วยงานต่าง ๆ นโยบายการปรับปรุงระเบียบและขั้นตอนการนำเข้าส่งออกโบราณวัตถุศิลปวัตถุ โดยการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการดำเนินงาน อาทิ การสแกนเพื่อทราบรูปพรรณสัณฐาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่อาจมีการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกนอกประเทศ (ดำเนินการร่วมกับกรมศุลกากร) การบันทึกข้อมูลและดำเนินการขอใบอนุญาตการนำเข้าส่งออกผ่านทางระบบออนไลน์ (National Single Window) และการจัดประกวดหนังสือเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นอกจากนี้ ยังแจ้งถึงความประสงค์ของอธิบดีกรมศิลปากรที่จะขอให้ที่

ประชุมรับรองการเสนอขอเป็นเจ้าภาพการจัดการประชุมสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ภูมิภาคเอเชีย ครั้งต่อไป (ครั้งที่ ๒) ซึ่งจะจัดขึ้นในอีก ๒ ปีข้างหน้า (พุทธศักราช ๒๕๖๐) ที่ประชุมได้รับทราบและมีมติเห็นชอบตามบันทึกรับรองการประชุมฯ ครั้งนี้



ประติมากรรมจากประเทศไทย และจิตรกรรมจากประเทศเวียดนาม
อิมไปจัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ แห่งประเทศ
สิงคโปร์

๒.๑๓) ประเทศเวียดนาม นำเสนอนโยบายการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เวียดนาม (Vietnam National Museum of History) นำเสนอโดย Dr. Nguyen Van Cuong ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เวียดนาม มีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวถึง บทบาทการเป็นศูนย์การศึกษาเรียนรู้ สงวนรักษาและศูนย์รวมความภาคภูมิใจในอารยธรรมของประเทศ ในด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของประเทศ มุ่งเน้นการจัดแสดงนิทรรศการถาวรและนิทรรศการพิเศษที่มีความหลากหลายทางวิชาการ โดยความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์สถานในต่างประเทศ โดยทำข้อตกลงความร่วมมือการแลกเปลี่ยนนิทรรศการและการพัฒนาบุคลากร เช่น ความร่วมมือกับพิพิธภัณฑ์สถานศิลปะเกิเมต์ ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น นอกจากนี้ยังเน้นการจัดโปรแกรมและกิจกรรมทางการศึกษา การอบรมอาสาสมัครและยุวมัคคุเทศก์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และชาติพันธุ์วิทยาสู่สถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย

นอกจากการบรรยายสรุปการดำเนินงานและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านพิพิธภัณฑ์สถานจากประเทศสมาชิก ๑๓ ประเทศแล้วยังมีการบรรยายพิเศษในหัวข้อ Balancing political history, ethnography and art : The role of a National Museum ในประเทศสิงคโปร์ โดยเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปเข้าร่วมรับฟัง ดำเนินการบรรยายโดยศาสตราจารย์ Tan Tai Yong รองอธิการบดี วิทยาลัย Yale-NUS, Dr. Alan Chong ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานอารยธรรมเอเชียแห่งประเทศสิงคโปร์ Ms. Angelita Teo ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสิงคโปร์ Dr. Eugene Tan ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ แห่งประเทศสิงคโปร์ และในช่วงสุดท้ายของการประชุม ทางคณะผู้จัดงานได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ศึกษาดูงานในส่วนการดำเนินงานและการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีมาตรฐานการดำเนินงานในระดับสากล เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมในการศึกษาเรียนรู้เพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ในประเทศของตน

การเข้าร่วมการประชุมสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งภูมิภาคเอเชียครั้งนี้ สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ประสบผลสำเร็จในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์การดำเนินงานด้านพิพิธภัณฑ์กับประเทศสมาชิก ตลอดจนได้รับทราบนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของสมาคมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแห่งภูมิภาคเอเชียและนโยบายการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของประเทศสมาชิก ได้เรียนรู้การปฏิบัติงานทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานหลายแห่งของประเทศสิงคโปร์ ที่มีมาตรฐานการดำเนินงานในระดับสากล รัฐบาลไทยควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเข้าร่วมและจัดการประชุมเพื่อศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างองค์กรด้านพิพิธภัณฑ์ระดับนานาชาติในโอกาสต่อไป

The Implementation of International Collaboration Projects on Ancient Monument Conservation



Manatchaya Wajvisoot

The Fine Arts Department is a key authorized agency in charge of ancient monument conservation. The Department has developed and improved several conservation methods and measures to catch up with the modern trends. Previously, the Fine Arts Department distributed quite a small amount of budget for research and development on ancient monuments and archaeology, or less than 2% of land and construction expenses. Nevertheless, there are several research and development projects with international cooperation, which have generated new knowledge and research on ancient monument conservation on the basis of international standards.

In this article, two significant projects under technical cooperation on ancient monument conservation are presented. First, there is the cooperation with the National Research Institute for Cultural Properties in Tokyo, Japan (1992 - Present) regarding the study on factors affecting the deterioration for the conservation of ancient monuments and relevant cultural heritage. Both parties have cooperated in arranging the first Memorandum of Understanding (MOU) in 1998, the Note of Exchanges in 2006, and the recent MOU in 2011.

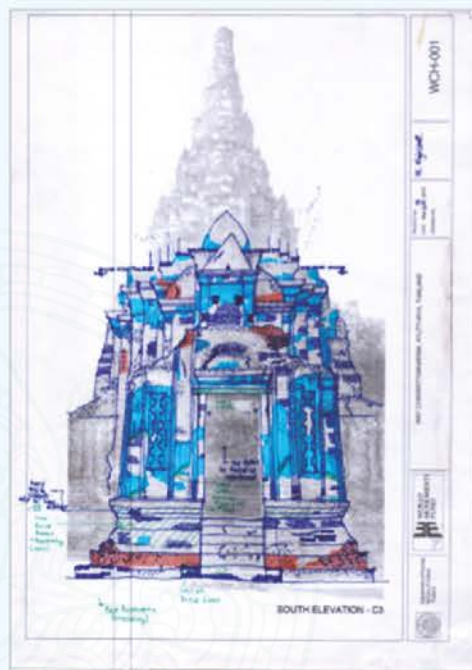
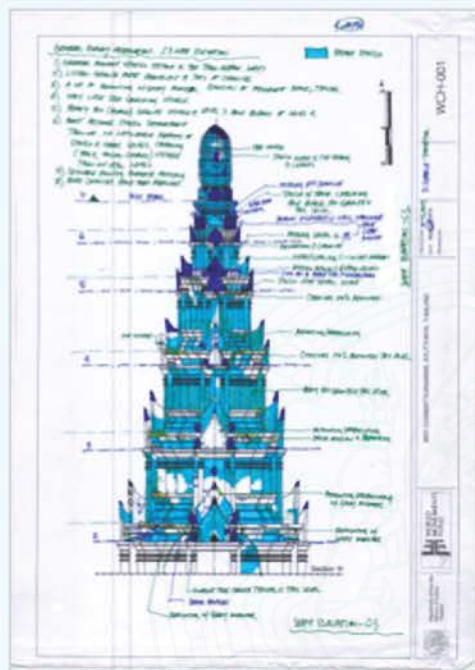
Another significant project is the cooperation with the United States of America under the World Monument Fund, regarding the preservation of Wat Chaiwatthanaram (2011 - Present). This project was initiated after the immense flood in 2011 by the US Embassy in Thailand. The embassy proposed the US assistance in conserving the temple that was severely affected by the flood in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The Ministry of Culture, by the Fine Arts Department, proposed the project proposal to request financial support from the U.S. Ambassadors Fund for Cultural Preservation (AFCP) 2011 and 2012. In this regard, the World Monument Fund (WMF) played an important role in proposing this project.

Translated by Thanik Lertchamrit

การดำเนินโครงการ

ความร่วมมือกับต่างประเทศในการอนุรักษ์โบราณสถาน

■ มนัชญา วาจนวิสุทธิ *



Assessment condition mapping at Meru tower C3

การบันทึกสภาพความเสียหาย Mapping บนแบบของเมรุทิศ วัดไชยวัฒนาราม พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานหลักในการอนุรักษ์โบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงและมีแนวทางการอนุรักษ์ให้ทันต่อยุคสมัย อยู่เป็นระยะเรื่อยมา ที่ผ่านมากกรมศิลปากรใช้งบประมาณเพื่อการดำเนินการศึกษาวิจัย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานด้านโบราณสถาน โบราณคดี ค่อนข้างน้อย (ไม่ถึง ๒ เปอร์เซ็นต์) ของงบประมาณที่ตีสั่งก่อสร้าง อย่างไรก็ตามยังมีโครงการศึกษาวิจัยที่เป็นความร่วมมือกับต่างชาติอยู่หลายโครงการ ซึ่งโครงการเหล่านี้ถือเป็นการส่งเสริม

สนับสนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ ศึกษา วิจัยด้านการอนุรักษ์โบราณสถานที่เป็นสากล

ในบทความนี้ จะขอเสนอโครงการสำคัญที่เป็นความร่วมมือด้านวิชาการและด้านการอนุรักษ์จำนวน ๒ โครงการ คือ โครงการความร่วมมือกับสถาบันวิจัยมรดกวัฒนธรรมแห่งชาติกรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น (พุทธศักราช ๒๕๓๕ - ปัจจุบัน) และโครงการความร่วมมือกับประเทศสหรัฐอเมริกาในการฟื้นฟูโบราณสถานวัดไชยวัฒนาราม (พุทธศักราช ๒๕๕๔ - ปัจจุบัน) ดังนี้

* สถาปนิกชำนาญการพิเศษ สำนักสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร



การเก็บข้อมูลโบราณสถานของสถาบันวิจัย NRICPT ประเทศญี่ปุ่น



ผลจากการสแกนสามมิติ การสำรวจวัด
โบราณสถานวัดไชยวัฒนารามด้วยวิธี 3 D
Laser Scanning ของ WMF สหรัฐอเมริกา

๑. การดำเนินความร่วมมือกับ สถาบันวิจัยมรดกวัฒนธรรม แห่งชาติ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ในการอนุรักษ์โบราณสถานและ มรดกวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินโครงการความร่วมมือระหว่าง
กรมศิลปากรกับสถาบันวิจัยมรดกวัฒนธรรมแห่งชาติ
กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น (National Research
Institute of Cultural Properties, Tokyo-NRICPT)
เริ่มต้นตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นการศึกษา
เกี่ยวกับปัจจัยการเสื่อมสภาพของโบราณสถานใน

ประเทศไทย เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนงาน
ด้านการอนุรักษ์โบราณสถานและการจัดการแหล่ง
มรดกวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ โดยมีการจัด
ประชุมสัมมนาสรุปผลการดำเนินงานทุก ๒ ปี ตามที่
ระบุไว้ในกรอบความร่วมมือ คือ Memorandum of
Understanding (MOU) ซึ่งทั้งสองสถาบันได้ทำ
บันทึกข้อตกลงดำเนินการความร่วมมือเป็นครั้งแรกใน
พุทธศักราช ๒๕๔๑ (คริสต์ศักราช ๑๙๙๘) ต่อมาทำ
ข้อตกลงร่วม Note of Exchanges ในพุทธศักราช
๒๕๔๙ (คริสต์ศักราช ๒๐๐๖) และ MOU ฉบับ
พุทธศักราช ๒๕๕๔ (คริสต์ศักราช ๒๐๑๑) โดยมี
กิจกรรมการอนุรักษ์ที่ต่างกัน

ระยะเริ่มต้น : การศึกษาผลของสภาวะแวดล้อมต่อโบราณสถาน (พุทธศักราช ๒๕๔๑ - ๒๕๔๙)

การดำเนินการระยะแรก เป็นการติดตั้งเครื่องมือตรวจวัดค่าสภาวะแวดล้อมในพื้นที่โบราณสถานสำคัญ ๓ แห่ง ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง โดยจัดเก็บข้อมูลสถิติเรื่องปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ ความเร็วลม ปริมาณความชื้นที่ผิวโบราณสถาน โดยคณะทำงานฯ เก็บข้อมูลและตรวจสอบสภาพกายภาพปีละสามครั้งตามช่วงฤดูกาลต่าง ๆ ผลการเก็บข้อมูลสถิติในรอบปี ทำให้ทราบความเปลี่ยนแปลงของโบราณสถานไปในช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น การศึกษาการเสื่อมสภาพทางกลของอิฐที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จากเครื่องมือที่ติดตั้งบริเวณท้ายวิหารวัดมหาธาตุ ประกอบกับตรวจวัดค่าความชื้น (Water Content) ในซากผนังอิฐท้ายวิหารและฐานชุกชี สรุปได้ว่าความสามารถในการระเหยของน้ำในโบราณสถานอิฐจะดีมากในช่วงที่สภาวะอากาศแห้ง ทำให้สามารถพบความเสียหายที่ผิวอิฐในปริมาณที่มากกว่าในช่วงฤดูฝน ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อเกิดการระเหยของน้ำในผนังออกไปมาก กลไกของโบราณสถานจะดูดน้ำกลับขึ้นมาเพื่อความสมดุล ปริมาณการสะสมของน้ำในผนังไม่ได้เป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผนัง ทั้งนี้ความเสียหายหรือการเสื่อมสภาพที่เกิดขึ้นเป็นผลจากปัจจัยอื่น เช่น เกลือที่อยู่ในดิน เกลือในเนื้อวัสดุก่อ วัสดุสอ วัสดุฉาบ ที่อาศัยน้ำหรือความชื้นในผนัง เป็นตัวทำให้เกิดปฏิกิริยา เมื่อเกิดวงจรระเหยจะทิ้งเกล็ดตกผลึกในเนื้ออิฐ เป็นผลให้อิฐเสื่อมสภาพกร่อน หลุดร่วน

ระหว่างเก็บข้อมูลที่เป็นงานประจำทุกปี ทางสถาบันวิจัย NRICPT ได้ดูงานอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทยหลายแห่ง และสนับสนุนกรมศิลปากรในการขอรับทุนแบบให้เปล่าเพื่อการอนุรักษ์โบราณ

สถานจากมูลนิธิซูมิโตโม (Sumitomo Foundation) และในพุทธศักราช ๒๕๔๓ - ๒๕๔๔ มูลนิธิสนับสนุนงบประมาณการบูรณะโบราณสถานวัดแม่นางปลื้ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเงิน ๗,๐๐๐,๐๐๐ เยน หรือประมาณ ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท เช่นเดียวกับการสนับสนุนงบประมาณการบูรณะโบราณสถานวัดตระพังทองกลาง จังหวัดสุโขทัย

นอกจากนี้ ยังได้ประสานมหาวิทยาลัยเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น ในการดำเนินกิจกรรมการเก็บข้อมูลโบราณสถานในรูปแบบดิจิทัล ที่เรียกว่า Digital Archive เป็นการจำลองมรดกวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัล เพื่อเก็บรักษาสภาพในปัจจุบันอย่างถูกต้องแม่นยำ เพื่อนำไปกำหนดกรอบ วางแนวทางบูรณะฟื้นฟูต่อไป โดยการนำเสนอในรูปแบบสามมิติช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ในพุทธศักราช ๒๕๔๓ (คริสต์ศักราช ๒๐๐๐) ทีมงานจากมหาวิทยาลัยโตเกียวเข้ามาสำรวจและดำเนินการสแกนสามมิติองค์พระพุทธรูปที่เรียกว่า “พระอจนะ” ประดิษฐานในมณฑปวัดศรีชุม อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย รวมทั้งการสแกนสามมิติมณฑปด้วย โดยเทคนิคการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสแกนสามมิติซึ่งถือว่าเป็นเทคโนโลยีใหม่ เมื่อประมาณ ๓๐ ปี ที่ผ่านมา กรมศิลปากรเคยนำเครื่องมือ Photogrammetry ซึ่งมีขนาดใหญ่มากมาใช้ในการสำรวจ รั้ววัดเพื่อบันทึกสภาพโบราณสถานตามสภาพ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุดในขณะนั้น การดำเนินงานด้วยวิธีการสแกนสามมิติของทีมงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยโตเกียว ใช้เครื่องสแกน Cyrax 2005 สแกนองค์พระพุทธรูปจากมุมก้มและมุมเงยโดยใช้เวลาดำเนินการสแกน ๗ วัน

ในระยะสุดท้ายตามบันทึกความเข้าใจ (MOU) ฉบับแรก มุ่งไปที่การวิจัยพัฒนาใช้วัสดุเคมีประเภท Silicone Resin ในการปกป้องผิว ผิวปูนฉาบโบราณสถานอันเกิดจากการเกิดคราบหรือตะไคร่ ซึ่งเป็นตัวสะสมความชื้นและทำให้ผิวปูนสึกกร่อน โดยสถาบัน NRICPT ได้ศึกษาร่วมกับนักวิทยาศาสตร์ของ

กรมศิลปากรในการทำความสะอาดผิวองค์พระอจนะ และใช้เคมีภัณฑ์เพื่อปกป้องผิวองค์พระ แต่หลังจากนั้น สองปีคราบและตะไคร่ต่าง ๆ ก็ปรากฏร่องรอย บนองค์พระอีกในจุดที่เป็นพื้นที่สะสมน้ำ เช่น พื้นที่ บริเวณบ่าและตักขององค์พระ เนื่องจากมณฑปของ พระอจนะวัดศรีชุมด้านบนเปิดโล่ง เพราะเครื่องบน (หลังคา) หักพัง ไม่หลงเหลือสภาพทำให้น้ำฝนตก ต้ององค์พระพุทธรูป

ระยะที่สอง : การศึกษาเพื่อการปกป้อง คุ้มครองโบราณสถานโดยการก่อสร้างอาคารคลุม (พุทธศักราช ๒๕๔๑ - ๒๕๔๙)

นับจากพุทธศักราช ๒๕๔๑ (คริสต์ศักราช ๑๙๙๘) เป็นต้นมา โครงการฯ เน้นการศึกษาเกี่ยวกับผลดี และผลเสีย โดยทดลองจากการใช้วิธีการปกป้อง คุ้มครองโบราณสถานโดยการทำอาคารคลุม (Protective Shelter) โดยใช้พื้นที่บริเวณวัดศรีชุม อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นพื้นที่ศึกษา มีการ ติดตั้งเครื่องมือเพื่อศึกษาสภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อ การเสื่อมสภาพของโบราณสถานเช่นเดิม แต่เป็นชุด เครื่องมือที่ใช้เพื่อการวิเคราะห์แบบ Micro Climate หรือ Indoor Climate กล่าวคือ วัดปริมาณและ แรงแลมในมณฑปพระอจนะ การวัดปริมาณแสงแดด เพื่อนำไปสร้างแบบจำลองแสดงการหมุนเวียน ของอากาศ และสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ ภายในมณฑป พระอจนะ กรณีที่ไม่มีหลังคาคลุมตามสภาพในปัจจุบัน และที่มีการทำหลังคาคลุม พร้อมประเมินเรื่องการดูแล รักษาในแต่ละทางเลือก

นอกจากนี้ยังได้สร้างแท่งจำลองก่ออิฐฉาบปูน ในพื้นที่ท้ายวัด ๔ ลักษณะ คือแท่งจำลองถูกทาด้วย Silicone Resin และที่ไม่ได้ทา โดยตั้งอยู่แบบเปิดโล่ง และแบบมีหลังคาคลุมและศึกษาเปรียบเทียบผล ที่เกิดขึ้นกับแท่งตัวอย่างทั้งสี่ ข้อสรุปที่ได้พบว่าแท่ง ตัวอย่างที่ได้รับการปกป้องจากหลังคาคลุม ถึงแม้ ไม่ได้ทา Silicone Resin ก็ยังมีสภาพดีกว่าแท่งจำลอง ที่อยู่กลางแจ้งแบบไม่มีหลังคาคลุม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการศึกษาวิเคราะห์จาก แบบจำลองที่ได้จากสถิติข้อมูลสภาพแวดล้อม และ ที่ได้จากตรวจสอบแท่งจำลองในพื้นที่จริง เป็นไปใน ทิศทางเดียวกันว่า สมควรมีการปกป้องพระอจนะ หรือสิ่งก่อสร้างก่ออิฐฉาบปูนใด ๆ ก็ตามด้วยหลังคาคลุม ซึ่งจากเอกสารประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์รูปแบบ สถาปัตยกรรม สามารถสันนิษฐานรูปร่างของหลังคา มณฑปพระอจนะได้ อย่างไรก็ตาม ลักษณะของโบราณ สถานของเมืองโบราณสุโขทัย ในภาพรวมเป็นซาก เมืองโบราณ และโบราณสถาน ดังนั้นกรมศิลปากร จึงมีความเห็นว่า ยังไม่ควรทำหลังคาคลุมมณฑป เพราะจะทำให้ภาพลักษณ์โบราณสถานเปลี่ยนไปจาก สภาพที่มีอยู่เดิม แต่จะมีมาตรการการดูแลรักษา การทำความสะอาดเพิ่มมากขึ้น และติดตามตรวจสอบ (Monitoring) อยู่เสมอ เพื่ออนุรักษ์โบราณสถาน ให้คงสภาพคงคุณค่าความสำคัญต่อไป

ระยะที่สาม : การดำเนินโครงการอนุรักษ์ บ้านไม้ประดับมุกศิลปะญี่ปุ่น พระอุโบสถวัด ราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร (พุทธศักราช ๒๕๕๖ - ปัจจุบัน)

จากการดูงานด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน ในประเทศไทยในจังหวัดต่าง ๆ คณะวิจัยมีความสนใจ ร่วมกันในเรื่องวัสดุยางรัก ซึ่งทั้งสองประเทศต่างก็มี แหล่งวัตถุดิบเหมือนกัน เมื่อได้ไปดูโบราณวัตถุจาก แหล่งเรือจมซึ่งจัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พานิชย์นาวิ ซึ่งมีภาชนะบรรจุยางรักเป็นสินค้าส่งออก ของไทยในสมัยหนึ่ง ทำให้ทั้งสองประเทศมุ่งเน้น โครงการอนุรักษ์โบราณสถานในระดับด้วยศิลปะ สถาปัตยกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับประเทศญี่ปุ่น จนได้ข้อสรุปที่จะทำงานร่วมกันในการอนุรักษ์บ้านไม้ประดับมุกศิลปะญี่ปุ่น ที่พระอุโบสถวัดราชประดิษฐ์ สถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร

จากความร่วมมือระหว่างวัดราชประดิษฐ์-สถิตมหาสีมาราม สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สถาบันวิจัยมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ

กรุงโตเกียว (NRICPT) และกรมศิลปากร ปรากฏผลจากการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญของสถาบัน NRICPT กับนักวิชาการของกรมศิลปากรที่ร่วมเดินทางไปประเทศญี่ปุ่นเพื่อหารือโครงการฯ ดังกล่าว ทำให้ทราบอย่างแน่ชัดว่า บ้านไม้ประดับมุกของพระอุโบสถวัดราชประดิษฐฐานันเป็นบ้านไม้ประดับมุกศิลปะญี่ปุ่นเป็นเทคนิคช่างเฉพาะถิ่นของชาวญี่ปุ่นแห่งเมืองนางาซากิหรือสกุลช่างนางาซากิ (Nagasaki Style) ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ ๑๙ เป็นการลงสีด้านหลังของเปลือกหอยก่อนที่จะนำมาประดับบนพื้นรัก

โครงการนี้มีกรอบระยะเวลาดำเนินการประมาณ ๕ ปี โดยปีแรกจะมีการนำชิ้นส่วนไปศึกษาประเมินสภาพที่ห้องปฏิบัติการ ประเทศญี่ปุ่น และดำเนินการอนุรักษ์ชิ้นส่วนของบ้านประดับมุกในปีที่สอง พร้อมไปกับการฝึกอบรมบุคลากรของกรมศิลปากร (ช่างมุกจากสำนักช่างสิบหมู่) และวิทยาลัยช่างในวัง ให้เรียนรู้เทคนิคเฉพาะดังกล่าว ซึ่งการดำเนินการส่วนนี้ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากวัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม หลังจากนั้นในช่วงสองปีสุดท้ายจะเป็นการทำงานอนุรักษ์บ้านไม้ประดับมุกในพื้นที่วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม ปัจจุบันเข้าสู่การดำเนินงานในปีที่สาม โดยอยู่ระหว่างการเตรียมสถานที่ซึ่งใช้เป็นห้องปฏิบัติการอนุรักษ์ วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมารามแห่งนี้

การสร้างทักษะความเชี่ยวชาญและการดำเนินงานอนุรักษ์ของช่างมุกชาวไทยจำเป็นต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่ง สถาบันวิจัยฯ แห่งนี้ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและยินดีที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาวิจัยและกระบวนการ ในการอนุรักษ์งานไม้ประดับมุกศิลปะญี่ปุ่น ทุนแห่งความสำเร็จของโครงการความร่วมมือด้านการอนุรักษ์นี้คือความเอาใจจริงเอาใจของทางวัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมารามทำให้งานอนุรักษ์ ลุล่วงไปด้วยดีตามเทคนิควิธีและวัสดุแบบดั้งเดิมวัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมารามเป็นหลักในการประสานงานให้การสนับสนุนงบประมาณ การนำบ้านไม้ประดับมุกเพื่อไปวิเคราะห์และอนุรักษ์ ณ ห้องปฏิบัติการที่ประเทศญี่ปุ่น และการนำกลับคืนสู่วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม

๒. การดำเนินความร่วมมือกับประเทศสหรัฐอเมริกาในการฟื้นฟูบูรณะโบราณสถานวัดไชยวัฒนาราม

การดำเนินความร่วมมือกับประเทศสหรัฐอเมริกาในการฟื้นฟูบูรณะโบราณสถานวัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกิดขึ้นหลังเหตุอุทกภัยครั้งใหญ่ในพุทธศักราช ๒๕๕๔ โดยสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย ได้เชิญ



Mr. Glenn Boomazian ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน เดินทางเยือนประเทศไทย ร่วมสำรวจความเสียหายร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร ในเดือนธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔ และสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา เสนอให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟูโบราณสถานที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมศิลปากร ได้จัดทำรายละเอียดโครงการเสนอของบประมาณ

สนับสนุนจากกองทุนเอกอัครราชทูตเพื่อการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม หรือ The U.S. Ambassadors Fund for Cultural Preservation (AFCP) 2011 and 2012 ต่อมาได้มีการทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างกองทุนโบราณสถานโลก หรือ World Monuments Fund (WMF) ซึ่งเป็นผู้นำเสนอโครงการฯ ร่วมกับกรมศิลปากร ในการดำเนินโครงการฯ ดังนี้

โครงการระยะที่ ๑

งบประมาณ : ๑๓๑,๘๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ ๔ ล้านบาท

ที่มางบประมาณ : กองทุนเอกอัครราชทูตเพื่อการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม (The U.S. Ambassadors Fund for Cultural Preservation หรือ AFCP)

ระยะเวลาดำเนินการ : พุทธศักราช ๒๕๕๖

การดำเนินการ : ให้ความร่วมมือในด้านการสำรวจด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม งานสำรวจด้านวิศวกรรมโยธา อุทกวิทยาและปฐพีวิทยา เพื่อวางแผนทางการฟื้นฟูบูรณะโบราณสถาน วัดไชยวัฒนารามที่ได้รับผลจากอุทกภัย

๑) กิจกรรมการสำรวจรังวัดโบราณสถานวัดไชยวัฒนารามด้วยวิธี 3D Laser Scanning

ช่วงเวลา : ระหว่างวันที่ ๕ - ๑๒ เดือนธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕

การดำเนินการ : เจ้าหน้าที่จาก WMF (Mr. Warren Wilford) เป็นผู้สำรวจเก็บข้อมูลโบราณสถานด้วยวิธีสแกนด้วยเลเซอร์ โดยใช้กล้อง FARO Laser Scanner Focus 3D ซึ่งคุณสมบัติระยะการสแกนที่ ๑๒๐ เมตร มีตัววัดค่าระดับอัตโนมัติ บันทึกค่าสแกนอัตโนมัติ (auto-registration) ความเร็วการสแกนสูงสุดที่ 976,000 points ต่อวินาที การดำเนินการดังกล่าวใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานอนุรักษ์ในขั้นตอนต่อไป

๒) การสำรวจทางกายภาพ ด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ด้านวิศวกรรมโยธา ด้านอุทกวิทยาและปฐพีวิทยา

ช่วงเวลา : ระหว่างวันที่ ๗ - ๑๑ เดือนมกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

การดำเนินการ : คณะทำงานจาก WMF ได้ดำเนินการศึกษา สำรวจด้านกายภาพของโบราณสถาน เก็บตัวอย่างวัสดุ ทั้งวัสดุก่อ วัสดุฉาบ วัสดุผิว เพื่อนำไปวิเคราะห์คุณสมบัติที่ห้องปฏิบัติการ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสถานทูตสหรัฐอเมริกา ประจำประเทศไทยเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการจัดส่งชิ้นตัวอย่าง

นอกจากนี้ยังดำเนินการด้านอุทกวิทยาและปฐพีวิทยา เจาะสำรวจชั้นดินเพื่อนำไปวิเคราะห์คุณภาพดิน วิเคราะห์ระดับน้ำใต้ดินและการอิ่มตัวของพื้นที่ติดกับตัววัด รวมทั้งวิเคราะห์องค์ประกอบของดินในทางเคมี โดยเจาะหลุมทดสอบ (Test Holes) ๑๒ หลุม ลึกประมาณ ๔ - ๖ เมตร รวมทั้งได้ขุดหลุมทดสอบ (Test Pits) ลึก ๒ เมตร จำนวน ๒ จุด

Sub Soil Conditions - ดินจากหลุมทดสอบสี่หลุมแนวใกล้กำแพงด้านทิศใต้เป็นดินเหนียวสีเทาเทา-น้ำตาล มีความเป็นดินเหนียว (plastic clay) สูงแน่น คงที่สม่ำเสมอ การเจาะ boring พบว่าชั้น

ทรายอยู่ที่ระดับ ๙ - ๑๐ เมตร ระดับน้ำใต้ดินอยู่ที่ระดับ ๒ เมตรทางฝั่งตะวันตก และ ๑.๑ เมตรทางทิศตะวันออกใกล้แม่น้ำ

Piezometer จำนวน ๓ ตัว ถูกติดตั้งไว้ในตำแหน่งหลุม boring #1, #6 และ #10

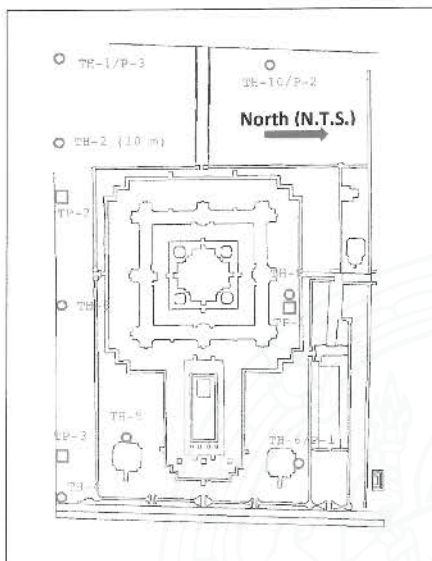
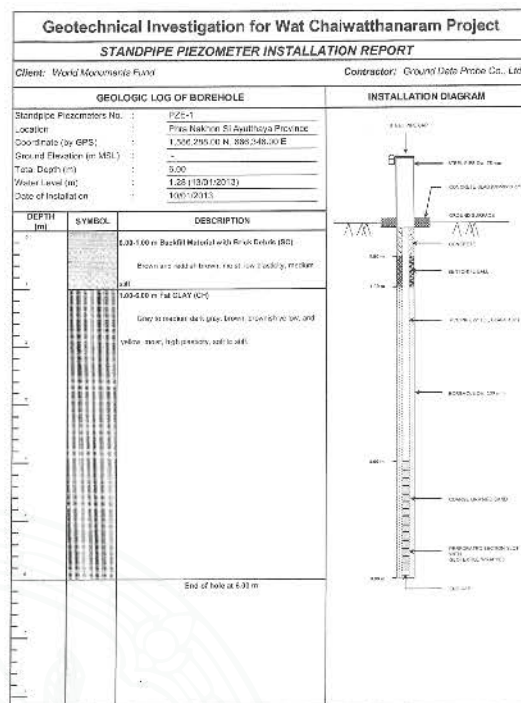


Figure 1. Site Map from Laser Scanning Showing Approximate Locations of Test Holes (TH), Test Pits (TP) and Piezometers (P).
(Note: Some TH numbering is not sequential due to test holes that were not needed.)

๓) การนำผลการศึกษามาปรับปรุงแบบกำแพงกันน้ำด้านทิศใต้

คณะทำงานของ WMF และกรมศิลปากร นำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสำรวจ และจากเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน มาสอบทานกับแบบกำแพงกันน้ำด้านทิศใต้ที่กรมศิลปากรได้ดำเนินการไว้แล้ว เนื่องจากในขณะนั้นกรมศิลปากรได้รับงบประมาณประจำปี ๒๕๕๔ ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (งบไทยเข้มแข็ง) ในการดำเนินโครงการฟื้นฟูโบราณสถานอันเนื่องมาจากอุทกภัย ซึ่งประกอบด้วยเนื้องานการก่อสร้างกำแพงด้านทิศใต้ ทิศตะวันตก เสริมความสูงกำแพงกันน้ำแบบพับเก็บได้ทางด้านตะวันออก และบูรณะเสริมความมั่นคงโบราณสถาน

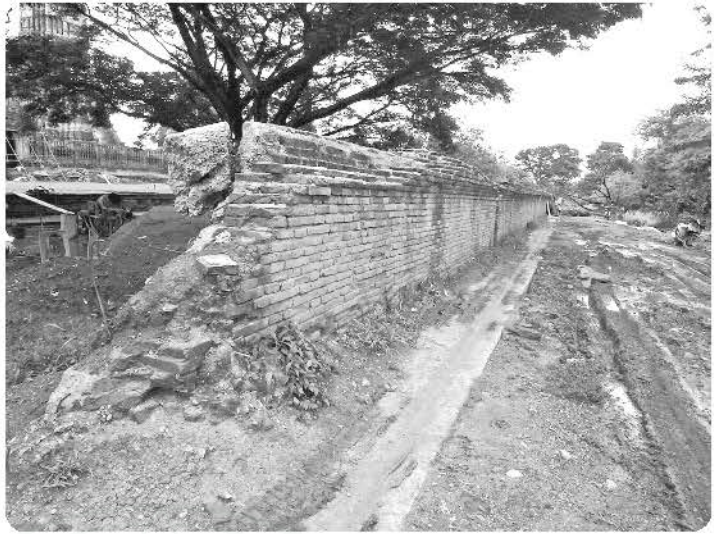
เนื่องจากโครงสร้างตามแบบที่คณะทำงานของประเทศไทยสหรัฐอเมริกาออกแบบมานั้น ไม่มีการใช้เข็ม



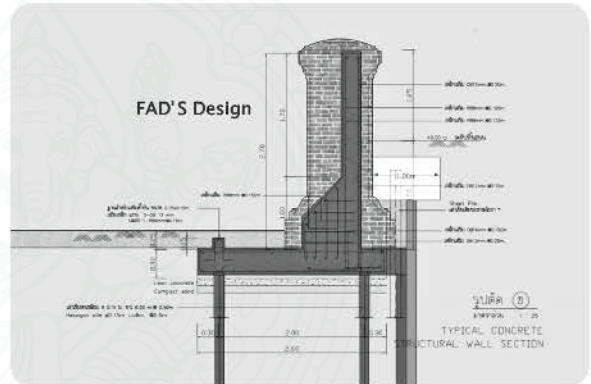
ซึ่งแตกต่างไปจากแบบที่กรมศิลปากรออกแบบไว้เดิม จึงได้มีการประชุมเรื่องรูปแบบการเสริมความมั่นคง กำแพงวัดไชยวัฒนาราม ระหว่างคณะผู้สำรวจจัดทำแบบจาก World Monument Fund นำโดย Mr. Glenn Boornazian และคณะทำงานของกรมศิลปากรนำโดยผู้อำนวยการสำนักสถาปัตยกรรม ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พร้อมด้วยตัวแทนจากสถานทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย เมื่อเดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖



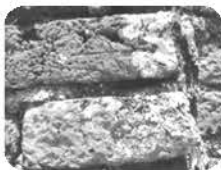
งานขุดตรวจบริเวณมุมตะวันออกเฉียงใต้



แนว sheet pile ที่อยู่ชิดกำแพง



แบบของกรมศิลปากร ซึ่ง WMF เห็นชอบและเสนอให้มีการทดสอบกำลังรับน้ำหนักของเสาเข็ม และฝังฐานรากให้ลึกมากขึ้น



Lichen



Guano



Minor Cracks



Sugaring



Efflorescence



Previous intervention



Detachment



Previous intervention



Bio growth



Erosion



Loss



Previous intervention



Bird infestation



Structural loss



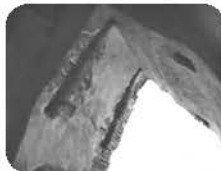
Detachment red lacquer



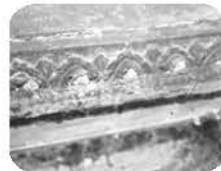
Detachment black lacquer



Termite infestation



Structural loss



Detachment of glass



Detachment of gilding



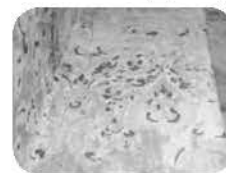
Finish loss



Decorative element loss



Detachment of layered decorative finishes



Detachment paint

การประเมินความเสียหาย

เพื่อให้การเสริมความมั่นคงกำแพงด้านทิศใต้ มีความสอดคล้องกับสภาพจริงที่มีการก่อสร้างทับ แนวเข็ม Sheet pile เดิมที่ทำไว้แล้วในอดีต และ หลักฐานรูปแบบกำแพงโบราณที่หลงเหลืออยู่ อุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาจึงได้ดำเนินการ ตรวจสอบทางโบราณคดีและชุดตรวจสอบสถานะ ที่แท้จริงของแนว Sheet pile ในที่สุดทาง WMF

จึงปรับแบบให้มีการใช้ฐานรากแบบเข็ม ตามแบบที่ กรมศิลปากรออกแบบไว้เดิม

๔) การติดตั้งเครื่องมือตรวจวัดแรงสั่นสะเทือน ขณะก่อสร้างกำแพงกันน้ำด้านทิศใต้

WMF ได้ติดตั้งเครื่องมือตรวจสอบผลกระทบ ที่จะเกิดกับโบราณสถาน ระหว่างการก่อสร้างกำแพง กันน้ำ โดยเริ่มตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินการก่อสร้าง

โครงการระยะที่ ๒

งบประมาณ :

๑,๐๔๗,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ ๓๑.๔ ล้านบาท

ที่มางบประมาณ :

กองทุนเอกอัครราชทูตเพื่อการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม (The U.S. Ambassadors Fund for Cultural Preservation หรือ AFCP) จำนวน ๓๓๐,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ หรือ ประมาณ ๑๐ ล้านบาท ได้มาจาก “องค์กรโรเบิร์ต ดับเบิลยู วิลสัน ความท้าทายในการ อนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม” (Robert W. Wilson Challenge to Conserve our Heritage)

ระยะเวลาดำเนินการ : พุทธศักราช ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘

การดำเนินการ :

ปีที่หนึ่ง :

ดำเนินการวิเคราะห์พื้นที่หลังน้ำท่วม ระบบระบายน้ำ สภาพโครงสร้าง สภาพดิน เพื่อวางแผนทางการฟื้นฟูบูรณะโบราณสถานวัดไชยวัฒนารามจากอุทกภัย จัดทำแผน Flood Risk Mitigation Plan พร้อมกับการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้เครื่อง สแกนสามมิติ

ปีที่สอง :

ดำเนินการผลักดันให้เกิดโครงการอนุรักษ์ที่ชัดเจนขึ้น โดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษา และวางแผนอนุรักษ์มรดกศิลปะและประวัติศาสตร์ที่ล้อมปรังค์ประธาน เริ่มจากมรดกด้านทิศใต้ และตะวันตกเฉียงใต้เป็นลำดับแรก

กำแพงด้านทิศใต้ เจ้าหน้าที่อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยาทำหน้าที่เก็บและถ่ายโอนข้อมูล
ส่งต่อให้คณะทำงานจาก WMF เพื่อแปลความข้อมูล
อาทิตย์ละ ๑ ครั้ง ตลอดระยะเวลาจนกว่าการก่อสร้าง
ฐานรากกำแพงแล้วเสร็จ

การติดตั้งเครื่องวัดความสั่นสะเทือนในพื้นที่
เพื่อแจ้งเตือนเจ้าหน้าที่ขณะปฏิบัติงาน ที่จำเป็นต้อง
ใช้เครื่องจักรหนัก การขุดเจาะ หรือการดินสอด
บริเวณแนวกำแพงด้านทิศใต้ อาจส่งผลกระทบต่อโบราณ
สถานในพื้นที่ได้ เครื่องวัดนี้จะแสดงข้อมูลอย่าง
ต่อเนื่องเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ซึ่งเกิดในพื้นที่บริเวณ
ติดตั้งเครื่องวัด

ผลการตรวจวัดค่าความสั่นสะเทือน พบว่าไม่มี
การเคลื่อนที่หรือการสั่นสะเทือนที่สูงเกินค่ามาตรฐาน
๑) การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง 3D Laser Scanning
(2-day Workshop)

ครั้งที่ ๑

- ช่วงเวลา : ระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๒ เดือน
เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๗

- การดำเนินการ : นายเจฟ อัลเลน (Mr. Jeff
Allen) ผู้อำนวยการโครงการ (Project Director)
เชิญเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยฟลอริดา เป็นวิทยากร
ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้เครื่องสแกนสามมิติ
เทคนิคการสำรวจ การจัดเก็บและการใช้ประโยชน์
ข้อมูล โดยมีบุคลากรกรมศิลปากรทั้งส่วนกลางและ
ภูมิภาคเข้าร่วมอบรม

ครั้งที่ ๒

- ช่วงเวลา : ระหว่างวันที่ ๒๓ และ ๒๔ กันยายน
พุทธศักราช ๒๕๕๗

- การดำเนินการ : เน้นการปฏิบัติงานภาคสนาม
ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒) ระบบระบายน้ำและแผนป้องกันความเสี่ยง
วัดไชยวัฒนาราม

- ช่วงเวลา : ดำเนินการระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๖
เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗

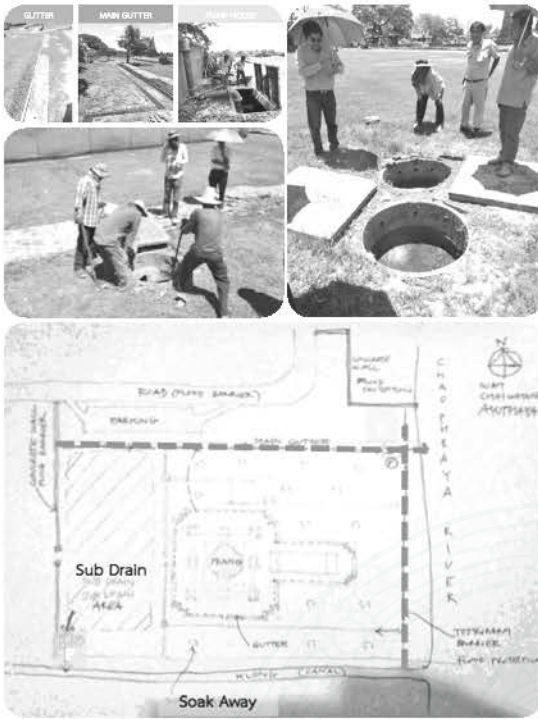
- การดำเนินการ : คณะทำงาน WMF และ
กรมศิลปากรลงพื้นที่สำรวจ จัดเก็บข้อมูลระบบ
ระบายน้ำ ระบบเดิมและที่ได้รับผลกระทบหลังเหตุ
อุทกภัย โดยได้จัดทำผัง Base Map ผังงานระบบ
ปัจจุบันและแนวทางในอนาคต



Participants

- 6 Architects
- 2 Landscape Architects
- 4 Engineers
- 2 Surveyors
- 2 Civil Work Technicians
- 1 Archaeologist
- 1 Draftsman
- 3 Observers (UNESCO,





New documentation drawings



Archival research



Interviews with former employees



Researching suppliers

การดำเนินการเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร และจากการสัมภาษณ์ สอบถามการดำเนินงานแหล่งผลิตวัสดุที่ใช้ในการอนุรักษ์

๓) การดำเนินโครงการนำร่อง (Pilot Project) บำรุงเมรุทิศ

งานในส่วนนี้ตามแผนกำหนดระยะเวลา โครงการบำรุงเมรุทิศใต้ C3 ไว้สามปี ในปีแรก เป็น การสำรวจตรวจสอบสภาพเบื้องต้นเพื่อจัดทำแผน อนุรักษ์ หรือ Conservation Plan ดำเนินการระหว่าง วันที่ ๑๑ - ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘ ผู้อำนวยการโครงการ (Project Director) คือนายเจฟ อัลเลน (Mr. Jeff Allen) เชิญสถาปนิก นักอนุรักษ์ จากประเทศสหรัฐอเมริกา (Ms. Dana Gould) ดำเนินงานร่วมกับการประเมินความเสียหาย

คณะทำงานของกรมศิลปากร ประกอบด้วย สถาปนิก วิศวกร นักวิชาการช่างศิลป์ นายช่าง ศิลปกรรม นักโบราณคดี นักวิทยาศาสตร์ ในการศึกษา เอกสารข้อมูลการอนุรักษ์ที่วัดไชยวัฒนาราม บันทึก สภาพความเสียหาย ประเมินคุณค่าความสำคัญและ

สถานภาพความเสียหาย และจัดทำแผนอนุรักษ์เมรุทิศ ด้านทิศใต้ (C-3) ของวัดไชยวัฒนาราม ซึ่งเป็นโครงการ นำร่องของโครงการบูรณะโบราณสถาน

หลังจากมีกรอบแผนงานการอนุรักษ์แล้ว ในขั้นตอนที่สองเป็นการตั้งนั่งร้านขึ้นตรวจสอบสภาพ และเก็บข้อมูลรายละเอียด ซึ่งขั้นตอนนี้ประกอบด้วย กิจกรรมด้านวิชาการ ในเชิงปฏิบัติการ โดย WMF เชิญผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องมาแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และกรอบแนวคิด ในเรื่องการใช้วัสดุ เพื่อการอนุรักษ์ การพัฒนาเทคนิควิธี การกำจัดตะไคร่ ที่เป็น Bio - Growth เป็นต้น เพื่อประมวลผล การศึกษาสำรวจ นำมาวิเคราะห์ และจัดทำแบบข้อ เสนอในการบูรณะ จากนั้นจึงเข้าสู่การดำเนินงาน บูรณะในปีที่สาม ปัจจุบันเข้าสู่ปีที่สอง ในขั้นตอน การตั้งนั่งร้านเพื่อการสำรวจเชิงลึก

Portrayals of Thai Eminent Personalities Recognized in the World



Ampol Summavuti

Celebrating and drawing attention to personalities, works or events that have contributed to the mutual enrichment of cultures helps to promote international understanding, closer relations among peoples and peace, so that UNESCO participates since 1956 in the commemorations of historic events and in the anniversaries of eminent personalities celebrated by Member States in order to give them worldwide significance. From 1962 to 2016, there are twenty-six anniversaries of eminent personalities celebrated by Thailand that have been recognized in the UNESCO Calendar of Anniversary of Great Personalities and Historic Events. However, there are thirteen portrayals of them available in the form of painting and sculpture created by artists of Office of Traditional Art of Fine Arts Department. The thirteen Great Personalities are as follows:

- 1) King Phutthaloetlanaphalai (Rama II, 1783 - 1824)
- 2) Sunthon Phu (1786 - 1855)
- 3) King Chomklaochaoyuhua (King Mongkut, Rama IV, 1804 - 1868)
- 4) King Chulachomklaochaoyuhua (King Chulalongkorn the Great, Rama V, 1853 - 1910)
- 5) Prince Damrong Rajanubhap (1862 - 1943)
- 6) Queen Sri Savarindra (1862 - 1955)
- 7) Prince Narissaranuvattivongs (1863 - 1947)
- 8) Queen Sri Bajarindra (1865 - 1919)
- 9) King Mongkutklaochaoyuhua (King Vajiravudh, 1881 - 1925)
- 10) King Pokklaochaoyuhua (King Prajadhipok, Rama VII, 1913 - 1934)
- 11) Professor Phraya Anumanrajadhon (1888 - 1969)
- 12) Prince Songkhlanagerindra (1892 - 1929)
- 13) Queen Mother Sri Nagarindra (1900 - 1995)

Names of painters for portrayals of the above eminent personalities are Phra Soralaklikhit, Ms. Pranee Nimsamoe and Mr. Sakaya Khunphonphithak. Sculptors who designed and/or formed the eminent personalities' statues, busts or relief are as follows: Professor Silpa Bhirasri, Mr. Sanan Silakorn, Mr. Phiman Mulpramuk, Mr. Phaithun Muangsombun, Miss Khaimuk Chuto, Mr. Sarot Charak, Mr. Chin Prasong, Mr. Prathueang Thammarak, Mr. Sukit Laidet, Mr. Phongphan Chanthanamattha, Mr. Somkhuan Oumtrakul, Mr. Thanomchit Rumwong, Mr. Khuanmuang Yongprayun, Mr. Suphon Sirasongkhro, Mr. Pharadon Choetchu, Mr. Somchai Supradit, Mr. Samphan Utthayotha, Mr. Laemthian Khachaphuti, Mr. Anan Sawatdisaunee, Mr. Kongket Chanaphan, and Mr. Pasopsuk Ratmai.

Translated by Dr. Amara Srisuchat

สากลโลกยกย่องบุชเนียบุคคลไทย: บันทึกไว้ในศิลปกรรม

■ อำพล สัมมาวุฒิ *



พระบรมสาทิสลักษณ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

จิตรกร : พระสรลักษณ์ลิขิต (มยุ จันทรสลักขณ์)

พุทธศักราช ๒๔๕๑ - ๒๔๖๐

เทคนิค : เขียนสีน้ำมันบนพื้นผ้าใบ

สถานที่จัดแสดง : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์



พระบรมสาทิสลักษณ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

จิตรกร : นายศักย ขุนพลพิทักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตรกรรม

สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร

เทคนิค : เขียนสีน้ำมันบนพื้นผ้าใบ

สถานที่เก็บรักษา : ศูนย์ศิลปะและการช่างไทย

สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร

๙๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO ย่อมาจาก The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) ส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานด้านวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกต่าง ๆ ทั่วโลก ด้วยการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมระดับโลก ในวาระครบรอบ

๑๐๐ ปีขึ้นไป ประจำปี โดยมิวัดอุปสรรคเพื่อเผยแพร่เกียรติคุณและผลงานของผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมระดับโลก ให้ปรากฏแก่มวลสมาชิกทั่วโลก และเพื่อเชิญชวนให้ประเทศสมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองร่วมกับประเทศที่มีผู้ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ

* ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านช่างศิลปกรรม สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร

คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยเป็นผู้สืบค้นบรรพชนไทยผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม เพื่อให้ยูเนสโกประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติ ในจำนวน ๒๖ ท่านที่ได้รับการยกย่องจากยูเนสโกให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกนั้น ศิลปินของกรมศิลปากรสร้างสรรค์ผลงานเป็นภาพเหมือนและรูปเหมือนของท่านเหล่านั้นไว้เป็นอนุสรณ์จำนวน ๑๓ ท่าน จึงขอนำเสนอศิลปกรรมอันเนื่องด้วยปูชนียบุคคลไทยที่โลกยกย่อง ดังต่อไปนี้

๑. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
รัชกาลที่ ๒ แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ครองราชสมบัติเมื่อพุทธศักราช ๒๓๒๕ - ๒๓๖๗ ทรงได้รับการยกย่องจากยูเนสโกว่าเป็นบุคคลสำคัญของโลก สาขาวรรณกรรมเนื่องในโอกาสฉลองวันพระราชสมภพ ครบ ๒๐๐ พรรษา เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๑๑

รัชสมัยของพระองค์ได้รับการยกย่องว่าเป็นยุคทองของวรรณคดีไทย พระองค์ทรงเป็นยอดกวีด้านการแต่งบทละคร ทั้งละครในและละครนอก ทรงนำวรรณคดีหลายเรื่องที่มีมาแต่โบราณแล้ว พระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่เพื่อสามารถใช้ในการแสดงนาฏดุริยางคศิลป์ เช่น รามเกียรติ์ อดุลบุ และอิเหนา วรรณคดีสโมสรในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยกย่องให้อิเหนาเป็นยอดบทละครร่ำ ทรงพระราชนิพนธ์ละครนอกบางเรื่อง บางตอน และบทพากย์โขนหลายชุด ทรงปั้นหุ่น พระพักตร์ของพระพุทธธรรมมิศรราชโลกธาตุตติง พระประธานในพระอุโบสถวัดอรุณราชวราราม ทรงแกะสลักบานประตูคู่น้ำของพระวิหารพระศรีศากยมุนีของวัดสุทัศนเทพวราราม ร่วมกับกรมหมื่นจิตรภักดี ทรงแกะสลักหน้าหุ่นเศียรพระรามและพระลักษมณ์เรียกว่าพระยารักใหญ่ และพระยารักน้อย เนื่องจากทำจากไม้รัก



พระบรมราชานุสาวรีย์
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ออกแบบ : ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี
ปั้น : นายพินาน มูลประมุข
เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ
สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณวัดอัมพวันเจติยาราม
อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม



พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสมควร อุ่มตระกูล
เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ
สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์
อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม



อนุสาวรีย์สุนทรภู่

ประติมากร : ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี (ออกแบบ) นายสุกิจ ลายเดช (ปั้น)

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ตั้ง : อนุสรณ์สถานสุนทรภู่ ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

๒. สุนทรภู่ ยูเนสโกประกาศยกย่องให้สุนทรภู่เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านวรรณกรรมเนื่องในโอกาสฉลองวันเกิดครบ ๒๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๙ “สุนทรภู่” นามเดิมคือ “ภู่” ดำรงชีวิตระหว่างพุทธศักราช ๒๓๒๙ - ๒๓๙๘ สุนทรภู่สันตติวงศ์สักรวและเพลงยาว เข้ารับราชการเป็นอาลักษณ์ราชสำนักในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อสิ้นรัชกาล จึงออกบวชก่อนกลับเข้ารับราชการอีกครั้งในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเป็นอาลักษณ์ในสมเด็จเจ้าฟ้าจุฑามณี กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระสุนทรโวหาร เจ้ากรมอาลักษณ์ฝ่ายพระราชวังบวร สุนทรภู่

เป็นกวีที่มีความชำนาญทางด้านกลอน ได้สร้างขนบการประพันธ์กลอนนิทานและกลอนนิราศชิ้นใหม่ ผลงาน เช่น นิราศภูเขาทอง นิราศพระบาท นิราศสุพรรณ นิราศพระปฐม นิราศเมืองเพชร เพลงยาวถวายโอวาท กาพย์พระไชยสุริยา บทกลอนบางตอนในรามเกียรติ์ สิ่งทไกรภพ กาพย์พระไชยสุริยา และพระอภัยมณี โดยเฉพาะเรื่อง พระอภัยมณี ได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็นยอดของวรรณคดีประเภทกลอนนิทาน งานประพันธ์หลายชิ้นของสุนทรภู่เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการเรียนนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๓. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๔ แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ครองราชสมบัติระหว่างพุทธศักราช ๒๓๙๔ - ๒๔๑๑ ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาว่า “พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย”



พระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสุกร ศิริสงเคราะห์

พุทธศักราช ๒๕๓๕

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณกรมตำรวจ

ถนนพระรามที่ ๑ ปทุมวัน

กรุงเทพมหานคร



พระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายขวัญเมือง ยงประยูร

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ถนนฉลองกรุง กรุงเทพมหานคร



พระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายพงษ์พันธ์ จันทน์ภูษะ

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณด้านหน้าพระราชวังสราญรมย์

กรุงเทพมหานคร

ทรงได้รับการยกย่องจากยูเนสโกให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์และสื่อสารมวลชน เนื่องในโอกาสฉลองวันพระราชสมภพ ๒๐๐ พรรษา ในวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ พระองค์ทรงมีความรอบรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ของโลกตะวันตก ทรงฟื้นฟูพระพุทธศาสนา เมื่อครั้งทรงผนวชทรงตั้งธรรมยุติกนิกาย ทรงพระราชนิพนธ์ตำราความรู้ทางศาสนาและประวัติศาสตร์ เช่น ชุมนุมพระบรมราชาไชย ๔ หมวด ตำนานเรื่องพระแก้วมรกต เรื่องปฐมวงศ์ ทรงเป็นผู้พบจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชและจารึกวัดป่ามะม่วงของพระมหาธรรมราชาลิไทยแห่งสุโขทัย และทรงริเริ่มให้มีการค้นคว้าการอ่านศิลาจารึกในประเทศไทยขึ้นเป็นครั้งแรก ทรงเจริญพระราชไมตรีกับนานาประเทศ ทรงส่งราชทูตจากราชสำนักสยามไปยังราชสำนัก

ฝรั่งเศส และส่งคณะทูตนำพระราชสาส์นไปถวายสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งอังกฤษ ทรงเป็นนักดาราศาสตร์ ทรงคำนวณการเกิดสุริยุปราคาเต็มดวง ไว้ล่วงหน้า ๒ ปี อย่างแม่นยำ ทรงคำนวณไว้ว่าจะเห็นสุริยุปราคาเต็มดวงได้ในประเทศสยาม เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๑๑ และเสด็จพระราชดำเนินพร้อมเชิญทูตฝรั่งเศสและสิงคโปร์ทอดพระเนตรสุริยุปราคาครั้งนั้น ณ ตำบลหัวาก่ออำเภอเมืองฯ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระปรีชาสามารถของพระองค์ในด้านวิทยาศาสตร์ทำให้พระองค์ได้รับการยกย่องเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ของสัตตวิทยาลัยสมาคมแห่งสหราชอาณาจักรเมื่อพุทธศักราช ๒๔๑๑

๔. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๕ แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ครองราชสมบัติระหว่างพุทธศักราช ๒๔๑๑ - ๒๔๕๓ ทรงได้รับการ



พระบรมรูป

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายกราดร เขิตชู พุทธศักราช ๒๔๕๕

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณพลับพลา ริมแม่น้ำเจ้าพระยาของโรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร



พระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสนั่น ศิลากร พุทธศักราช ๒๕๒๖

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร



พระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสนั่น ศิลากร

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณศาลากลาง อำเภอเมืองฯ จังหวัดชลบุรี พุทธศักราช ๒๕๑๑

พระบรมรูป

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉลองพระองค์ครุยปริญญาเต็มพระองค์

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ ขนาดสูง ๑๐ นิ้ว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อพระราชทานแก่สมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๑๐



ถวายพระราชสมัญญา “พระปิยมหาราช” ทรงได้รับการยกย่องเป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านการศึกษา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การพัฒนาสังคม เนื่องในโอกาสฉลองวันพระราชสมภพครบ ๑๕๐ พรรษา เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๖ พระราชกรณียกิจที่สำคัญคือ โปรดเกล้าฯ ให้มีการเลิกทาสและไพร่ในประเทศไทย ประกาศให้มีการนับถือศาสนาโดยอิสระในประเทศ นำระบบการใช้นับัตรและเหรียญแบบยุโรปมาใช้ ทรงปฏิรูปการปกครอง ตั้งกระทรวง ๑๒ กระทรวง โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการประปา การไฟฟ้า ไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ การสื่อสาร การรถไฟ และชุดคลองส่งน้ำประปา ทรงริเริ่มจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานและอุปัถม์งานด้านประวัติศาสตร์และวรรณคดี พระราชนิพนธ์สำคัญ เช่น ไกลบ้าน เงาะป่า นิทราชาคริต พระราชพิธีสิบสองเดือน

๕. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเป็นคนไทยพระองค์แรกที่ได้รับเกียรติจากยูเนสโกประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก เนื่องในโอกาสฉลองวันประสูติครบ ๑๐๐ พรรษา เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๐๕ ทรงดำรงพระชนม์ชีพระหว่างพุทธศักราช ๒๔๐๕ - ๒๔๘๖ ทรงเป็นอธิบดีกรมศึกษาธิการและกำกับกรมธรรมการ จึงปรับปรุงงานด้านการศึกษาให้ทันสมัย กำหนดหลักสูตร เวลาเรียนให้เป็นแบบสากล ทรงนิพนธ์แบบเรียนเร็วขึ้นใช้เพื่อสอนให้อ่านได้ภายใน ๓ เดือน ผูกคณเพื่อเข้ารับราชการ ริเริ่มขยายการศึกษาออกไปสู่ราษฎรสามัญชน เมื่อทรงดำรงตำแหน่ง

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้วางรากฐานระบบการบริหารราชการแผ่นดินส่วนภูมิภาคแนวใหม่ เช่น การตรวจราชการเพื่อทราบความเป็นอยู่ที่แท้จริงของราษฎร ทรงใช้วิธีสมัยใหม่ในการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์และโบราณคดี จนได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาแห่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ไทย” ทรงวางรากฐานการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ ทรงอุทิศเวลาในการรวบรวมข้อมูลหลักฐานโบราณคดีและเอกสารประวัติศาสตร์ ทรงพระนิพนธ์หนังสือ ตำราต่าง ๆ อันเป็นมรดกทางปัญญามาจนกระทั่งทุกวันนี้ เช่น ตำรานานพุทธเจดีย์ไทยรบพม่า นิทานโบราณคดี ตำนานวังหน้า เรื่องประวัติวัดมหาธาตุ สารานุกรมเด็ก ความทรงจำ

๖. สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ยูเนสโกประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกในด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และการอนุรักษ์พัฒนาวัฒนธรรมเพื่อสันติสุขแห่งมวลมนุษยชาติ เนื่องในโอกาสครบ ๑๕๐ ปีแห่งการพระราชสมภพ วันที่ ๑๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๕ ทรงดำรงพระชนม์ชีพระหว่างพุทธศักราช ๒๔๐๕ - ๒๔๙๘ ทรงได้รับพระราชทานพระนามจากสมเด็จพระบรมชนกนาถ (รัชกาลที่ ๕) ว่า “พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าสว่างวัฒนา” พระองค์ทรงเข้ารับราชการเป็นสมเด็จพระบรมราชเทวี (พระภรรยาเจ้า) ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาพระองค์ได้รับการเฉลิมพระนามาภิไธยเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล



พระอนุสาวรีย์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสนั่น ศิลากร ประติมากรเอก กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร

เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณหน้ากระทรวงมหาดไทย ถนนอัษฎางค์ กรุงเทพมหานคร



พระบรมราชานุสาวรีย์

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสนั่น ศิลากร พุทธศักราช ๒๕๑๓ - ๒๕๑๔

เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณโรงพยาบาลสมเด็จพระนริศราฯ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี



พระบรมรูป

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ประติมากร : นายสุภกร ศิริสงเคราะห์ (ออกแบบ) นายสมควร อุ่มตระกูล (ปั้น)

เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

พุทธศักราช ๒๕๒๔

โปรดเกล้าฯ เสด็จพระนามเป็นสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในหลายๆ ด้านซึ่งเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติดังนี้ ทรงสนับสนุนโรงพยาบาลศิริราช ตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งจนตลอดพระชนม์ชีพ ทรงให้จัดสร้างสถานพยาบาล คือ โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา จังหวัดชลบุรี ทรงริเริ่มหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ เพื่อให้การรักษาแก่ประชาชนที่อยู่ห่างไกล ทรงดำรงตำแหน่งองค์สภานายกและสภานายิกาของสภาอุณาโลมแดงซึ่งต่อมาคือสภากาชาดไทย ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์จำนวนมากเพื่อบำรุงสภากาชาดไทย และตั้งกองทุนต่าง ๆ พระราชทาน

ทุนส่งแพทย์พยาบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศเพื่อพัฒนางานการแพทย์ไทยอย่างต่อเนื่อง ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์บำรุงโรงเรียนหลายโรง โปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง “ทุกทอผ้าพื้นบ้าน” และให้จัดตั้งกองทอผ้าขนาดย่อม ณ พระตำหนักสวนหงส์ วังสวนดุสิต ทรงจัดให้มีโรงสีข้าวในที่ต่าง ๆ เช่น โรงจักรสีข้าวถนนเจริญกรุง

๗. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงได้รับการยกย่องจากยูเนสโก เนื่องในโอกาสฉลองวันประสูติครบ ๑๐๐ พรรษา เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๐๖ ทรงดำรงพระชนม์ชีพระหว่างพุทธศักราช ๒๔๐๖ - ๒๔๙๐



พระรูปหล่อปูนปลาสเตอร์ต้นแบบ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

ประติมากร : ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยปูนปลาสเตอร์

สถานที่เก็บรักษา : ศูนย์ศิลปะและการช่างไทย สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร

๙๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

พระรูปหล่อ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์

จากพระรูปหล่อปูนปลาสเตอร์ต้นแบบของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

สถานที่เก็บรักษา : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ กรุงเทพมหานคร



ทรงเป็นเสนาบดี กระทรวงโยธาธิการ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กระทรวงกลาโหม กระทรวงวัง อภิรัฐมนตรีที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน อุปนายกราชบัณฑิตยสภา แผนกศิลปากร ทรงได้รับการยกย่องว่า เป็นสมเด็จพระครูช่างหรือนายช่างใหญ่แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงงานจิตรกรรมภาพเขียนสีน้ำมัน ประกอบพระราชพงศาวดาร ภาพเขียนรถพระอาทิตย์ที่เพดานพระที่นั่งภานมาศจตุรฎ (พระที่นั่งบรมพิมาน) จิตรกรรม “โพนช้าง” ที่มีลักษณะเหมือนภาพถ่าย ทรงออกแบบพระเมรุมาศและพระเมรุจำนวนหลายองค์ ออกแบบพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตร อนุสาวรีย์ทหารอาสา สงครามโลกครั้งที่ ๑ พระธรรมาภิบาลมวยผมที่เชิงสะพานผ่านพิภพลีลา พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ออกแบบปดัยศ - ตาลปัตรตรากระทรวงต่าง ๆ พระนิพนธ์ เช่น โคลงประกอบภาพพระราชพงศาวดาร โคลงประกอบเรื่องรามเกียรติ์ จดหมายโต้ตอบกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ประทานความรู้ในลักษณะจดหมายโต้ตอบพระสารประเสริฐและพระยาอนุমানราชธนะ ทรงพระนิพนธ์บทละครดึกดำบรรพ์ เช่น สังข์ทอง ตอนทิ้งพวงมาลัย

ดีดลิ และตอนถอดรูป คาวี ตอนเฝ้าพระขรรค์ ชูบตัว และตอนหึง อิเหนา ตอนตัดดอกไม้ถวายกริช ไหว้พระ และตอนบวงสรวง ทรงพระนิพนธ์เพลงสรรเสริญพระบารมี (คำร้อง) เพลงเขมรไพรโยค ดับแม่ศรี ทรงเครื่อง ดับเรื่องขอมดำดิน

๘. สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ

พระบรมราชชนนีพระพันปีหลวง ทรงได้รับการยกย่องจากยูเนสโก เป็นบุคคลสำคัญของโลก เนื่องในโอกาสฉลองวันพระราชสมภพ ครบ ๑๕๐ พรรษา วันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ ทรงดำรงพระชนม์ชีพระหว่างพุทธศักราช ๒๔๐๗ - ๒๔๖๒ ทรงได้รับพระราชทานพระนามจากสมเด็จพระบรมชนกนาถ (รัชกาลที่ ๕) ว่า “**พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี**” พระองค์ทรงเข้ารับราชการเป็นสมเด็จพระบรมราชเทวี (พระภรรยาเจ้า) ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาพระองค์ได้รับการเฉลิมพระนามาภิไธยเป็นสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ เฉลิมพระนามเป็นสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพระพันปีหลวง ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ



พระบรมสาทิสลักษณ์

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพระพันปีหลวง

จิตรกร : นางปราณี นิ่มเสมอ

เทคนิค : เขียนสีน้ำมันบนพื้นผ้าใบ

สถานที่ประดิษฐาน : ห้องประชุมคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล พุทธศักราช ๒๕๒๔



พระบรมราชานุสาวรีย์

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพระพันปีหลวง

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสมใจ สุประดิษฐ์ และนายสัมพันธ์ อุทโยธา

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณหน้าอาคาร ๑ โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ อำเภอมือเืองฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระบรมราชานุสาวรีย์

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพระพันปีหลวง

ประติมากร : นางสาวไข่มุกด์ ชูโต (ออกแบบปั้น)

นายแหลมเทียน คชะภูติ (ปั้นลวดลายประกอบซุ้ม)

นายพิชัย นีรันต์ (ออกแบบและจัดสวน) พันเอกจิระ ศิลปภนก (ออกแบบแท่นฐาน)

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณโรงเรียนราชินี ถนนนารายณ์ แขวงปากคลองตลาด

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พุทธศักราช ๒๕๒๕



พระบรมสาทิสลักษณ์

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

จิตรกร : พระสรลักษณ์ลิขิต (ม่วย จันทรลักษณ์) พุทธศักราช ๒๔๕๑ - ๒๔๖๐

เทคนิค : เขียนสีน้ำมันบนพื้นผ้าใบ

สถานที่จัดแสดง : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ กรุงเทพมหานคร



พระบรมรูปประติมากรรมปูนต้ำ

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ประติมากร : ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี พุทธศักราช ๒๔๗๐ - ๒๔๗๕

เทคนิค : ปั้นปูนต้ำหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์

สถานที่จัดแสดง : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ กรุงเทพมหานคร

พระรูป

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

จิตรกร : นายศักดิ์ ขุนพลพิทักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตรกรรม สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร

เทคนิค : เขียนสีน้ำมันบนผืนผ้าใบ

สถานที่เก็บรักษา : กลุ่มจิตรกรรม สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร

๙๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม



พระรูป

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

จิตรกร : นายศักดิ์ ขุนพลพิทักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตรกรรม สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร

เทคนิค : เขียนสีน้ำมันบนพื้นผ้าใบ

สถานที่เก็บรักษา : กลุ่มจิตรกรรม สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร ๙๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลศาลายา

อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม



พระบรมสาทิสลักษณ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จิตรกร : นายศักดิ์ ขุนพลพิทักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตรกรรม สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร

เทคนิค : เขียนสีน้ำมันบนพื้นผ้าใบ

สถานที่เก็บรักษา : ศูนย์ศิลปะและการช่างไทย สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร

๙๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม



ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติดังนี้ ทรงสร้างพระวิหารสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ และปฏิสังขรณ์วัดและพระอารามต่าง ๆ ทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์จัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กหญิงและจ่ายเงินเดือนครูในโรงเรียนหลายโรง และตั้งโรงเรียนแพทย์ ผดุงครรภ์และหญิงพยาบาล ทรงพระราชทานเงินให้แก่หญิงอนาถาที่มาคลอดบุตรในโรงพยาบาลศิริราช ทรงเป็นผู้นำชักชวนหญิงไทยให้เลิกการคลอดบุตรแล้วต้องอยู่ไฟหลังคลอดมาใช้วิธีการพยาบาลแบบสากล ทรงริเริ่มจัดตั้งสภาอุณาโลมแดงเพื่อเป็นศูนย์กลางบรรเทาทุกข์ช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย ซึ่งต่อมาคือสภากาชาดไทย ทรงบริจาคพระราชทรัพย์แก่โรงพยาบาลหลายแห่ง ทรงทดลองทำนาหลวงทุ่งพญาไท โปรดเกล้าฯ ให้สร้างรูปพระนางธรณีบีบมวยผมเป็นสาธารณสมบัติเพื่อให้ประชาชนได้ใช้น้ำสะอาดบริโภค โดยน้ำจะไหลจากมวยผมพระแม่ธรณีลงหม้อน้ำขนาดใหญ่



พระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประติมากร : นายสนั่น ศิลากร (ออกแบบ) นายชิน ประสงค์ (ปั้น)

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณค่ายลูกเสือวชิราวุธ ตำบลบางพระ

อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พุทธศักราช ๒๕๑๖

๙. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๖ แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ครองราชสมบัติระหว่างพุทธศักราช ๒๔๕๓ - ๒๔๖๘ ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาว่าสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ยูเนสโกยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านวัฒนธรรม เนื่องในโอกาสฉลองวันพระราชสมภพครบ ๑๐๐ พรรษา เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๔ พระองค์ทรงพระราชอัจฉริยภาพในด้านต่างๆ มากที่สำคัญที่สุดคือด้านวรรณกรรมและอักษรศาสตร์ ทรงพระราชนิพนธ์หรือร้อยแก้วและร้อยกรองไว้นับพันเรื่อง โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติวรรณคดีสโมสรตราพระราชบัญญัติสมุดเอกสาร ทรงริเริ่มสร้างโรงเรียนขึ้นแทนวัดประจำรัชกาล คือ โรงเรียนมหาดเล็กหลวง ทรงจัดตั้งกองเสือป่าและกองลูกเสือ โปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะโรงเรียนข้าราชการพลเรือนเป็น “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ทรงตั้งวชิรพยาบาล



พระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประติมากร : นายสนั่น ศิลากร ออกแบบและปั้น

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณราชดงมโหรีสมาคม พุทธศักราช ๒๕๒๘

พระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประติมากร : นายสัมพันธ์ อุทโยธา (ออกแบบและปั้น) นายอนันต์ สวัสดิ์เสาวณีย์ (ออกแบบหุ่นฐาน)

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณสนามหน้ากระทรวงศึกษาธิการ

ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร



และโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ทรงตั้งกรมหรัสพ เพื่อฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยและโปรดเกล้าฯ ให้มีโรงละครหลวงไว้ในพระราชวังทุกแห่ง ทรงทดลองตั้ง “เมืองมิ่ง” หลังพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน โดยให้เมืองมิ่ง มีระบอบการปกครองของตนเองตามวิถีทางประชาธิปไตย รวมถึงเมืองจำลอง “ดุสิตธานี” ในพระราชวังดุสิต ต่อมาทรงย้ายไปที่พระราชวังพญาไท

๑๐. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๗ แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ครองราชสมบัติระหว่างพุทธศักราช ๒๔๖๘ - ๒๔๗๗ ทรงได้รับการยกย่องเนื่องในโอกาสฉลองวันพระราชสมภพ ครบ ๑๐๐ พรรษา ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๖ ทรงเป็นนักประชาธิปไตย ทรงกอบกู้วิกฤติเศรษฐกิจประเทศที่ตกต่ำ ปรับปรุงระบบเก็บภาษี ตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ ตราพระราชบัญญัติควบคุมการค้าขายเพื่อคุ้มครองสวัสดิการของชาวไทย โปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงงานสุขาภิบาล พัฒนาการสื่อสารมวลชนโดยถ่ายทอดวิทยุกระจายเสียง โปรดเกล้าฯ ให้บูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบรม

มหาราชวัง สร้างปฐมบรมราชานุสรณ์และสะพานพระพุทธยอดฟ้า ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นทุนนักเรียนไปศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์จากต่างประเทศ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างหนังสือสอนพระพุทธศาสนาสำหรับเด็ก จัดพิมพ์พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ ทรงสถาปนาราชบัณฑิตยสภาเพื่อจัดการหอพระสมุดสำหรับพระนคร ตรวจสอบอักษรศาสตร์ จัดการพิพิธภัณฑ์สถาน ตรวจสอบรักษาโบราณสถานและโบราณวัตถุ และจัดการบำรุงรักษาวิชาช่างศิลปกรรม ทรงสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างโรงพยาบาลนรีศาสดาเฉลิมกรุง ทรงพยายามสร้างค่านิยมให้มีสามีภรรยาเพียงคนเดียว และให้ตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะฉ้อฉล พระองค์มีพระราชปราภจะพระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองให้แก่ชาวสยามแต่ถูกหักห้ามจากพระบรมวงศ์ชั้นผู้ใหญ่จึงระงับไว้ก่อน หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับแรกเมื่อพุทธศักราช



พระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายกองเกิด ชนะพันธ์

เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณหน้าอาคารสัญลักษณ์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช อำเภอปากเกร็ด

จังหวัดนนทบุรี พุทธศักราช ๒๕๓๔

พระบรมราชานุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประทับนั่งบนพระที่นั่งพุดตานกาญจจินสิงหนรณ์

ประติมากร : นายสนั่น ศิลากรณ์ (ออกแบบและปั้น) นายสาโรช จารักษ์ (ควบคุมการปั้น)

นายประเทือง ธรรมรักษ์ (ปั้นพระที่นั่งพุดตานกาญจจินสิงหนรณ์)

เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณหน้าสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รัฐสภา กรุงเทพฯ

พุทธศักราช ๒๕๑๙ - ๒๕๒๒





รูปหล่อปูนปลาสเตอร์ต้นแบบ ศาสตราจารย์ พระยาอนุมานราชธน
 ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสนั่น ศิลากร กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร
 เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยปูนปลาสเตอร์ และทำสีเลียนแบบ รถม้าโลหะ
 สถานที่เก็บรักษา : ศูนย์ศิลปะและการช่างไทย สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร
 ๙๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม



ประติมากรรมรูปศาสตราจารย์ พระยาอนุมานราชธน
 ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสนั่น ศิลากร กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร
 เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์
 จากรูปปูนปลาสเตอร์ต้นแบบของนายสนั่น ศิลากร
 สถานที่เก็บรักษา : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ กรุงเทพมหานคร

๒๔๙๕ และทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรก
 ภายใต้อิทธิพลรัฐธรรมนูญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 ทรงตัดสินพระทัยสละราชสมบัติ ในพุทธศักราช
 ๒๔๙๗ เพื่อคืนอำนาจที่แท้จริงให้กับประชาชนตาม
 พระราชหัตถเลขาแห่งการสละราชสมบัตินั้น

๑๑. ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน

ยูเนสโกประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญผู้มี
 ผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมระดับโลก เนื่องในโอกาส
 ครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม
 พุทธศักราช ๒๕๓๑ ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน
 (นายยง เสถียรโกเศศ) ดำรงชีวิตอยู่ระหว่างพุทธศักราช
 ๒๔๓๑ - ๒๕๑๒ เริ่มชีวิตการทำงานด้วยการฝึกหัด
 ผสมยาที่โอสถศาลาของรัฐบาล และเรียนภาษาอังกฤษ
 เพิ่มเติมในตอนกลางคืน รับราชการกรมศิลปากรตั้งแต่
 ตำแหน่งเสมียนจนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น
 พระยาเมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๗ ออกจากราชการ
 ในพุทธศักราช ๒๔๗๖ ขณะดำรงตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดี
 สองปีถัดมา หลวงวิจิตรวาทการซึ่งเป็นอธิบดี
 กรมศิลปากรชักชวนให้กลับมารับราชการที่
 กรมศิลปากร ตำแหน่งสุดท้ายเป็นอธิบดีกรมศิลปากร
 หลังเกษียณอายุราชการแล้ว ยังคงเขียนหนังสือ
 และตำราอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะงานเขียน
 ร่วมกับพระสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป)
 ใช้นามปากกาว่า เสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป มีผลงาน

นิพนธ์กว่า ๒๐๐ เรื่อง เช่น เรื่องของชาติไทย
 พระราชลัญจกรและตราประจำตัวประจำตำแหน่ง
 นิรุกติศาสตร์ อธิบายนาฏศิลป์ไทย เรื่องแหลม
 อินโดจีนสมัยโบราณ วรรณคดีที่น่ารู้ ประเพณีเก่า
 ของไทย วัฒนธรรมเบื้องต้น งานแปล เช่น ทิโตปเทศ
 ประติมากรรมไทย และศิลปสงเคราะห์ (จากภาษา
 อังกฤษของศิลป์ พีระศรี) กามนิธ แปรร่วมกับ
 นาคะประทีป (จากวรรณกรรมของคาร์ล อดอล์ฟ
 เจลเลอร์รูป)

๑๒. สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม

พระบรมราชชนก (กรมหลวงสงขลานครินทร์)
 ยูเนสโกได้ประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก
 ด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์การแพทย์ การพยาบาล
 และการสาธารณสุข เนื่องในวาระฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี
 วันคล้ายวันพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม
 พุทธศักราช ๒๕๓๕ ทรงได้รับการถวายพระสมัญญา
 “พระบิดาแห่งการแพทย์ไทย” เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๕
 ทรงดำรงพระชนม์ชีพระหว่างพุทธศักราช ๒๔๓๕ -
 ๒๕๓๒ ทรงสำเร็จการศึกษาเป็นนายเรือตรีในกองทัพ
 เรือเยอรมัน ทรงกลับมารับราชการในกระทรวงทหาร
 เรือของไทย ทรงจัดทำโครงการเกี่ยวกับเรือดำน้ำและ
 ทรงร่างโครงการสร้างกำลังทางเรือทั้งกองทัพไว้ด้วย
 ทรงเสด็จไปศึกษาต่อด้านการแพทย์และสาธารณสุข
 ณ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา ทรงกลับมา

พระอนุสาวรีย์

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก
(กรมหลวงสงขลานครินทร์)

ประติมากร : ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี (ออกแบบ) สนั่น ศิลากร (ปั้น)

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณโรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร



พระอนุสาวรีย์

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก
(กรมหลวงสงขลานครินทร์)

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสนั่น ศิลากร

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณโรงพยาบาลสงขลา อำเภอเมืองฯ จังหวัดสงขลา



พระอนุสาวรีย์

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก
(กรมหลวงสงขลานครินทร์)

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสนั่น ศิลากร

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พุทธศักราช ๒๕๒๘



พระอนุสาวรีย์

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก
(กรมหลวงสงขลานครินทร์)

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสนั่น ศิลากร

เทคนิค : ปั้นหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณหน้าอาคารสุจินโณ คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พุทธศักราช ๒๕๑๘

ทรงงานในโรงพยาบาลศิริราช พระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อการก่อสร้างตึกและขยายพื้นที่โรงพยาบาลศิริราช พระราชทานทุนให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ในต่างประเทศ ๑๐ ทุน พระราชทานทุน ๑ แสนบาท เพื่อส่งคนไปศึกษาต่างประเทศด้านการประมงและการเพาะเลี้ยงพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อการโภชนาการที่ดีของคนไทย จึงได้รับการถวายสมัญญานามว่า “พระประทีปแห่งการอนุรักษ์สัตว์น้ำของไทย” ต่อมาพระองค์เสด็จไปทำงานโรงพยาบาลแมคคอร์มิค จังหวัดเชียงใหม่ พระราชทานเงินให้โรงพยาบาลแมคคอร์มิคจัดซื้อเครื่องเอกซเรย์ และพระราชทานเงินบำรุงโรงพยาบาลสงขลา เป็นรายปี ทรงสำรวจการสุขภาพในกรุงเทพฯ

เพื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ทรงช่วยอบรมการสาธารณสุขชุมชน และพระราชทานทุนให้แก่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนเพื่อจัดหาอาจารย์ชาวต่างประเทศมาสอนนักเรียน

๑๓. สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ทรงได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ประยุกต์ : การพัฒนามนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องในวาระฉลองวันพระราชสมภพครบ ๑๐๐ พรรษา เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๓ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระนามเดิมว่า สักวาฬย์ ทรงดำรงพระชนม์ชีพระหว่างพุทธศักราช ๒๔๔๓ - ๒๕๓๘ เมื่อทรงไปศึกษาวิชาพยาบาลต่อที่โรงเรียนแพทยมหวิทยาลัย



พระราชานุสาวรีย์

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายประสพสุข รัตน์ใหม่

เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร



พระราชานุสาวรีย์

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสมควร อุ่มตระกูล และนายถนอมจิตต์ ร่มวงษ์ (ร่วมปั้น)

เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จังหวัดพิจิตร



พระราชานุสาวรีย์

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ประติมากร (ออกแบบและปั้น) : นายสัมพันธ์ อุทโยธา

เทคนิค : ปั้น หล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์และรมดำ

สถานที่ประดิษฐาน : บริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี พุทธศักราช ๒๕๔๒

ฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกาและทรงอภิเษกสมรสกับ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หลังจากทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็น “สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวไทยและประเทศชาติใหญ่หลวง ทรงจัดตั้งหน่วยงานและมูลนิธิที่สำคัญ ได้แก่ หน่วยแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (พอ.สว.) เป็นหน่วยแพทย์อาสาเคลื่อนที่ไปในถิ่นทุรกันดารเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ป่วยไข้ มูลนิธิขาเทียมในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อทำขาเทียมและ

พระราชทานให้แก่ผู้พิการขา (ขาด) ที่ยากจนในชนบทโดยไม่คิดมูลค่า มูลนิธิถันยรักษ์ ที่โรงพยาบาลศิริราชเพื่อใช้เป็นสถานที่ตรวจวินิจฉัยพยาธิสภาพของเต้านม ทรงบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อสร้างโรงเรียนกว่า ๑๘๕ โรงเรียน และทรงรับเอาโครงการของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไว้ในพระราชูปถัมภ์ ทรงสร้างพระตำหนักดอยตุง ณ บริเวณดอยตุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในพื้นที่เช่าของกรมป่าไม้เป็นเวลานาน ๓๐ ปี เพื่อทรงพัฒนาดอยตุง และส่งเสริมอาชีพให้ชาวไทยภูเขา ทรงปลูกป่าด้วยพระองค์เอง พระราชทานกล้าไม้ และมีโครงการขยายพันธุ์โดยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชผักผลไม้ ทรงจัดตั้งศูนย์บำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ทรงได้รับขนานนามว่า สมเด็จย่า จากชาวไทยบนพื้นราบ หรือแม่ฟ้าหลวงจากชาวไทยภูเขา

Thai Musical Dance Performance as Cultural Ambassador



Umpaiwan Dechachart

The dissemination of Thai musical dance performance in foreign countries is considered as a great opportunity to introduce typically Thai art performance to foreigners, particularly in the way that this art has been taught and continued for a long period of time until present. The dissemination and promotion of Thai art of performance has been conducted to develop and maintain mutual international relationship through the celebrations of diplomatic relationship anniversary and other occasions, as well as cultural exchange, which has been considered excellent international tradition for relationship and friendship building. The dissemination of Thai culture and art to foreign countries began in the reign of King Chulalongkorn (Rama V), the time that was the golden period of international affairs. At that time, the Thai delegation consisted mainly of royal family members. After the establishment of public agency in charge of arts and culture, it was found that there were several Thai cultural dissemination trips to various countries. Each trip was different based on the organizational purposes. The trips included, for example, international cultural exchanges for relationship enhancement or any other events hosted by both public and private sectors as needed.

Currently, Office of Performing Arts applies proactive cultural management strategy, in particular by organizing Thai arts and culture dissemination in foreign countries for the preparation of ASEAN Community Accession for experts, artists, and art and cultural leaders. The direction is to introduce national art performances to global communities to create recognition and knowledge on the significance of Thai national heritage, as well as to develop and modernize the competencies of Thai artists and experts who work in the area of art performance to be able to go along well with the changing world, as another way to strengthen our beloved nation.

Translated by Thanik Lertcharnrit



การแสดงโขน ณ Royal Albert Hall กรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร
เมื่อวันที่ ๑๖ - ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๘

นาฏดุริยางคศิลป์ไทย ในฐานะทูตวัฒนธรรม

■ ยัมไพวรรณ เดชะชาติ *

ศิลปวัฒนธรรมไทยด้านนาฏศิลป์และดนตรี เป็นศิลปะที่แฝงไว้ซึ่งภูมิปัญญาของบรรพชนที่ได้ ประดิษฐ์สร้างสรรค์มาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แสดง ถึงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าสูงส่งอย่างยิ่ง จึงเป็นศิลปะ ที่ชาวไทยและชาวโลกควรจะได้สัมผัสและเรียนรู้

สำนักการสังคีต กรมศิลปากร เป็นองค์กร ภาครัฐที่มีหน้าที่ในการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลป วัฒนธรรมไทยด้านศิลปะการแสดงของชาติ ที่ได้รับ การสืบทอดมาจากบรมครูรุ่นสู่รุ่นในแนวทางของ การอนุรักษ์และได้เผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้ศิลปะการแสดงดังกล่าวได้เป็นที่รู้จักและยอมรับ กว้างขวาง อันจะนำไปสู่ความรัก ความซาบซึ้ง และ ห่วงแหนในมรดกชาติสืบต่อไป

การเผยแพร่นาฏดุริยางคศิลป์ไทยในต่างประเทศ ถือเป็นโอกาสอันดีที่เป็นการเปิดโลกทางวัฒนธรรม ให้เป็นที่รู้จักว่าชาติไทยมีศิลปะการแสดงที่งดงาม มีเอกลักษณ์เฉพาะ ที่สำคัญมีประวัติความเป็นมา อย่างช้านาน และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน การเผยแพร่ ดังกล่าวดำเนินไปในแนวทางของการเจริญสัมพันธไมตรี ในโอกาสครบรอบความสัมพันธ์ทางการทูตบ้าง ด้านอื่น ๆ บ้าง ตามแต่ละโอกาสจะเอื้ออำนวย ตลอดจนการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ดีงามระหว่างประเทศ ในการเชื่อมสายใยแห่งมิตรภาพ

* นักวิชาการละครและดนตรีชำนาญการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

การเผยแพร่นาฏศิลป์ไทยในต่างประเทศได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช ๒๔๒๘ เป็นการเดินทางโดยใช้เรือชื่อ “เหกคุบา” เป็นพาหนะนำนักแสดงไทยไปแสดงที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

“เมื่อปลายพุทธศักราช ๒๔๒๗ ต่อเนื่องกับพุทธศักราช ๒๔๒๘ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐบาลอังกฤษได้จัดให้มีการมหรหรรณลินคั และดนตรีนานาชาติขึ้นที่กรุงลอนดอน จึงได้เชื้อเชิญมายังประเทศสยามให้ส่งคณะดนตรีไปร่วมแสดงในงานมหรหรรณนี้ด้วย ซึ่งประเทศสยามก็ร่วมมือด้วย โดยมี ๒ ทาง คือ ทางหนึ่ง สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช (วังบูรพา) ล้วนสังกัดอยู่ในวังบูรพาเป็นส่วนใหญ่ อีกทางหนึ่งกล่าวว่าต้นความคิดมาจากสมเด็จพระเจ้าพระยามหาคีรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการคัดเลือกนักแสดงไทยออกไปรวมทั้งสิ้น ๑๙ นาย มีรายนามดังนี้ คือ นายตาด จางวางทองดี (เข้าใจว่าจะเป็นครูทองดี ชูลัดย) นายยิ้ม นายเปีย นายชุ่ม นายสิน นายสาย นายนวล นายเนตรี นายต่อม นายฉ่าง นายคร้าม (บุญญศาสตร์) นายแปลก (ประสานศัพท์) นายเหม นายสังจีน นายเปลี่ยน นายอ้อย นายเผื่อน

และนายปลั่ง เปิดการแสดงวันที่ ๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๒๘ ด้วยวงมโหรี ณ อัลเบิร์ตฮอลล์ (The Royal Albert Hall of Arts and Sciences) ในกรุงลอนดอนการแสดงได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง มีคำชมเกี่ยวกับความไพเราะของเพลงไทยเป็นอย่างมาก”

หลังจากการเผยแพร่ดนตรีไทย ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๒๗ แล้ว ได้มีการเดินทางไปเผยแพร่ที่ประเทศอเมริกา ซึ่งมีการกล่าวถึงการเดินทางไว้ในหนังสือข่าวละคอนไทยไปอเมริกา พุทธศักราช ๒๔๖๗ ว่า

“คณะละครโดยมากที่จัดส่งไปแสดงอเมริกาครั้งนี้ เป็นละครซึ่งได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดีมาแล้วจากสำนักสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนครราชสีมา และสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย และเป็นที่ตื่นเต้นกันใหญ่พวกคนไทยมาก โดยนาน ๆ จะได้มีข่าวว่าละครไทยไปแสดงให้ชาวต่างชาติดู แต่เพราะการที่ละครไทยไปแสดงต่างประเทศในครั้งที่กล่าวมานี้ไม่ใช่เป็นครั้งแรก ด้วยเหตุว่าในรัชสมัยสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง (รัชกาลที่ ๕) ก็ได้มีละครไทยไปแสดงต่างประเทศก็ครั้งหนึ่ง และเดินทางไปแสดงจนถึงกรุงเซนต์ปีเตอรัสเบิร์ก ประเทศรัสเซีย แม่ครูตลับ





กับครูเผิง ซึ่งเป็นผู้ปกครองละคอนไทยไปอเมริกา ชุดที่กล่าวนี้ก็ได้เคยร่วมทางไปแสดงด้วยเหมือนกัน โดยเรือเปรีลีเดินต์ฮาร์ลสัน”

จะเห็นได้ว่า การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยเริ่มเป็นที่นิยมตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เนื่องจากมีการเชื่อมสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ และคณะที่เดินทางไปเผยแพร่ ก็จะเป็นคณะของเจ้านายวังต่าง ๆ อาจเป็นเพราะในรัชสมัยนี้มีคณะละครหลวง ละครวังต่าง ๆ หลายคณะ และยังไม่มียุทธนาถราชการที่รับผิดชอบด้านนี้โดยตรง แต่คณะที่เดินทางไปเผยแพร่ก็ได้แสดงศักยภาพให้เป็นที่ปรากฏแก่สายตาชาวต่างชาติได้เป็นอย่างดี

ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งหน่วยงานราชการที่ปฏิบัติการในด้านศิลปวัฒนธรรม คือ กองศิลปวิทยาการ กรมศิลปากร พบว่ามีการเดินทางไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยที่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้รับคำเชิญจากรัฐบาลญี่ปุ่นให้ส่งคณะนาฏศิลป์ไปแสดง โดยทางรัฐบาลญี่ปุ่นออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด เดินทางโดยทางเรือ คือ เรือซิดเทลมารู ทำให้การเดินทางในครั้งนั้น

ใช้เวลานานเกือบสามเดือน ออกเดินทางจากท่าเรือกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ เดินทางกลับด้วยเรือลำเดียวกัน นับเป็นการเดินทางไปเผยแพร่นาฏศิลป์ไทยเป็นครั้งแรก ในความควบคุมของหน่วยงานทางราชการ ผู้เดินทางประกอบด้วย ครู นักเรียนโรงเรียนศิลปากร แผนกนาฏดุริยางค์ จำนวน ๓๕ คน ไปแสดงที่ประเทศญี่ปุ่น เกาหลี แมนจูเรีย ไต้หวัน และเวียดนาม พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ เป็นผู้ควบคุม

พุทธศักราช ๒๔๘๗ ในยุคกองการสังคีต ได้เดินทางไปราชการเนื่องในพิธีราชาภิเษกสุลต่านรัฐกลันตัน โดยพาหนะรถไฟ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม-๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๗ นับเป็นการเดินทางครั้งที่ ๒ ทั้งนี้ได้จัดการแสดงโขน มีผู้เดินทางทั้งหมด ๔๐ คน

พุทธศักราช ๒๔๘๘ คณะนาฏศิลป์ไทย จำนวน ๑๒๒ คน เดินทางไปแสดง ณ สหภาพพม่า ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๒๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ โดยพาหนะเครื่องบิน นับเป็นการเดินทางครั้งที่ ๓ ภายใต้ข้อตกลงแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ เพื่อกระชับสัมพันธไมตรีให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ผู้นำในขณะนั้น คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี พ.อ.หลวงธมนสิทธิพิชัย อธิบดีกรมศิลปากร และนายธนิต อยู่โพธิ์ ผู้อำนวยการกองการสังคีต นอกจากจะเป็นการไปเผยแพร่ศิลปการแสดงของชาติแล้ว คณะนาฏศิลป์ไทยยังได้ฝึกหัดนาฏศิลป์พม่าอีกด้วย แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ของผู้นำที่เห็นโอกาสในการเรียนรู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ต่อไป

การเดินทางไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ ดนตรีไทย ของกรมศิลปากร จะมีความแตกต่างกันในแต่ละครั้งตามวัตถุประสงค์ของการจัดงาน อาทิ การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมระหว่างประเทศ เพื่อเจริญสัมพันธไมตรีต่อกัน การจัดงานอื่น ๆ ขององค์กรของภาครัฐและเอกชน ตามที่ขอความอนุเคราะห์มา ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึง

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น ผู้แสดง ผู้บรรเลง ขั้วร้อง เครื่องแต่งกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุดการแสดง เพื่อความเหมาะสม สวยงาม อันจะนำมาซึ่งชื่อเสียงของประเทศชาติ กล่าวได้ว่า ในยุคของนายธนิต อยู่โพธิ์ เป็นอธิบดีกรมศิลปากร ท่านริเริ่มสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และคีตศิลป์ ทั้งไทยและสากล มีการประดิษฐ์รูปแบบการแสดงและทำรำในชุดต่างๆ ขึ้นมาใหม่ ทำให้ชื่อเสียงของกองการสังคีตเป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยมอบหมายให้ผู้เชี่ยวชาญกรมศิลปากรประดิษฐ์สร้างสรรค์ชุดการแสดงสำหรับเดินทางไปเผยแพร่ในต่างประเทศตามโอกาสต่างๆ เช่น การแสดงเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยและประเทศต่างๆ ได้แก่ ระบําลาวไทยปณิธาน ระบําทพม่าไทยอธิษฐาน ระบําจีนไทยไมตรี ระบํามิตรไมตรี ญี่ปุ่นไทย ระบํามาเลเซียไทยไมตรี ระบํามิตรสัมพันธ์มั่นใจไทยเกาหลี เป็นต้น ดังจะขอยกตัวอย่างต่อไปนี้



ระบําทพม่า - ไทยอธิษฐาน นายมนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ ประพันธ์บทร้องภาษาไทยและทำนองเพลง นายวิจิต มณโฑวงศ์ เป็นผู้ถอดคำแปลเป็นภาษาพม่า ท่านผู้หญิงผ่องแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติ และนางลมูล ยมะคุปต์ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร เป็นผู้ประดิษฐ์ทำรำ โดยมีลักษณะทำรำเป็นทำรำที่มีลีลาผสมผสานกันระหว่างนาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์พม่า



ระบําจีนไทย - ไมตรี เป็นระบํ่าที่เกิดขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๙ โดยรัฐบาลไทยได้มอบหมายให้นายรังสฤษฎ์ เชาวณศิริ อธิบดีกรมศิลปากร นำคณะนาฏศิลป์ไทยไปแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยนายมนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ ประพันธ์บทร้องภาษาไทยและทำนองเพลง ท่านผู้หญิงผ่องแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ประดิษฐ์ทำรำ โดยมีลักษณะทำรำเป็นทำรำที่มีลีลาผสมผสานกันระหว่างนาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์จีน ซึ่งต่อมาได้นำบทเพลงไปแปลเป็นภาษาจีน และเมื่อเดินทางไปแสดง ณ กรุงปักกิ่ง ในครั้งแรกนั้น ได้มีศิลปินจีนช่วยแนะนำตกแต่งลีลาทำรำและเครื่องแต่งกายให้เป็นแบบจีนมากขึ้น



ระบําลาว - ไทยปณิธาน เป็นระบํ่าที่ประดิษฐ์ขึ้น เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว โดยเมื่อต้นเดือนมกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๐ รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แห่งราชอาณาจักรไทย ได้จัดส่ง

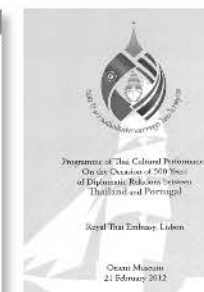
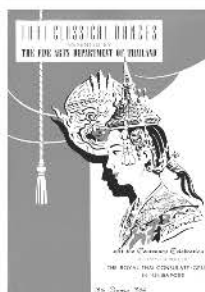
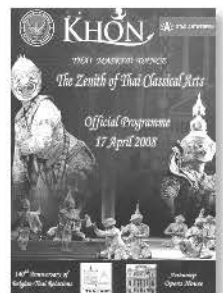
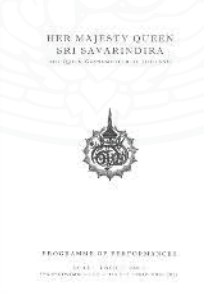
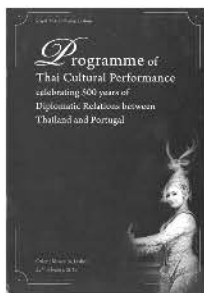
คณะนาฏศิลป์มาแสดงศิลปวัฒนธรรม เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีและร่วมเฉลิมฉลองนักชัตฤกษ์เป็นกรณีพิเศษ เนื่องในโอกาส “เฉลิมฉลองพุทธศตวรรษที่ ๒๕” ในครั้งนั้นคณะนาฏศิลป์ได้คิดประดิษฐ์ระบำขึ้นใหม่ชุดหนึ่ง ชื่อว่า “ระบำลาว-ไทยปณิธาน” โดยนายมนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ ประพันธ์บทร้องภาษาไทยและทำนองเพลง ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติ และนางลมุล ยมะคุปต์ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร เป็นผู้ประดิษฐ์ท่ารำ ระบำชุดลาวไทยปณิธาน จัดแสดงเป็นปฐมฤกษ์ ณ นครเวียงจันทน์ โดยมีนาฏศิลป์ในแห่งราชอาณาจักรลาว ผู้ซึ่งเดินทางมาศึกษาวิชานาฏศิลป์จากกรมศิลปากรของประเทศไทย เป็นผู้ร่วมแสดงกับศิลปินของกรมศิลปากรเป็นครั้งแรก ซึ่งปรากฏเป็นที่นิยมชมชื่นแก่พี่น้องชาวลาวและชาวไทยอย่างแพร่หลาย

ระบำมิตรสัมพันธ์มั่นใจไทย - เกาหลี เป็นระบำที่เกิดขึ้นเนื่องในโอกาสที่รัฐบาลไทยจัดงานเลี้ยงต้อนรับเพื่อเป็นเกียรติแก่นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี เมื่อคราวมาเยือนประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช



๒๕๒๕ และระบำชุดนี้ได้มีโอกาสไปแสดงที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ในโอกาสที่คณะนาฏศิลป์เดินทางไปแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมเมื่อเดือนมิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๕ โดยมีนายเสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติ ประพันธ์บทร้องภาษาไทยและทำนองเพลง ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ประดิษฐ์ท่ารำ ลักษณะท่ารำมีลีลาผสมผสานกันระหว่างนาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์เกาหลี

ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พบว่าหลักฐานการแสดงที่จะศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับการเดินทางไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมยังต่างประเทศ สามารถพบได้จากบันทึกราชการ คำสั่งการแสดง ภาพการแสดง สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สื่อบันทึกการแสดง เป็นต้น



ปัจจุบันสำนักงานการสังคีต มีนโยบายกำหนดทิศทางการบริหารจัดการวัฒนธรรมในลักษณะเชิงรุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางไปเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ให้แก่นักวิชาการ ศิลปิน และผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม การบริหารจัดการวัฒนธรรมในเชิงรุก มีแนวทางการนำเสนอศิลปะการแสดงของชาติดังกล่าวข้างต้นมุ่งสู่สังคมชาวโลก ให้เกิดการยอมรับและเรียนรู้มรดกชาติที่สำคัญนี้ ด้วยการวางแผน การบริหารจัดการโดยองค์กร คือ สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร เป็นการกำหนดทิศทางในมิติใหม่ ลักษณะเชิงรุกจากเดิมที่เป็นผู้รับสนองภารกิจจากบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ซึ่งมักประสบปัญหาด้านแนวคิด การวางแผน และการดำเนินการที่ขาดความคล่องตัว และไม่สามารถบริหารจัดการกิจกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างแท้จริง จึงได้นำเสนอโครงการสร้างวัฒนธรรมไทยในเชิงรุก เพื่อสร้างและตอบสนองภารกิจหลักขององค์กรในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติให้ประจักษ์แก่สายตาชาวโลก รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของศิลปิน นักวิชาการ ที่ปฏิบัติงานด้านศิลปะการแสดง ให้มีความรู้ ประสบการณ์ ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป จะเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมอันนำไปสู่ความเข้มแข็งให้แก่ประเทศชาติได้อีกวิธีหนึ่ง

ทั้งนี้ ได้กำหนดการเผยแพร่ศิลปการแสดงในครั้งแรก ณ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กิจกรรมประกอบด้วย การแสดง การสาธิตนาฏศิลป์ ดนตรี และการศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนศิลปะดนตรี นครเวียงจันทน์ การศึกษาดูงานและเข้าชมการแสดง ณ โรงละคร พระลัก พระลาม เมืองหลวงพระบาง รวมทั้งเข้าชมเพื่อศึกษาแหล่งวัฒนธรรมสำคัญต่างๆ ในระหว่างวันที่ ๑๘-๒๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๖

พุทธศักราช ๒๕๕๗ ได้เดินทางไปประเทศญี่ปุ่น อันมีศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่ ลักษณะใกล้เคียงกับ



ประเทศไทย สามารถสื่อสารการนำเสนอเรื่องราวได้ไม่ยากเกินไปให้มีความเข้าใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อนึ่ง ภารกิจนี้สามารถสร้างเครือข่ายด้านศิลปวัฒนธรรม และกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ ด้วยมิติทูตแห่งวัฒนธรรม อันจะส่งผลให้เกียรติภูมิของประเทศชาติแพร่หลายในวงกว้างยิ่งขึ้น

พุทธศักราช ๒๕๕๗ คณะนาฏศิลป์กรมศิลปากร จำนวน ๖๒ คน เดินทางไปกรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ ๒๘ พฤษภาคม - ๒ มิถุนายน จัดแสดงที่ โรงละคร Sadler' Wells Theatre นายเอนก สีหามาตย์ อธิบดีกรมศิลปากร เป็นหัวหน้าคณะเดินทาง

พุทธศักราช ๒๕๕๘ คณะนาฏศิลป์กรมศิลปากร จำนวน ๖๒ คน เดินทางไปกรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ ๑๖-๒๑ มิถุนายน จัดแสดงที่ ณ Royal Albert Hall นายบวรเวท รุ่งรุจี อธิบดีกรมศิลปากร เป็นหัวหน้าคณะเดินทาง

เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๘ พรรษา ๕ ธันวาคม



พุทธศักราช ๒๕๕๘ และในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๗๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๕๙ คณะนักดนตรีกรมศิลปากร จำนวน ๑๕ คน เดินทางไปสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ระหว่างวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน - ๑๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘ จัดการบรรเลงและขับร้องเพลง พระราชนิพนธ์ นายลลิต อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็น หัวหน้าคณะเดินทาง

พุทธศักราช ๒๕๕๘ สำนักการสังคีต ได้มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สมาชิกอาเซียนเชิงรุก ของกรมศิลปากร โดยเกิดจากแนวคิดของนายบวรเวท รุ่งรุจี อธิบดีกรมศิลปากร ในขณะนั้น ได้กำหนดแผนงาน โครงการ และกิจกรรม ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การดำเนินงานการเข้าสู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนของกระทรวง

วัฒนธรรมทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ โดยคำนึงถึงภารกิจของกรมศิลปากรในแต่ละด้าน เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจอันดีในมรดกวัฒนธรรมอาเซียน กรมศิลปากรได้เชิญผู้แทนประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมตามภารกิจกลุ่มงานต่าง ๆ เช่น นาฏศิลป์ดนตรี วรรณกรรม พิพิธภัณฑสถาน นอกจากนี่ยังได้เดินทางไปยังประเทศต่าง ๆ เพื่อทำสัญญาหรือเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้วย โดยแบ่งเป็น ๓ เส้นทาง ดังนี้

เส้นทางที่ ๑ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ราชอาณาจักรกัมพูชา

เส้นทางที่ ๒ ประเทศมาเลเซีย บรูไนดารุสซาลาม สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

เส้นทางที่ ๓ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการคมนาคมในปัจจุบันมีผลให้การบริหารจัดการในด้านการต่างประเทศมีความเปลี่ยนแปลงไปทำให้มีความคล่องตัวมากขึ้น นับเป็นโอกาสอันดีที่จะเพิ่มศักยภาพการเปิดโลกทางวัฒนธรรมไปสู่นานาชาติประเทศ ให้ได้สัมผัสความงดงามตามอัตลักษณ์ของชาติไทย

บรรณานุกรม

วรรณพินิจ สุขสม. ประวัติการเผยแพร่นาฏศิลป์ไทยในต่างประเทศของสถาบันนาฏดุริยางคศิลป์. รายงานวิชา

ประวัติศาสตร์นาฏศิลป์ ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สิน สืบบุญเรือง. ข่าวดนตรีไทยไปอเมริกา พ.ศ. ๒๕๖๗. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์, ๒๕๖๖.

โหมต ว่องสวัสดิ์. ชีวิตและผลงานอาจารย์โหมต ว่องสวัสดิ์. กรุงเทพฯ : อิทธิพล รัชเวทย์, ๒๕๔๓.

An Anecdote from History : The City of Luang Prabang: From a Journey along Upper Mekong River, Siam, to the potential World Heritage Site



Prayma Sattayawuthiphong

Luang Prabang is an ancient city with long and continued history as evidenced by several sources including chronicles, traditional legends, foreigners' documents about trips e.g. Note of a Journey on the Upper Mekong, Siam by Mr. H. Warington Smyth, describing about Luang Prabang in March 1893 before Lao became a French colony in accordance with a treaty dated October 3, 1893, after 114 years under the Kingdom of Siam (1779 - 1893). Nowadays, Luang Prabang is an outstanding city which has excellently preserved its own uniqueness so it was been listed as one of UNESCO World Heritage Sites.

Translated by Thanik Lertcharnrit

เมืองหลวงพระบาง: จากบันทึกการเดินทางสู่แม่น้ำโขงตอนบน ประเทศสยาม สู่การเป็นเมืองมรดกโลก

■ เปรมา ลัตยาวุฒิพงศ์ *

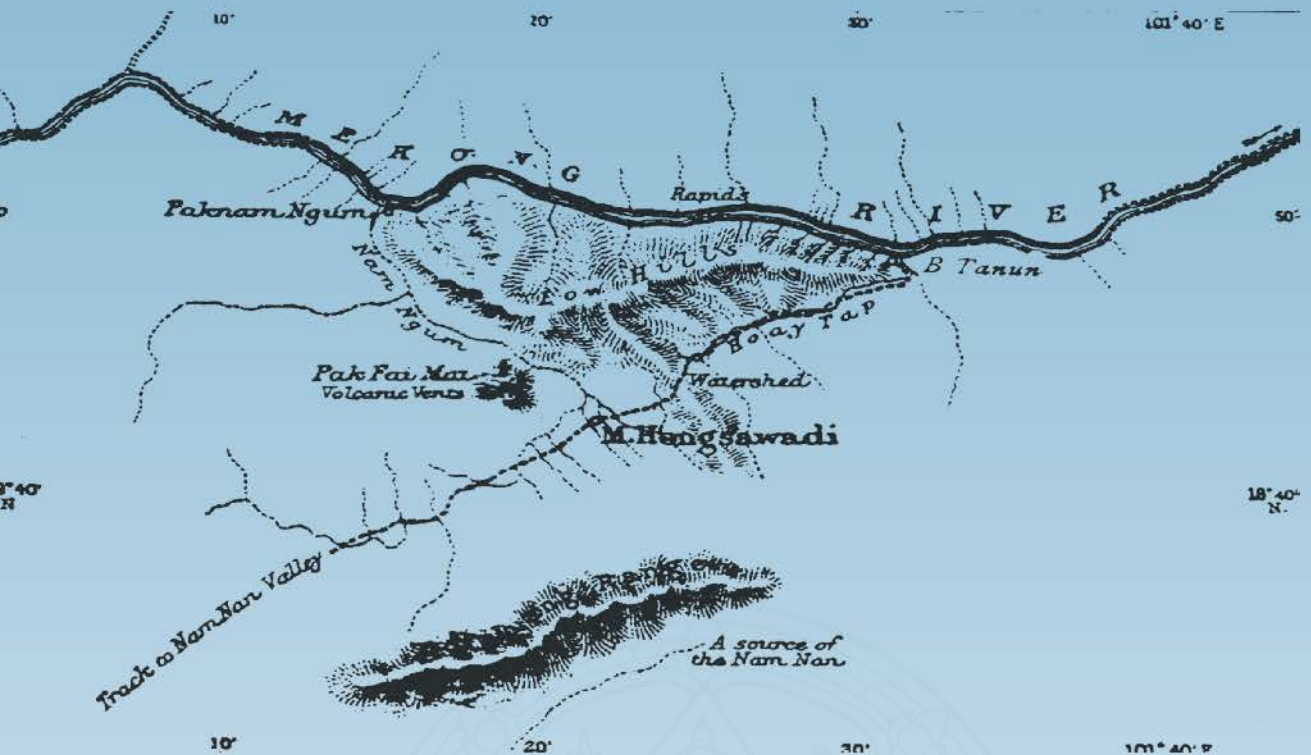


พระบาง

เมืองหลวงพระบาง เดิมชื่อเมืองขวา หรือเมืองซ้าย หรือเมืองเชียงทอง ดำเนินเมืองหลวงพระบางกล่าวว่า ขุนลอ พระราชบุตรของขุนบรมราชาและนางเอตคองพระมเหสี เป็นผู้สร้างเมืองขวาขึ้นเมื่อประมาณพุทธศักราช ๑๓๐๐ เรียกกันทั่วไปว่าเมืองหลวง เนื่องจากเป็นราชธานีของอาณาจักรล้านช้างหรือกรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง จนถึงพุทธศักราช ๒๑๐๓ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงย้ายราชธานีลงมาอยู่ที่เมืองเวียงจันทน์ ส่วนชื่อพระบาง ซึ่งเดิมทำนามเมืองหลวงนั้น มาจากชื่อพระบางที่ได้รับการอัญเชิญจากพระนครมายังเวียงจันทน์ในสมัยพระเจ้าฟ้ารุ่ง ตามตำนานเล่าว่าพระพุทธรูป ไม่ยอมเคลื่อนไปยังเมืองหลวงพระบาง จนกระทั่งพระเจ้าวิสุทได้อัญเชิญพระบางมาที่วัดวิสุทสำเร็จในพุทธศักราช ๑๕๑๓ ตั้งนั้นมาเมืองหลวงจึงได้รับการขนานนามว่า “หลวงพระบาง” หรือที่ประดิษฐานแห่งพระบาง

เมืองหลวงพระบางในปัจจุบัน

* นักอักษรศาสตร์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร



แผนที่แสดงเส้นทางแม่น้ำโขง

นอกจากพงศาวดารลาวฉบับต่าง ๆ แล้ว เมืองหลวงพระบางยังได้รับการกล่าวถึงในเอกสารของชาวต่างชาติที่เข้ามาในช่วงเวลาต่าง ๆ ด้วย รวมถึงบันทึกการเดินทางสู่แม่น้ำโขงตอนบนประเทศสยาม (Note of a Journey on the Upper Mekong, Siam) ของนายเซอร์เบิร์ต วาริงตัน สมิธ (Mr. H. Warington Smyth) นักธรณีวิทยาชาวอังกฤษ ซึ่งได้รับการว่าจ้างจากรัฐบาลสยามให้เข้ารับราชการ

ในกรมราชโลหกิจและภูมิวิทยาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีหน้าที่รับผิดชอบงานสำรวจตรวจสอบแหล่งทรัพยากรแร่ธาตุตามสถานที่ที่มีผู้ขออนุญาตขุดหาแร่และทำเหมืองแร่ ทำให้ต้องเดินทางไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ของสยามเพื่อสำรวจพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจตรวจสอบทางธรณีวิทยาเสนอต่อรัฐบาลสยามในการเดินทางสำรวจแต่ละครั้ง นายสมิธได้จดบันทึก



ผาจอมศรีในปัจจุบัน

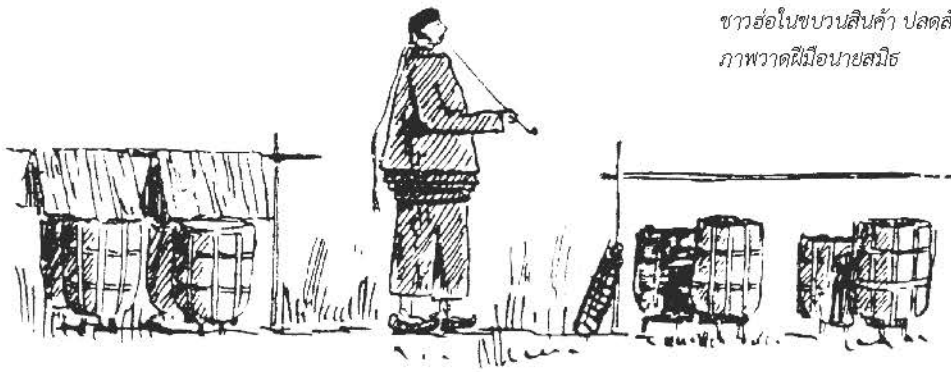


ห่างจากแม่น้ำเป็นระยะทางน้อยกว่าหนึ่งในสี่ไมล์
ภูมิประเทศของตัวเมืองแวดล้อมด้วยภูเขาและแม่น้ำ
เกือบทุกทิศทาง ยกเว้นบริเวณทางทิศใต้มีแม่น้ำคาน
ไหลคดเคี้ยวมาจากทางทิศตะวันออกลงสู่แม่น้ำ
สายใหญ่ทางทิศเหนือ...”

เมืองหลวงพระบางตั้งอยู่บนเส้นทางการค้า
สายหลักที่ใช้ติดต่อกับต่างประเทศ คือ เส้นทางจาก
เชียงใหม่ เชียงใหม่ เชียงแสน เชียงของ ซึ่งนำสินค้าจาก
จีนมาทางเรือล่องมาตามแม่น้ำโขงมายังหลวงพระบาง
พ่อค้าบางกลุ่มอาจหยุดและเดินทางกลับเชียงใหม่
แต่บางกลุ่มอาจจะเดินทางล่องแม่น้ำโขงลงมาถึง
เมืองปากลาย แล้วใช้ช้างบรรทุกสินค้าเดินทางจาก
ปากลายต่อไปอุตรดิตถ์ นายสมิธกล่าวถึงตลาดใน
เมืองหลวงพระบางไว้อย่างน่าสนใจว่า

“...ตลาดทั่วไปตั้งอยู่ตามถนนสายหลัก ซึ่งทอด
แนวอยู่ระหว่างภูเขาและแม่น้ำ ในตลาดมีการซื้อขาย
สินค้าหลายชนิด นอกจากผลไม้ทั่ว ๆ ไปที่มีจำนวน
มากมายนับไม่ถ้วนแล้ว ยังมียาสูบชนิดมวนและ
ดอกไม้สวย ๆ มีเนื้อปลา ปลาเลิม เป็ด ไช้เปิด และ
ไข่ไก่ มีทั้งหมูที่ชำแหละแล้ว และหมูเป็น ๆ ตะเกียง
สำหรับจุดสูบฝิ่น ไม้ขีดไฟญี่ปุ่น เข็มเย็บผ้าและ
เข็มหมุด ฝ้าย ผ้าฝ้ายเนื้อหยาบ ยาสูบ และมีสินค้าดี ๆ
จากแมนเชสเตอร์อยู่ประปราย ในกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า
เหล่านี้นอกจากจะเป็นชนชาวลาวที่หลวงพระบางแล้ว
ยังมีชาวลาวจากเมืองน่าน ชาวลื้อหรือข้าแจะ และ
ชาวเขาก็กหลายเผ่าที่สวมเสื้อฝ้ายน้อยชิ้น เช่น
พวกซำฮัก ที่มีลักษณะแปลกตา ชาวจีน พ่อค้าชาวฉาน
จากบริเวณตอนบนแม่น้ำอุ พวกฮ่อ และชาวพม่า...





ชาวฮ่อในขบวนสินค้า ปลดสัมภาระเพื่อหยุดพัก
ภาพวาดฝีมือนายสมิธ

มีร้านขายสินค้าของชาวฝรั่งเศสซึ่งขายสินค้า
ทุกประเภทจากฝรั่งเศสอยู่ด้วยเหมือนกัน ร้านนี้มี
การติดต่อค้าขายกับกลุ่มสมาคมชาวลาวตอนเหนือ
ข้าพเจ้าพบว่า สินค้าเหล่านี้ไม่ได้รับความนิยมจาก
ประชาชนที่นี่...”

เวลาต่อมาลาวอยู่ภายใต้การปกครองของ
จักรวรรดินิยมฝรั่งเศสนับตั้งแต่เดือนตุลาคม
พุทธศักราช ๒๔๓๖ และได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส
เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๖

ในปัจจุบัน เมืองหลวงพระบางมีวัดวาอาราม
เก่าแก่มากมาย และมีชนบทรอบล้อมประเพณี
ท้องถิ่น บ้านเรือนมีลักษณะเป็นอัตลักษณ์ที่สืบเนื่อง

มาจากสมัยอาณาจักรมอญ สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสาน
ที่โดดเด่นของสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมของลาว
และสถาปัตยกรรมยุโรปสไตล์โคโลเนียลใน
คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ และ ๒๐ รวมถึงสถาปัตยกรรม
ที่เป็นเอกลักษณ์ของหลวงพระบางที่ยังคงรักษา
ไว้อย่างดี ทั้งยังได้รับการยกย่องว่าเป็นเมืองที่ได้รับ
การปกป้องรักษาที่ดีที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ซึ่งตรงกับเกณฑ์การพิจารณาขององค์การการศึกษา
วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ
(UNESCO) จึงได้รับการเสนอขึ้นทะเบียนให้เป็น
เมืองมรดกโลก เมื่อเดือนธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘

บรรณานุกรม

- ธีระ นุชเปียม, บรรณาธิการ. **เรียนรู้สู่อาเซียน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๗.
ประชุมพงษาวดารภาคที่ ๑๑ เรื่องพงษาวดารเมืองหลวงพระบาง. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร,
๒๔๖๒. (พิมพ์แจกในงานศพ นายพันเอก พระยาดัษกรปลาศ (ทองอยู่ โรหิตเสถียร) ปีมะแม พ.ศ. ๒๔๖๒).
สมิธ, เฮอร์เบิร์ต วาริงตัน. **บันทึกการเดินทางสู่แม่น้ำโขงตอนบน ประเทศสยาม**. แปลจาก **Note of a Journey
on the Upper Mekong, Siam**. แปลโดย พรพรรณ ทองตัน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็ดดิสัน
เพรส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๙.
สุวิทย์ ธีรศาสด. **ประวัติศาสตร์ลาว ๑๗๗๔-๑๙๗๕**. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด, ๒๕๕๓.
อีแวนส์, แกรนท์. **ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว ประเทศกลางแผ่นดินใหญ่เอเชียอาคเนย์**. แปลโดย
ดุฎิ เฮย์มอนด์. เชียงใหม่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม, ๒๕๔๙.
“Town of Luang Prabang” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31&id_site=479.
๒๖ มกราคม ๒๕๕๙.

Old Pictures Mirror the Past : The International Siam



Naiyana Yamsaka

In the current of globalization, promotion of good international relationship has been considered as a direction to create peace on the basis of equality and well-being of the global citizens. Like other countries, Thailand has been prepared itself to become a part of global communities for quite a long period of time. Since Thailand was governed in Absolute Monarchy, the kings of Thailand used “International Siam” strategies to lead the country through several difficulties and obstacles, with grace and dignity. The strategies included several royal visits to many foreign countries. King Chulalongkorn (Rama V) visited India, later in 1871 he visited Europe and in 1897 the king made visits to Russia, Sweden, Denmark, Germany, France, Spain, England, Italy, and Egypt. In 1907, King Chulalongkorn visited Colombo, Aden, Port Suez, Italy, Switzerland, Germany, France, England, Belgium, Denmark, Norway, and Malta. HRH Prince Damrong Rahanubhab visited Europe, to England, France, Denmark, Germany, Russia, Turkey, Greece, and Italy in 1891, and visited Aden, Lausanne, Italy, France, England, Belgium, Holland, Switzerland, and Colombo in 1930. His Majesty King Vajiravudh (Rama VI) studied in England. His Majesty King Prajadhipok and Her Majesty Queen Rambhai Barni visited the United States of America in 1930. There was also the exchange program of Thai boy scouts, visit Japanese boy scouts in Japan.

Translated by Thanik Lertcharnrit



พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จอินเดีย พุทธศักราช ๒๔๑๔

สยามสู่สากล

■ นัยนา แยมสาชา *

ในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ การส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในโลก เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพบนพื้นฐานของความเสมอภาคและการกินดีอยู่ดีของประชาชนในแต่ละประเทศย่อมเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเป้าหมายสูงสุดในการอยู่ร่วมกันของประเทศทุกประเทศในประชาคมโลก ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้มีการเตรียมการเป็นสมาชิกของประชาคมโลกมานานแล้ว

คอลัมน์ภาพเก่าเล่าอดีตของนิตยสารศิลปากรฉบับนี้ จึงขอนำท่านผู้อ่านย้อนรำลึกถึงยุคโลบาย “สยามสู่สากล” ของพระมหากษัตริย์ไทยซึ่งทรง

ปกครองประเทศไทยด้วยพระวิสัยทัศน์กว้างไกล ทำให้ประเทศไทยผ่านพ้นวิกฤตการณ์นานาประการมาได้อย่างสง่างาม ตั้งแต่ครั้งประเทศไทยยังปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยผู้เขียนจะขอเชิญชวนท่านผู้อ่านทุกท่านมาร่วมกันย้อนรำลึกถึงพระมหากษัตริย์และพระวิสัยทัศน์ของพระมหากษัตริย์ไทยผ่านภาพเก่าที่บรรจุเรื่องราวที่ผ่านไปถึงภาพที่พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และบรรพชนของไทย ได้เสด็จฯ ไปเยือน เสด็จเยือน และเยือนประเทศต่าง ๆ ในโลก ได้ทรงใช้ และใช้วิทยาการสมัยใหม่ต่าง ๆ เพื่อแผนชาติไปสู่ความ

* ผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร



พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฝรั่งเศส พุทธศักราช ๒๔๑๐

เป็นประเทศศิวิไลซ์จนเป็นที่ยอมรับในสากล ภาพเก่าที่ชวนให้ขมนี้เก็บรักษาและรวบรวมไว้ให้บริการในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ นับเป็นข้อมูลชั้นต้นที่ทรงคุณค่าซึ่งเมื่อได้ชมแล้วสามารถเป็นสื่อให้เราไปสัมผัสถึงความซาบซึ้งใจในปรีชาญาณ และพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ ตลอดจนบรรพชนไทยได้เป็นอย่างดี ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสอินเดีย พุทธศักราช ๒๔๑๔

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ที่จะเสด็จประพาสยุโรปเพื่อทอดพระเนตรขนบธรรมเนียมราชสำนัก ประเพณีและบ้านเมืองของฝรั่งเศสตะวันตกอย่างแท้จริง แทนที่จะทอดพระเนตรขนบธรรมเนียมราชสำนัก

และประเพณีบ้านเมืองของฝรั่งเศสตะวันตกผ่านเมืองสิงคโปร์ หรือเมืองปัตตาเวีย ซึ่งเป็นเพียงเมืองขึ้นที่ฝรั่งเศสตะวันตกเข้ามาปกครองคนต่างชาติต่างภาษาซึ่งได้ประโยชน์น้อย แต่เนื่องจากเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์เห็นว่าการเสด็จประพาสยุโรปมีระยะทางไกล การเดินทางจะมีความเสี่ยงสูง เจ้าพระยาภาณุวงศ์จึงคิดให้เสด็จฯ ไปประพาสอินเดียซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองคล้ายกับประเทศยุโรป และระยะทางที่จะเดินทางไปก็ไม่ไกลนัก ซึ่งเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ได้จัดให้เสด็จฯ ทอดพระเนตรหัวเมืองสำคัญในพระราชอาณาเขต ทางฝ่ายทะเลตะวันตก คือเมืองภูเก็ต เมืองพังงา และเมืองไทรบุรี ในครั้งนั้นด้วยข้าราชการที่ได้รับการคัดเลือกให้ตามเสด็จล้วนเป็นคนหนุ่มที่มีแว้วเป็นผู้มีความสามารถ ที่ทางราชการมุ่งหมายที่จะให้เป็นผู้ได้ไปเห็นสิ่งต่าง ๆ นำความรู้มาใช้ปฏิบัติราชการในภายภาคหน้าต่อไปเป็นสำคัญ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสยุโรป

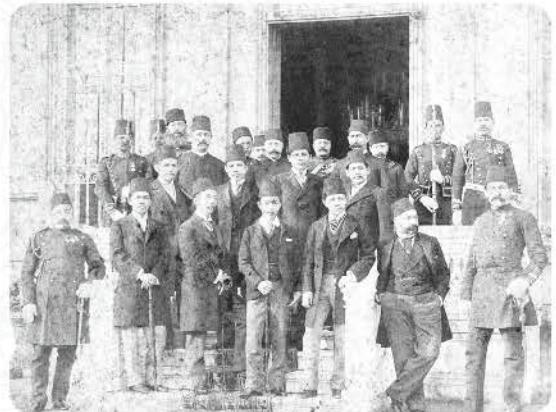
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จประพาสยุโรป ๒ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๔๔๐ พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้รับเชิญเสด็จ
ประพาสยุโรปจากสมเด็จพระราชาธิบดี ประธานาธิบดี
และเจ้านายของประเทศในทวีปยุโรป ทรงพระราชดำริ
เห็นว่าเป็นโอกาสอันสมควรที่จะเสด็จทวีปยุโรปเพื่อ
ทอดพระเนตรกิจการปกครองบ้านเมือง ทรงวิสาสะ
คุ้นเคยกับเจ้านายของประเทศในทวีปยุโรป และปรับ
ความเข้าใจกับฝรั่งเศส ประเทศที่เสด็จประพาส คือ
รัสเซีย สวีเดน เดนมาร์ก เยอรมนี ฝรั่งเศส สเปน
อังกฤษ อิตาลี และอียิปต์ มีสมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
โดยเสด็จฯ จากทำราชวรดิฐเมื่อวันที่ ๗ เมษายน
พุทธศักราช ๒๔๔๐ ถึงสมุทรปราการ ออกปากอ่าวไป
เมืองสิงคโปร์ ประทับเรือพระที่นั่งมหาจักรีออกจาก
เมืองสิงคโปร์ ผ่านช่องมะละกาและสุมาตรา มาสมุทร
อินเดีย ถึงเมืองโคลัมโบ เสด็จประพาสกานต์ เสด็จฯ
ประพาสเมืองเอเดน เข้าทะเลแดง เมืองสุเอซ เข้าทะเล
เมดิเตอร์เรเนียน เสด็จฯ ถึงเมืองเวนิส ประเทศอิตาลี
เสด็จประพาสเมืองมิลาน ประทับรถไฟลอดอุโมงค์
เซนต์คอตตาตไปถึงเมืองลูเซิร์น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์
ผ่านเมืองโลซาน ประพาสเมืองเยนิวา ประทับรถไฟ
ลอดอุโมงค์มงต์ซีนีส (Mont Cenis) ถึงเมืองตูริน
ประเทศอิตาลีเสด็จฯ จากอิตาลีไปเวียนนา เสด็จฯ จาก
ออสเตรียถึงเมืองบูดาเปส ประเทศฮังการี ถึงโปแลนด์



สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
เสด็จไคโร อียิปต์ พุทธศักราช ๒๔๓๔



สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
เสด็จตุรกี พุทธศักราช ๒๔๓๔



สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
เสด็จไคโร อียิปต์ พุทธศักราช ๒๔๓๔

ประเทศรัสเซีย เสด็จฯ เมืองวอร์ซอ เมืองปิตสเบิร์ก
 ประทับเรือพระที่นั่งโปลาสตารีไปประเทศสวีเดน
 ประทับเรือพระที่นั่งมหาจักรีออกจากประเทศสวีเดน
 ไปประเทศเดนมาร์ก เสด็จฯ กรุงลอนดอน เมือง
 เอเดินเบอร์ระ เมืองนิวคาสเซิล สกอตแลนด์ ประทับ
 รถไฟไปลงเรือเมลท์พิเศษออกจากเมืองโดเวอร์ไป
 เมืองออสเตน ประเทศเบลเยียม ประทับรถไฟไปเมือง
 โคโลน ประเทศเยอรมนี เมืองแฟรงก์เฟิร์ต เข้าเขต
 ฮอลแลนด์ ถึงกรุงเฮก เสด็จประพาสเมืองอัมสเตอร์ดัม
 เสด็จฯ กรุงบรัสเซล ประเทศเบลเยียม เสด็จฯ ฝรั่งเศส
 ประทับเรือกลไฟสเตลลาไปอังกฤษไปฝรั่งเศส ประทับ
 รถไฟถึงกรุงบรัสเซล ประเทศเบลเยียม เสด็จฯ เมือง
 บาเดนบาเดน กรุงปารีส ประเทศสเปน กรุงลิสบอน
 โปรตุเกส เมืองมอนโค เมืองฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี
 ประทับเรือพระที่นั่งมหาจักรีจากอ่าวเนเปิลส์ผ่านช่อง
 เมสสินาถึงเมืองอาเล็กซานเดรีย เสด็จประพาส
 เมืองไคโร ประทับรถไฟกลับสุเอซ ถึงอ่าวเมืองเอเดน
 เสด็จประพาสยุโรปครั้งนี้ตั้งแต่วันที่ ๗ เมษายน
 ถึงวันที่ ๑๖ ธันวาคม

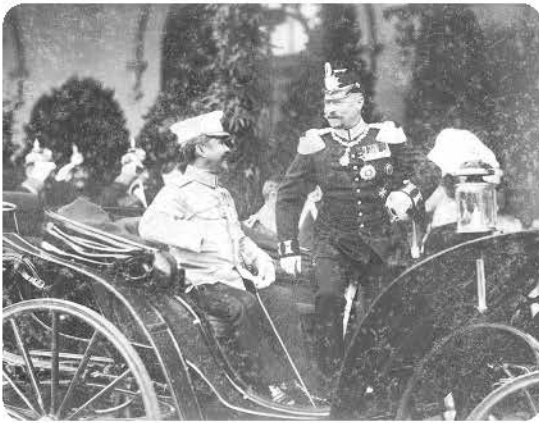


พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 เสด็จขึ้นเรือ อิตาลี พุทธศักราช ๒๔๕๐

ครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๔๕๐ สถานที่ที่เสด็จฯ
 ผ่านและเสด็จประพาสได้แก่ เมืองสิงคโปร์ เมืองยะโฮร์
 เมืองปีนัง เมืองโคลัมโบ เมืองเอเดน เมืองปอตเสด
 เมืองเนเปิล เมืองเยนัว เมืองซันโมเร เมืองเมนโตนา
 เมืองบอดีเครา เมืองมอนติคาร์โล ตำบลเวนิส
 เมืองปอโตมริโซ เมืองนีส เมืองตุริน เมืองซาโวนา
 ตำบลอาเย เมืองเวนิส เมืองฟลอเรนซ์ เมืองมิลาน
 กรุงโรม เมืองเมสสินา เมืองปาเลอรโม ประเทศอิตาลี
 เมืองเตอริเตต์เซาโรเซียเดเนย์ เมืองลูเซิน เมืองเบอน
 ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมืองนอยเฮาเซน เมืองซูริก
 เมืองบาเดนบาเดน เมืองไฮเคิลแบ็ก เมืองมันไฮม์
 เมืองสตราสเบิร์ก เมืองคาลสruhe เมืองแฟรงก์เฟิร์ต
 เมืองแฮมเบิร์ก เมืองกิต เมืองเบอร์ลิน เมืองคัสเซล
 เมืองฮาร์ซบูร์ก เมืองไกลอน ประเทศเยอรมนี กรุงปารีส
 เมืองฟอนเตนโบล เมืองรงบูลเย เมืองวิสบาเดน
 ประเทศฝรั่งเศส กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ
 เมืองออสเตน ประเทศเบลเยียม เมืองโคเปนเฮเกน
 เมืองโรเซนกิลด์ ประเทศเดนมาร์ก เมืองคริสเตียนีย
 เมืองทรอนด์เฮม เมืองโบเดอ เมืองฮาเมอเฟสต์



พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 เสด็จขึ้นเรือสวีเดน พุทธศักราช ๒๔๕๐



พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จเยอรมัน พุทธศักราช ๒๔๕๐



พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จหอไอเฟล พุทธศักราช ๒๔๕๐

เมืองนาร์วิก เมืองโมลเด เมืองสตาวังเคอ เมืองเบรวิก
ประเทศนอร์เวย์ เกาะมอลต้า

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จประพาสยุโรป

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรง
ราชานุภาพ เสด็จไปประเทศยุโรป ๒ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๔๓๔ พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ อธิบดีกระทรวงธรรมการ
เป็นหัวหน้าคณะทูตไทยเสด็จออกไปเฝ้าฯ ตอบแทน
แกรนด์ดยุกซาร์เวทซ์ แห่งกรุงรัสเซีย (Czar Nicholas II)
ที่เสด็จพระราชดำเนินมาเยือนสยามพุทธศักราช ๒๔๓๓
ในพุทธศักราช ๒๔๓๔ โดยโปรดให้เสด็จไปยัง
ราชสำนักยุโรปรวม ๘ ประเทศ คือ ประเทศอังกฤษ
ฝรั่งเศส เดนมาร์ก เยอรมนี รัสเซีย ตุรกี กรีซ และ
อิตาลี เพื่อถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่พระเจ้า
แผ่นดินบ้าง เพื่อเจริญทางพระราชไมตรีบ้าง กรมหมื่น
ดำรงราชานุภาพประทับเรืออูบลบูรพทิศที่เกาะลีซัง
ในวันที่ ๑๗ กรกฎาคม เสด็จถึงเกาะสิงคโปร์แล้ว
เปลี่ยนลงเรือเมล “ปักกิ่ง (Pekin)” ในวันที่ ๒๒
กรกฎาคม เสด็จถึงป็นังในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม เสด็จ



สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จทอดพระเนตร
โรงทำสายโทรเลขในเยอรมัน พุทธศักราช ๒๔๗๓



สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ
ณ เมืองเซนต์เบอร์นาต สวิสเซอร์แลนด์ พุทธศักราช ๒๔๗๓



พระโรมันแคโธลิก คณะเซลาเซียนรับเสด็จ ณ เมืองตูริน อิตาลี พุทธศักราช ๒๔๗๓



สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์เสด็จเข้าโบสถ์ที่ ๑๑ ที่วาติกัน อิตาลี พุทธศักราช ๒๔๗๓



สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ที่เสด็จทอดพระเนตร โบราณสถานกรุงโรม อิตาลี พุทธศักราช ๒๔๗๓



สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ที่สถานีรถไฟคองเกรส เมื่อวันที่เสด็จถึงลอนดอน อังกฤษ พุทธศักราช ๒๔๗๓



ถึงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกาเปลี่ยนเรือ “อาร์คาเดีย (Arcadia)” ในวันที่ ๕ สิงหาคม เสด็จออกจากโคลอมโบ ในวันที่ ๖ สิงหาคม ถึงเมืองเอเดน เมืองเบรุตซี ประเทศอิตาลี ประทับรถไฟไปเมืองเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เสด็จฯ เมือง Dijon ประเทศฝรั่งเศส กรุงลอนดอน เมืองแฮมเบิร์ก ประเทศเยอรมนี โคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก เมืองเบอร์ลิน ประเทศรัสเซีย ประทับเรือยอร์ช “ฮอเรน” ถึงเมืองบอสโฟรัส ถึงเมืองคอนสแตนติโนเปิลประเทศตุรกี เสด็จประพาส อียิปต์และอินเดีย เสด็จกลับถึงชุมพรในวันที่ ๒๐ มีนาคม

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์หน้าไฮเตลแอกซิเวอร์ เมืองฟลอเรนซ์ อิตาลี พุทธศักราช ๒๔๗๓



สมเด็จพระยาตำราขวานภาพที่เสด็จเสวยน้ำชา
ที่ศาลารัฐบาลเมืองบรัสเซล เบลเยียม พุทธศักราช ๒๔๗๓



สมเด็จพระยาตำราขวานภาพที่เสด็จทอดพระเนตร
โรงงานทำเครื่องแก้วที่เมือง Liege เบลเยียม พุทธศักราช ๒๔๗๓



สมเด็จพระยาตำราขวานภาพเสด็จโรงงานเจียร์นีย์เพอร์
ที่เมืองอัมสเตอร์ดัม เนเธอร์แลนด์ พุทธศักราช ๒๔๗๓



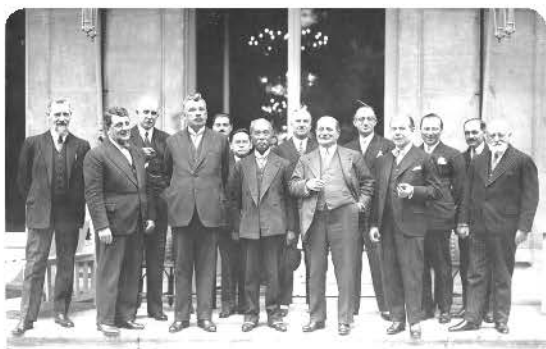
สมเด็จพระยาตำราขวานภาพที่เสด็จทอดพระเนตร
การปิดทะเล ในฮอลล์แลนด์ พุทธศักราช ๒๔๗๓



สมเด็จพระยาตำราขวานภาพที่เสด็จทอดพระเนตร
โรงทำเครื่องถ้วยของเดนมาร์ก ในกรุงโคเปนเฮเกน พุทธศักราช ๒๔๗๓



สมเด็จพระยาตำราขวานภาพ
ที่สถานีรถไฟโคเปนเฮเกน เดนมาร์ก พุทธศักราช ๒๔๗๓



สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงฉายพระรูปร่วมกับ
เสนาบดีกระทรวงการเมืองชั้น ณ เมืองปารีส ฝรั่งเศส
พุทธศักราช ๒๔๗๓



สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ
เสด็จพระราชวังแวร์ซาย ฝรั่งเศส พุทธศักราช ๒๔๗๓

ครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๔๗๓ เจ้าชายแอกลเซล ซึ่งตามเสด็จเจ้าฟ้าเฟรเดอริคมกุฎราชกุมารเดนมาร์ก มาประพาสเมืองไทยในพุทธศักราช ๒๔๗๓ ได้ทูลเชิญเสด็จไปประพาสยุโรป สถานที่ที่เสด็จผ่านและเสด็จประพาส ได้แก่ เมืองปิ่นัง ประทับเรือลาแลนเดียผ่าน มหาสมุทรอินเดีย แหลมอาฟริกา อ่าวเอเดน ทรงแวะเมืองเอเดน ผ่านทะเลแดง เข้าคลองสุเอซ เมืองอิสไมเลีย เมืองปอดเซต ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แหลมอิตาลี ชองเมสซีนา กรุงโรม อิตาลี ประทับรถไฟถึงซานเรโม ถึงบอดิเครา เข้าประเทศฝรั่งเศส เมืองนีส เมืองคานน์ ประทับรถไฟถึงกรุงปารีส ถึงคาเลส์ เสด็จฯ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ คาเลส์ ประทับรถไฟไปกรุงบรัสเซล เบลเยียม เสด็จประพาสเมืองเลียซ เสด็จฯ เมืองแอมสเตอร์ดัม เสด็จประพาสท่านบ



สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ
ที่เสด็จโรงงานทำน้ำผลไม้ฝรั่งเศส พุทธศักราช ๒๔๗๓

ปิดชอยเดอซี เสด็จฯ เมืองอัมเบ็ค เสด็จฯ กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก เสด็จฯ ประเทศสวีเดน กรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี เมืองเฮก ประเทศฮอลแลนด์ กรุงปารีส เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เสด็จฯ ลอดอุโมงค์แซงปลอง ถึงอิตาลี เมืองตูริน เมืองมิลาน เมืองเวนีส์ เมืองเนเปอล เมืองเมสซีนา ปากคลองสุเอซ ทะเลแดง เกาะปิริม อ่าวเอเดน มหาสมุทรอินเดีย เสด็จประพาสเมืองคอล์มโบ เกาะสุมาตรา เกาะหมาก เมืองไทโร ปาดัง เบซาร์ หาดใหญ่ พัทลุง เขาชุมทอง ประจวบคีรีขันธ์ ในวันพุธที่ ๑ ตุลาคม เสด็จถึงสถานีหัวลำโพง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว ทรงศึกษา ณ ต่างประเทศ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ กรมขุนเทพทวาราวดี พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ เสด็จไปทรงศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ กรมขุนเทพทวาราวดี และคณะเสด็จถึงประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๓๖ เนื่องมาจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงพระประชวร

และเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๓๗ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีประกาศสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธสยามมกุฎราชกุมาร พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๓๗ เสร็จพิธีแล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายพันเอกพระยาเสมอโหราศ (ทองดี โชติกเสถียร) เป็นข้าหลวงพิเศษอัญเชิญเครื่องราชอิสริยยศและเครื่องราชอิสริยาภรณ์ พร้อมด้วยสัญญาบัตรพระยศ นายร้อยโท ในกรมทหารราบ “มหาดเล็ก” แลนายพันเอกพิเศษ ในกรมทหารราบ “ล้อมวัง” ออกไปถวาย ณ ประเทศอังกฤษ พร้อมโปรดเกล้าฯ ให้นายพันโท พระยาราชวัลภาณุสีหะ (ออด ศุภมิตร) และนายร้อยเอก หลวงสรสิทธิยานุการ (อุม อินทรโยธิน) ออกไปเป็นราชองครักษ์ประจำพระองค์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชด้วย พุทธศักราช ๒๔๔๐ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธสยามมกุฎราชกุมาร ทรงพระอุตสาหะเล่าเรียนจนสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา แล้วได้เสด็จไปทรงศึกษาวิชาทหารบกที่ โรงเรียนนายร้อยแซนด์เฮิร์สต์ (Royal Military Academy, Sandhurst) เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๔๐

คณะลูกเสือไทยเดินทางไปประเทศญี่ปุ่น

กระทรวงธรรมการคัดเลือกลูกเสือเอกจำนวน ๑๕ คน มีอำมาตย์ตรี พระเสนอพนพากย์ เจ้าหน้าที่ประจำแผนกอุปนายกสภากรรณการกลางฯ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ลูกเสืออีก ๒ นาย เป็นผู้ช่วย ควบคุมคณะลูกเสือไทยให้เดินทางไปเที่ยวชมบ้านเมืองของประเทศญี่ปุ่นกับคณะลูกเสือญี่ปุ่น ตามคำเชิญของคณะลูกเสือญี่ปุ่น เพื่อส่งเสริมมิตรภาพ ภราดรภาพ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยสมาคมสยามในญี่ปุ่นกับคณะหนังสือพิมพ์ โตเกียว นิชินิชิ และโอซากา นิชิเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย คณะลูกเสือไทยเดินทางออก



ปรีช จิจิบุ (สุดช้างชาวขอมรูป) คอยขึ้นรถไฟไปประทับแรมกับลูกเสือ ผู้ที่ยืนข้างปรีช จิจิบุ นั้นคือ บารอน โอคุระ พุทธศักราช ๒๔๗๒



ลูกเสือไปกระทำความเคารพที่บรรพบุรุษพระวิญญาณเอมเปอเรอเมอิจิ พุทธศักราช ๒๔๗๒

จากสิงคโปร์โดยเรือหะกุสันมะรุ เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๒ กลับถึงสิงคโปร์โดยเรือหะกุสันมะรุ วันที่ ๒๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๒ ซึ่งในระหว่างที่คณะลูกเสือไทยพักอยู่ในประเทศญี่ปุ่นนั้น เจ้าชายจิจิบู พระราชโอรสทรงชายาแห่งพระเจ้าแผ่นดินญี่ปุ่นได้เสด็จต้อนรับ ประธานธงประจำคณะลูกเสือญี่ปุ่นให้คณะลูกเสือไทย ๑ คัน และได้เสด็จประทับที่ค่ายพักแรม ตำบลกุสกาเบ กับคณะลูกเสือสยามด้วย

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระอาการประชวรพระเนตร แพทย์ประจำองค์ที่ถวายการรักษาได้กราบบังคมทูลถวายคำแนะนำว่า ควรจะให้นายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ณ สถาบันจักษุแพทย์วิลเมอร์ แห่งโรงพยาบาลจอห์น ฮอบกินส์ เมืองบอลติมอร์ รัฐแมริแลนด์ ในสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ถวายการตรวจรักษา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ไปยังสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓ โดยเสด็จพระราชดำเนินผ่านไปทางประเทศญี่ปุ่นและแคนาดา

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินออกจากญี่ปุ่นวันที่ ๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๔ โดยเรือเดินสมุทรเฮมเพรส ออฟ เจแปน ของบริษัทแคนาเดียน แปซิฟิก มีนักเรียนนักศึกษาชาวเมืองโยโกฮามามาส่งเสด็จอย่างแน่นขนัด เสด็จพระราชดำเนินถึงเมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา วันที่ ๑๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๔ แล้วประทับรถไฟขบวนพิเศษของบริษัทแคนาเดียน แปซิฟิก เสด็จพระราชดำเนินข้ามพรมแดนที่เมืองพอทล รัฐนอร์ท ดาโกตา สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๔ จากนั้น ประทับรถไฟขบวนพิเศษสู่เมืองสการ์สโบโร สหรัฐอเมริกา วันที่ ๒๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๔



พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวประทับบนโดหน้าศาลาว่าการเมืองนิวยอร์ก คนยืนข้างซ้าย Percy Straus ประธานกรรมการจัดรับรอง ข้างขวา Mayor James J. Walker ผู้ว่าราชการนิวยอร์ก พุทธศักราช ๒๔๗๔



พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับพระอนุชาขณะทรงศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร) พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าสุริยงประยูรพันธ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นไชยาภิบาล) สมเด็จพระเจ้ายาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหมื่นลพบุรีราจไตร (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์) สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม) พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าดิสกนพัทธ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นสรวริยานนบดิ)

ประเทศไทยมีการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีกับประเทศในประชาคมโลกที่เราได้เห็นจากเรื่องราวที่บอกเล่าผ่านภาพถ่ายที่เก็บรวบรวมไว้ให้บริการในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ทำให้เราต้องตระหนักถึงพระวิสัยทัศน์ และพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์อย่างมิรู้เลือน



พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉายร่วมกับข้าราชการไทยและคณะผู้ตามเสด็จ ชาวสหรัฐอเมริกา ณ นครซานฟรานซิสโก สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๔๕ (แถวนี้-จากซ้าย) พระยาอรรคราชนาวาทร (ภัสตรา บุญณศิริ) อัครราชทูตสยาม ประจำสหปาลี รัฐอเมริกา สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร นายพันเอก พระยาราชวัลลภานุสิษฐ์ (เอ็ดด ศุภมิตร) ราชองครักษ์ (แถวนี้-ที่สามจากซ้าย) นายพันตรี หลวงสรสิทธิยานุกา (อุม อินทรโยธิน) ราชองครักษ์ (ที่ห้าจากซ้าย) หม่อมอนุวัตรวรพงษ์ (หม่อมราชวงศ์จิตร สุทัศน์) ราชเลขานุการ

บรรณานุกรม

วรชาติ มีชูบท. พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม.

กรุงเทพมหานคร : บริษัทสร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๕๒.

หนัด. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์ การพิมพ์, มปป.

ประยูร สิริพิพัฒน์. ลูกเสือ ๔ แผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ “รวมข่าว”, มปป.

ประยูร สิริพิพัฒน์. ประวัติศาสตร์ประพาสต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, มปป.

มูลนิธิสมเด็จพระยาธรรมาธิราชานุภาพและหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล พระธิดา. จดหมายเหตุ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จประพาสยุโรป เมื่อ ร.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔), ๒๔๔๑.

มูลนิธิสมเด็จพระยาธรรมาธิราชานุภาพและหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล พระธิดา. เสด็จยุโรป ครั้งที่ ๒ พระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. กรุงเทพมหานคร : วัชรินทร์ การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน เล่ม ๒. (จัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือเอก สันติภาพ หม่อมมิ่ง ป.ช.,ป.ม.,ท.จ. ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันเสาร์ที่ ๓ เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๗). กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นท์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๗.

Masterpieces of the Fine Arts Department : The Royal Tributary from the Powerful Nations in the Bangkok National Museum



Disapong Netlomwong

The royal tributary refers to meaningful objects which were sent by one country to the kings or the rulers of another country to please or to give as presents in order to develop good diplomatic relationship. In previous times, when a king sent out a diplomat to visit a foreign government, or when there was a foreign diplomat visited the country, the royal tributary was usually presented as a tradition. The royal tributary is considered the property of the Bangkok National Museum, which has been transferred from the previous royal museum in the Grand Palace. Presently, the royal tributary items are on display in several parts in the National Museum, Bangkok.

The royal tributary items which are exhibited in the National Museum, Bangkok can be divided based on the country of origin are as follows :

The United Kingdom : Sir John Bowring presented the royal tributary from Queen Victoria to His Majesty King Mongkut (Rama IV) in 1855, including a model of steam train and a world globe made by Malby's Company, showing world geography and stars.

The United States of America: Mr. Townsend Harris presented the royal tributary from President Franklin Pierce to His Majesty King Mongkut (Rama IV) in 1856, including two acrylic paintings: one of President George Washington painted by Rembrandt Peale, and the other of President Franklin Pierce which was recently found in the National Museum Warehouse possibly painted by the same artist, as well as an oval mirror which is exhibited at Isaretrachanuson Building (Wongchan Mansion), together with the painting of President George Washington.

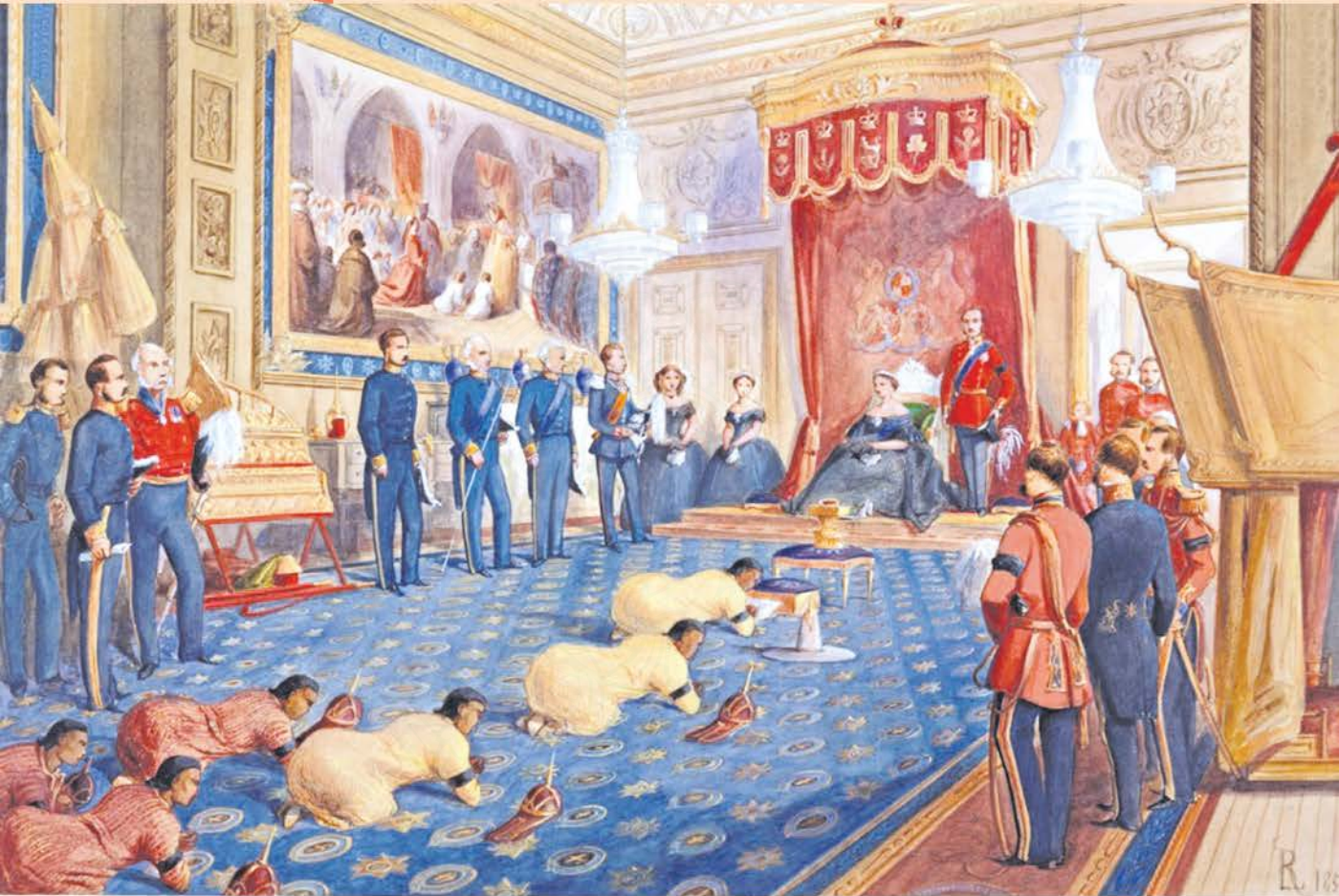
France : There was a caplock gun made by Manceaux A Paris, showing the golden royal emblem of Emperor Napoleon III on the gun barrel ridge and French writing "OFFRE PAR S.M. NAPOLEON III EMPEREUR DES FRANCAIS" on the gun barrel, assumed that it was the royal tributary from Emperor Napoleon III of France to His Majesty King Mongkut (Rama IV) but cannot determine the specific time of presentation.

Translated by Thanik Lertcharnrit

เครื่องมงคลราชบรรณาการ

จากชาติมหาอำนาจตะวันตกในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

■ ดิชพงศ์ เนตรล้อมวงศ์ *



ภาพวาดสีน้ำมันคณะราชทูตสยาม นำโดยพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุนนาค) เข้าเฝ้าถวายพระราชสาส์นและเครื่องมงคลราชบรรณาการจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย แห่งสหราชอาณาจักร ณ Garter Throne room พระราชวังวินด์เซอร์ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๐๐

ที่มา : Robert Thomas Landells (1833-77) Reception of the Ambassadors from the King of Siam, 19 November 1857, signed & dated 1858 30.8 x 46.0 cm | RCIN 919795 Royal Collection Trust/© Her Majesty Queen Elizabeth II 2014

เครื่องมงคลราชบรรณาการ หมายถึง สิ่งของเครื่องใช้อันเป็นมงคลที่ส่งไปเพื่อเป็นบรรณาการหรือเป็นของขวัญอันแสดงถึงสัมพันธไมตรีระหว่างพระมหากษัตริย์หรือประมุขของประเทศ ในอดีตที่ผ่านมา เมื่อมีการส่งราชทูตไปยังราชสำนักต่างประเทศ หรือมีราชทูตจากต่างประเทศมาเยือนราชสำนัก จะมีการถวายเครื่องมงคลราชบรรณาการนี้เป็นธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติกันมา หลักฐานที่บันทึก

* ภัณฑารักษ์ชำนาญการ สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร



ภาพวาดสีน้ำมันคณะราชทูตสยามเข้าเฝ้าถวายพระราชสาส์นและเครื่องมงคลราชบรรณาการแด่พระจักรพรรดินโปเลียนที่ ๓ และจักรพรรดินีเออเจนี ที่พระราชวังฟงแตนโบล เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๐๔ วาดโดยจิตรกรในราชสำนักฝรั่งเศส Jean-Léon Gérôme ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่พระราชวังแวร์ซายส์

ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับการถวายเครื่องมงคลราชบรรณาการมีอยู่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ทรงแต่งตั้งให้ เซอวาลิเอร์ เดอโซมองต์ เป็นราชทูตเชิญพระราชสาส์นของพระองค์มาถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยออกจากท่าเรือเมืองเบรสต์ เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๒๒๘ และได้เข้ามาถึงปากน้ำเจ้าพระยาเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ปีเดียวกัน

เมื่อขบวนเรือราชทูตมาถึง สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้จัดกระบวนเรือต้อนรับคณะราชทูตอย่างยิ่งใหญ่ สิ่งของที่คณะราชทูตฝรั่งเศสนำมาถวายพระเจ้ากรุงสยาม คือ กระบอกงาหนึ่งพันบาน อำพันเม็ดสิบสองปอนด์ กระบอกแก้วสีสามร้อยแผ่น ปืนคาบศิลาหนึ่งร้อยกระบอก นาฬิกาแขวนสองเรือน อานม้าหนึ่งตะทองคำสิบอาน ซึ่งสิ่งของเหล่านี้ ปัจจุบันได้หายสาบสูญไปจนหมดแล้ว



ลูกโลกจำลอง ๒ ลูก เครื่องราชบรรณาการจากสมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย ถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๗

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ ชาตินะวันตกได้พยายามเข้ามาฟื้นฟูสัมพันธไมตรีที่ขาดช่วงไปภายหลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเปิดกว้างมีพระราชไมตรีกับชาติมหาอำนาจตะวันตก

พระราชไมตรีของ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับชาติมหาอำนาจตะวันตก

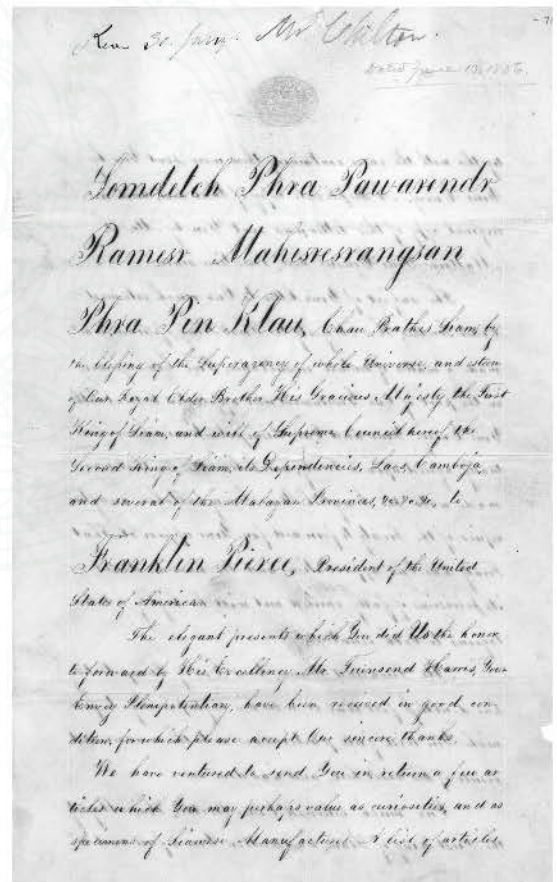
ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สยามมุ่งเน้นนโยบายค้าขายกับจีนมากกว่าชาติตะวันตก แม้ว่าจะมีการเข้ามาติดต่อค้าขายโดยชาวโปรตุเกส รวมถึงอังกฤษที่พยายามจะเจรจาแก่เรื่องภาษีและการผูกขาดสินค้าจนสามารถทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีและการพาณิชย์ในพุทธศักราช ๒๓๖๙ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว นับเป็นสนธิสัญญากับชาติตะวันตกฉบับแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ หลังจากนั้น ทางสหรัฐอเมริกาจึงส่งทูตมาเพื่อเจรจาทางการค้าตามแบบสนธิสัญญาของอังกฤษในพุทธศักราช ๒๓๗๖

สหราชอาณาจักร

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ชาตินะวันตกเริ่มแผ่อิทธิพลครอบครองดินแดนต่าง ๆ ในซีกโลกตะวันออกโดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ไทยต้องตื่นตัวที่จะเปิดประเทศคบค้าสมาคมกับชาติตะวันตกเหล่านั้น และปรับปรุงพัฒนาบ้านเมืองให้ทัดเทียมอารยประเทศเพื่อดำรงรักษาเอกราชไว้ เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๘๘ สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักรได้ส่ง เซอร์จอห์น เบาริง มาเป็นราชทูตและได้มีการลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและการค้า เป็นการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหราชอาณาจักรอย่างเป็นทางการ และในพุทธศักราช ๒๔๐๐ ไทยได้ส่งคณะราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับสหราชอาณาจักรเป็นการตอบแทน

สหรัฐอเมริกา

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ได้ทรงมีพระราชสาส์นไปถึงประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา หลายครั้ง โดยครั้งแรกทรงมีพระราชสาส์นพร้อมกับเครื่องบรรณาการต่างๆ ไปถึงประธานาธิบดี แฟรงคลิน เพียร์ซ (ดำรงตำแหน่งระหว่างพุทธศักราช ๒๓๙๖ - ๒๔๐๐) เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๙ โดยประธานาธิบดี แฟรงคลิน เพียร์ซ ก็ได้แต่งตั้งนายเทาน์เซนด แอริส เป็นทูตมาเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๙๙ และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๙๙ (ทัศน ทองทราย, ๒๕๕๑, ๗๘-๘๕)



ต้นฉบับพระราชสาส์นลายพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงประธานาธิบดีแฟรงคลิน เพียร์ซ แห่งสหรัฐอเมริกา เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๙

ที่มา: The U.S. National Archives and Records Administration

ฝรั่งเศส

สัมพันธไมตรีระหว่างสยามและฝรั่งเศสฟื้นฟูขึ้นอีกครั้งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายหลังจากที่ขาดหายไปพร้อมกับการล่มสลายของกรุงศรีอยุธยา โดยได้มีการลงนามในสนธิสัญญาทางไมตรี การค้า และการเดินเรือ (Treaty of Friendship, Commerce and Navigation) เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๓๙๙ ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา (แพ บุณนาค) เป็นหัวหน้าคณะราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส โดยได้เดินทางไปเข้าเฝ้าถวายพระราชสาส์นและเครื่องมงคลราชบรรณาการแด่พระจักรพรรดินโปเลียนที่ ๓ และจักรพรรดินีเออเซนี ที่พระราชวังฟงแตนโบล เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๐๔

การที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชไมตรีกับประเทศมหาอำนาจเหล่านี้ รวมถึงการพระราชทานเครื่องมงคลบรรณาการอันล้ำค่าที่แสดงถึงควมมีอารยธรรมที่สืบทอดมายาวนาน เป็นพระราชกุศโลบายอันแยบยลของพระองค์ ที่ทรงแสดงให้เห็นประชาคมโลกได้ประจักษ์ว่าประเทศไทย หรือสยามในขณะนั้น มีความเจริญทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศแล้ว จึงอาจมีส่วนช่วยให้ไทยรอดพ้นจากการตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของชาติมหาอำนาจได้

เครื่องมงคลราชบรรณาการ จากสหราชอาณาจักร

๑. ลูกโลกจำลอง จำนวน ๒ ลูก

เลขทะเบียน	๒๔/น, ๒๕/น
รูปแบบศิลปะ	ตะวันตก (สหราชอาณาจักร)
อายุ	พุทธศักราช ๒๓๙๘
วัสดุ	ไม้ ทองเหลือง กระดาษ (Papier-mâché)
ขนาด	สูง ๑๓๑.๕ เซนติเมตร
ประวัติการได้มา	เป็นเครื่องราชบรรณาการจากสมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรีย พระราชินีประเทศอังกฤษ ถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๘
สถานที่เก็บรักษา	คลังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพฯ
รายละเอียด	ลูกโลกจำลองชุดนี้ ประกอบด้วยลูกโลกจำนวน ๒ ลูก ลูกหนึ่งแสดงพื้นผิวโลก (Terrestrial Globe) มีป้ายของผู้ผลิตกำกับบนลูกโลกว่า

เครื่องราชบรรณาการจาก

ชาติมหาอำนาจตะวันตก

ที่เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

เครื่องมงคลราชบรรณาการเหล่านี้ เป็นสมบัติของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่ได้รับตกทอดมาจากมิวเซียมหลวงเดิม ในพระบรมมหาราชวัง และต่อมาเมื่อย้ายพิพิธภัณฑสถานมาที่วังหน้า ก็ได้เคยจัดเครื่องราชบรรณาการเหล่านี้ไว้ด้วยกันที่ท้ายห้องปัจจัยมาภิมุข ดังข้อความจากหนังสือสมุดมัคคุเทศน์เที่ยวหอพระสมุดและพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครที่ระบุว่า “ห้องท้ายพระที่นั่งปัจจัยมาภิมุขในห้องนี้ไว้เครื่องจำลองและเครื่องบรรณาการต่าง ๆ คือ... ๓. รถไฟจำลองของราชบรรณาการสมเด็จพระราชินีวิคตอเรีย ถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว... ๔. ลูกโลกเครื่องราชบรรณาการ สมเด็จพระราชินีวิคตอเรีย ถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๕. รูปประธานาธิบดีอชวอชิงตัน ของบรรณาการถวายพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว” (ราชบัณฑิตยสภา. ๒๔๗๒, ๓๖ - ๓๗) ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงการจัดแสดง จึงได้แยกย้ายไปจัดแสดงและจัดเก็บในห้องต่าง ๆ ดังปัจจุบัน



MALBY'S

Terrestrial Globe

Compiled from the latest of most authentic Sources

INCLUDING ALL THE RECENT

GEOGRAPHICAL DISCOVERIES

Manufactured & Published under the superintendence of the

SOCIETY FOR THE DIFFUSION OF USEFUL KNOWLEDGE

BY THOS MALBY & SON.

Map & Globe Sellers to the Admiralty

St. Parker Street. Little Queen Street . Holborn

LONDON JANU 1st 1855.

อีกลูกหนึ่งแสดงตำแหน่งดาวบนท้องฟ้า (Celestial Globe) มีป้ายของผู้ผลิตกำกับบนลูกโลกว่า

MALBY'S

CELESTIAL GLOBE

exhibiting

the whole of the STARS contained in the

CATALOGUES OF

PIAZZI. BRADLEY. HEVELIUS. MAYER.

LACAILLE & JOHNSON.

THE DOUBLE STARS marked from HERSCHEL & STRUVE.

Correct from Baileys edition of Flamsteed's

BRITISH CATALOGUE

With additions carefully collated from the observations of

The most esteemed BRITISH & FOREIGN ASTRONOMERS together with

THE NEBULA observed by W. HERSCHEL

SIR J HERSCHEL, MESSIER & M DUNLOP

Published by MALBY & Co

Manufacture and Publish under the Superintendence of the Society

For the Diffusion of Useful Knowledge,

Houghton Street. Newcastle Street Strand London

1849



และที่กรอบไม้ของลูกโลกลูกที่ ๑ มีแผ่นป้ายทองเหลืองจารึกข้อความเป็นภาษาอังกฤษว่า



This pair of Globes

Presented by Her Majesty the Queen

of the United Kingdom of Great Britain

and Ireland

To

His Majesty Phra Bard Somdech

Phra Paramendr Maha Mongkut

Phra Chom Klau Chou yu Hua the first King

of Siam and its Dependencies

แปลได้ดังนี้ :

ลูกโลกคู่นี้ ถวายโดยสมเด็จพระราชินีนาถแห่งสหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์ แต่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์พระองค์แรกแห่งสยามและประเทศราช

ลูกโลกคู่นี้ เซอร์ จอห์น เบาว์ริง ได้นำเข้ามาเมื่อคราวที่อัญเชิญพระราชสาส์นจากสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย มาเจริญพระราชไมตรีกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๘ สาเหตุที่สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักร ถวายลูกโลกทั้ง ๒ ใบนี้แด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อาจเพราะทรงทราบถึงความสนพระราชหฤทัยของพระองค์ที่มีต่อภูมิศาสตร์และดาราศาสตร์



๒. รถไฟจำลอง พร้อมราง

รูปแบบศิลปะ ตะวันตก (สหราชอาณาจักร)

อายุ พุทธศักราช ๒๓๙๘

วัสดุ/เทคนิค โลหะ

ขนาด ยาว ๒๑๘ เซนติเมตร

ประวัติการได้มา เครื่องราชบรรณาการจากสมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย พระราชินีประเทศอังกฤษ

ถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๘

สถานที่เก็บรักษา คลังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพฯ

รายละเอียดวัตถุ รถไฟจำลองจำนวน ๕ ตู้ ที่หัวรถจักร มีตัวอักษร เขียนไว้ว่า VICTORIA

รถไฟจำลองนี้เป็นเครื่องมงคลราชบรรณาการจากสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย พระราชทานมาพร้อมกับพระราชสาส์นและลูกโลก โดยเซอร์ จอห์น เบาว์ริงนำเข้ามาถวาย เป็นหัวรถจักรไอน้ำจำลองซึ่งสามารถวิ่งได้จริงเหมือนกับรถจักรไอน้ำที่ใช้ในประเทศอังกฤษ เป็นสาเหตุหนึ่งให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริที่จะสถาปนากิจการรถไฟฟ้าขึ้นในสยาม (คณะกรรมการ

โครงการสารานุกรม. ๒๕๒๑, ๑๗๒) แต่ก็ยังไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากประเทศสยามยังไม่มีความพร้อมในขณะนั้น

รถไฟจำลองนี้ เป็นวัตถุชิ้นหนึ่งที่อยู่คู่กับพิพิธภัณฑสถานมาอย่างยาวนาน ราชกิจจานุเบกษาว่าด้วยเครื่องแต่งตั้งในหอนิวเซียม กล่าวไว้ว่า “จมีน สระภักย์สถุติการ หลวงสรยุทธวิจิตรร นายประจัน สิทธิการ นายรองชิตเลบเตอร์แนนด์ ๔ นายนี้ เปน

กอมมิติได้จัดการที่มิวเซียม พระยาภาษากรวงษ
มิสเตอร์อาลบาสเตอร์ ท่านทั้ง ๒ นี้ได้ช่วยแต่งใน
มิวเซียม... ..โรงมิวเซียมนี้อยู่ในพระบรมมหาราชวัง
หลังวัดพระศรีรัตนศาสดารามทิศตะวันตก ปี ๑ จึงได้
เปิดแต่เมื่อเวลาเฉลิมพระชนมพรรษา ข้าราชการคน
ต่างประเทศ แลพระสงฆ์สามเณร แลราษฎรชายหญิง

มาดูเป็นอันมาก ในโรงมิวเซียมห้องที่ ๑ นั้น ทิศตะวันตก
ออกชิดกับวัดพระศรีรัตนศาสดาราม... ..ที่หว่างนำต่าง
แลประตูในตึกมิวเซียมนั้นตั้งโต๊ะหุ้มลักลาศเหลือง
ทั้งสิ้น... ..อีกโต๊ะหนึ่งนั้นมีเครื่องรถไฟเล็ก ๆ เป็นของ
เครื่องราชบรรณาการ...” (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕.
๒๔๒๑, ๒๓๕)



ภาพเหมือนประธานาธิบดียอร์ช วอชิงตัน
เครื่องราชบรรณาการจากประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซ
แห่งสหรัฐอเมริกา ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๙



ภาพเหมือน ยอร์ช วอชิงตัน
จิตรกร : เรมบรินด์ ฟิล - พุทธศักราช ๒๓๘๙
สถานที่เก็บรักษา : The Metropolitan Museum of Art
นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา



ภาพเหมือนประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซ
ประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซ ถวายภาพนี้
เป็นหนึ่งในเครื่องราชบรรณาการแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔
เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๔ - ๒๓๙๙



กระจกเงารูปวงรี เป็นเครื่องราชบรรณาการ
จากประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซ แห่งสหรัฐอเมริกา
ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว



ตราพระราชสัญลักษณ์ของพระเจ้าโปเลียนที่ ๓
สีทอง บนต้นล่ำกล้องพระแสงปืน
เครื่องราชบรรณาการที่พระเจ้าโปเลียนที่ ๓
แห่งฝรั่งเศส (ครองราชย์ พุทธศักราช ๒๓๙๕ - ๒๔๑๓)
ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เครื่องหวนลราชบรรณาการจากสหรัฐอเมริกา

๑. ภาพเหมือนประธานาธิบดียอร์ช วอชิงตัน

ศิลปะ นิโคลาสสิค

อายุ ระหว่างพุทธศักราช ๒๓๖๓ - ๒๓๙๙

วัสดุ/เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ Oil on canvas

ขนาด กว้างพร้อมกรอบ ๗๙ เซนติเมตร × สูงพร้อมกรอบ ๙๓ เซนติเมตร



ประวัติการได้มา เครื่องราชบรรณาการจากประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซ

แห่งสหรัฐอเมริกา ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

เนื่องในโอกาสลงพระปรมาภิไธยในสนธิสัญญาไทย - อเมริกา เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๙

สถานที่เก็บรักษา พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

รายละเอียดวัตถุ ภาพเหมือนประธานาธิบดียอร์ช วอชิงตัน วาดโดยศิลปินชาวอเมริกัน ชื่อ เรมбранด์ พีล (Rembrandt Peale พุทธศักราช ๒๓๒๑ - ๒๔๐๓) เรมбранด์ พีล เคยวาดภาพเหมือนประธานาธิบดียอร์ช วอชิงตัน ครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๘ เมื่อเรมбранด์มีอายุได้เพียง ๑๗ ปี โดยบิดาของเขาที่เป็นจิตรกรชื่อดังได้เป็นผู้แนะนำเขาให้กับวอชิงตัน โดยผลงานภาพวาดที่ได้นั้น เป็นที่น่าพึงพอใจทำให้เรมбранด์ เริ่มมีชื่อเสียงในฐานะจิตรกรวาดภาพเหมือนบุคคล (Encyclopaedia Britannica, 2016)

ต่อมา เรมбранด์ พีล ได้เดินทางไปยุโรปที่ซึ่งเขาได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปินนิโคลาสสิคเป็นอย่างมาก เมื่อกลับมาจากยุโรป เขาได้หวนกลับมาวาดภาพอดีตประธานาธิบดียอร์ช วอชิงตันอีกครั้ง โดยได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปินอีกท่านหนึ่ง คือ Gilbert Stuart เรมбранด์นำภาพของยอร์ช วอชิงตัน มาจัดวางองค์ประกอบใหม่โดยให้ภาพยอร์ช วอชิงตัน อยู่ในกรอบรูปวงรี ที่เขียนเป็นผนังหิน บางครั้งจะมีข้อความกำกับเป็นภาษาละตินว่า “*Patriae Pater*” (Father of his Country) บิดาแห่งประเทศของเขา ซึ่งสะท้อนถึงการเชิดชูยอร์ช วอชิงตัน เปรียบเสมือนวีรบุรุษตามแนวทางอุดมคติของศิลปะนิโคลาสสิค ซึ่ง

ภาพวาดชุดนี้ได้ผลตอบรับเป็นอย่างดีจากชาวอเมริกัน ทำให้เรมбранด์ พีล วาดภาพลักษณะเดียวกันนี้ออกมาไม่น้อยกว่า ๗๙ ภาพ (Pennsylvania Academy of the Fine Arts, 2016) ซึ่งทำให้เรมбранด์ พีล สร้างรายได้อย่างมากมาย โดยเฉพาะในช่วงปลายของชีวิตที่เขาได้กล่าวอ้างว่า เป็นศิลปินที่ยังมีชีวิตอยู่เพียงคนเดียวที่เคยวาดภาพยอร์ช วอชิงตัน จากตัวจริง ภาพเหมือนยอร์ช วอชิงตันของเรมбранด์ พีล ที่มีมากกว่า ๗๙ ภาพปัจจุบันได้กระจายอยู่ตามสถานที่สำคัญ เช่น ทำเนียบขาว และพิพิธภัณฑ์ศิลปะชั้นนำในสหรัฐอเมริกา ซึ่งภาพนี้ก็นับเป็นหนึ่งในจำนวนภาพเหล่านั้น

เหตุที่ประธานาธิบดี แฟรงกลิน เพียร์ซ ส่งภาพนี้มาถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อแสดงไมตรี และอาจทราบว่าเป็นพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงชื่นชมในตัวของยอร์ช วอชิงตัน เห็นได้จากการตั้งพระนามของพระราชโอรสองค์โตตามนามของยอร์ช วอชิงตัน คือ พระองค์เจ้ายอร์ช วอชิงตันหรือพระนามในภาษาไทยคือ พระองค์เจ้ายอดยิ่งยศ ซึ่งต่อมาคือกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ วังหน้าในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

๒. ภาพเหมือนประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซ

ศิลปะ นิโคลาสสิค

อายุ พุทธศักราช ๒๓๙๔ - ๒๓๙๙

วัสดุ/เทคนิค สีน้ำมันบนผ้าใบ Oil on canvas

ขนาด กว้างพร้อมกรอบ ๗๙ เซนติเมตร × สูงพร้อมกรอบ ๙๓ เซนติเมตร

ประวัติการได้มา เครื่องราชบรรณาการจากประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซ แห่งสหรัฐอเมริกา ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสลงพระปรมาภิไธยในสนธิสัญญาไทย - อเมริกา เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๙ สถานที่เก็บรักษา คลังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร (อยู่ระหว่างการอนุรักษ์ที่กลุ่มวิทยาศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร)



รายละเอียดวัตถุ ภาพเหมือนประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซ แห่งสหรัฐอเมริกา ภาพวาดนี้อยู่ในรายการวัตถุที่ทูตสหรัฐอเมริกา นายทาวนเซนต์ แฮร์ริส นำมาถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๙ เช่นเดียวกับภาพเหมือนของประธานาธิบดีจอห์น วอชิงตัน แต่ภาพนี้ไม่ปรากฏว่าถูกนำไปจัดแสดงที่ใดมาก่อน รวมถึงมีร่องรอยถูกถอดกรอบออกไปด้วย ภาพนี้พบอยู่ในคลังโบราณวัตถุพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โดยนายยุทธนาวารากร แสงอร่าม ภัณฑารักษ์ชำนาญการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร เป็นผู้ค้นพบ เข้าใจ

ว่าภาพนี้น่าจะเป็นของที่ถวายให้กับพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่นเดียวกับภาพยอร์ช วอชิงตัน ที่จัดแสดงอยู่ในพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ ลักษณะของภาพวาดเป็นภาพเหมือนประธานาธิบดี แฟรงกลิน เพียร์ซ หันข้างด้านซ้ายเห็นใบหน้าประมาณ ๓/๔ ส่วน น่าจะวาดตามแบบจากภาพถ่ายดาแกรโรไทป์ของประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซ ที่เก็บรักษาอยู่ที่ Library of Congress สหรัฐอเมริกา (Library of Congress, 2016) ทำให้กำหนดอายุของภาพวาดนี้ได้ว่าน่าจะวาดตั้งแต่พุทธศักราช ๒๓๙๔ เป็นต้นมา แต่ไม่เกินพุทธศักราช ๒๓๙๙

ศิลปินผู้วาดภาพนี้ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเป็นผู้ใด สันนิษฐานว่าอาจจะเป็น เรมบรันต์ ฟิล เนื่องจากเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการวาดภาพบุคคล และได้วาดรูปประธานาธิบดีและบุคคลสำคัญของสหรัฐอเมริกาไว้หลายภาพ รวมถึงภาพของจอห์น วอชิงตัน ด้วย ซึ่งภาพวาดชิ้นนี้ ก็มีองค์ประกอบหลายอย่างที่คล้ายกับภาพของจอห์น วอชิงตัน เช่น เป็นภาพครึ่งตัว หันข้าง อยู่ในกรอบวงรีรูปไข่ บนเฟรมสีเหลี่ยมผืนผ้าเช่นกัน



๓. กระจกเงารูปวงรี

รูปแบบศิลปะ ตะวันตก
อายุ พุทธศตวรรษที่ ๒๔
วัสดุ/เทคนิค กระจกเงา กรอบทำด้วยไม้
ขนาด กว้าง ๑๖๔ เซนติเมตร สูง ๑๔๕ เซนติเมตร
หนา ๑๖ เซนติเมตร
ประวัติการได้มา เป็นเครื่องราชบรรณาการจากประธานาธิบดีแฟรงกลิน เพียร์ซ (Franklin Pierce) แห่งสหรัฐอเมริกา ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้าแผ่นดินสยาม องค์ที่ ๒
สถานที่เก็บรักษา พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพฯ



รายละเอียดวัตถุ เป็นกระจกเงา รูปวงรีหรือรูปทรงไข่ มีขนาดใหญ่ กรอบกระจกทำด้วยไม้เนื้อแข็ง แกะสลักอย่างประณีตและปิดทอง ในบันทึกรายวันของเทาเซนต์ แอริส กล่าวว่า “วันอังคารที่ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๙๙ (คริสต์ศักราช ๑๘๕๖) เปิดกล่องบรรจุกระจกส่องรูปไข่สำหรับถวายพระเจ้าแผ่นดินองค์ที่สอง เพื่อลบบรอยเครื่องหมายบางรอยซึ่งทำไว้ เพื่อแยกให้ทราบว่าเป็นของถวายพระเจ้า

แผ่นดินองค์ไหนในระหว่างสองพระองค์ ข้าพเจ้าโล่งใจไปทีเดียว เมื่อเปิดกล่องแล้วพบว่ากระจกเงาอยู่ในสภาพเรียบร้อยดี และกรอบทองย้งวาวระยิบเหมือนเมื่อข้าพเจ้าได้เห็นในนิวยอร์ก ข้าพเจ้าเคยเกรงว่าการถูกกระทบกระเทือนจากการยิงสุดของเรืออาจทำให้แผ่นกระจกแตก (เหมือนที่มีกรณีเช่นนี้บ่อย ๆ) แต่ทุกสิ่งทุกอย่าง ก็เรียบร้อย”

เครื่องมหดลราชบรรณาการจากฝรั่งเศส



๑. พระแสงปืน

รูปแบบศิลปะ ตะวันตก (ฝรั่งเศส)
อายุ รัชสมัยของพระเจ้านโปเลียนที่ ๓ พุทธศักราช ๒๓๙๕ - ๒๔๑๓
วัสดุ/เทคนิค ไม้ โลหะ คร่ำทอง
ขนาด ยาว ๑๐๙.๕ เซนติเมตร ปากกระบอกกว้าง ๑.๖ เซนติเมตร
ประวัติการได้มา เครื่องราชศาสตราวุธ รับมาจากหมวดภูษามาลา แผนกพระราชพิธี สำนักพระราชวัง เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๒
สถานที่เก็บรักษา คลังพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร กรุงเทพฯ

รายละเอียดวัตถุ ปืนนกกสับแบบแคปล็อก หรือ เพอคัสชั่นล็อก (caplock, percussionlock) คร่ำทองผลิตโดย Manceaux A Paris ที่สันล่างกล้องปืนมีตรา

พระราชลัญจกรของพระเจ้านโปเลียนที่ ๓ สีทอง และมีจารึกตัวอักษรภาษาฝรั่งเศสบนลำกล้องว่า “OFFRE PAR S.M. NAPOLEON III EMPEREUR DES

FRANCAIS” แปลว่า มอบให้โดยพระเจ้าแผ่นดินที่ ๓ จักรพรรดิแห่งฝรั่งเศส สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเครื่องราชบรรณาการจากพระจักรพรรดินโปเลียนที่ ๓ แห่งฝรั่งเศส แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแต่นำเข้ามาเมื่อใดยังไม่ทราบแน่ชัด เพราะไม่พบ

ว่าปรากฏอยู่ในรายการสิ่งของที่เมอร์ซิเออร์มองติญูญี ราชทูตฝรั่งเศสอัญเชิญมา ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพุทธศักราช ๒๓๙๙ (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ๒๕๒๑, ๖๐๔ - ๖๐๕)



ตราพระราชลัญจกรของพระเจ้าแผ่นดินที่ ๓ สืบทอง
บนสันล่างล่องพระแสงปืน
เครื่องราชบรรณาการที่พระเจ้าแผ่นดินที่ ๓ แห่งฝรั่งเศส
(ครองราชย์ พุทธศักราช ๒๓๙๕ - ๒๔๑๓)
ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว



นกสับแบบแคปสล็อต หรือเพอร์คัสชันสล็อต



บนสันล่างล่องปืนมีจารึกตัวอักษรภาษาฝรั่งเศสบนล่างล่องว่า
“OFFRE PAR S.M. NAPOLEON III EMPEREUR DES FRANCAIS”

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. บันทึกgrayวันของเทาเซนต์ แฮร์ริส. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๕.
- คณะกรรมการโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม ๔. กรุงเทพฯ : โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ๒๕๒๑.
- จารุณี อินเฒิดนัย. บรรณานุกรม. เมื่อตะวันออกพบตะวันตก : พิพิธสมบัติพระราชฯ ณ วังหน้า. กรุงเทพฯ :
สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร, ๒๕๕๗.
- ทัศน ทองทราย. “ภาพสีน้ำมันรูป “ยอร์ช วอชิงตัน” ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ของดีที่
กรมศิลปากรควรรอด,” ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๙ : กรกฎาคม ๒๕๕๑ : ๗๘ - ๘๕.
- พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์พิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๑.
- ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕. “ว่าด้วยเครื่องแต่งตั้งในหอมิวเซียม.” (วันอาทิตย์ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๑๒ จ.ศ. ๑๒๔๐),
๒๔๒๑.
- ราชบัณฑิตยสภา. สมุดมคฤเทศ นำเที่ยวหอพระสมุดและพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร. พระนคร : ไสภณ
พิพิธธณนากร, ๒๔๗๒.
- Encyclopædia Britannica (2016). Rembrandt Peale. Retrieved from <http://www.britannica.com/biography/Rembrandt-Peale>.
- Pennsylvania Academy of the Fine Arts (2016). George Washington, Patriae Pater. Retrieved
from <https://www.pafa.org/collection/george-washington-patriae-pater>.
- Library of Congress (2016). Franklin Pierce, head-and-shoulders portrait, three-quarters
to the left. Retrieved from <https://www.loc.gov/pictures/item/2004664041>.

Artist of Silpakorn :
Mr. Anandha Chuchoti, Director-General of Fine Arts Department :
A Great Leader with Strong Endeavor and Dedication to
Fine Arts Department, Ministry of Culture



Duangjai Pichitnarongchai

Mr. Anandha Chuchoti, Director-General of Fine Arts Department, is a leader possessing strong intention to serve as a government office affiliated with the Fine Arts Department, Ministry of Culture. His life story has been full of useful thoughts and inspiration as a role model in terms of working strategies and lifestyles. Difficulties and solutions have been key factors for his past 30 years of success at the Fine Arts Department. He started his career as Literature Arts Officer 3 at the Division of Literature and History on June 1, 1984. He was later promoted to a higher position as Director at Ramkhamhaeng National Museum in Sukhothai Province. He has gained experience and knowledge on history, museology, and archaeology, so his career has been progressively awarded over the time. On October 1, 2015, he was appointed to the highest position at Fine Arts Department when he was 57 years old. He possessed a great amount of academic knowledge and management skills. He has dedicated himself and has worked hard with patience and endeavor even during his personal time to drive Fine Arts Department's missions, as well as to promote human resource and organizational development, with an aim for Fine Arts Department to be capable to conserve the national arts and culture in this current world of change. He is truly considered as another Artist of Silpakorn, who with no doubt is honored by the Fine Arts Department.

Translated by Thanik Lertchanrit



นายอนันต์ ชูโชติ

อธิบดีกรมศิลปากร กับกรอบแนวคิดและแนวทางการทำงาน

■ ดวงใจ พิชิตณรงค์ชัย **

ด้วยบุคลิกในการทำงานที่เป็นคนคิดไว ทำอะไรคล่องแคล่ว รวดเร็ว กระฉับกระเฉง และตัดสินใจเด็ดขาด ทำให้ท่านเป็นที่ยำเกรงและเป็นที่เคารพของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอมา แท้จริงแล้วท่านเป็นผู้ที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนด้วยความเสมอภาค นิตยสารศิลปากร ขอนำเรื่องราวชีวประวัติของนายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร นักบริหารที่มากด้วยความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าในการขับเคลื่อนงานราชการของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรมซึ่งท่านได้ถ่ายทอดความคิดเห็น มุมมอง และแนวคิด

ในการทำงานผ่านทางคอลัมน์ “ศิลปิน ศิลปากร” ฉบับนี้ ด้วยเจตนาที่มุ่งหวังให้กรมศิลปากรได้ก้าวไปสู่การเป็นสถาบันหลักด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และสร้างสรรค์มรดกวัฒนธรรมของชาติ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเข้มแข็ง เรื่องราวของท่านล้วนแล้วแต่เต็มไปด้วยข้อคิดที่เป็นประโยชน์ เป็นแบบอย่างในการทำงาน และการดำเนินชีวิต นับได้ว่าท่านเป็นศิลปิน ศิลปากรอีกท่านของกรมศิลปากร

* หมายถึง ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในงานสาขาต่าง ๆ ทุกด้านอันเป็นภารกิจของกรมศิลปากร

** ภัณฑารักษ์ชำนาญการ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร



นายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร (สวมเครื่องแบบราชการปกติขาว) รับเสด็จฯ และถวายคำบรรยาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดศูนย์ข้อมูลและหอจดพระเนตรพระราชวังจันทน์ อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๘



นายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร (ยืนกลาง) ถวายคำบรรยายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการเสด็จพระราชดำเนินทรงนำคณะกรรมการร่างวัฒนธรรมมรดกโลก มูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล ในพระบรมราชูปถัมภ์ เข้าชมอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๘

การสังมอมด์ควมรู่ เพื่ออ่ำรวิกขมรดกวัฒนธรรม ของชดัด้วยใจรัก

นายอนันต์ ชูโชติ เป็นบุตรของนายชั้น ชูโชติ และนางเริ่ม ชูโชติ (แสงจันทร์) เกิดเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๐๑ ณ บ้านเลขที่ ๒๘๐ หมู่ ๓ ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มีพี่น้องร่วมบิดา มารดา ๗ คน ท่านเป็นบุตรลำดับที่ ๕ สมรสกับนางถาวร ชูโชติ (ไต้ถถม) มีบุตรธิดาด้วยกัน ๒ คน

ท่านเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านเขาชัยสน และโรงเรียนวัดไชยสมทาราม ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง ตำบลสะเตง อำเภอมือเฒะลา จังหวัดยะลา และระดับอุดมศึกษาที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ท่านสำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) พุทธศักราช ๒๕๒๓ จากนั้นได้ศึกษาต่อทางด้านการบริหารการศึกษา โดยสำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร ในพุทธศักราช ๒๕๔๓ ภายหลังสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแล้ว ท่านไม่ได้หยุดการเรียนรู้ไว้เพียงเท่านั้น แต่ได้พยายามหาความรู้ด้านประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา และโบราณคดีเพิ่มเติมเสมอมา ด้วยอุปนิสัยที่เฝหาโอกาสเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านการบริหารจัดการและหลักธรรมาภิบาล ท่านจึงได้เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ หลายหลักสูตร เช่น การเข้าฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง: ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ ๒๗ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๕ ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรนักบริหารยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับสูง รุ่นที่ ๕



พิธีเปิดและส่งมอบอาคารและสื่อการเรียนรู้ พระราชวังหลวงแห่งกรุงศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา โดยการสนับสนุนของบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘ นายอนันต์ ชูโชติ (แถวหน้า - ยืนขวา) อธิบดีกรมศิลปากร มอบพระพิฆเนศจำลองแด่ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สันติ เล็กสุขุม (แถวหน้า - ยืนซ้าย) ผู้ทำการศึกษารูปแบบสันนิษฐานพระราชวังหลวงกรุงศรีอยุธยา



นายอนันต์ ชูโชติ (ยืนขวา) อธิบดีกรมศิลปากร ดร.พงศ์ศักดิ์ สมนันต์ (ยืนที่ ๒ จากขวา) ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม นายสมพร ว่องวุฒิพรชัย (ยืนที่ ๓ จากขวา) ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ขณะชมรูปแบบสันนิษฐานพระราชวังหลวงแห่งกรุงศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา

ซึ่งจัดโดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และหลักสูตรผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูง รุ่นที่ ๒๕ (CIO : Chief Information Officer) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตลอดจนการศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการมรดกศิลปวัฒนธรรม ณ ประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนจีน กรีซ ตุรกี สหราชอาณาจักร เปรู สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐเช็ก สาธารณรัฐออสเตรีย และสหรัฐอเมริกา

ชีวิตการทำงานราชการ ในกรมศิลปากร

ท่านเริ่มบรรจุรับราชการในกรมศิลปากร ตำแหน่งนักอักษรศาสตร์ ๓ กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๗ การทำงานที่นั่นทำให้ท่านได้รับประสบการณ์และพื้นฐานความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ประกอบกับความสนใจส่วนตัวที่ชอบเรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ทำให้สามารถนำความรู้ด้านประวัติศาสตร์มาปรับใช้ในการทำงานในเวลาต่อมา ตลอดระยะเวลากว่า ๓๐ ปี ท่านได้สั่งสมประสบการณ์องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑสถานวิทยา และโบราณคดี เพื่อตอบสนองภารกิจของกรมศิลปากร ตั้งแต่แรกเริ่มรับราชการ และมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานเรื่อยมา

- พุทธศักราช ๒๕๒๙ ย้ายไปดำรงตำแหน่ง ภัณฑารักษ์ ๔ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ रामคำแหง จังหวัดสุโขทัย

- พุทธศักราช ๒๕๓๒ ดำรงตำแหน่งหัวหน้า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สวรรคตวรนายก จังหวัดสุโขทัย

- พุทธศักราช ๒๕๓๕ ดำรงตำแหน่งหัวหน้า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

- พุทธศักราช ๒๕๔๐ ดำรงตำแหน่งหัวหน้า อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี

- พุทธศักราช ๒๕๔๑ ดำรงตำแหน่งหัวหน้า อุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเพชร

- พุทธศักราช ๒๕๔๓ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ रामคำแหง จังหวัดสุโขทัย

- พุทธศักราช ๒๕๔๔ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี

- พุทธศักราช ๒๕๔๗ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา

- พุทธศักราช ๒๕๔๘ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๔ ลพบุรี

- พุทธศักราช ๒๕๔๙ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา

- พุทธศักราช ๒๕๕๐ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๖ สุโขทัย

- พุทธศักราช ๒๕๕๓ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

- พุทธศักราช ๒๕๕๖ ดำรงตำแหน่งรองอธิบดี กรมศิลปากร

- พุทธศักราช ๒๕๕๗ ดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวงวัฒนธรรม

- พุทธศักราช ๒๕๕๙ ดำรงตำแหน่งรองปลัด กระทรวงวัฒนธรรม

- พุทธศักราช ๒๕๕๘ ดำรงตำแหน่งอธิบดี กรมศิลปากร

การที่ท่านได้มีโอกาสดำรงตำแหน่งสำคัญในกระทรวงวัฒนธรรม ทำให้ท่านเรียนรู้การทำงานจากท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ อย่างใกล้ชิด ถือเป็นบทเรียนและประสบการณ์จากการทำงานด้านบริหารที่สำคัญ ซึ่งท่านได้นำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการมรดกศิลปวัฒนธรรม ตามแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกรมศิลปากรเมื่อท่านขึ้นดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร

ในด้านการบริหารจัดการงานโบราณคดี อุทยานประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถาน ท่านต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรคที่ท้าทายความสามารถอยู่เสมอ แต่ด้วยหัวใจที่แข็งแกร่งและไม่ยอมพ่ายแพ้ต่ออุปสรรคที่กีดขวางการพัฒนา มรดกศิลปวัฒนธรรม



การแถลงข่าวกรณีส่วนยอดองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช (ปล้องโถง) เกิดรอยร้าวรกล้ำสนิม เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘ ณ ศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช นายอนันต์ ชูโชติ (นั่งซ้าย) อธิบดีกรมศิลปากร และนายพิระศักดิ์ หินเมืองแก้ว (นั่งขวา) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประธานชี้แจงข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง



(ภาพซ้าย) การแถลงข่าวการจัดงานคอนเสิร์ตการกุศล “รวมใจไทยกักตื้อ รัชชวังพญาไท” เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๙ ณ พระที่นั่งเทวราชสภารมย์ พระราชวังพญาไท นายอนันต์ ชูโชติ (นั่งขวา) อธิบดีกรมศิลปากร กล่าวถึงบทบาทของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พระราชวังพญาไท ศาสตราจารย์ ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (นั่งซ้าย) ประธานกรรมการมูลนิธิสุรเกียรติ์-ห่านผู้หญิงสุชาวัลย์ เสถียรไทย และประธานกรรมการโครงการจัดหาทุนสนับสนุนมูลนิธิอนุรักษ์พระราชวังพญาไท (ภาพขวา) นายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร กล่าวขอบคุณและกล่าวปิดการสัมมนาวิชาการเรื่อง “ประวัติศาสตร์ชาติไทย” เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๘ ณ โรงแรมแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร



แขกผู้มีเกียรติถ่ายภาพร่วมกันในงานเปิดตัวกิจกรรม “ยลวังหน้ายามเย็น เอือนพิพิธภัณฑน์ยามค่ำ” เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร (จากซ้าย) นายเสข วรรณเมธี โฆษกกระทรวงการต่างประเทศ ดร.อภิรักษ์ โพยานนท์ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม นายสุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม พลเอกอนันตศักดิ์ ปฐมประภกร รองนายกรัฐมนตรี พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง รองนายกรัฐมนตรี ดร.ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงวัฒนธรรม พลเอกณัฐดิพล กนกโชติ ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงพลังงาน นายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร และนายปรารพ เหล่าวานิช เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ตามลำดับ

ของชาติ ท่านจึงมุ่งมั่นและคิดหาวิธีการเพื่อเอาชนะปัญหา ทำให้การดำเนินงานทุกอย่างสำเร็จลุล่วงไปได้ในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับกรมศิลปากร ในกรณีของการบุกรุกโบราณสถาน ท่านจะลงสำรวจพื้นที่ด้วยตนเอง พยายามทำความเข้าใจสภาพปัญหาปัจจุบันของชาวบ้านกับโบราณสถาน นอกเหนือจากการเจรจากับชาวบ้าน ให้เห็นถึงความสำคัญของโบราณสถานที่มีต่อชาติบ้านเมืองและคนรุ่นลูกหลานแล้ว ท่านได้นำหลักกลยุทธ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นกุญแจที่ทำให้การเจรจาลำบากไปสู่แนวทางการแก้ปัญหา และทำให้การดำเนินงานใด ๆ ประสบความสำเร็จในที่สุด ขอยกตัวอย่างผลงานในอดีตที่ผ่านมา ดังนี้

ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๔๑ - ๒๕๔๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งหัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเพชร ท่านได้แก้ปัญหาการบุกรุกที่ดินในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเพชร บริเวณภายในเมืองกำแพงเพชร ซึ่งเป็นเขตโบราณสถานที่ยกขึ้นทะเบียนในราชกิจจานุเบกษา

ภายหลังได้มีชาวบ้านเข้ามาบุกรุกสร้างที่อยู่อาศัยเพาะปลูกพืชไร่พืชสวน ทำให้กรมศิลปากรไม่สามารถใช้พื้นที่เพื่อการพัฒนาได้ จนกลายเป็นปัญหาเรื้อรังยาวนานกว่า ๓๐ ปี ท่านได้เข้าไปดำเนินการโดยใช้ความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา ด้วยการชี้แจงให้ทุกภาคส่วนของสังคมรับรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของโบราณสถาน ตลอดจนประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา จนกระทั่งราษฎรยอมย้ายออกจากเขตโบราณสถาน ทำให้กรมศิลปากรสามารถเข้าไปดำเนินการขุดค้น ขุดแต่งโบราณสถาน และพัฒนาโบราณสถานตามแผนงานของอุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเพชร ให้กลับมามีความสะอาด สวยงามและเกิดประโยชน์กับสังคม ทั้งในด้านการศึกษาการท่องเที่ยว และสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวจังหวัดกำแพงเพชร นอกจากนี้ยังได้เรียบเรียงหนังสือแนะนำชมอุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร สำหรับการอ้างอิงทางวิชาการ



นายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร อธิบายถึงคุณค่าของแหวนรูปพระอิศวร ศิลปะสุโขทัย แด่พลเอกธนะศักดิ์ ปฏิมาประกร รองนายกรัฐมนตรี นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ดร.ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงวัฒนธรรม ดร.อภิรักษ์ โพทยานนท์ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม และคณะที่เข้าเยี่ยมชมนิทรรศการพิเศษ เรื่อง “ประวัติศาสตร์ชาติไทย” ในงานเปิดตัวกิจกรรม “ยลวังหน้ายามเย็น เือนพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ” เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ ณ พระที่นั่งควมโกกพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร



นายอนันต์ ชูโชติ (ยืนกลาง) อธิบดีกรมศิลปากร ลงพื้นที่ตรวจการซ่อมแซมรอยร้าวบริเวณสันพระพุทธรูป พระพุทธไสยาสน์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๙

ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔ ขณะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง ได้ดำเนินการปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง ซึ่งเปิดให้บริการนักท่องเที่ยวมาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๐๗ แต่ยังไม่เคยมีการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ถือเป็นผู้ริเริ่มโครงการปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหงครั้งใหญ่ ประกอบด้วยการวางแผนงานปรับปรุงห้องจัดแสดง

อาคารอนุสรณ์ ๗๐๐ ปีลายสือไท ปรับปรุงนิทรรศการถาวรอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง เพื่อให้มีเนื้อหาบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดีสุโขทัย มีการนำสื่อที่ทันสมัยมาประกอบการจัดแสดง ปรับปรุงภูมิทัศน์ รวมถึงชุดค้น ชุดแต่งโบราณสถานบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง ท่านยังได้ทำการศึกษางานวิชาการ เรื่อง รูปแบบการจัดแสดงพิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย

ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๕๘ - ๒๕๕๙ ขณะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๔ ลพบุรี ท่านได้แก้ปัญหาการบุกรุกที่ดินในเขตโบราณสถานวัดปิ่นอำเภอมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังยาวนาน ผลการดำเนินงาน ทำให้ราษฎร จำนวน ๓๒ หลังคาเรือน ยินยอมโยกย้ายบ้านเรือนออกจากเขตโบราณสถาน ซึ่งภายหลังกรมศิลปากรได้เข้าไปดำเนินการชุดแต่ง บูรณะโบราณสถาน และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดลพบุรี

ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๕๐ - ๒๕๕๓ ขณะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๖ สุโขทัย ท่านดำเนินโครงการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานพระราชวังจันทน์ อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก บนพื้นที่ ๑๒๘ ไร่ ๒ งาน ๕๐ ตารางวา รวมทั้งโบราณสถานที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ประกอบด้วย วัดวิหารทอง วัดศรีสุคต วัดโพธิ์ทอง สระสองห้อง และคลองมะดัน โดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก เช่น จังหวัดพิษณุโลก เทศบาลนครพิษณุโลก บริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เพื่อดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การโยกย้ายบ้านเรือนราษฎรออกจากพื้นที่ การชุดค้น ชุดแต่งทางโบราณคดี การบูรณะโบราณสถาน รวมถึงการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์โดยรอบ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองพิษณุโลก และเมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ



นายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร เป็นประธานในพิธีทอดผ้าพระกฐินพระราชทานของกรมศิลปากร เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ณ วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา



(ภาพซ้าย) นายอนันต์ ชูโชติ (นั่งกลาง) อธิบดีกรมศิลปากร ซึ่งแจ้งเรื่องกรอบอัตราค่าจ้างของกรมศิลปากร ในการประชุมหารือแนวทางการกำหนดกรอบอัตราค่าจ้างของกรมศิลปากร ซึ่งมีพลเอกณะศักดิ์ ปฎิมาประกร รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานการประชุม นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ผู้บริหารกระทรวงวัฒนธรรม ผู้แทนสำนักงาน ก.พ. ผู้บริหารกรมศิลปากร และข้าราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมหารือ เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๙ ณ ห้องประชุมดำรงราชานุภาพ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

(ภาพขวา) นายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร ร่วมงานเทศกาลการท่องเที่ยวเมืองหิมะและน้ำแข็ง และเปิดนิทรรศการภาพจิตรกรรมพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๕๙ ณ Changchun Jingyuetan National Scenery Resort เมืองฉางชุน สาธารณรัฐประชาชนจีน (ที่มาภาพ: นางสาวธัญญรัตน์ ลักนาวีทวัศ)



สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระราชวังจันทน์ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ทรงสุหร่ายพระอัฐารสศรีสุคตทพพลญาณบพิตรจำลอง ณ วัดวิหารทอง และทรงเปิดอาคารศูนย์ประวัติศาสตร์พระราชวังจันทน์ ซึ่งท่านก็ได้เฝ้ารับเสด็จในครั้งนั้นด้วย

ระหว่างพุทธศักราช ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ เมื่อดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ท่านได้ดำเนินการบริหารโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและวิถีชีวิต จังหวัดตราด ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดตราด เพื่อดำเนินการปรับปรุงศาลากลางจังหวัดตราด

ให้เป็นพิพิธภัณฑ์เมือง และจัดแสดงนิทรรศการถาวร ทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาว จังหวัดตราด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยว ของจังหวัดตราด ท่านยังเป็นบุคคลสำคัญที่ดำเนินการ จัดทำนิทรรศการถาวร ณ พิพิธภัณฑ์โรงช้างต้น สวนจิตรลดา ซึ่งเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสเฉลิม พระชนมพรรษาครบ ๗ รอบ นอกจากนี้ท่านยังเป็น บุคคลสำคัญในการริเริ่มจัดทำโครงการอนุรักษ์และ พัฒนาพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) เพื่อรื้อฟื้น พระราชวังบวรสถานมงคลบริเวณพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ พระนคร ซึ่งต่อมาจึงได้มีการดำเนินการ ปรับปรุงพระที่นั่งสำคัญ หมู่พระวิมาน อาคารจัดแสดง นิทรรศการถาวร โครงการดังกล่าวได้ดำเนินการ ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

แนวทางการดำเนินงาน ของกรมศิลปากรในปีที่ ๑๐๕

พุทธศักราช ๒๕๕๙ กรมศิลปากร กระทรวง วัฒนธรรมจะมีอายุครบ ๑๐๕ ปี ในฐานะหน่วยงานที่ มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับงานด้านวัฒนธรรมของ ประเทศ ซึ่งเป็นเสาที่ ๓ ของประชาคมอาเซียน คือ เสาด้านประชาคม สังคมและวัฒนธรรมอาเซียน จึงต้องมีความตื่นตัวและวางแผนการดำเนินงาน ทั้งในเชิงรับและเชิงรุก ส่งเสริมความเข้าใจด้านสังคม และวัฒนธรรมให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ทันกับ ความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว กรมศิลปากรจึงได้กำหนด นโยบายที่ประกอบด้วยแผนงานโครงการและกิจกรรม ต่าง ๆ ในการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้กับประเทศในภูมิภาคอาเซียน ตลอดจนการดำเนินโครงการความร่วมมือด้านต่าง ๆ กับนานาประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ที่ครอบคลุมเนื่องงานทางศิลปวัฒนธรรมทุกด้านของ กรมศิลปากร ได้แก่ งานโบราณคดี งานพิพิธภัณฑ์ งานหอสมุด งานหอจดหมายเหตุ งานวรรณกรรม

งานประวัติศาสตร์ งานสถาปัตยกรรม งานนาฏศิลป์ ดนตรี และงานช่างสิบหมู่ รวมถึงการใช้ความร่วมมือ ทางศิลปวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมโยงในเรื่องประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน ทั้งในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็น ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมของชุมชน พร้อมกับเน้น การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้มีคุณภาพ เปิดรับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงาน ของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

“งานวิชาการด้านโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์-สถานวิทยาถือเป็นหัวใจสำคัญในการปกป้องรักษา มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ อุทยานประวัติศาสตร์ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ต้องมีระบบการบริหาร จัดการที่ดี ต้องทำให้คนที่เข้ามาใช้บริการเห็นว่า พิพิธภัณฑ์และอุทยานประวัติศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้ ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทุกวัยทุกระดับการศึกษา ต้องมีการพัฒนาระบบข้อมูลทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และการให้บริการความรู้ที่ถูกต้องครบถ้วน สมบูรณ์ สอดคล้องและก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของ เทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน เพื่อให้ประชาชน สามารถเข้าถึงข้อมูลในระบบดิจิทัลได้ง่ายขึ้น ไม่ว่า จะใช้บริการจากที่ไหนในประเทศไทย

การจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ ต้องให้ทั้งความรู้และก่อให้เกิดกระบวนการ เรียนรู้แก่ผู้เข้าชม ขณะเดียวกันก็ต้องมีความงาม และสร้างความเพลิดเพลินด้วย พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติหลายแห่งไม่ได้รับการปรับปรุงมานานเป็น สิบปี กรมศิลปากรจะเดินหน้านำหลักด้านการจัดการ ปรับปรุงพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติให้ครบทั้ง ๔๒ แห่ง ซึ่งในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ นี้ จะดำเนินการ บูรณะพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอีก ๖ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หริภุญไชย จังหวัดลำพูน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุบลราชธานี พิพิธภัณฑ์

สถานแห่งชาติ ปราจีนบุรี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พิพิธภัณฑ์-
สถานแห่งชาติ บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี และ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ชัยนาท จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สำหรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร มีเป้าหมาย
ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชั้นนำในภูมิภาคอาเซียน ทั้งนี้
ต้องผลักดันให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ เป็นไปตาม
มาตรฐานสากล ทั้งในด้านการให้บริการแก่ผู้เข้าชม
ผลงานวิชาการ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้
การจัดแสดงนิทรรศการ ตลอดจนระบบการรักษา
ความปลอดภัยภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้วางแผนการก่อสร้างอาคาร
จัดแสดงและปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการถาวร
ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ให้เป็น
ศูนย์จัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ประเภทเครื่อง
ทองคำที่สมบูรณ์แบบของภูมิภาค นอกจากนี้ยังให้มี
การก่อสร้างคลังกลางเพื่อเก็บรวบรวมโบราณวัตถุ
ประจำภูมิภาค ณ บริเวณพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
กาญจนาภิเษก ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้เป็นคลังพิพิธภัณฑ์สถาน
ที่สมบูรณ์แบบ ในการนำโบราณวัตถุมาหมุนเวียน
จัดแสดงนิทรรศการ ควบคู่กับการก่อสร้างศูนย์
วิทยาศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์บนพื้นที่เดียวกันอย่าง
ครบวงจร ตามมาตรฐานการดูแลรักษาโบราณวัตถุ
ศิลปวัตถุ

บทบาทของกรมศิลปากรและวัดในการดูแล
รักษามรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ ทุกวันนี้อยู่เป็น
ปัญหากันอยู่ส่วนหนึ่งเป็นเพราะกรมศิลปากรยังไม่ได้
มีการกำหนดขอบเขตโบราณสถานในวัดที่ขึ้นทะเบียน
เป็นโบราณสถานแล้ว ซึ่งในกรุงเทพมหานครมีเป็น
จำนวนมาก ในการนี้กรมศิลปากรต้องเร่งดำเนินการ
ประกาศขอบเขตพื้นที่โบราณสถานภายในวัด และ
สร้างความเข้าใจระหว่างพระสงฆ์กับกรมศิลปากร
ในการดูแลรักษามรดกวัฒนธรรมภายในวัดร่วมกัน
เนื่องจากถาวรวัตถุต่าง ๆ ล้วนเป็นทรัพย์สินสมบัติ

ของชาติ ไม่ใช่เป็นของคนใดคนหนึ่ง กรมศิลปากรและ
วัดมีบทบาทและหน้าที่ต่างกัน แต่มีเป้าหมายเดียวกัน
คือ การปกป้อง คุ้มครอง ดูแลรักษามรดกวัฒนธรรม
ของชาติไม่ให้ถูกทำลาย และให้คงอยู่สืบไป

แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย
ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา
อุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์
กำแพงเพชร และอุทยานประวัติศาสตร์ บ้านเชียง
ต้องมีการบริหารจัดการที่แตกต่างจากโบราณสถาน
หรือแหล่งโบราณคดีทั่วไป ทั้งในเรื่องการจัดทำ
แผนการบริหารจัดการแหล่งที่มีความชัดเจน มีการ
แบ่งเขตโบราณสถานดีเด่น เขตกันชน เขตป้องกัน
และเขตพัฒนา รวมถึงการกำหนดแผนการใช้ที่ดิน
อย่างเหมาะสมกับบริบท มีการกำหนดมาตรการ
ป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ อย่างชัดเจน มีมาตรฐาน
ในการให้บริการ ทั้งด้านงานวิชาการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เช่น ป้ายคำบรรยาย
โบราณสถาน ป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ม้านั่ง ถังขยะ
ลานจอดรถ ต้องมีสภาพสมบูรณ์ สวยงาม เข้ากับ
บริเวณของโบราณสถาน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามา
ช่วยในการให้บริการนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ
ชาวต่างชาติ

ขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ
ในด้านต่าง ๆ ทั้งในสายงานโบราณคดีและการอนุรักษ์
โบราณสถาน สายงานพิพิธภัณฑ์ สายงานด้าน
สถาปัตยกรรม และสายงานช่างสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มี
ความรู้ ทักษะ สามารถปฏิบัติงานให้ตรงกับสมรรถภาพ
ที่แท้จริง ที่ผ่านมามรดกศิลปากรได้มีการจัดอบรม
บุคลากรในบางสายงานเป็นประจำทุกปีอยู่แล้ว
ซึ่งเป็นการดี แต่จะดียิ่งขึ้นหากมีการจัดอบรมที่
ครอบคลุมงานด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดอบรม
การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนสำหรับ
ข้าราชการ การอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
การนำชมในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ การอบรมทักษะ
สำหรับบุคลากรในสายงานเฉพาะสำหรับภัณฑารักษ์

นักโบราณคดี สถาปนิก นักจดหมายเหตุ รวมถึงความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการทำงานแต่ละด้าน

งานด้านภาษา เอกสารหนังสือ จะต้องปรับปรุงขีดความสามารถให้บริการของหอสมุดแห่งชาติ และหอจดหมายเหตุแห่งชาติให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในปัจจุบัน โดยมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับหอสมุดแห่งชาติทั่วประเทศ มีการจัดทำหนังสือใหม่เพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างครบถ้วน ต้องพัฒนาระบบการจัดทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการสืบค้นที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็ต้องมีการจัดพิมพ์หนังสือหายาก หนังสือที่เป็นเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีการศึกษา ค้นคว้าวิจัย ทั้งในด้านการชำระและการสร้างองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการนำเข้าข้อมูลทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ข้อมูลสารสนเทศโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี เอกสารโบราณ ภาพถ่ายเก่า และเผยแพร่ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้าทางวิชาการ”

บทบาทอธิบดีกรมศิลปากร ในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร

เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘^๑ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติเห็นชอบให้นายอนันต์ ชูโชติ ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง เป็นอธิบดีกรมศิลปากร สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อขับเคลื่อนภารกิจในการปกป้อง คุ้มครองมรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภายหลังจากที่ท่านทราบข่าว ท่านไม่ได้อธิบายแต่อย่างใด ท่านกระตือรือร้นด้วยความยินดี แม้ว่าความรับผิดชอบดังกล่าวจะเป็นภารกิจที่สำคัญและยิ่งใหญ่สักเพียงใด ท่านได้เริ่มบทบาทของอธิบดีกรมศิลปากรด้วยความมุ่งมั่นที่จะ

พัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากร ท่านได้มอบกรอบแนวคิดและแนวทางการทำงานเพื่อขับเคลื่อนภารกิจของกรมศิลปากร แก่ผู้บริหารและข้าราชการกรมศิลปากร มีใจความสำคัญกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ในสังคมปัจจุบัน การปฏิบัติตามภารกิจหลักของกรมศิลปากรจำเป็นต้องประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบ ทั้งสถานการณ์ภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องมีการนำระบบดิจิทัลเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังต้องประเมินศักยภาพของตนเองในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านบุคลากร แผนงาน โครงการ งบประมาณ และวิธีการดำเนินงานที่จะต้องสอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีในปัจจุบัน

ท่านได้ฝากวิสัยทัศน์และแนวทางการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ๓ ประการ เพื่อพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมาย

๑) ให้บุคลากรกรมศิลปากรพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ให้คิดเสมอว่า การที่เรามีวันนี้ได้ ไม่ใช่เพราะความสำเร็จของเราคนเดียว แต่เป็นเพราะการร่วมแรงร่วมใจกันของทุก ๆ คน และส่วนหนึ่งเป็นผลจากการทำงานของบุคลากรในอดีต เพราะฉะนั้นควรที่จะสานต่องานเดิมหรือโครงการเดิมที่มีมาก่อน

๒) ต้องค้นหาสิ่งที่ยังไม่มีแล้วทำให้มีขึ้น ถือเป็นภารกิจงาน โครงการ และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์กับองค์กร สังคม และประเทศชาติ เป็นการสร้างสรรค์ต่อยอดให้เกิดการพัฒนา

๓) ต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์กรและโครงการที่ทำอยู่เป็นระยะ ๆ โดยการเปรียบเทียบกับการทำงานในอดีตและเปรียบเทียบกับ

^๑ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ นายอนันต์ ชูโชติ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘ เป็นต้นไป ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งข้าราชการพลเรือนสามัญ สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ประกาศ ณ วันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ดูเพิ่มเติมใน *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒ ตอนพิเศษ ๒๗๖ ง ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๘* หน้า ๗.

องค์กรอื่น ๆ ที่ทำงานประเภทเดียวกัน เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย และสร้างความเป็นเลิศให้กับองค์กรของตน

นอกจากนี้ท่านยังได้ฝากเรื่องค่านิยมของ องค์กร เพื่อให้บุคลากรของกรมศิลปากรนำไปปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มีความ ซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ บุคลากรจะต้องมีความ ขยัน อดทน มุ่งมั่นทำงานอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถ โดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคใด ๆ มีจิตสำนึก ในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบ และรับผิดชอบต่องานที่ทำ ตลอดจนเห็นผลประโยชน์ แห่งชาติเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

จากกรอบแนวคิดและแนวทางในการทำงาน ของท่านจะเห็นว่า ท่านมุ่งเน้นให้เกิดการสร้างบุคลากร ที่เป็นคนเก่งและคนดี เพื่อให้การบริหารงานมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นพลังในการ ขับเคลื่อนภารกิจของกรมศิลปากร และเพื่อให้ กรมศิลปากรเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง เป็นสถาบัน หลักที่สังคมให้การยอมรับ ในด้านการอนุรักษ์และ พัฒนามรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจน เป็นฐานรากในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของ ประเทศให้มีความเข้มแข็งต่อไป

คติประจำใจในการทำงาน และการดำเนินชีวิต

ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การน้อมนำพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ด้วยอุปนิสัยที่ขยันทำงาน ท่านมาทำงานตั้งแต่เช้า ก่อนเวลาราชการ และเลิกงานหลังพระอาทิตย์ตกดิน ถึงเวลาค่ำทุกวัน โดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยและย่อท้อ ต่ออุปสรรค หลังจากที่ท่านดำรงตำแหน่งอธิบดี กรมศิลปากรแล้ว ท่านยังทำงานมากขึ้นกว่าเดิม ท่านพูดอยู่เสมอว่า “เมื่อเรามีตำแหน่งที่สูงขึ้น นั้นหมายถึงการแบกรับภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ

ที่เพิ่มมากขึ้น ยิ่งต้องทำงานให้มากขึ้นกว่าแต่ก่อน ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานถือเป็นสิ่งท้าทาย ความสามารถที่จะต้องก้าวผ่านไปได้ให้ได้ มีอยู่ ๓ สิ่ง ในชีวิตคนเราที่ไม่สามารถเรียกร้องกลับคืนมาได้ ๑) คำพูด ๒) เวลา ๓) โอกาส ความสำเร็จไม่ได้ ลอยเข้ามาหาเราง่าย ๆ โอกาสเป็นของคนที่ไม่คว้า โอกาสเท่านั้น และเมื่อได้รับโอกาสแล้ว ก็ต้องทำให้ดี ที่สุด ต้องมุ่งมั่นตั้งใจทำงานด้วยความซื่อสัตย์ อดทน ทั้งต่อความยากลำบากและแรงกดดันต่าง ๆ และเมื่อ ได้รับมอบหมายงานจากผู้บังคับบัญชาให้ทำงานใดงาน หนึ่งแล้ว นั้นก็หมายถึงการได้รับความไว้วางใจและ โอกาสในการแสดงความสามารถ เพราะฉะนั้นต้อง ตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ ให้ความสำคัญกับ เวลาปัจจุบัน บุคคลที่อยู่ตรงหน้า และตั้งใจทำหน้าที่ ณ วินาทีให้ดีที่สุด”

ท่านยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนา พรหมวิหาร ๔ เป็นคติประจำใจในการดำเนินชีวิต และการทำงาน เชื้อมั่นในการทำความดี มีความ อ่อนน้อมถ่อมตน มีมุทิตาจิตต่อครูบาอาจารย์ และ อดีตผู้บังคับบัญชาทุกท่านด้วยความเคารพ มีธรรมา ศัย น้ำใจไมตรีต่อเพื่อนร่วมงาน ทำให้ท่านเป็นที่รู้จัก และเป็นที่รักของเพื่อน ๆ มีความเมตตากรุณาต่อ ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนด้วยความเท่าเทียมเสมอมา เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานผิดพลาดท่านก็ไม่ได้ แสดงความโกรธหรือว่ากล่าวให้ได้รับความเจ็บช้ำน้ำใจ แต่จะเตือนสติให้ทำงานด้วยความละเอียดรอบคอบ โดยให้จดจำข้อผิดพลาดนั้นเป็นบทเรียน เพื่อที่จะได้ ไม่ทำผิดพลาดอีก และให้คำแนะนำถึงวิธีการทำงาน ที่ถูกต้องเหมาะสม ท่านมีการวางใจเป็นกลาง พร้อมทั้งจะรับผิดชอบและรับผิดชอบต่อผลของการทำงาน ของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่ในฐานะหัวหน้าส่วน ราชการ ไม่ละทิ้งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องทำงาน เพียงลำพัง เป็นต้นว่าในการแสดงโขนพระราชทาน เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดช งานปั่นเพื่อพ่อ Bike For Dad



(ภาพซ้าย) นายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร ร่วมเดินริ้วขบวนพระอิสริยยศเชิญพระโกศพระศพสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก จากตำหนักเพ็ชร วัดบวรนิเวศ ราชวรวิหาร ไปยังพระเมรุ วัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘ (ภาพขวา) นายอนันต์ ชูโชติ (ยืนซ้าย) อธิบดีกรมศิลปากร นายชจร มุกมิก้า (ยืนที่ ๒ จากขวา) ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมาในขณะนั้น ลงพื้นที่ตรวจแนวเขตบารายของเมืองโบราณในจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ซึ่งแสดงโดยนาฏศิลป์ คีตศิลป์ จากสำนักการสังคีต กรมศิลปากร และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ท่านได้ไปให้กำลังใจคณะผู้แสดงอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่วันซ้อมการแสดงและการแสดงจริง เมื่อวันที่ ๑๑ - ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘ โดยติดตามรับชมการแสดงตั้งแต่ต้นจนจบ หลังจากนั้นก็จะไปแสดงความห่วงใยไต่ถามทุกข์สุขของคณะผู้แสดงทุกคนถึงด้านหลังเวทีด้วยความเป็นกันเอง ทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความประทับใจและปลาบปลื้มใจเป็นอย่างยิ่ง

เกียรติประวัติและความภาคภูมิใจ

ผลของการมุ่งมั่นทำงานด้วยความขยัน อุตุน ซื่อสัตย์ ทำให้ท่านได้รับคัดเลือกให้เป็นข้าราชการพลเรือนดีเด่น พุทธศักราช ๒๕๓๖ และเข้ารับเข็มเชิดชูเกียรติ (ครุฑทองคำ) จากนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) ในวันข้าราชการพลเรือน เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๖ ณ ตึกสันติไมตรี

ทำเนียบรัฐบาล นอกจากนี้ท่านยังได้รับคัดเลือกจากสมาคมนักข่าว มหาวิทยาลัยศิลปากรให้เป็นนักศึกษาเก่าดีเด่น พุทธศักราช ๒๕๕๖

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ :

มหาวิรมงกุฏ

วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗

ประภามารณ์ช้างเผือก

วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔

ประภามารณ์มงกุฎไทย

วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑

นายอนันต์ ชูโชติ ท่านเป็นผู้ที่อุทิศเวลาส่วนตนเพื่อประโยชน์ในราชการของกรมศิลปากรอย่างแท้จริง ท่านได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจอย่างมุ่งมั่นด้วยความวิริยะอุตสาหะเพื่อขับเคลื่อนภารกิจของกรมศิลปากรตลอดจนส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรและองค์กร เพื่อให้มีศักยภาพในการธำรงรักษามรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน

ภาษาจารึกในประเทศไทย

■ พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ *

นิยสารศิลปากรฉบับนี้มีคำถามจากผู้สนใจ อันเกี่ยวเนื่องกับหลักฐานทางโบราณคดีที่สะท้อนภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างชาติต่างภาษา ในบริเวณประเทศไทยปัจจุบัน ด้วยคำถามว่า **จารึกที่พบในประเทศไทยมีกี่ภาษา**

คำถามนี้ทำให้ต้องย้อนกลับไปดูหลักฐานการพบจารึกครั้งแรกในบริเวณประเทศไทย ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๑ เป็นต้นมา เพราะจารึกเหล่านั้นเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ที่ใช้สำหรับถ่ายทอดภาษา และเรื่องราวของทั้งกลุ่มชนผู้กระจ่ายอิทธิพลวัฒนธรรมตัวอักษร และกลุ่มชนในพื้นที่ซึ่งได้รับอิทธิพลตัวอักษรนั้นมาใช้บันทึกภาษาและเรื่องราวของแต่ละสังคม

ตัวอักษรแบบแรกที่แพร่กระจายเข้ามาในบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย เป็นตัวอักษรที่มีรูปลักษณะเหมือนตัวอักษรที่ใช้อยู่ในสมัยพระเจ้าสุวรรณกันตลวรมัน พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์ปัลลวะ ในประเทศอินเดีย ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๐ - ๑๑ เราจึงเรียกตัวอักษรแบบแรกที่พบในประเทศไทย ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๒ นี้ว่า “**อักษรปัลลวะ**” ซึ่งอักษรปัลลวะยุคแรกที่พบในภาคใต้ของประเทศไทย ใช้บันทึก**ภาษาสันสกฤต** เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศเป็นกลุ่มเมืองท่าชายทะเล ทำให้มีพ่อค้าวานิชจากต่างแดนเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขาย และหยุดพักอาศัยจนกว่าจะซื้อขายสินค้าแล้วเสร็จ ทำให้บริเวณภาคใต้ของประเทศไทยปัจจุบันเป็นแหล่งรวมผู้คนหลายอารยธรรม ซึ่งต้องอาศัยหลักธรรมทางศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผู้คนให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีชนหลายเชื้อชาติ

หลายเผ่าพันธุ์ได้อย่างสงบสุข เช่น จารึกที่หุบเขาช่องคอย ใช้ภาษาสันสกฤตบันทึกเนื้อหาเรื่องราวการนับถือศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไศวนิกาย โดยมีการอบรมสั่งสอนผู้ที่เดินทางเข้ามาพักอาศัยในบริเวณนี้ ซึ่งน่าจะเป็นคนต่างถิ่นให้ประพฤติตนเป็นคนดีจะได้อยู่ร่วมกับผู้คนต่างชนบทร่วมกันอย่างมีความสงบสุขสันติ

นอกจากนั้นจารึกยุคแรกที่พบบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย ยังพบใช้**ภาษาบาลี** เพื่อบันทึกหลักฐานทางพุทธศาสนาแบบมหายาน **ภาษามอญโบราณ** และ**ภาษาทมิฬ** ด้วย

บริเวณภาคกลางของประเทศไทย ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเมืองท่าชายทะเล จึงได้รับรูปแบบอักษรปัลลวะเข้ามาใช้สำหรับบันทึก**ภาษาบาลี** และ**มอญโบราณ** ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน เป็นที่น่าสังเกตว่าบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ เช่น ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และลุ่มแม่น้ำป่าสัก มีร่องรอยรูปแบบศิลปกรรมเป็นพุทธศิลปะแบบทวารวดีเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีอายุการระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๖ โดยเนื้อหาของจารึกที่เป็นภาษาบาลีส่วนใหญ่เป็นข้อธรรมทางศาสนาทั้งปฎิจจสมุปบาท หรือปัยการ คาถาเยธมาฯ อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา และข้อธรรมอันเป็นพระสูตรต่าง ๆ ตลอดจนการประกาศกุศลกิจกรรมถวายแด่พระพุทธศาสนาเป็นหลัก และยังคงใช้ภาษาบาลีและภาษามอญโบราณสืบต่อมาแม้รูปแบบอักษรปัลลวะจะพัฒนาเป็นรูปแบบอื่นแล้วก็ตาม มีข้อที่น่าสังเกตว่าพบจารึกพระพิมพ์ดินดิบจำนวนหนึ่งที่บันทึกข้อธรรมเป็นภาษาบาลีรอบองค์พระพิมพ์ แต่ด้านหลังพระพิมพ์ใช้**ตัวอักษรจีน** ซึ่งลบลือนมาก จึงไม่สามารถสรุปใจความได้ แต่สันนิษฐานว่าใช้อักษรจีนเพื่อบันทึก**ภาษาจีน**

อย่างไรก็ดีบริเวณภาคกลางของประเทศไทยอันได้แก่ แถบจังหวัดราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี และนครสวรรค์นี้ มีการพบจารึกภาษาบาลีคู่กับภาษามอญโบราณ จึงเชื่อว่ากลุ่มชนบริเวณนี้ เป็นกลุ่มชนชาติมอญ

* นักอักษรศาสตร์ทรงคุณวุฒิ กรมศิลปากร

เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังได้พบจารึกภาษาเขมรโบราณ และสันสกฤต ปะปนกันไปด้วย แสดงให้เห็นว่า ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ก็มีชนชาติที่ใช้ภาษาเขมร และมีความรู้ความเข้าใจในภาษาสันสกฤตได้เป็นอย่างดีคืออยู่ในบริเวณนี้ด้วย จึงมีการสร้างสรรค์วรรณกรรมลายลักษณ์ด้วยภาษาหลาย ๆ ภาษาไว้เป็นหลักฐาน

ต่อมาประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕ บริเวณปากแม่น้ำโขง มีอาณาจักรใหญ่ ชื่อ อาณาจักรกัมพูชา บ้านเมืองมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง และอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลครอบคลุมเข้ามาในบริเวณภาคอีสานของประเทศไทย และคงแผ่อำนาจเลี้ยกลีเข้ามาจนถึงบริเวณภาคกลางของประเทศไทย โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่บริเวณจังหวัดลพบุรีอยู่ระยะหนึ่ง จารึกในช่วงเวลานี้ยังคงใช้ภาษาเขมรโบราณ ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลี สืบต่อมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๘ จึงพบคำศัพท์ที่เป็นภาษาไทยแทรกอยู่เพียงบางคำ เช่น คำว่า พระ หากเป็นภาษาเขมรมักใช้ วรรณ เป็นต้น

พุทธศตวรรษที่ ๑๙ บริเวณภาคกลางตอนบน มีกลุ่มชนที่พูดภาษาไทย ตั้งอาณาจักรสุโขทัยขึ้น และสามารถปรับประยุกต์ตัวอักษรที่เคยใช้อยู่ในภูมิภาคนี้ ๒ รูปแบบ คือ อักษรขอม และมอญ ให้เป็นลายสือไทยเพื่อใช้บันทึกภาษาไทยที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้น บริเวณภาคเหนือของประเทศไทยก็มีอาณาจักรล้านนาที่เข้มแข็งใช้ภาษาไทยล้านนา รวมทั้งภาษาไทยของกลุ่มชนย่อย ๆ เช่น ไทลื้อ และไทเขิน เป็นต้น และบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นเขตแดนติดต่อกับอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งใช้ภาษาลาวหรือ ภาษาไทยอีสาน รวมทั้งภาษาไทกลุ่มย่อย ๆ เช่น ไทยพวน ไท เป็นต้น กล่าวได้ว่า อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรล้านนา และอาณาจักรล้านช้าง ต่างก็ใช้ภาษา

คำโดด ในกลุ่มตระกูลไท เหมือนกัน จึงสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ด้วยดี

นอกจากนั้น การมีอาณาเขตเชื่อมต่อกับอาณาจักรใกล้เคียง ทำให้มีจารึกที่เป็นภาษาของเพื่อนบ้าน เช่น ภาษาพม่า ภาษาไทยใหญ่ ภาษามลายู ส่วนภาษาจีน ภาษาอาหรับ และภาษาเปอร์เซีย อาจรับผ่านมาจากประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง หรืออาจมาจากการติดต่อค้าขายบนเส้นทางการค้าทางทะเลก็เป็นได้

อย่างไรก็ดี ยังมีข้อสังเกตที่เป็นความนิยมของกลุ่มชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกบางประการ กล่าวคือ มักใช้ภาษามากกว่า ๑ ภาษา ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมลายลักษณ์ประเภทจารึก ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ เป็นต้นมา เช่น จารึกเขารัง ใช้ภาษาสันสกฤตเฉพาะสองบรรทัดแรก จากนั้นจนจบข้อความใช้ภาษาเขมรโบราณ จารึกเนินสระบัว จังหวัดปราจีนบุรีใช้ภาษาเขมรโบราณร่วมกับภาษาบาลี กลุ่มวัฒนธรรมทวารวดีมักใช้ภาษาบาลีจารึกข้อธรรมทางพุทธศาสนา ก่อน แล้วจึงใช้ภาษามอญโบราณ บอกเล่ากุศโลบายของบุคคลต่อจากภาษาบาลี แสดงให้เห็นว่า ภาษาสันสกฤตและภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษา ของครูที่นำวิทยาการมาเผยแพร่แก่กลุ่มชนในภูมิภาคนี้ ยังคงได้รับความสำคัญสืบมาแม้ว่าจะมีความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเสียงและความหมายไปตามความนิยมของแต่ละกลุ่มชนแล้วก็ตาม

กล่าวโดยสรุป จารึกที่พบในบริเวณประเทศไทย ใช้ภาษาที่แตกต่างกันมากกว่า ๑๐ ภาษา คือ ภาษาสันสกฤต ภาษาบาลี ภาษามอญ ภาษาพม่า ภาษาเขมร ภาษาจีน ภาษาตระกูลไท ภาษาพม่า ภาษามลายู ภาษาอาหรับ และภาษาเปอร์เซีย

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. จารึกในประเทศไทย เล่ม ๑ - ๕. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๒๙.

ก่องแก้ว วีระประจักษ์. ๗๐๐ ปีลายสือไท. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๒๖.

คู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับเอกสารโบราณ. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๘.

โครงการวิชาการตะวันออก ๒๕๕๗ นานาภาษาในจารึกและเอกสารโบราณไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗. (ในวาระเกษียณอายุราชการ ๖๖ ปี รองศาสตราจารย์ กรรณิการ์ วัฒนเกษม)

การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมแบบเส้นทางการค้าทางทะเล. กรุงเทพฯ : ฝ่ายเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ สถาบันพิพิธภัณฑ์
การเรียนรู้แห่งชาติ, ๒๕๕๗.

ใบสมัครสมาชิก นิตยสาร ศิลปากร

ข้าพเจ้า ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

สถานที่จัดส่ง (โปรดกรอกข้อมูลอย่างละเอียดด้วยตัวบรรจงให้ชัดเจน)

.....เลขที่.....

อาคาร.....ชั้น.....ห้อง.....ซอย.....

ถนน.....แขวง.....เขต.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....E-mail address.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ประสงค์จะสมัครสมาชิคนิตยสารศิลปากร พ.ศ. ๒๕๕๙ ราคา ๖๐๐ บาท (ค่าจัดส่งฟรี)

☐ สมาชิกเก่าต่ออายุ

☐ สมาชิกใหม่

ชำระค่าสมาชิกโดย

☐ เงินสด (ในกรณีสมัครด้วยตนเอง)

☐ โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงไทย สาขาราชดำเนิน

ชื่อบัญชี “นิตยสารศิลปากร” เลขที่บัญชี 018-0-05671-9

ต้องการใบเสร็จในนาม ☐ ส่วนตัว ☐ หน่วยงาน

(โปรดระบุที่อยู่ในการจัดส่งใบเสร็จ).....

.....

สำหรับท่านที่สมัครสมาชิก

หรือต่ออายุนิตยสารศิลปากร

จะได้รับหนังสือ “พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า)”

จำนวน ๑ เล่ม (หนังสือมีจำนวนจำกัด)

กรณีที่ชำระด้วยวิธีการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงิน (ใบ PAY IN)

พร้อมชื่อ - นามสกุล (ตัวบรรจงให้ชัดเจน) มาตามที่อยู่ด้านล่าง เพื่อที่จะออกใบเสร็จรับเงินจัดส่งให้ต่อไป

ขอเชิญชวนส่งบทความนำลงในนิตยสารศิลปากร

นิตยสารศิลปากรของกรมศิลปากรเป็นนิตยสารราย ๒ เดือน กำหนดออกปีละ ๖ ฉบับ เพื่อเผยแพร่งานด้านศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ตลอดจนส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของชาติ เนื้อหาในนิตยสารศิลปากรครอบคลุมความรู้และข้อมูลที่น่าสนใจของศิลปวัฒนธรรมทุก ๆ ด้าน ที่กรมศิลปากรดูแลรับผิดชอบ นักวิชาการท่านใดสนใจเขียนบทความที่มีเนื้อหาเชิงวิชาการ การศึกษา ค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ การศึกษาดูงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการกิจกรรมศิลปากรที่กำลังอยู่ในความสนใจในปัจจุบัน กรมศิลปากรขอเชิญชวนให้ท่านเขียนเรื่องของท่านส่งมาเพื่อให้กรมศิลปากรพิจารณานำลงในนิตยสารศิลปากร โดยบทความที่จัดส่งมาต้องไม่ใช่งานบทความที่จะนำไปพิจารณาเป็นส่วนประกอบของการขอสำเร็จการศึกษาหลักสูตรใด ๆ

บทความที่ส่งจะต้องมีความยาวของเนื้อหาไม่เกิน ๕ หน้ากระดาษ A4 โดยใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย ไม่เน้นเนื้อหาวิชาการในเชิงลึกมากเกินไป และมีภาพประกอบเรื่องในจำนวนที่เหมาะสมกับเนื้อหา พร้อมบทความภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษความยาวไม่เกิน ๑ หน้ากระดาษ A4 บันทึกลงในแผ่น CD ส่งมายังที่อยู่ซึ่งปรากฏอยู่ในนิตยสารศิลปากรนี้ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้นำลงในนิตยสารศิลปากร ผู้เขียนจะได้รับค่าตอบแทนตามระเบียบของทางราชการ

สอบถามรายละเอียดได้ที่ :

กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักบริหารกลาง กรมศิลปากร ถนนหน้าพระธาตุ กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร/โทรสาร ๐ ๒๒๒๔ ๓๕๖๙ ๐ ๒๒๒๒ ๐๙๓๔

จิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรังษสถาน ►
 ศิลปินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
 กลางพุทธศตวรรษที่ ๒๖
 ภาพเหตุการณ์รัชกาลที่ ๖
 ในภาพพลนิกรชาวไทยและ
 ชาวต่างชาติเชื้อชาติต่าง ๆ
 พร้อมเพรียงชุมนุมเฝ้าแทน
 ถวายความภักดีและชมพระบารมี
 Mural painting at Phra
 Phuttharatanasathan by Thai
 artist In the reign of His
 Majesty King Bhumibol
 Adulyadej (Rama IX),
 early 21st century, depicts
 an important event in the
 reign of King Rama VI :
 Thai people and foreigners
 of various nations reverently
 attend the gracious presence
 of Their Majesties.



ภาพปกหลัง :
 ลำเภาจีนพร้อมชาวจีน ๗ คนบนเรือ
 และลำเภายุโรปพร้อมชาวยุโรป ๗ คนบนเรือ
 ขณะเดินทางข้ามสมุทรมายังกรุงศรีอยุธยา
 ราชธานีแห่งอาณาจักรสยาม
 (พุทธศักราช ๑๘๙๓ - ๒๓๑๐)
 ที่มา : สมุดภาพไตรภูมิ
 สมัยกรุงศรีอยุธยา หมายเลข ๖
 เขียนขึ้นสมัยอยุธยาตอนปลาย
 พุทธศตวรรษที่ ๒๓ - ๒๔
 เก็บรักษาที่หอสมุดแห่งชาติ
 กรุงเทพมหานคร
 A Chinese junk with seven
 Chinese and a European ship with
 seven Europeans on board sailing
 to Ayutthaya, the capital of Thailand
 (circa 1350-1767). The illustrated
 manuscript of Traibhumi
 (Geography of the Three Worlds)
 No.6 from the Ayutthaya Period
 (c. 17th - 18th century CE) held at
 the National Library Bangkok



